

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

**TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENEN
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ
SUÇU**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Burcu KORKMAZ CAN**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Burhan Caner HACIOĞLU**

TEMMUZ 2024, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu” “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Burcu KORKMAZ CAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Kamu Hukuku
Program Adı : Tezli Yüksek Lisans
Çalışma Başlığı : Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenen Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu

Yukarıda bilgileri verilen çalışmanın a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 147 sayfalık kısmına ilişkin 14/06/2024 tarihinde **IThenticate/Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre çalışmanın benzerlik oranı: %16' dır.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre proje çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim./...../.....

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Burhan Caner HACIOĞLU

Hazırlayan
Burcu KORKMAZ CAN

KILAVUZA UYGUNLUK

“Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu” başlıklı çalışma, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Burcu KORKMAZ CAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Burhan Caner HACIOĞLU

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Burhan Caner HACIOĞLU danışmanlığında **Burcu KORKMAZ CAN** tarafından hazırlanan “**Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Kamu Hukuku** Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

02/07/2024

JÜRİ:

Danışman : **Dr. Öğr. Üyesi Burhan Caner HACIOĞLU** (imza)
Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Sercan TOKDEMİR** (imza)
Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Hasan İBA** (imza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../.....tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr. Nejdet TOZLU
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun Türk Ceza Kanunu bağlamında tezahürünün ortaya konulması, konuyla ilgili doktrinde yer alan tartışmalar ile güncel yargı kararları ile karşılaştırılarak bir uygulamacı gözü ile ortaya konması amaçlanmıştır.

Öncelikle tez çalışmamda benden akademik ve mesleki tecrübesini esirgemeyen kıymetli hocam ve tez danışmanım **Sayın Dr. Öğr. Üyesi Burhan Caner HACIOĞLU'na**, tez jürimde bulunarak beni onurlandıran ve değerli görüşlerini belirten tez komitemin çok değerli hocaları **Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hasan İBA** ve **Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sercan TOKDEMİR'e** içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tez çalışmam sırasında; bu sürecin zorluklarına benimle birlikte katlanan, manevi desteğini ve gücünü hep hissettiğim, hayat arkadaşım **Süleyman CAN'a**, çalışmam sırasında teorik ve akademik bilgileri ile tezimi zenginleştiren ve manevi desteğini esirgemeyen kıymetli dostum **Ar. Gör. Yasemin MARAŞLI'ya** teşekkürlerimi sunarım.

Burcu KORKMAZ CAN, Erzincan, 2024.

TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENEN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ SUÇU

Burcu KORKMAZ CAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2024

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burhan Caner HACIOĞLU

ÖZET

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin 3. fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarına yer verilmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri; ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde satmak, satışı arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suç olarak düzenlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması, toplum sağlığını tehdit etmekte ve toplumda suç işleme oranının artmasına neden olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yaygınlaşması, bu maddelerin ticaretinin de artmasına neden olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplum içinde yaygınlaşmasını engellemek amacıyla, bu suçlar için öngörülen cezaların zaman içinde artırıldığı görülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin suç örgütleri için kazanç olarak görülmesi, bu suçla uluslararası alanda mücadeleyi de zorunlu hale getirmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ve bu maddelerin etkilerinden bahsedilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplum bakımından arz ettiği tehlike ortaya konmuştur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla mücadele için uluslararası alanda alınan tedbirlere de yer verilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele kapsamında uluslararası alanda imzalanan sözleşmeler anlatılmıştır.

Çalışmamızın ikinci ve üçüncü bölümünde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu, Türk Ceza Kanunu bağlamında ele alınmıştır. Bu konuda doktrinde ileri sürülen görüşler ile yüksek yargı organları tarafından verilen kararlar incelenmiştir. Böylece doktrinde ve uygulamadaki farklı görüşler ortaya konmuş ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu madde, uyarıcı madde, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti.

THE CRIME OF TRAFFICKING IN DRUG OR STIMULANT REGULATED IN THE TURKISH PENAL CODE

Burcu KORKMAZ CAN

Erzincan Binali Yıldırım University,

Institute of Social Scienses

Master's Thesis, July 2024

Supervisor: Dr. Lecturer Burhan Caner Hacıoğlu

ABSTRACT

In the 3rd paragraph of Article 188 of the Turkish Penal Code, the crimes of drug or stimulant trafficking are included. Accordingly, adding or arranging, selling, offering, keeping, shipping, transporting, storing, purchasing, accepting or possessing without a license or in violation of a license is regulated as a crime.

The use of drug or stimulant substances threatens public health and causes an increase in the rate of crime in society. The widespread use of drug or stimulant substances causes the increase in the trade of these substances. In order to prevent the spread of narcotic or stimulant substances in society, high penalties are foreseen for these crimes. The fact that drugs or stimulants are seen as profit for criminal organizations has made it necessary to fight against this crime internationally.

In the first part our study, drug or stimulant substances and their effects are mentioned. International measures taken to fight against drug or stimulant crimes are also included. The danger that drug or stimulant substances pose to society has been demonstrated. International agreements signed within the scope of the fight against narcotic or stimulant substances are explained.

In the second and third parts of our study, the crime of drug or stimulant trafficking is discussed in the context of the Turkish Penal Code. The opinions put forward in the doctrine on this issue and the decisions made by the high judicial authorities were examined. Thus, different views in doctrine and practice were revealed and discussed.

Keywords: Drugs, stimulant, drug and stimulant trafficking.

İÇİNDEKİLER

TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENEN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ SUÇU

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	İ
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	İİ
KILAVUZA UYGUNLUK	İİİ
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	İV
ÖN SÖZ	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	Vİİ
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERLE İLGİLİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1.1 Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı	3
1.2 Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Türleri.....	6
1.2.1 Doğal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler.....	6
1.2.1.1. Afyon.....	6
1.2.1.2. Morfin.....	7
1.2.1.3. Eroin	8
1.2.1.4. Kodein	9
1.2.1.5. Kokain	10
1.2.1.6. Esrar.....	11
1.2.1.7. Crack	12
1.2.2. Sentetik (Yapay) Uyuşturucu Maddeler.....	13

1.2.2.1. Amfetamin.....	14
1.2.2.2. Metamfetamin	14
1.2.2.3. Extacy (MDMA)	15
1.2.2.4. Captagon (Fenetilin).....	16
1.2.2.5. Sentetik Kannabinoid (Bonzai)	16
1.2.2.6. LSD (Lysergic Acid Diethylamide)	17
1.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler	18
1.3.1. 1909 Tarihli Şangay Afyon Sözleşmesi	19
1.3.2. 1912 Tarihli Lahey Afyon Sözleşmesi	20
1.3.3. 1925 Tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi.....	20
1.3.4. 1936 Tarihli Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Meni Hakkında Cenevre Sözleşmesi	21
1.3.5. 1948 Tarihli Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü	22
1.3.6. 1953 Tarihli New York Afyon Protokolü	23
1.3.7. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi	24
1.3.8. 1971 Tarihli Psicotrop Maddelere Dair Sözleşme	25
1.3.9. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme (Viyanı Konvansiyonu)	26

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ SUÇU

2.1. Genel Olarak.....	29
2.2. Korunan Hukuki Değer.....	32
2.3. Suçun Unsurları.....	34
2.3.1. Maddi Unsurları	34
2.3.1.1. Suçun Konusu.....	34
2.3.1.2. Fail.....	38
2.3.1.3. Mağdur	39
2.3.1.4. Hareket	41
2.3.1.4.1. Satmak	41

2.3.1.4.2. Satışa Arz Etmek.....	44
2.3.1.4.3. Başkalarına Vermek.....	46
2.3.1.4.4. Sevk Etmek ve Nakletmek.....	48
2.3.1.4.5. Depolamak.....	51
2.3.1.4.6. Satın Almak.....	52
2.3.1.4.7. Kabul Etmek.....	53
2.3.1.4.8. Bulundurmak.....	53
2.3.1.4. Netice.....	54
2.3.2 Suçun Nitelikli Halleri.....	54
2.3.2.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Satıldığı veya Verildiği Kişinin Çocuk Olması.....	56
2.3.2.2. Uyuşturucu Maddenin Türüne Göre.....	57
2.3.2.2.1. Cezayı Artıran Nitelikli Hal.....	57
2.3.2.2.2. Cezayı Azaltan Nitelikli Hal.....	58
2.3.2.3. Belirli Yerlere Yakınlık.....	61
2.3.2.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişiyle ya da Örgüt Faaliyeti Kapsamında İşlenmesi.....	63
2.3.2.5. Suç İşleyeninin Belli Meslek Gruplarından Olması.....	66
2.3.3. Manevi Unsur.....	68
2.3.3.1. Genel Olarak.....	68
2.3.3.2. Failin Kastının Belirlenmesine Dair Kriterler.....	70
2.3.3.2.1. Failin Hareketleri.....	70
2.3.3.2.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilme Şekli.....	71
2.3.3.2.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirildiği Yer ve Zaman.....	72
2.3.3.2.4. Failin Ekonomik ve Sosyal Durumu.....	73
2.3.3.2.5. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanıp Kullanmadığı ...	74
2.3.3.2.6. Fail Hakkında İhbar veya İstihbari Bilgi Bulunması.....	76
2.3.3.2.7. Madde Miktarı.....	78
2.3.4. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	81
2.3.5. Kusurluluk.....	83
2.4. Etkin Pişmanlık.....	84

2.4.1. Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık	85
2.4.1.1. Fail Tarafından Suçun İşlenmesi.....	86
2.4.1.2. Bildirimin Fail Tarafından Yapılması	87
2.4.1.3. Bildirimin Resmi Makamlar Tarafından Öğrenilmesinden Önce Yapılması.....	88
2.4.1.4. Diğer Suç Ortaklarını veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Saklandığı Bulunduğu veya Üretildiği Yeri Bildirmesi.	89
2.4.1.5. Suç Ortaklarının Yakalanması veya Uyuşturucu Maddenin Ele Geçirilmesi.	92
2.4.2. Cezayı Hafifleten Etkin Pişmanlık	94
2.4.2.1. Fail Tarafından Suçun İşlenmesi.....	94
2.4.2.2. Hizmet ve Yardımın Fail Tarafından Yapılması	95
2.4.2.3. Hizmet ve Yardımın Resmi Makamlar Tarafından Öğrenilmesinden Sonra Yapılması.	96
2.4.2.4. Suçun Meydana Çıkmasına, Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasına Hizmet ve Yardım Etme.	97
2.5. Suçun Özel Görünüş Şekilleri	101
2.5.1. Teşebbüs	101
2.5.2. İştirak.....	107
2.5.2.1. Müşterek Fail.....	108
2.5.2.2. Dolaylı Fail.....	109
2.5.2.3. Azmettirme	110
2.5.2.4. Yardım Etme	111
2.5.3. İçtima.	115
2.5.3.1. Bileşik Suç.....	117
2.5.3.2. Zincirleme Suç	118
2.5.3.3. Fikri İçtima	122

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ İLE YAPTIRIM

3.1. Soruşturma Usulü	124
3.1.1. Genel Olarak	125

3.1.2. Koruma Tedbirleri	125
3.1.2.1. Arama	125
3.1.2.2. İletişimin Denetlenmesi.....	128
3.1.2.3. Gizli Soruşturmacı.....	130
3.2. Kovuşturma Usulü.....	133
3.2.1. Görevli Mahkeme	134
3.2.2. Yetkili Mahkeme	135
3.3 Yaptırım	135
3.3.1. Cezalar	136
3.3.2. Güvenlik Tedbirleri	138
3.3.2.1. Müsadere	139
3.3.2.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri.....	141
3.4. Zamanaşımı.....	142
SONUÇ	144
KAYNAKÇA.....	148
ÖZGEÇMİŞ	162

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ATK	: Adli Tıp Kurumu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BK	: Bakanlar Kurulu
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cumhuriyet
CD	: Ceza Dairesi
CBS	: Cumhuriyet Başsavcılığı
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CVYO	: Ceza Verilmesine Yer Olmadığı
E.	: Esas Sayısı
ED.	: Editör
E. T.	: Erişim Tarihi
HFD	: Hukuk Fakültesi Dergisi
HSK	: Hakimler ve Savcılar Kurulu
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
K.	: Karar Sayısı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
M.	: Maddesi

MÜHF	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
UES	: Uyp Entegrasyon Sistemi
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
VD.	: Ve devamı

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmelerle manevi boşluk içerisindeki insanların, hem ruhsal hem de fiziksel yönden olumsuz etkileri bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanma yoluna başvurduğu görülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, kullanıcıyı ilk anda keyif, mutluluk ve sarhoşluk hali vererek kendisine bağlar. Bu maddeler bu geçici keyif hali sona erdiğinde kullananlar üzerinde olumsuz etkilerini gösteren bir etkiye sahiptir.

Merkezi sinir sistemini yavaşlatma, uyarma veya duyuların bozulması gibi etkilerle birlikte bağımlılık oluşturma gibi zararları bulunan uyuşturucu maddelerin kullanımı giderek artış göstermektedir. Uyuşturucu madde kullanıcılarının sayısının artması, kullanıcıların üzerinde bağımlılık etkisi yaratması ve kullanıcıların, bağımlılığın verdiği etki ile uyuşturucu madde kullanmaya daha çok ihtiyaç duyması, uyuşturucu madde ticaretinin de yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Öyle ki bağımlılığın ilerlemesi halinde kullanıcıların, bu maddeye erişmek için her türlü yola başvurduğu; hırsızlık, yağma ve hatta kasten adam öldürme gibi ağır suçları işleme eğiliminde oldukları görülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının toplum içinde yaygınlaşması, toplum sağlığını tehlikeye atmakla kalmamakta, suç işleme oranındaki artış nedeniyle toplumsal barış ve huzuru da olumsuz etkilemektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının sadece ülkemizde değil, dünya çapında yaygınlaşması, uyuşturucu madde kaçakçılığındaki yüksek kar payı, özellikle suç örgütlerinin bu kardan payını alma arayışına girmesi, ülkemizin coğrafi konumu nedeniyle transit geçiş güzergahı olarak kullanılmaya çalışılması, uluslararası alanda da işbirliğini gerekli kılmıştır. Bu anlamda ülkemiz de uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla mücadele kapsamında uluslararası sözleşmelere taraf olmuştur.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya madde ticareti suçu için, toplum bakımından arz ettiği tehlike nedeniyle kanunda ağır cezalar öngörülmüştür. Bu suçla mücadele kapsamında, cezaların caydırıcı gücünden faydalanılmak istenmiş ve bununla birlikte failin devletle işbirliği yapması halinde cezasız bırakılması veya cezasının indirilmesi gibi düzenlemelere yer verilmiştir.

Çalışmamızda, bu suça ilişkin kaleme alınan kitap, makale, bu konuda daha önce yazılmış tezler, internet haberleri ve özellikle yüksek yargı kararlarından faydalanılarak,

Çalışmaya konu suçun TCK'daki görünüşü ele alınmıştır. Böylece, bu suça ilişkin olarak, doktrinde ve uygulamadaki farklılıklar saptanarak, hatalı uygulamalar tartışılacak, sorunlu alanlar tespit edilecek ve çözüm nerileri sunulacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin konusunu ihtiva eden uyuşturucu veya uyarıcı madde türleri ve etkileri ile uluslararası alanda bu suçla ilgili olarak düzenlenen sözleşmeler anlatılmıştır. Çalışmamızın ana bölümünü oluşturan ikinci bölümde; uyuşturucu madde ticareti suçu Türk ceza hukuku tekniği bakımından incelenmiştir. Bu kapsamda suçun maddi, manevi ve hukuka aykırılık unsurları ortaya konulmuştur. Ayrıca suçun özel görünüş şekilleri (teşebbüs, iştirak ve içtima) ile etkin pişmanlık hükümleri ele alınmıştır. Bu bölümde özellikle doktrindeki görülere, doktrin ile yargı kararları arasındaki görüş farklılıklarına değinilmiş ve güncel yüksek yargı kararları ile birlikte değerlendirmelere yer verilmiştir. Çalışmamızın nc bölümünde ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması usulleri, özellikle bu suça ilişkin delil elde etme yöntemleri ve uygulamadaki durum ortaya konmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERLE İLGİLİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1.1 Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin birçok kaynakta farklı tanımlarına rastlanılmaktadır. Uyuşturucu madde kavramı, kökeni Yunanca olan “*narke*” kelimesinden alınarak¹, narkotik şeklinde türetilmiştir.² Türk Dil Kurumu tarafından uyuşturucu maddenin tanımı yapılırken uyuşturucu maddelerden örnek verilerek duyulara uyuşukluk verme özelliğine sahip maddeler olduğu belirtilmiştir.³ Dünya Sağlık Örgütü ise “*kişinin merkezi sinir sistemi üzerinde etkisi bulunan, fiziksel veya ruhsal bağımlılığa sebebiyet veren, tutku oluşturan maddeler*” şeklinde tanımlanmıştır.⁴ Tıp alanında ise hastalıkların tedavisinde kullanılan maddeler olarak nitelendirilmiştir.⁵

Uyarıcı maddeler ise, uyuşturmayan ancak keyif ve sarhoşluk hali veren, merkezi sinir sistemini uyarma ve kullanıcısını tahrik etme özelliği gösteren maddeler olup bu maddeler de uyuşturucu maddelerle birlikte anılmaktadır. Uyarıcı maddelerin, bağımlılık yapma, uyarma ve tahrik etme özellikleri bakımından uyuşturucu maddelerle benzerlik gösterdiği, uyku hali meydana getirme ve halüsinasyon gösterme özellikleri bakımından

¹ Yusuf Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 28; Melek Yamaner Özdemir, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 17; Muhammet Ali Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 19.

² Furkan Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 38.

³ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 23.09.2023)

⁴ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 801.

⁵ İlhan Akbulut, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, *İÜHF Mecmuası*, 55/3 (1997): 112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95777>.

uyuşturucu maddelerden ayrıştığı belirtilmektedir.⁶ Uyarıcı maddelerin gösterdiği etkiler ve toplum bakımından arz ettiği tehlike nazara alındığında, TCK'da uyuşturucu maddelerle birlikte düzenlenmesinin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

TCK'da uyuşturucu ve uyarıcı maddenin tanımı yapılmamıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler hakkında hükümlerin bulunduğu 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda da uyuşturucu maddenin tanımı bulunmamakta, uyuşturucu maddeler sayılmak suretiyle belirtilmekle yetinilmiştir.⁷ Kanunlarda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımının yapılmamasının, kanunilik ilkesi bakımından sakıncalı olduğu savunulmaktadır.⁸ Bu görüş, kanunda düzenlenen ve bir yaptırıma bağlanmış olan suçun hangi maddeleri kapsadığının, bu kanunun uygulanacağı bireyler tarafından bilinmesi gerektiği ve değişen ve yeni eklenen maddelerin, geçici süreyle kanun kapsamında bulunmaması halinin, kanunilik ilkesinin sağlanmasından daha önemli olmadığını ileri sürmüştür.⁹

Aksi yöndeki diğer görüş ise; sayısı ve çeşitleri gün geçtikçe değişen uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bir tanımının yapılmasının mümkün olmadığını ileri sürmüştür.¹⁰ Kanaatimizce de; sayısı ve çeşitliliği günbegün değişen ve artan, kullanım yoğunluğu ve sıklığı çeşitliliğine paralel olarak değişim gösteren uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kanunda tek tek sayılması; hem pratik açıdan sürekli kanunun değiştirilmesine ihtiyaç duyulmasına neden olacağından fayda sağlamayacak hem de kanun yapım sürecindeki aksamalar nedeniyle uyuşturucu madde suçlarıyla mücadele aksayacaktır.

Doktrinde, suçun konusunu oluşturan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; keyif verip sarhoşluk etkisi yaratarak tutku oluşturan veya uyarıcı veya tahrik eden, doğal veya suni maddeler olarak tanımlanmıştır.¹¹ Tuncer'e göre uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin; ülkemizin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeler ve ceza mevzuatımızda kabul edilen,

⁶ Gökhan Çakan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 2021): 7.

⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 800; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 20; Köksal Bayraktar, "Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti", *İÜHF Mecmuası*, 51/1-4 (1985): 46. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95774>.

⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 799; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 287.

⁹ Nevzat Güreli, "Hukuk Açısından İlaç Kullanımı", *İÜHF Mecmuası*, 41/1-2 (1975): 5. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96406>; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 41.

¹⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 895; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 41; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 21; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 33.

¹¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 895.

merkezi sinir sistemi üzerinde etki göstererek bağımlılık yaratan, kullanılmaya devam edilmesi halinde dozajın artması isteği uyandıran, kullanıldıkça tutkuya neden olan doğal veya suni maddeler olduğu belirtilmiştir.¹² Diğer bir tanımda uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle ve kanunlarla uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu kabul edilen, anılan maddelerle gerçekleştirilen eylemlerin kanunda suç olarak tanımlanan maddelerdir.¹³ Başka bir kaynakta ise; uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, alışkanlık ve bağımlılık yaratan, bireyleri fiziksel ve psikolojik olarak etkileyen, doğal veya sentetik maddeler olarak tanımlanmıştır.¹⁴

Yargıtay tarafından da uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili olarak bir tanım yapılmamış, hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edildiği sayma yöntemiyle ortaya konmuştur. Yargıtay'ın yerleşik kararlarında; TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Kanun'da, 1961 sayılı Tek Sözleşmesinin 1 ve 2 nolu cetvellerinde, 2313 sayılı Kanun ile 3289 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'un tanıdığı yetki ile çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında ortaya koyulan maddeler dışındakilerin, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına vücut vermeyeceği hüküm altına alınmıştır.¹⁵

Tüm bu tanımlardan hareketle uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; keyif verme, uyarma, uyuşturma ve tahrik edici özelliği ile daha sık kullanılması ihtiyacı doğuran ve uzun süreli kullanımları halinde önlenmesi güç bir bağımlılığa neden olan, kullanılması halinde fiziksel ve/veya zihinsel olarak olumsuz yönde etkileri bulunan maddeler olarak tanımlanabilir.

¹² Arzu Tuncer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar" (Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011), 7.

¹³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 42.

¹⁴ Ali Erdem Sevdin, "Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 2013): 9.

¹⁵ "5237 sayılı Kanunun 191. maddesindeki suç konusunun uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak düzenlenmesi karşısında, Adli Tıp Kurumu B.. G.. B..Kimya İhtisas Dairesinin 13.05.2015 tarihli raporuna göre, sanığın biyolojik örneklerinde tespit edilen Antideprasanlar grubundan mirtazapine. citalopram/escitalopram bulunduğu tespit edilen maddelerin, 5237 sayılı Kanunun 188. maddesinin dördüncü fıkrasında, 2313 sayılı Kanun'da ve 3298 sayılı Kanun'da, 1961 sayılı Tek Sözleşmesinin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetkiyle çıkarılan BK kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı" Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 23.01.2024, E.2021/4833, K.2024/724, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024, Benzer kararlar: Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 23.01.2024, E.2021/4864, K.2024/721, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 13.12.2023, E. 2021/4191, K.2023/11017, www.uyap.gov.tr, E.T. 10.02.2024, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 21.11.2023, E. 2021/9419, K.2023/9910, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 11.10.2023, E.2021/686, K.2023/8619, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024.

1.2 Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Türleri

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin türleri konusunda, doktrinde farklı sayıda ve nitelikte sınıflandırma bulunmaktadır. Bazı yazarlar, bireyler üzerinde yarattığı etkilerine göre,¹⁶ bazı yazarlar madde türüne göre¹⁷, bazı yazarlar ise doğal veya sentetik olmasına göre¹⁸ sınıflandırmak suretiyle uyuşturucu ve uyarıcı madde çeşitlerini ortaya koymuştur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çok fazla sayıda olması ve çeşitliliği nedeniyle tamamının anlatılması elbette mümkün değildir. Ancak en çok kullanılanları, daha kapsamlı bir ayırım olması nedeniyle doğal ve yapay olmalarına göre sınıflandırılarak ele alınacaktır.

1.2.1. Doğal Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler

Doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, esas itibariyle bitkilerden elde edilebilmekle birlikte çeşitli kimyasal işlemlere tabi tutularak oluşturulan maddelerdir.¹⁹ Başlıca doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden; afyon, kokain, eroin, kodein, morfin, esrar ve crack maddelerine değinilecektir.

1.2.1.1. Afyon

Afyon, haşhaş bitkisinden üretilen ve merkezi sinir sistemini yavaşlatma etkisine sahip olan²⁰, keskin kokulu ve acı bir tadı bulunan²¹ uyuşturucu maddedir. Haşhaş bitkisinin, yeşil döneminde kaburgalarında bulunan süt kanallarının kesilmesiyle ortaya çıkan beyaz süt sıvısının, koyulaştırılarak kahverengi bir macun kıvamına gelmesi

¹⁶ Uygur Meydan, “Bonzaî: Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Sentetik Kannabinoidler”, *TAAD*, 37(2019): 87; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 14 vd; Ümit Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları” (Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi SBE, 2021): 11 vd; Nadi Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2020): 13 vd; Yiğit İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu” (Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, 2020): 19 vd.

¹⁷ Murat Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları” (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2009): 23 vd; Senanur Emiroğlu, “Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımına Özendirme Suçu” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2023): 17 vd.

¹⁸ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 22 vd; Berna Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu” (Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi SBE, 2021): 5 vd; Serdar Yılmaz, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019): 6 vd; Fatma Tülay Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu” (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi SBE, 2016): 10 vd; Göze Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2020): 14 vd.

¹⁹ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 22; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 10.

²⁰ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 46.

²¹ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 10.

sonrasında haşhaş bitkisinin yapraklarına sarılmasıyla ham afyon elde edilir.²² Kullanılabilmesi için ısıtma, mayalama, kaynatma gibi işlemlerden geçirilerek kullanıma hazır hale gelen ise hazırlanmış afyon olarak isimlendirilir.²³

Afyon yutularak, sıvılarla karıştırılarak veya çiğnenerek ağız yoluyla; pipo, nargile, sigara kullanılarak teneffüs edilmek suretiyle ya da daha hızlı nüfuz etmesi için şırınga ile deri altına zerk edilerek kullanılmaktadır.²⁴ Hazırlanmış afyonun özel pipo ile tüketilmesinden sonra geride bıraktığı kalıntı içerisinde yüksek düzeyde morfin bulunmaktadır.²⁵

Afyon kullanan kişinin merkezi sinir sisteminde bozulmalar, terleme, doğal olmayan bir neşe, nabızın yükselmesi ve geçici bir fiziksel kuvvetlenme görülür. Bununla birlikte sürekli kullanılması halinde başta uykusuzluk, nabız düşüklüğü, yorgunluk ve iştahsızlık gibi hayatı zorlaştıran sorunlar yaşanmasına sebep olur.²⁶

1.2.1.2. Morfin

Friderich Serturmer isimli Alman eczacı, afyondan morfini ayırarak hayvanlar üzerindeki deneylerinde uykuya neden olduğunu fark etmiş ve bu maddeye Yunan rüya tanrısının ismini vermiştir.²⁷

Ham afyonun kimyasal yollarla ayrıştırılması sonucunda elde edilen morfin, geçtiği kimyasal işlemler nedeniyle yüksek oranda uyuşturucu etkisi barındırır.²⁸ Afyonun kireçle karıştırılması suretiyle afyondan ayrılan morfin hidroklorür maddesine kimyasal işlemlerin uygulanmasıyla baz morfin elde edilmektedir.²⁹ Uyuşturucu olması

²² Suna Altan, “Cenevre Afyon Konferansı ve Türkiye’ nin Tutumu”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, 17/26 (2019): 47, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/canakkalearastirmalari/issue/46680/585340>.

²³ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu” 6.

²⁴ Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 15; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu” 6; Yılmaz, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 7.

²⁵ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 165.

²⁶ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 16.

²⁷ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 20; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları” 24.

²⁸ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 47.

²⁹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 166.

nedeniyle özellikle tıp alanında ağrı kesici olarak kullanılan morfin, suda eriyebilen ve tadı acı olan beyaz toz kristalleri şeklindedir.³⁰

Morfinin en yaygın kullanım şekli, sıvı halinin şırınga ile deri altına zerk edilmesidir. Bununla birlikte yine sıvı olarak veya hap halinde ağızdan da kullanılmaktadır.³¹ Morfin kullananlarda açlık, ağrı ve yorgunluk halleri, yerini yalancı bir neşeye, güç ve enerjiye bırakır. Ancak etkisinin geçmesiyle daha büyük bir ağrı ve çöküntü kullanıcıyı beklemektedir. ³² Kullanılmaya devam edilmesi halinde, özellikle anlama ve idrak kabiliyetinde azalma, uykusuzluk, iştahsızlık, titreme, iradenin zayıflaması gibi etkilere sebep olmakta, daha fazla kullanılması ihtiyacı doğurarak bağımlılığı artırmaktadır. Bağımlılığın artması kullanıcının, ihtiyaç duyduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin edebilmek için suç işleme eğiliminde olmasına sebebiyet vermektedir.

1.2.1.3. Eroin

Beyaz toz şeklinde görünen, kokusuz olan eroin, Alman eczacı *Felix Hoffman*'ın ağrı kesici olarak kullanmasıyla ortaya çıkmıştır.³³ Afyonun bir türevi olan eroin, baz morfinin kimyasal bir madde ile kaynatılması sonucunda elde edilir.³⁴

Eroini diğer afyon türevlerinden ayıran en önemli özelliği, güçlü yapısından dolayı kullanıcıyı çok daha fazla etkilemesi ve kısa süreli kullanımda dahi bağımlılık yaratması nedeniyle tedavisi en zor uyuşturucu madde olmasıdır.³⁵ Morfinle kıyaslandığında 2,5 kat daha fazla etkiye sahip olan eroinin, tek kullanımda bile bağımlılık yaratma özelliğine sahip olduğu belirtilmektedir.³⁶

Eroinin en yaygın kullanımı, ısıtılıp suda veya bir asitte eritildikten sonra deri altına zerk edilerek, alüminyum folyo üzerinden burundan çekilerek (kaydırma) veya

³⁰ Uygur Meydan, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçlarında Madde Miktarının Önemi” *TAAD*, 37 (2019): 324. Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 16.

³¹ Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 16.

³² Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 10; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 14.

³³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 802; Yamaner Özdemir, *Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti*, 22.

³⁴ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 166.

³⁵ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 21.

³⁶ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 11; İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu”, 31.

sigara tütününü ile karıştırılarak (koreks) kullanılmasıdır.³⁷ Önceleri daha ziyade buruna çekilerek kullanılmasına rağmen; sağlığı nedeniyle güçlü etkiye sahip olduğundan katkı maddeleri kullanılmakta ve bu da kullanıcıları, hazzı daha çabuk sağlamak için enjektörle kullanmaya teşvik etmektedir.³⁸

Eroin kullanan kişilerde tıpkı diğer uyuşturucu maddelerde olduğu gibi, geçici bir keyif, rahatlama ve canlılık meydana gelmektedir. Bununla birlikte uykusuzluk, iştahsızlık, bulantı, halsizlik, kusma gibi olumsuz etkileri olmaktadır.³⁹

1.2.1.4. Kodein

Afyon türevlerinden olan kodein, haşhaş başı⁴⁰ anlamına gelen, beyaz renkli, kokusu olmayan ve acı bir tat bırakan,⁴¹ afyon içerisinde bulunup, kimyasal işlemlerden geçen morfinden elde edilen uyuşturucu maddedir.⁴² Kodein, Fransa'da *Bobliquet*'in afyonu ayrıştırması ile bulunmuş,⁴³ özellikle öksürük azaltıcı ve ağrı kesici olarak tıp alanında kullanılmaktadır.⁴⁴

Kodeinin en yaygın kullanım şekli, ağızdan alınması veya deri altına şırınga ile zerk edilmesidir.⁴⁵ Diğer uyuşturucu maddelere nazaran bağımlılık etkisi daha az olan, bağımlılık yaratması için uzun süre kullanılması gereken ve diğer uyuşturucu maddelerin temin edilememesi halinde kullanıcılar tarafından tüketilen kodein,⁴⁶ dozajın azaltılması suretiyle eroin bağımlılığının tedavisinde de kullanılmaktadır.⁴⁷

³⁷ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 20; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 11.

³⁸ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 13.

³⁹ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 13.

⁴⁰ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 49; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları” 26,

⁴¹ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 23; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 14; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 49.

⁴² Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 26; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 14.

⁴³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 23.

⁴⁴ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 22.

⁴⁵ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 49; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 22.

⁴⁶ Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 14; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 22; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 23; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 49.

⁴⁷ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 23.

Diğer uyuşturucu maddelerde olduğu gibi, kodein kullanımı da kişide uyku hali, iştahsızlık ve zihin yorgunluğu gibi olumsuz etkilere neden olmaktadır.⁴⁸

1.2.1.5. Kokain

Merkezi sinir sistemini uyarma, uyuşturma ve bağımlılık konusunda sert bir uyuşturucu olan kokain, Güney Amerika’da bulunan And Dağlarında yetiştirilen koka isimli bitkinin yapraklarından elde edilir.⁴⁹ Tıpkı çay filizleri gibi yetiştirilen koka bitkisi güneşte kurutulup elenerek yaprakları ayrılır ve toz haline getirilerek elde edilir.⁵⁰

Özellikle Amerika’da kullanımı oldukça yaygın olan kokain,⁵¹ beyaz ve parlak bir toz şeklinde olup en sık kullanılış şekli buruna çekerek kullanılmasıdır.⁵² Burundan çekme dışında, damardan şırınga marifetiyle zerk etmek veya tütüne karıştırılarak sigara şeklinde içmek şeklinde de kullanılmaktadır.⁵³

Bağımlılık etkisi yüksek olan kokainin kullanılması; merkezi sinir sisteminin uyarılması, nabzın yükselmesi, solunumun hızlanması, kasların gerilmesi, geçici bir neşe ve kuvvetlenme hissiyle birlikte kişide sinirlenme, huzursuzluk, ağızda ve boğazda kuruma, kusma, sanrılar görme, depresyon, kişilik bozuklukları gibi kalıcı etkiler bırakmaktadır.⁵⁴ Öyle ki başlarda tedavi amacıyla tıp alanında kullanılırken, olumsuz etkilerinin fark edilmesiyle kullanımı bırakılmıştır.⁵⁵

Kokainin ana vatanının ülkemize uzaklığı, pahalı olması ve daha kolay ulaşılabilen çeşitlerinin bulunması nedeniyle ülkemizde yaygın şekilde kullanılmamaktadır.⁵⁶

⁴⁸ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 23.

⁴⁹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 174; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 50; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 19; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 23.

⁵⁰ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 28; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 50.

⁵¹ Amerika’da kullanımı noktasında Coco Cola ile yarışır hale geldiği belirtilmiştir. Bkz. Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları” 23; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 175.

⁵² Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar” 13.

⁵³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 50; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 29.

⁵⁴ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 29; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar” 13; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları” 19; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları” 23.

⁵⁵ Kokaini ilk kez kullanan kişinin 1-2 gram kullanmasıyla ölebileceği; etkili bir kokainin, kullanıldığı bölgenin duyarlılığını felç edebilme özelliği olduğu belirtilmiştir. Bkz. Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 28-29.

⁵⁶ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 29.

1.2.1.6. Esrar

Esrar; dişi hint keneviri bitkisinin “*Cannabis Sativa*”⁵⁷ isimli yapraklarından elde edilen, koyu kahve, haki yeşili veya siyah tonlarında olan ve en yaygın şekilde kullanılan⁵⁸ uyuşturucu maddedir.⁵⁹ Hint kenevirinin dişi ve erkek olmak üzere iki türü bulunmakta, olgunlaştığında boylarının 3-4 metreye kadar uzadığı görülmektedir.⁶⁰ Hint keneviri bitkilerinin erkek olanları, dölleme sırasında esrar elde edilmesine yarayan maddeyi kullanması nedeniyle sökülerek, dişi olan hint kenevirlerinden esrar elde edilmektedir.⁶¹ Dişi hint kenevirinin çiçek kısmının sap ve diğer kısımlarından ayrıştırılarak, çiçeklerin ezilmesi sonucu elde edilen maddenin elenmesiyle toz esrar; hint keneviri yaprağının kaynar suya batırılması ve yaprakları üzerindeki reçinenin suya geçmesiyle elde edilen esrara reçine esrar denmektedir.⁶² Ayrıca esrar maddesinin; taşınmasının kolaylığı bakımından 11 çeşit farklı sıkıştırma yöntemi kullanılan press esrar, dişi hint kenevirinin en üst yapraklarının toplanarak temin edilen gonca esrar ve hint keneviri bitkisi ile reçinenin birlikte damıtılarak veya yoğunlaştırılmış hale getirilerek elde edilen likit esrar olmak üzere çeşitleri bulunmaktadır.⁶³ Hint kenevirinin yapraklarının kurutulmasıyla elde edilen ve daha az uyuşturucu özelliği olan esrar çeşidi ise *marihuana* olarak adlandırılmaktadır.⁶⁴ Ana maddesi THC⁶⁵ olan esrarın, işleniş ve elde edilme yöntemine göre kubar veya ganja olarak da adlandırıldığı belirtilmektedir.⁶⁶

⁵⁷ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 123; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 325.

⁵⁸ Diğer uyuşturucu maddelere göre daha maliyetinin daha az olması ve imalindeki işlemlerin daha pratik olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Bkz. Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 43.

⁵⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 802; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 43; Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 123; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 325; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar” 12.

⁶⁰ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 123.

⁶¹ Dişi hint keneviri ile erkek hint kenevirinin dölleme sırasında, dişi hint kenevirinde bulunan reçinenin azalması nedeniyle erkek olanların sökülmesi gerekmektedir. Zira esrar maddesi, dişi kenevir üzerindeki reçineden temin edilmektedir. Bkz. Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 123.

⁶² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 170.

⁶³ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 12.

⁶⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 802; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 325; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 12.

⁶⁵ Açılımı *Tetrahidrokannabinol* olan bu madde, *cannabis sativa* ve *cannabis indica* (hint keneviri) bitkilerinin doğal olarak ihtiva ettiği analjezik madde olup, esrar maddesinin etkenidir. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Tetrahidrokannabinol>, E. T. 20.01.2024

⁶⁶ Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 325.

Esrar maddesi, ufalanmış esrarın sigara, pipo veya nargile ile daha sık tüketilmektedir.⁶⁷ Bunun yanında esrar, yiyecek ve içeceklere karıştırılarak veya demlenmesi suretiyle de kullanılmaktadır.⁶⁸

Esrar kullanan kişilerde geçici ve fazla neşe, gevşeme ve hafifleme, uykusuzluk, iştahın artması, mide bulantısı, uykusuzluk gibi belirtiler görülmektedir. Esrarın bitkisel olması nedeniyle hafif olduğu düşünülse de, kullanımın devam etmesi halinde dozajın artması ve daha sert nitelikli uyuşturucu kullanma ihtiyacına neden olmaktadır.⁶⁹ Esrarın uzun süre kullanılması, kullanıcıda zaman, mekan ve mesafe mefhumunun yitirilmesine, paranoyaya, kişilik bozukluklarına yol açmakta ve zamanla kullanıcısının gerçek hayattan tamamen kopmasına neden olur.⁷⁰

1.2.1.7. Crack

Kokainin bir türevi olan crack, kokain tuzunda bulunan hidroklorik ile sodyum bikarbonatın (yemek sodasının) karıştırılıp ısıtılması sonucunda elde edilmektedir.⁷¹ Krem ve beyaz renklerde olabilen crack, menşei olan kokainden ve eroinden daha saf ve tehlikeli olması nedeniyle bağımlılık etkisi çok daha yüksektir.⁷²

Crack maddesi, burundan çekilmek suretiyle veya sigara şeklinde kullanılmaktadır. Bu madde çok kısa sürede⁷³ beyne ulaşarak merkezi sinir sistemine hızlı etki etmesi nedeniyle daha tehlikeli olmaktadır. Kullanıcısının çok hareketli, sinirli olmasına, kullanıcısında aşırı kilo kaybına ve kullanıcısının nabzının yükselerek

⁶⁷ Ruken Macit, “Uyuşturucu Madde Kullanıcıları ve Esrar”, *Journal Of Economy Culture and Society*, 61 (2020): 143, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/934824>.

⁶⁸ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 44.

⁶⁹ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar” 12.

⁷⁰ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 25; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 12.

⁷¹ Yılmaz, “Türk Ceza Kanunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 12; Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 21-22; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 16.

⁷² Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 128; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 13; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 30; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 10; Yılmaz, “Türk Ceza Kanunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 12; Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 21.

⁷³ 10 saniyeden daha az sürede etki ettiğine dair bkz. Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 128; Yılmaz, “Türk Ceza Kanunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 12; Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 21.

solunumunun bozulmasına neden olmaktadır.⁷⁴ Uzun süreli kullanılması halinde kullanıcısında zihinsel bulanıklığa, sanrılara, paranoyalara neden olmakta, kullanıcısını cinayete veya intihara sürükleyebilmekte, ayrıca nabız bozulmaları nedeniyle kalp krizine neden olabilmektedir.⁷⁵

1.2.2. Sentetik (Yapay) Uyuşturucu Maddeler

Kimya bilimindeki gelişime paralel olarak doğal uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kimyasal işlemlere tabi tutularak çeşitliliği artırılmıştır. Laboratuvarlarda işlenerek meydana getirilen, kimyası değiştirilmiş maddelere sentetik uyuşturucu maddeler denmektedir. Doğal uyuşturuculara kıyasen daha seri şekilde üretilen sentetik uyuşturucular, daha az maliyetli ve kolay ulaşılabilir olduklarından daha yaygın kullanılmaktadır.⁷⁶ Sentetik uyuşturucu maddelerin, doğal uyuşturuculara göre bir diğer olumsuz yönü de, sentetik madde kullanıcılarının çoklu uyuşturucu kullanımına meyilli olması, sentetik maddelerin genellikle doğal uyarıcılarla birlikte kullanılmasıdır.⁷⁷ Ayrıca sentetik uyuşturucularda, esrarda bulunandan daha fazla THC bulunması nedeniyle etkisinin daha fazla ve şiddetli olduğu belirtilmektedir.⁷⁸ Tıp alanında kullanılmak üzere üretilen sentetik uyuşturucular ise “*psikotropik maddeler*” olarak tanımlanmaktadır.⁷⁹ Tedavi amacıyla kullanılan bu ilaçlar, ülkemizde kırmızı veya yeşil reçeteye tabi kılınarak denetimi sağlanmaya çalışılmaktadır.⁸⁰

7 Mart 1981 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan “1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme”de sentetik uyuşturucu maddeler; “*depresantlar trankilizanlar, stimülantlar ve hallüsinojenler*” isimleriyle gruplandırılmış, doktrinde birçok kaynaktan bu ayrıma göre açıklamalar yapılmıştır.⁸¹ Doğal uyuşturucu maddeler bakımından maddenin etkisine göre bir ayırım yapılmaması, sentetik uyuşturucu maddelerin çeşitliliği

⁷⁴ Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 22, Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”; “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 16.

⁷⁵ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 128; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 13.

⁷⁶ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 28.

⁷⁷ Dilek Güngör, “Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği”, *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 20/1 (2018): 109. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1007954>.

⁷⁸ Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 92.

⁷⁹ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 11.

⁸⁰ Emrah Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, (Yüksek Lisans Tezi, Çığ Üniversitesi SBE, 2021): 44.

⁸¹ 07.02.1981 tarihli RG: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> E.T: 12.06.2023

ve hepsinin anlatılmasının mümkün olmaması nedeniyle bu sınıflandırma tercih edilmemiştir. Başlıca tüketilen ve satılan sentetik uyuşturucu maddelerden olan amfetamin, metamfetamin, captagon, extacy, sentetik kannabinoidler ve LSD açıklanacaktır.

1.2.2.1. Amfetamin

Merkezi sinir sisteminde uyarıcı etkiye sahip olan amfetamin maddesi, ilk olarak uyuma sorunları olan, zayıflamak isteyen ve dikkat dağınıklığı bulunan kişilerin tedavisinde kullanılmıştır.⁸² Olumsuz etkileri ve bağımlılık yaratması nedeniyle yasaklanan amfetamin; günümüzde obezite, uyuma hastalıkları (narkolepsi), AIDS, depresyon gibi hastalıklar ile hiperaktivite sorunu olan çocukların tedavisinde hala kullanılmaktadır.⁸³

Merkezi sinir sistemi uyarıcılarının en sert türü olan amfetamin, diğer uyuşturucu maddeler gibi burundan çekilmek suretiyle, şırınga ile damardan zerk edilerek veya sigara ile kullanılmaktadır.⁸⁴ Beyaz renkli, kokusuz, acı ve kristalize bir görünüşte olan amfetaminler özellikle uyku kaçırma, doyumluk hissi oluşturma, keyif verme, rahatlatma gibi geçici etkiler göstermektedir.⁸⁵ Ancak uzun süreli kullanımında; merkezi sinir sisteminde kalıcı zararlara, iştahsızlık, uykusuzluk, şiddete meyil gösterme gibi etkilere neden olduğu, kalp rahatsızlıkları gibi olumsuz etkiler bıraktığı bilinmektedir.⁸⁶

1.2.2.2. Metamfetamin

Amfetamin grubundan olan metamfetamin, şeffaf, kristal toz veya cam parçacıkları şeklinde görünmektedir. Metamfetamin, ilk kullanımda dahi bağımlılığa neden olabilmektedir.⁸⁷ Speed, crystal, ve ice şeklinde çeşitleri bulunan metamfetamini kullanan kişilerde, enerjinin yükselmesi, nabzın düşmesi veya yükselmesi, iştahta düşüş ve hatta anoreksiya, göz bebeklerinin büyümesi, uykusuzluk, kendine güvenmek gibi etkiler meydana gelmektedir. Bu maddenin uzun vadeli kullanılması halinde, kullanıcının

⁸² Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 31.

⁸³ İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 34; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 24.

⁸⁴ Akif Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, (Yüksek Lisans Tezi, Antalya Bilim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023): 9.

⁸⁵ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 31; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 52.

⁸⁶ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 52.

⁸⁷ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 14.

bedeninde ve ruhunda kalıcı hasarlar meydana getirmektedir.⁸⁸ Bağımlılığın sona erdirilmesinde kişinin depresyon, cinayet işleme veya intihar etme eğiliminde bulunduğu belirtilmektedir.⁸⁹ Aşırı dozda kullanılması halinde, kullanıcısının vücut ısısındaki yükselme nedeniyle ölüme sebep olabilmektedir.⁹⁰

1.2.2.3. Extacy (MDMA)

Amfetamin grubundan olan ve sentetik yollardan elde edilen extacy, 1912 yılında Alman bir kimya fabrikası tarafından uyku hastalığı veren bir sinek türünün yaydığı rahatsızlığın tedavisi için üretilmiştir.⁹¹

Kimyasal olarak MDMA⁹² olarak adlandırılan extacy, genellikle tablet halinde üretilse de toz, sıvı veya kapsül şeklinde de üretildiği görülmektedir.⁹³ Tablet veya hap şeklinde üretilen extacy maddesinin renk ve görünümleri farklılık arz etmektedir.⁹⁴

Genellikle tablet şeklinde üretildiğinden ağızdan alınmak suretiyle kullanılan extacy; kişide huzursuzluk, endişe, sanrılar görme, çene gıcırdatma, ışık hassasiyeti ve göz bebeğinin büyümesi, asabiyet, acıya duyarlılık, serotonin hormonlarının tahrip olması, kalp atışında artış, hafıza ve idrak yeteneğinde kayıp yaşanması, kendine güvenme, vücut ısısının yükselmesi, terleme gibi etkiler göstermektedir.⁹⁵ Extacy, kullanımdan yaklaşık 45 dakika sonra etkisini göstermeye başlar. Bu maddenin etkisinin 4-6 saat sürdüğü belirtilmektedir.⁹⁶ Extacy'nin uzun süre kullanılması halinde; dozajın artırılması ihtiyacı doğurmakta, özellikle sinir hücrelerinde meydana getirdiği

⁸⁸ Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 20.

⁸⁹ Tuncer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar", 14; Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 20.

⁹⁰ Demirel, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları", 23.

⁹¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 53; Tuncer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar", 13; Sevdin, "Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu", 33; Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 25; Doğan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları", 9.

⁹² Açılımı 3.4.Metilenedioksi-N-metilamfetamin olan ekstazi, bir tür psikoaktif madde olarak tanımlanmıştır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekstazi>, E. T. 20.01.2024

⁹³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 54; Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 25.

⁹⁴ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 53.

⁹⁵ Tuncer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar", 13; Sevdin, "Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu", 33-34; Doğan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları", 9; Yılmaz, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar", 16.

⁹⁶ Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 25.

tahribat nedeniyle sıklık göstermese de uzun süreli kullanımı ölümlerle sonuçlanabilmektedir.⁹⁷

1.2.2.4. Captagon (Fenetilin)

Sentetik uyuşturucu maddelerden olan captagonun etken maddesi fenetilindir⁹⁸. İlk önceleri Almanya’da üretilen ve zamanla kötüye kullanılması nedeniyle üretimi yasaklanan captagon, özellikle Arap ülkelerinde cinsel gücü artırması sebebiyle Kanundışı yollardan üretilmeye devam edilmektedir.⁹⁹

Captagon; üzerinde birbirine geçmiş çift hilal şeklinde bir sembolü bulunan, genellikle bej, pembe renklerinde olan ve merkezi sinir sistemine doğrudan etki eden uyuşturucu maddelerdendir.¹⁰⁰ Tablet şeklinde üretilen captagon, kullanıldıktan sonra güçlü hissetme, cinayete meyil, korkusuzluk, uyanık kalma, kan basıncını artırma, iştahsızlık gibi etkiler meydana getirmektedir.¹⁰¹

1.2.2.5. Sentetik Kannabinoid (Bonzai)

Halk arasında bonzai olarak adlandırılan sentetik kannabinoidler, esrarın etken maddesi olan THC ihtiva etmeleri nedeniyle “*sentetik esrar*” olarak da bilinmektedir.¹⁰² Ancak sentetik kannabinoidlerdeki THC miktarı, esrarda bulunan THC miktarından çok daha fazla olduğundan, etkisini daha hızlı göstermekte ve etkisi daha çabuk sona ermektedir.¹⁰³

Sentetik kannabinoidlerin üretiminde öncelikle kolaylıkla erişimi mümkün olan hammaddeler ve imalatla kullanılan bazı bitkiler¹⁰⁴ temin edilmekte, daha sonra bu

⁹⁷ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 34; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 26; Yılmaz, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 16.

⁹⁸ Fenetilin, amfetamin ve teofili ilaçlarının ön ilacıdır. Bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fenetilin>, E.T. 20.01.2024

⁹⁹ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 13; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 20; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 26.

¹⁰⁰ Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 26; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 53.

¹⁰¹ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 12; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 26.

¹⁰² Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 27; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 13.

¹⁰³ Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 93.

¹⁰⁴ Bitkilerin seçiminde, yakılması halinde kokusunun kullanıcıyı rahatsız etmemesi, etken maddeyi muhafaza edebilmesi ve etkisini artırması, kuru yapraklarının görüntü olarak tütüne benzemesi gibi kriterler

maddeler çözelti haline getirilerek bitki parçacıklarının üzerine püskürtülmekte ve kuruduktan sonra kullanıma hazır hale getirilmektedir.¹⁰⁵

Sentetik kannabinoidler, burundan çekilmek suretiyle kullanıldığında, 10 dakika içerisinde kullanıcının merkezi sinir sistemine etki etmeye başlamakta ve etkisi 2-6 saat arasında sürmektedir.¹⁰⁶ Sentetik kannabinoidlerin kimyasal olarak esrardan farklı olması, standart madde arama testinde çıkmaması ve kolay ulaşılabilmesi nedeniyle, kullanıcılar tarafından tercih edilmektedir.¹⁰⁷ Kullanıldıktan sonra saptanma süresi 3 veya 4 gün olup, bu süre kullanıcının uzun süreli kullanıcı olması halinde değişebilmektedir.¹⁰⁸

Sentetik kannabinoid kullanıldığında, aşırı endişe, paranoya, anksiyete, intihara meyil, gerçekle hayali ayırt edememe, algının azalması, ağız kuruluğu, nabız yükselmesi gibi etkiler göstermekte, ileri derecede bağımlılık yaratmaktadır.¹⁰⁹

1.2.26. LSD (Lysergic Acid Diethylamide)

Sentetik uyuşturucu maddelerden olan LSD; çavdar, buğday, arpa gibi hububatların rutubetlenmeleriyle üzerindeki mantarlarda meydana gelen *lysergic* asit isimli maddeden üretilmektedir.¹¹⁰ İlk olarak migren hastalığının tedavisinde kullanılmaya başlanmış ancak kısa sürede olumsuz etkileri fark edilmiştir.¹¹¹

Rengi, tadı ve kokusu olmayan LSD, genellikle yutmak veya dilin altına konmak suretiyle kullanılmaktadır.¹¹² İçerisinde etken madde olarak tıpkı esrar gibi THC barındıran LSD, esrardan çok daha kuvvetlidir ve etkisi çok daha uzun sürmektedir.¹¹³ Öyle ki çok küçük miktarda (iğne ucu kadar) kullanıldıktan sonra, etkisi yaklaşık yarım saat sonra başlamakta ve 6 ila 36 saat arasında devam etmektedir.¹¹⁴

baz alınmakta; ada çayı, damiana çayı gibi bitkiler tercih edilmektedir. Bkz. Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 92.

¹⁰⁵ Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 92; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 2; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 13.

¹⁰⁶ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 28.

¹⁰⁷ Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 93.

¹⁰⁸ Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 93.

¹⁰⁹ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 13; Meydan, “Sentetik Kannabinoidler”, 93.

¹¹⁰ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 179; Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133.

¹¹¹ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133.

¹¹² İkbal Aytaç, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Failin Kastının Belirlenmesi* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 67; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 179; Damardan enjekte edilerek de kullanıldığına dair bkz. Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133.

¹¹³ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133.

¹¹⁴ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133.

LSD, kullanıcısı üzerinde; halüsinasyon görme, zaman ve mekan algısını kaybetme, ağzından salya akıtma, her denilene razı olma, cinnet geçirmeye meyilli olma, hayaller görme ve bu hayalleri gerçek sanma gibi etkiler göstermekte, kullanan kişi yüksek yerlerden atlayıp uçabileceğine inanacak kadar gerçek dünyadan kopmaktadır.¹¹⁵ Uyuşturucunun etkisinin geçmesiyle; mide bulantısı, iştahsızlık, yorgunluk, uykusuzluk, kan basıncının artması ve titreme gibi olumsuz sonuçları yaşamaya başlayan kullanıcı, bu durumdan kurtulmak için yeniden LSD kullanma ihtiyacı hisseder. LSD maddesi, merkezi sinir sistemindeki olumsuz etkisiyle beyinde hızlı gerilemeye neden olup hasar meydana getirmekte ve hatta felç geçirilmesine neden olmaktadır.¹¹⁶

LSD maddesini ilk kez kullananlarda, “*kötü yolculuk*” veya “*bad trip*” denilen bir belirti meydana gelmektedir. Bu belirti, kullanan kişinin aynı anda hem gülüp eğlenme hem de kendi kurguladığı acı ve korkulu olayı yaşadığını zannetme şeklinde gerçekleşmektedir.¹¹⁷ LSD’nin tekrar kullanılması ve etkisinin geçmesinden sonra, kişinin maddeyi kullanmasından kaynaklanan etkileri tekrar yaşamasına da “*flashback*” denmektedir.¹¹⁸

1.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerle İlgili Uluslararası Sözleşmeler

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bağımlılık yapması ve kullanıcıları üzerindeki olumsuz fiziksel ve ruhsal etkileri nedeniyle uyuşturucu kullanıcılarının, gerek madde etkisi altındayken gerekse bağımlılıkları nedeniyle temin etme arzusu içinde ve suç işleme eğiliminde oldukları görülmektedir. Kullanıcıların bu maddeye duyduğu ihtiyaç bir piyasa oluşturmakta ve bu piyasada kazanç elde etmek için, gerek örgütsel faaliyetlere gerekse daha küçük çaplı organizasyonlara dahil olanlar da uyuşturucu kullanmasalar da toplumdaki suç potansiyelini artırmaktadırlar.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının yaygınlaşması, kullanıcıları üzerindeki olumsuz etkilerinin toplumları etkilemesi ve ulusal düzeydeki çabaların uyuşturucu maddeyle mücadele noktasında yetersiz kalması, devletleri uluslararası

¹¹⁵ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 14; Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 21; Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 67-68; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 27.

¹¹⁶ Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 133.

¹¹⁷ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 68; Akbulut, “Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, 134; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 14.

¹¹⁸ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 68; Nalbantoğlu, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları”, 27.

işbirliği yapmaya iten en önemli nedenlerdir.¹¹⁹ Uyuşturucu maddelerle mücadele kapsamında, devletlere yükümlülükler getiren sözleşmeler imzalanmış ve yine mücadelede etkin olan kuruluşlar teşekkül etmiştir.¹²⁰

1.3.1. 1909 Tarihli Şangay Afyon Sözleşmesi

Amerika Birleşik Devletlerinin Filipin Adalarını işgal etmesinden sonra, Finlandiya’da ve işgal edilen diğer yerlerdeki halkın yoğun şekilde afyon kullanması ve ABD askerleri arasında da afyon kullanımının yaygınlaşması, ABD’yi uluslararası alanda girişimde bulunmaya zorlamıştır.¹²¹ Aynı zamanda, İngiltere’nin Çin’e afyon ihracını artırması ve Çin’in de bu konuda aldığı tedbirlerin İngiltere’ye karşı yetersiz kalması, toplantının Şangay’da gerçekleşmesinde etkili olmuştur.¹²²

ABD’nin koordinatörlüğünde İngiltere, Çin, Almanya, Macaristan, Fransa, İtalya, Avusturya, Japonya, Rusya, Portekiz, Hollanda, İran ve Siyam devletlerinin katılımıyla 1 Şubat 1909 tarihinde, afyon maddesiyle mücadele kapsamında Şangay’da bir toplantı gerçekleştirilmiştir.¹²³ Bu toplantı, uyuşturucu maddelerle mücadele kapsamında uluslararası anlamda ilk girişim olması nedeniyle önem arz etmektedir.¹²⁴ Toplantıya Osmanlı Devleti de davet edilmiştir. Osmanlı Devleti Çin’e temsilci gönderemeyeceğini belirtmiş ve fakat alınan kararlardan haberdar edilmek istemiştir.¹²⁵

Toplantıda, afyon ihracatı ve kullanılmasıyla ilgili mücadele edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması; katılımcı devletlerin kendi ülkelerinde afyon kullanımını asgari düzeye indirmeleri hususunda önlem alması; afyon imal, ithal ve ihracının sınırlandırılması veya yasaklanması; bu hususlarda katılımcı devletlerin işbirliği yapması ve afyonla ilgili bilimsel çalışmalarda bulunulması yönünde kararlar alınmıştır.¹²⁶ Alınan

¹¹⁹ Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 10.

¹²⁰ Uluslararası alanda uyuşturucuyla mücadele için teşekkül edilen kuruluşların en önemlisi “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu (UNODC)’dur. “Avrupa Uyuşturucu Madde ve Bağımlılığı İzlem Merkezi(EMCDDA), UNFDAC, Europol, Pompidou Grubu ve Dünya Sağlık Örgütü” de etkin şekilde mücadele eden diğer kuruluşlardır. Bkz. Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 20; Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 44-48.

¹²¹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 64; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 10.

¹²² Sevdim, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 54-55.

¹²³ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 27.

¹²⁴ Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 11; Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 50.

¹²⁵ Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 49.

¹²⁶ Gül Çakır, “1920-1950 Yıllarında Türkiye’de Uyuşturucu Maddelere Yönelik Geliştirilen Politikalar”, *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, 5 (2021): 124,

kararlar, temenni ve tavsiye niteliğinde olmakla birlikte, uluslararası alanda uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda ülkelerin iş birliğine geçmesinde etkili olmuştur.¹²⁷

1.3.2. 1912 Tarihli Lahey Afyon Sözleşmesi

Şangay komisyonunda alınan kararların tavsiye ve temenni niteliğinde olması, devletlere herhangi bir yükümlülük getirmemesi ve bağlayıcı olmaması nedeniyle, daha etkin bir mücadele ve devletlerin kendi mevzuatlarında da bu mücadeleye yönelik adımlar atmasının sağlanması için, ABD'nin öncülüğünde, aynı devletler Lahey'de yeniden toplanmıştır.¹²⁸ Haşhaş ve afyon üretiminin ülke için önemli olduğu, herhangi bir sınırlandırmayla devlet ekonomisine ve ziraatına büyük zarar verebileceğinden bahisle Osmanlı Devleti, ABD tarafından kendisine yapılan daveti reddetmiştir.¹²⁹

1911 yılında başlayan Lahey Konferansı'nda, katılımcı devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda taleplerde bulunması ve çıkar çatışmaları yaşanması nedeniyle sözleşmenin imzalanması 1912 yılını bulmuştur.¹³⁰ 23 Ocak 1922'de imzalanan Lahey Afyon Sözleşmesi'nde, uyuşturucu çeşitleri kimyasal içerikleriyle sınıflandırılarak düzenlenmiş ve uyuşturucu maddelerin imal, ithal ve ihracının kısıtlanması konusunda katılımcı devletlere yükümlülükler öngörülmüştür.¹³¹

Lahey Sözleşmesi, ülkemiz tarafından, 14 Kasım 1933 tarihinde kabul edilmiş olup, 2313 Sayılı Kanunu'nun 19. maddesinin düzenlenmesine kaynak teşkil etmiştir.¹³²

1.3.3. 1925 Tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi

Uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda müzakerelere devam edilirken, 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, askerlerin uyuşturucu madde kullanımının artması nedeniyle savaşan devletlerin uyuşturucu madde ithali de artmıştır.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataddergi/issue/67766/1039582>; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 58.

¹²⁷ Çakan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 30; Tuncer, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar", 51; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 58; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 65; Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 28.

¹²⁸ Sevdım, "Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu", 55; Çakan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 30.

¹²⁹ Altan, "Cenevre Afyon Konferansı", 50.

¹³⁰ Çakır "Uyuşturucu Maddelere Yönelik Geliştirilen Politikalar", 124.

¹³¹ Sevdım, "Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu", 56; Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 38; Doğan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları", 11.

¹³² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 65; Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 28; Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 36.

Yeni alışmalar, sözleşmelerin askıya alınması nedeniyle savaşın sonuna ertelenmiştir.¹³³ Savaş bittikten sonra uyuşturucu maddelerle uluslararası alanda mücadele, Milletler Cemiyeti tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır.¹³⁴

ABD’ nin katılmadığı Cenevre Konferansları sonucunda, 19 şubat 2025 tarihinde, 37 devletin katılımıyla Cenevre Afyon Sözleşmesi imzalanmıştır.¹³⁵ Bu sözleşmeyle, öncelikle Lahey Sözleşmesi aynen kabul edilmiş ve Lahey’de dzenlenenden daha kapsamlı şekilde uyuşturucu madde eşitleri tanımlanmıştır.¹³⁶ Sözleşmede katılımcı devletlerin, uyuşturucu madde ticaretine yönelik sınırlamalar getirmesi ve bu sınırlamalarla ilgili i mevzuatlarında düzenleme yapması kararlaştırılmıştır.¹³⁷ Sözleşme’nin en önemli özelliği; uyuşturucu maddelerle mücadelenin sistematik ve etkili bir şekilde ilerleyebilmesi için sekiz kişilik daimi merkezi bir komitenin kurulmasına karar verilmiş olmasıdır.¹³⁸ Bu sözleşmeyle kurulması kararlaştırılan Daimi Merkez Kurulu, 1961 Sözleşmesiyle kurulan Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Kurulunun oluşmasında etkili olmuştur.¹³⁹ Belirtmek gerekir ki 1961 Tek Sözleşmesi, bu sözleşmeyi mülga etmiştir.¹⁴⁰

1.3.4. 1936 Tarihli Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Meni Hakkında Cenevre Sözleşmesi

Milletler Cemiyeti tarafından, uyuşturucu maddeyle mücadele için attığı adımlar karşısında, devletlerin iç hukuklarında bu mücadeleyi sağlayamaması, baskıcı politikanın sonucu olarak Kanun dışı üretim, ihraç ve ithalde artış olması ve mevcut düzenlemelerin

¹³³ Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 52.

¹³⁴ Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 52.

¹³⁵ Konferansa Türkiye, İngiltere, Çin, Fransa, Hindistan, Japonya, Portekiz, Hollanda ve siyam devletleri katılmıştır. Bkz. Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 57; akan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 31; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 66; Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 30.

Türkiye konferansa katılmışsa da ekonomik kaygılarla sözleşmeyi imzalamamıştır. Sözleşmeyi imzalayan devletler için bkz. Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 53- 54.

¹³⁶ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 57; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 37.

¹³⁷ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 23; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 59-60.

¹³⁸ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 58; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 87.

¹³⁹ Sevil Atasoy, “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Kurulunun Hükümetlere Tıbbi Kannabis ve Kannabinoid Programları Hakkındaki Tavsiyeleri”, *Adalet Dergisi*, 68 (2022): 28. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2503547>.

¹⁴⁰ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 30.

yetersiz kalması nedeniyle, yeniden toplanılması kararı alınmıştır.¹⁴¹ Toplantılar sonucunda, 26 Haziran 1936 tarihinde 42 devlet tarafından “*Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Meni Hakkında Cenevre Sözleşmesi*” imzalanmıştır.¹⁴²

Bu sözleşme ile daha önce imzalanan sözleşmelerdeki hükümler kabul edilmiştir. Ayrıca katılımcı devletlerin iç hukuk mevzuatlarında, uyuşturucu madde üretimi, ithali veya ihracı ile ilgili eylemlerde bulunanlar hakkında cezai yaptırım uygulanmasına ilişkin düzenlemeler yapması kararlaştırılmıştır.¹⁴³ Bu sözleşmenin önceki sözleşmelerden farklı olarak uyuşturucu madde suçlarını kabul etmesi önem arz etmektedir.¹⁴⁴ Sözleşme hükümlerinin daha ziyade, uyuşturucu madde kaçakçılığı noktasında mücadeleye temas ettiği görülmektedir.¹⁴⁵

1.3.5. 1948 Tarihli Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü

Cenevre Sözleşmelerinde, afyon ve koka bitkisinden meydana gelen uyuşturucu maddelerle sınırlı olarak düzenleme yapılması, çeşitleri ve kullanımı artan sentetik maddelerin sözleşme kapsamında bulunmaması nedeniyle BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nin katkısıyla 29 Kasım 1948 tarihinde, Paris Protokolü imzalanmıştır.¹⁴⁶

Paris Protokolü’nde, kendisinden önce düzenlenen sözleşmelerin aksine, “*narkotik etki meydana getiren ve toksimani yaratabilecek*” ifadesi kullanılarak uyuşturucu maddelerin sayılması yöntemi değil, sınıflandırılması yöntemi tercih edilmiştir. Böylece sonradan ortaya çıkabilecek uyuşturucu madde çeşitlerinin sözleşme

¹⁴¹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 68; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 23.

¹⁴² Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 24; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 12; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 12.

Konferansa katılan devletler şunlardır: ABD, Çin, Türkiye, Afganistan, Avusturya, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Şili, Macaristan, Küba, Danimarka, Mısır, Honduras, Ekvator, İspanya, Fransa, İsviçre, Yunanistan, Irak, Hindistan, Lehistan, Meksika, Norveç, Flemenk, Bolivya, Peru, Nikaragua, Portekiz, Romanya, Siyam, Çekoslovakya, SSCB, Venezuela, Letonya, Urugovay, Panama, Yugoslavya ve Finlandiya. Bkz. Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 63.

¹⁴³ Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 12; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 24; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 12; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 60.

¹⁴⁴ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 60.

¹⁴⁵ Altan, “Cenevre Afyon Konferansı”, 64.

¹⁴⁶ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 69; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 62.

kapsamına alınması amaçlanmıştır.¹⁴⁷ Ayrıca bu sözleşmeyle üye devletlere, sözleşme kapsamında belirtilmeyen ancak sonradan ortaya çıkan uyuşturucu maddeleri, BM Genel Sekreterliği'ne bildirme yükümlülüğü getirilmiştir.¹⁴⁸ BM Genel Sekreterliği, kendisine bildirilen maddeleri, “*Narkotik İlaçlar Komitesi ve Dünya Sağlık Örgütü*” ne bildirerek, bu maddeler üzerinde araştırma yapılmasını sağlamak, bağımlılık yapıcı etkisi bulunduğu anlaşılmaması halinde, gerekli tedbirlerin alınması için ilgili maddeyle ilgili bilgiyi üye devletlere bildirmekle yükümlüdür.¹⁴⁹ Yine bu sözleşmeyle DSÖ'ye, ortaya çıkan yeni uyuşturucu madde ile ilgili tedbirler alma yetkisi verilmiştir.¹⁵⁰

1.3.6. 1953 Tarihli New York Afyon Protokolü

Paris Protokolünden sonra farklı devletler arasında uyuşturucu maddeyle mücadele kapsamında çok fazla sayıda ve farklı uyuşturucu madde türlerini içeren sözleşmeler imzalanmıştır. Sözleşmelerin çokluğu ve anlaşılabilirliği eleştirilmiş ve bu nedenle tüm sözleşmelerin tek bir sözleşme kapsamında toplanması fikri benimsenmiştir.¹⁵¹ Bu düşünceden hareketle tüm metinler bir araya getirilene kadar, 18 Haziran 1953 tarihinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyinin girişimiyle 1953 Tarihli New York Protokolü imzalanmıştır.

New York Protokolü'nde özellikle afyon ve haşhaşların üretim ve ticaretinin kısıtlanması, kullanımlarının kontrol altına alınması için yasal düzenlemeler yapılması, denetim mekanizmaları oluşturulması, üye devletlerin yıllık afyon üretim miktarını önceden Merkez Komitesi'ne bildirmesi gibi hükümler getirilmiştir.¹⁵² Sözleşme ile taraf devletlere, afyonun üretim yeri ve üretim şartları ile ithalatında sözleşme kurallarına riayet etmesi, afyon stoklarını kısıtlaması, taraf olmayan devletlerle afyon ticaretinin yapılmaması gibi yükümlülükler getirilmiştir. Sözleşmenin uygulanmasından

¹⁴⁷ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 24; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 61; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 38.

¹⁴⁸ Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 13; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 34; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 39.

¹⁴⁹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde* 69; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 34; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 39.

¹⁵⁰ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 33.

¹⁵¹ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 62.

¹⁵² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 70; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 61.

kaynaklanan uyuşmazlıkların Milletlerarası Adalet Divanınca görüleceği belirtilmiştir.¹⁵³ Türkiye de bu protokole taraftır.¹⁵⁴

1.3.7. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi

Uyuşturucu maddeyle mücadele ve işbirliği kapsamında, birçok devletin kendi arasında veya bir araya gelerek çok sayıda sözleşme imzalanması, tüm sözleşmelerin tek bir çatı altında toplanması ihtiyacını doğurmuştur. Bunun üzerine 30 Mart 1961 tarihinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından hazırlanan Tek Sözleşmesi imzalanmıştır.¹⁵⁵ 1961 Tek Sözleşmesi, kendisinden önce imzalanan tüm sözleşmeleri ilga edip hepsini bünyesine almıştır.¹⁵⁶

Tek Sözleşmesi'nde, uyuşturucu üretim ve ticaretinin bilimsel veya tıbbi amaçlarla sınırlandırılması ve kullanıcılarının tedavisi konusunda katılımcı devletlerin gerekli tedbirleri almasına dair yükümlülükler getirilmiştir.¹⁵⁷ Sözleşme ile “*Uyuşturucu Maddeler Milletlerarası Kontrol Organı*” kurularak, üye devletlerin sözleşme hükümlerine aykırı davranmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu şekilde kontrol mekanizması oluşturulmuştur.¹⁵⁸ Sözleşmeyle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili işlenen suçlar hakkında cezai hükümlerin uygulanması kabul edilmiştir. Bu kapsamda hazırlık hareketlerinin, suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda şeriklerin ve başka devletlerin ülkesinde işlenen suçların cezalandırılması kabul edilmiştir. Ayrıca suçluların eylemin gerçekleştirildiği ülkeye iadesi kabul edilmiştir.¹⁵⁹ Taraf ülkeler arasında, sözleşmenin uygulanması kapsamında meydana gelen uyuşmazlıkların öncelikle sulh yoluyla, bunun mümkün olmaması durumunda Uluslararası Adalet Divanı'nda çözülmesi kararlaştırılmıştır.¹⁶⁰

¹⁵³ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 23.

¹⁵⁴ Türkiye, New York protokolüne 28.12.1953 tarihinde taraf olmuştur. Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 62; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 70.

¹⁵⁵ Yamaner Özdemir, *Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti*, 31.

¹⁵⁶ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 64; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 14.

¹⁵⁷ Erdem Sağar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Alenen Özendirme Suçları* (Ankara; Seçkin Yayınları, 2023): 32.

¹⁵⁸ İdil Su Ekmekçi, “Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, 2015): 54; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 30; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 27.

¹⁵⁹ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 36; Ekmekçi, “Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu”, 54.

¹⁶⁰ Ekmekçi, “Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu”, 54.

Sözleşmede uyuşturucu maddelerin tanımı yapılmamış; uyuşturucu maddeler, sözleşmenin ekinde bulunan cetvellerde, sözleşmeden sonra ortaya çıkabilecek olan uyuşturucu maddeleri de kapsayacak şekilde¹⁶¹ sayma yöntemiyle ortaya konulmuştur.¹⁶² Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; “doğal veya sentetik olsun, I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeler” şeklinde ifade edilmiştir.¹⁶³ Sentetik uyuşturucu maddelerin de sözleşmenin sonunda, dört cetvel halinde sıralandığı görülmektedir.¹⁶⁴

Bakanlar Kurulu tarafından, 27 Aralık 1996 tarihinde uygun bulunan 1961 Tek Sözleşmesi, ülkemizde 12 Mayıs 1967 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup geçerliliğini devam ettirmektedir.¹⁶⁵

1.3.8. 1971 Tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme

İkinci Dünya Savaşından sonra, özellikle sentetik uyuşturucu madde kullanımında artış yaşanması nedeniyle BM Ekonomik ve Sosyal Konseyince, sentetik uyuşturucu maddelerin de kontrol altına alınması amacıyla bir sözleşme imzalanması gündeme getirilmiştir.¹⁶⁶ Özellikle Tek Sözleşmesi kapsamında bulunmayan LSD, amfetamin ve barbitüratların kullanımının yaygınlaşması ve uluslararası alanda bir denetime tabi olmaması, sözleşmenin hazırlanmasında etkili olmuştur.¹⁶⁷ Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme, 1971 yılında düzenlenen Viyana Konferansı’nda imzalanmış ve yürürlük şartı olan 40 devletin imzasının tamamlanmasıyla birlikte 16 Ağustos 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁶⁸

Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme, amaç, kapsam ve düzenlenme şekli bakımından Tek Sözleşmesiyle benzerlik göstermektedir. Psikotrop maddeler; sözleşmenin 1 numaralı maddesinin e bendinde “*Ek I, II, III veya IV’te veya buna göre listelenen herhangi bir doğal madde, sentetik madde veya doğal madde*” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁶⁹ Tıpkı Tek Sözleşmesi’nde olduğu gibi, sözleşmenin ekinde bulunan

¹⁶¹ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 27.

¹⁶² Sağar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma*, 32; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 72.

¹⁶³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 63.

¹⁶⁴ Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 14.

¹⁶⁵ 12 Mayıs 1974 Tarihli Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>, E.T. 08.12.2023

¹⁶⁶ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 33; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 73.

¹⁶⁷ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu” 66.

¹⁶⁸ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu” 67.

¹⁶⁹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 63; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 15.

cetvellerde psikotrop uyuşturucu maddeler listelenmek suretiyle ortaya konulmuş ve sonradan DSÖ tarafından kabul edilen uyuşturucu maddelerin de sözleşme kapsamında bulunmasının önü açık tutulmuştur.¹⁷⁰ Merkezi sinir sistemine etki eden uyarıcı maddelerle diğer uyarıcılar, halüsinojenler, bazı uyku hapları ve sakinleştiricilerin de Kanunlanması öngörülmüştür.¹⁷¹ Sözleşmede, psikotrip uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; “*stimulantlar, depresantlar, trankilizanlar ve halüsinojenler*”¹⁷² olmak üzere dört ana grupta ele alınmıştır.¹⁷³ Yine Tek Sözleşmesinde olduğu gibi; sözleşme kapsamında bulunan ve sözleşmenin kapsamına girebilecek olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin, tıbbi veya bilimsel çalışmalarda kullanılması dışında yasaklanması, özel reçetelere tabi tutulması, sözleşme hükümlerine aykırılığın cezai yaptırıma bağlanması hüküm altına alınmıştır.¹⁷⁴

Psikotrop Sözleşmesi, 30 Aralık 1980 günü çıkarılan BK kararı ile kabul edilmiş olup 7 Mart 1981 günlü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁷⁵

1.3.9. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme (Vienna Konvansiyonu)

Uyuşturucu maddelerle mücadele konusundaki tüm engellemelere, yasaklara ve denetimlere rağmen; bu maddelerin Kanundışı yollardan üretilmesi, kaçakçılığı suretiyle suç örgütlerinin yüksek kazançlar elde etmesi engellenememiş ve devletler bakımından özellikle finansal açıdan tehlike oluşturması nedeniyle yeni bir sözleşme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.¹⁷⁶ Daha önce düzenlenen sözleşmelerde alınan tedbirlerin güçlendirilmesi, uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi ve Kanundışı üretiminin önüne geçilmesi amacıyla, 19 Aralık 1988 tarihinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi

¹⁷⁰ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 29; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 68; Yaşar, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, 63.

¹⁷¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 63.

¹⁷² Psikotrop Sözleşmesindeki bu ayırmada; sentetik uyuşturucuların kullanıcısı üzerindeki etkisi temel alınmıştır. **Depresantlar**; merkezi sinir sistemi üzerinde yavaşlatan afyon morfin, eroin gibi maddelerdir. **Stimülantlar**; merkezi sinir sistemini uyaran metamphetamine, kokain, crack, extacy gibi maddelerdir. **Halüsinojenler**, kullanıcısı üzerinde hayal görme etkisi yaratan, esrar, sentetik kannabinoid(bonzai) gibi maddelerdir. **Trankilizanlar**; kullanışında uykuyu azaltmaksızın sakinleştirme etkisi gösteren mebroamate, diazepamlar gibi maddelerdir. Bkz. Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 11-26.

¹⁷³ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 41.

¹⁷⁴ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 29.

¹⁷⁵ 07.03.1981 tarihli Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>. E. T. 12.09.2023.

¹⁷⁶ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 74; Ekmekçi, “Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu”, 64.

tarafından düzenlenen toplantıda “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme*” imzalanmıştır.¹⁷⁷

1988 Tarihli Viyana Sözleşmesi olarak da bilinen bu sözleşme, kendisinden önceki sözleşmelerden farklı konuları ele alması ve uyuşturucu madde kaçakçılığına ilişkin olarak uluslararası alanda kabul edilen son sözleşme özelliğini taşıması nedeniyle önem arz etmektedir.¹⁷⁸ Sözleşme ile özellikle, doğal veya sentetik uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı suretiyle elde edilen malvarlığı ve gelirlerle ilgili olarak kara para aklanmasının önüne geçilmesi hususunda uluslararası alanda kapsamlı ve etkili mücadelenin sağlanması amaçlanmıştır.¹⁷⁹ Sözleşmede ayrıca taraf devletlerin ilgili hususlarda ulusal anlamda ceza ve müsadere yaptırımını içeren düzenlemeler yapması, deniz yoluyla kaçakçılığın da önlenmesi, üye devletler arasında adli yardımlaşmanın sağlanması, kontrollü teslimat uygulanması ve suçluların ilgili devlete iadesi konusunda işbirliğinin sağlanması öngörülmüştür.¹⁸⁰

Sözleşmede kontrollü teslimat, suç faillerinin tespit edilebilmesi için, suçla konu maddelerin ilgili ülkelerin bilgisi ve denetimi ile başka ülkelere girişine veya çıkışına olanak veren yöntem olarak tanımlanmıştır.¹⁸¹ Sözleşmede kontrollü teslimatın, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin uluslararası alanda naklinden söz konusu olduğu belirtilmişse de; ülkemizde faillerin tespiti için yurt içinde de kontrollü teslimat uygulamasına başvurulmaktadır.¹⁸²

¹⁷⁷ Aytaç, *Failin Kastının Belirlenmesi*, 39, 40.

¹⁷⁸ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 42.

¹⁷⁹ Bilal Doğan ve Abdunnur Yıldız, “Kara Para Aklanması ile Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü”, *The Journal Of International Scientific Researches*, 6/3 (2021): 404; <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1921357>. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı ile elde edilen gelirleri ve malvarlığını gizlemek, bu malvarlığıyla ilgili tasarruflarda bulunmak, bu maddeleri yetiştirmek ve üretmek eylemleriyle ilgili cezai hükümler düzenlenmiştir. Bkz. Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 31.

¹⁸⁰ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 30; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 16; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 38.

¹⁸¹ Mehmet Zülfü Öner, “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçları”, *TBB Dergisi*, 88 (2010): 124, <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-593>.

¹⁸² “Sanıklar H. ve A.’nın İran ülkesine sık sık gidip gelmeleri, zaman zaman aynı otelde kalmaları nedeniyle bu sanıkların İran ülkesinden uyuşturucu ayarlayıp ülkeye sokacakları ve diğer sanık M’nin de nakliyesini yapacağı şüphesi üzerine sanıkların hatlarına yönelik iki ay süre ile iletişimin dinlenmesi kararı alındığı, Ankara CBS tarafından Mardin CBS’nin soruşturmasına ilişkin olarak 4208 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik gereği ileriye dönük birer aylık dönemlerde Başsavcılığa bilgi verilmek üzere 20 ATS... plakalı çekici ve 33 SL... plakalı dorse için Yurt İçi Kontrollü Teslimat Kararı verildiği..”, Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.20203/14093, K.2024/766, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.06.2024.

“1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme ” Bakanlar Kurulu’nun 22 Kasım 1995 tarihli kararı ile uygun bulunması ve 25 Kasım 1995 tarihli RG’de yayımlanması ile ülkemizde de yürürlüğe girmiştir.¹⁸³

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili uluslararası alanda imzalanan sözleşmelerle, bu maddelerin tüm insanlık için tehlike oluşturduğu ve bu maddelerle mücadelenin zorunluluğu ortaya konulmuştur. Bu kapsamda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele konusunda devletlerin işbirliği içinde olması amaçlanmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili uluslararası alanda imzalanan sözleşmeler, ulusal düzenlemelere de kaynak teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

“Suça konu uyuşturucu maddenin yurt dışına gönderilmek üzere İstanbul ili, Fatih ilçesinde bulunan İ.Ş.A. Kargo şirketine ait şubede teslim edilmesinden sonra suçun faillerinin bulunması amacıyla Ankara C. Başsavcılığının 25.05.2009 tarihli, 2009/6 nolu kontrollü teslimat kararı ile yurt dışına çıkışının sağlandığının anlaşılması karşısında, sanığın eyleminin biri ihraca teşebbüs, diğeri tamamlanmış nakletme olmak üzere iki ayrı suçu oluşturacağı; TCK’nın 44. maddesi gereğince, tamamlanmış nakletme suçu için belirlenen sonuç ceza ile ihraca teşebbüs suçundan yapılacak uygulama ile belirlenerek sonuç cezanın karşılaştırılması ve ceza miktarı itibarıyla daha ağır sonuç doğuran suç esas alınarak hüküm kurulması gerekirken..”, Yargıtay 10. CD, 10.11.2020, E.2019/6649, K.2020/7146, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.06.2024.

¹⁸³ 25.11.1995 tarihli Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>, E. T. 12.10.2023

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ SUÇU

2.1. Genel Olarak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin suçlar; TCK'nın Özel Hükümler başlıklı İkinci Kitabı'nın “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı Üçüncü Kısım altında düzenlenen “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*” başlığı altında TCK'nın 188. maddesinde hüküm altına alınmıştır.¹⁸⁴ TCK'nın “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu” başlıklı 188. maddesinde;

“(1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz.”^[70]

¹⁸⁴ Ziya Koç, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23/2 (2021): 1146, <https://doi.org/10.33717/deuhfd.998169>; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 36.

(4) a) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opioid ve türevleri veya amfetamin ve türevleri olması,

b) Üçüncü fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi,

hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(6) Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.

(7) Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(8) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

hükmüne yer verilmiştir.

TCK’nın 188. maddesinin 1. fıkrasında; “*uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı şekilde üretmek, ithal veya ihraç etmek*” eylemleri, 3. fıkrasında ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ülke içinde “*satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek veya*

bulundurmak” eylemleri cezalandırılmıştır.¹⁸⁵ Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin devletlerarası düzeyde büyük bir sorun teşkil etmesi nedeniyle, TCK’nın 188. maddesinin 1. fıkrasında hüküm altına alınan suç için, TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasında hüküm altına alınan çalışma konumuzu oluşturan suçtan daha ağır bir yaptırım öngörülmüştür.¹⁸⁶

Doktrinde; uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin dış ticaret ve iç ticaret olarak iki farklı suç olarak düzenlendiği belirtilmiştir.¹⁸⁷ Başka bir görüşte, uluslararası alandaki suçun hareketlerinin ithalat ve ihracat; ülke içindeki suçun hareketlerinin ise “*satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek veya bulundurmak*” olduğu, “*başkalarına vermek, depolamak, kabul etmek ve bulundurmak*” eylemlerinin ticaret kapsamında değerlendirilemeyeceği ileri sürülmüştür.¹⁸⁸ Zira bu eylemlerin, ücret karşılığı olmaksızın ve ticari gaye olmadan gerçekleştirilebileceği göz önüne alındığında; kanun maddesinin ticaret şeklindeki başlığıyla kanun metninin uyuşmadığı düşünülmektedir.¹⁸⁹ Başka bir görüşte ise; bu eylemlerin “*ülke içindeki ticarete aracılık yapmak*” olarak nitelendirilmesi ve ticaret şeklinde mütalaa edilmesinin hatalı olmadığı belirtilmiştir.¹⁹⁰ Katıldığımız görüşe göre; başlıktaki “*ticaret*” kavramının yanına, “*sağlama*” ifadesinin de eklenmesiyle bu sorun ortadan kalkabilecektir.¹⁹¹

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imali ile ilgili olarak 2313 sayılı UMMHK ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’da da hükümler bulunmaktadır. İmalle ilgili olarak 2313 sayılı Kanun’da; kenevir ekme eyleminin, 3298 sayılı Kanunda ise afyon üretiminin cezai yaptırıma bağlandığı görülmektedir.¹⁹²

TCK’nın 188. maddesinde birden fazla suç tipi bir arada düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, ruhsatsız veya ruhsata aykırı şekilde üretilmesi, ithal veya ihraç edilmesi; üçüncü fıkrasında uyuşturucu veya

¹⁸⁵ İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu”, 79.

¹⁸⁶ Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 18; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 72.

¹⁸⁷Bkz. aktaran, Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 107.

¹⁸⁸ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 107; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 37.

¹⁸⁹ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 72.

¹⁹⁰ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 107.

¹⁹¹ Doktrinde madde başlığının “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmali, Ticareti veya Sağlama*” şeklinde düzeltilmesi gerektiği belirtilmektedir. Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 23.

¹⁹² Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 102.

uyarıcı maddelerin ülke içinde “*alınması ve satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, kabul edilmesi veya bulundurulması*”; yedinci fıkrasında ise; “*uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali Resmi makamların iznine bağlı olan maddenin ülkeye ithal edilmesi, imal edilmesi, satılması, satın alınması, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması veya ihraç edilmesi*” suçu düzenlenmiştir.¹⁹³

6545 Sayılı KHK ile yapılan değişiklikle uyuşturucu madde ticareti suçunun cezalarının artırılması yoluna gidilmiştir.¹⁹⁴ Ancak önemle belirtmek gerekir ki uyuşturucu maddelerle mücadelede sosyal ve kültürel politikalar izlenmesi ve etkin bir denetimli serbestlik sağlanarak kullanıcının toplumla bütünleşmesinin sağlanması yerine ceza miktarlarının artırılması, uzun vadede mücadeleye katkı sağlamayacaktır.¹⁹⁵

2.2. Korunan Hukuki Değer

Kanun koyucuyu bir suç tipini düzenlemeye iten soyut nitelikli menfaat, hukuki değer olarak adlandırılmaktadır.¹⁹⁶ Kanun sistematigi içindeki yerinden de anlaşılacağı üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun cezalandırılmasıyla kamu sağlığının korunması amaçlanmıştır.¹⁹⁷

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte insanlar sosyal hayattan ve birbirinden uzaklaşarak, manevi boşluk içerisindeki arayışlarında, hem ruhsal hem de fiziksel yönden olumsuz etkileri bulunan maddeleri kullanma yoluna başvurmaktadır.¹⁹⁸ Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sadece kullananların sağlığını bozmakla kalmamakta, ayrıca bağımlılık oluşturmaları nedeniyle kullananların bu maddeleri temin edebilmesi için kişinin suç işlemeye meyletmesine, hırsızlık, yağma ve hatta kasten öldürme suçlarını işlemesine sebep olmaktadır.¹⁹⁹ Uyuşturucu madde ticareti suçunun; kullananların bağımlılığı nedeniyle bu maddelere ihtiyaç duyması, artan talep ve pahalılığı nedeniyle suç örgütlerine finansal bir kaynak olması ve toplumda yaygınlaşarak bu maddeleri

¹⁹³ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 224, Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 37.

¹⁹⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 893.

¹⁹⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 798.

¹⁹⁶ Veli Özer Özbek vd, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 221.

¹⁹⁷ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 109.

¹⁹⁸ Demet Karakartal, “Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi”, *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6/14 (2020): 614. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1069454>.

¹⁹⁹ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 106.

kullanmayan kişilerin de kullanmasına neden olması bakımından, tüm insanların sağlığına karşı işlenen bir suç olduğu belirtilmiştir.²⁰⁰

Yenisey’ e, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili tedbirlerin, devletin sosyal hukuk devleti misyonuyla ilgili olup, sosyal hukuk devletinin, toplumun zorunlu ihtiyaçlarını karşılaması, gençlerin ve ailelerin korunması için gerekli tedbirleri alması gerektiğini belirtmiştir.²⁰¹

Tezcan, Erdem ve Önok’ a göre; bu suçla korunan hukuki değer kamu sağlığı olduğu, uyuşturucu madde suçlarının başkaca suçların işlenmesi noktasında işlevselliği göz önüne alındığında, uyuşturucu madde ticareti suçunun tüm insanlığın sağlığına karşı işlenen suçlardan sayılması gerekmektedir ve karşılaştırmalı hukukta da bu anlayış benimsenmiştir.²⁰²

Benzer şekilde düşünen *Özbek, Doğan ve Bacaksız* ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının sadece kullanan bireyi değil tüm toplumu etkileyen suçlardan olduğu ve korunan hukuki değer genel sağlık-kamu sağlığı olduğunu belirtmiştir.²⁰³

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, uyuşturucu madde suçlarının koruduğu hukuki yararın “*genel kamu esenliği*” olduğu, bu nedenle suç faillerinin ortaya çıkmasına katkı sağlayanlar hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanarak cezalarında indirim yapılması gerektiği görüşündedir.²⁰⁴

Kanaatimizce, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu ile kullanıcılarının ileri düzeyde bağımlılıklarında ölüm riskleri bulunması nedeniyle yaşam hakkı, beden ve ruhlarında meydana gelen olumsuz etkileri nedeniyle vücut bütünlüğü ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaşmasına neden olması bakımından sadece kullananların değil, toplumu oluşturan tüm bireylerin sağlığını ilgilendirdiği için kamunun sağlığı tehlikeye atılmaktadır.²⁰⁵

²⁰⁰ M. Nedim Bekri, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçunda Delillerin Toplanması ve Failin Kastının Belirlenmesi”, *TBBD*, 164 (2023): 102. <https://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2023-164-2094>. Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 326; İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu”, 81.

²⁰¹ Bkz. Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 61-62.

²⁰² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 894; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 109, Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1149.

²⁰³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 799.

²⁰⁴ Yargıtay CGK, 13.12.2023, E.2022/10-369, K.2023/656, www.uyap.gov.tr, E.T. 20.03.2023.

²⁰⁵ Benzer görüş için, Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 110.

2.3. Suçun Unsurları

Tipiklik; fail tarafından gerçekleşen eylemin, kanunda düzenlenen suç tipindeki haksızlıkla örtüşmesine denir.²⁰⁶ Geniş ve dar anlamda iki türü bulunan tipikliğin geniş anlamı failin cezalandırılabilmesi için gerekli olan tüm koşulları, dar anlamı ise suçun bir unsurunu ifade etmektedir.²⁰⁷ Başka bir ifadeyle dar anlamda tipiklik, kanunda gösterilen suç tipindeki şekli unsurları ifade etmektedir.²⁰⁸ Kısacası tipiklik, suçun kanuni unsurları anlamına gelmektedir. Çalışmamızda suçun unsurları, maddi unsurları, manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuru olarak ele alınmıştır.

2.3.1. Maddi Unsurları

TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasındaki suçun maddi unsurları olarak; suçun konusu, fiil, fail, mağdur ve netice unsurları ele alınacaktır. Bazı yazarlar tarafından bu unsurlar “*tipikliğin objektif unsurları*”²⁰⁹ veya “*tipikliğin maddi unsurları*”²¹⁰ olarak ele alınmıştır.

2.3.1.1. Suçun Konusu

TCK'nın 188. maddesinin 1. ve 3. fıkrasında hüküm altına alınan suçların hukuki konusunu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler oluşturmaktayken aynı maddenin 7. fıkrasında düzenlenen suçun unsuru, bu maddelerin üretimi için gerekli olan maddelerdir.²¹¹ Çalışmamızda, TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen suçun maddi konusu ele alınacaktır.

Mevzuatımızda ve uluslararası mevzuatta, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin herhangi bir tanımının yapılmadığı ve bu durumun kanunilik ilkesi ile bağdaşmadığı yönünde katılmadığımız görüşler olduğunu ilk bölümde izah etmiştik. Yine uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin doğal ve sentetik maddeler olarak ayrıldığı; başlıca doğal uyuşturucu maddelerin afyon, morfin, esrar, eroin, kokain ve başlıca sentetik uyuşturucu maddelerin amfetamin ve türevleri ile sentetik kannabinoidler olduğu ilk bölümde ele

²⁰⁶ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukukunda Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023): 106.

²⁰⁷ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 106-107.

²⁰⁸ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 107.

²⁰⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 894.

²¹⁰ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 114 vd; Bekri, “Delillerin Toplanması”, 103.

²¹¹ Veli Özer Özbek vd, *Açıklamalı-Şematik Pratik Çalışma Kitabı-III*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023): 215, Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 799; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 44.

alınmıştır. Bu bölümde ise TCK’ da bu suçun konusunun ne şekilde belirlendiği üzerinde durulacaktır.

TCK’nın 188. maddesinin gerekçesinde; suça konu maddelerin tanımının yapılmadığı, uyuşturucu veya uyarıcı etkisi oluşturan, bağımlılık meydana getiren maddelerin suçun konusu olduğu belirtilmiştir. TCK’nın 188. m. ve gerekçesinde; 2313 sayılı Kanuna veya 1961 Tek Sözleşmesine herhangi bir atıf bulunmamakla birlikte; TCK’ da, 2313 sayılı Kanun’da, 3298 sayılı Kanun’da ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile 1961 Tek Sözleşmesinin ek I ve II nolu cetvellerinde sayılan maddeler, suçun konusunu oluşturan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler olarak kabul edilmiştir.²¹²

Suçun konusunun TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendinde belirtilen “*eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opiod ve türevleri, amfetamin ve türevleri veya bazmorfin*” olması durumunda, cezanın artırılacağı hüküm altına alınmıştır.²¹³

Uygulamada; failden ele geçirilen maddenin, TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasındaki suçun konusunu oluşturup oluşturmadığı hususunda, uzmanlık raporu veya Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Dairesi raporunun alınması gerekmektedir.²¹⁴ Konuyla ilgili Yargıtay bir kararında;

“...sanıktan ele geçirilen madde ile ilgili olarak alınan raporda *Chorphenirame, Pheniramine, Pseudoephedrine ve Metoclopramide isimli maddelerin; TCK’nın 188/4. Maddesi, 2313 ve 3298 sayılı Kanunda, 1961 sayılı Tek Sözleşmesinin 1-2 nolu cetvellerinde, anılan Kanunlarca verilen yetkiye istinaden BK kararlarında anılan maddelerden olup olmadığı hususunda ATK raporu alınması ve rapora göre değerlendirme yapılması*”

²¹² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 286; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 49. 02.07.2018 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin belirlenmesi konusunda, Bakanlar Kurulu kararlarının yerini Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri almıştır. Bkz. Mustafa Taştan, *Yargıtay Kararları Çerçevesinde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023): 27.

Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.2021/4864, K.2024/721, , www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024, Yargıtay 10. CD, 13.12.2023,E. 2021/4191, K.2023/11017, www.uyap.gov.tr, E.T. 10.02.2024, Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E 2021/9419, K.2023/9910, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024, Yargıtay 10. CD, 11.10.2023, E.2021/686, K.2023/8619, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024.

²¹³ Birsan Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 271; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 63.

²¹⁴ Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 26; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 803.

gerektiğinden bahisle, eksik araştırma nedeniyle bozma kararı vermiştir.²¹⁵

Failden ele geçirilen maddenin uyuşturucu madde olmaması halinde uyuşturucu madde ticareti suçu oluşmayacaktır.²¹⁶ Yargıtay'ın bu hususta verdiği bir kararda;

“..rapora göre Naloxone ve Buprenorphine aktif maddelerinin TCK'nın 188/4. Maddesinde, 2313 ve 3298 Kanunlarda, bu Kanunların verdiği yetkiye istinaden çıkarılan BK kararlarında, 1961 sayılı Tek Sözleşmesi ve ekinde bulunan cetvellerde anılan maddeler içinde bulunmaması nedeniyle; failden ele geçirilen suçun konusunu oluşturduğunun kabul edilmesinin mümkün olmadığı” belirtilmiştir.²¹⁷ Ayrıca, ele geçen maddenin üretiminin özel reçeteye tabi bulunup bulunmadığıyla ilgili *“Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünden”*

sorularak tespit edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.²¹⁸

Suçta konu olduğu iddia edilen maddenin, yani suçun konusunun ele geçirilememesi halinde ele geçirilemeyen bu maddenin, uyuşturucu veya uyarıcı etkisinin bulunup bulunmadığı tespit edilmeyeceğinden fail bu suçtan sorumlu tutulamayacaktır.²¹⁹

Failden ele geçirilen maddenin, ATK'dan alınan raporda suç konusu madde olduğunun tespit edilmesi karşısında bu maddenin TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 ve 3298 sayılı Kanun ile Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde veya BK kararlarında, 1961 sayılı Tek Sözleşmesi'nin ek cetvellerinde belirtilen maddelerden olmadığının tespit edilmesi halinde, suçun oluşup oluşmayacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.²²⁰

Doktrinde bir görüşe göre; ele geçirilen uyuşturucu maddenin TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 ve 3298 sayılı Kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde veya BK kararlarında, 1961 Tek Sözleşmesinin ek cetvellerinde ismen

²¹⁵ Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.2021/4864, K.2024/721, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024.

²¹⁶ Eshat Özkul ve Sancaktar Devlet Özkul, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), 28; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 32.

²¹⁷ Yargıtay 10. CD, 13.06.2022, E.2021/11369, K.2022/7697, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024. Benzer mahiyetteki kararlar: Yargıtay 10. CD, 14.02.2022, E.2020/19392, K.2022/1378, Yargıtay 10. CD, 26.10.2022, E.2022/870, K.2022/10745, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

²¹⁸ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 29.

²¹⁹ Yargıtay 20. CD, 30.03.2016, E.2015/16027, K.2016/1794, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

²²⁰ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 80-81.

sayılmaması halinde, söz konusu maddenin, kanunilik ilkesi gereğince uyuşturucu madde sayılmaması gerektiği belirtilmektedir.²²¹

Başka bir görüşe göre; bir maddenin uyuşturucu sayılıp sayılmayacağının belirlenmesinde, o maddenin keyif verici, uyarıcı, sarhoş veya tahrik edici olduğunun, bağımlılık yaratma etkisinin bulunup bulunmadığının araştırılarak, bunun ATK raporuyla tespit edilmesi halinde, söz konusu maddenin suçun konusunu oluşturacağı belirtilmektedir.²²²

Yargıtay, 30 Kasım 2016 tarihli bir kararında “TCK’da uyuşturucu madde kavramının geniş tutulduğu, geliştirilen sentetik uyuşturucuların da madde kapsamına dahil edilmesi gerektiği, mahkemece bilirkişi raporu alınarak söz konusu maddenin uyuşturucu olup olmadığının tespit edilmesinden sonra, bu maddenin Bakanlar Kurulu kararına gerek bulunmaksızın suçun konusunu oluşturacağına” karar vermiştir.²²³

Bu kararda muhalif kalan üye ise gerekçesinde; “suçun konusunu oluşturan MDMB-CHMICA etken maddesi bulunan ve ATK raporuyla sentetik kannabinoid olduğu tespit edilen maddenin, suçtan sonra BK kararı ile 2313 sayılı Kanuna dahil edilmiş olması nedeniyle, atılı suçun oluşmadığı” kanaatini bildirilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’ nın itirazı üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından verilen kararda ise

“suç faillerinin BK kararıyla oluşturulan listeyi dolanabilmek için kimyasal yapılarıyla oynadıkları yeni uyuşturucu maddeleri piyasaya sürdükleri, değişen maddenin listeye eklenmesine kadar geçen sürede bu maddenin ticaretinin cezasız kalmasının ve kötüye kullanılmasının engellenmesi gerektiği, bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı etkisinin uzman raporuyla belgelenmesi halinde bu maddenin ayrıca herhangi bir listede bulunup bulunmadığına bakılmaksızın suçun konusunu oluşturduğunun kabulü gerektiği”

gerekçesiyle Yargıtay CBS itirazının reddine karar verilmiştir.²²⁴

²²¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 81.

²²² Mahmut Koca, “Türk Ceza Hukukunda Suçun Konusu Olarak Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Belirlenmesi”, içinde *Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler Sempozyumu*, editör Faruk Aşıcıoğlu vd., (İstanbul: Adli Tıp Kurumu, 2013), 17.

²²³ Yargıtay 10. CD, 30.11.2016, E.2016/2336, K.2016/3941, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

²²⁴ Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 31.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kanunda tanımının yapılmamasının kanunilik ilkesine aykırı olup olmadığının tartışıldığı bir ortamda, YCGK'nin, BK kararlarında yer almayan uyuşturucu maddeyi suçun konusu kabul etmesinin, kanunilik ilkesiyle örtüşmediği düşünülebilir. Ancak TCK'nın 188. maddesinde sentetik kannabinodlerin suçun konusunu oluşturduğunun hüküm altına alındığı, bu nedenle sentetik kannabinoid olduğu tespit edilen ancak etken maddesi BK kararı listesinde bulunmayan madenin suçun konusunu oluşturacağı kanaatindeyiz. Ancak anılan YCGK kararının, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin TCK' da, 2313 ve 3298 sayılı Kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde veya BK kararlarında, 1961 Tek Sözleşmesinin ek cetvellerinde sayılan maddeler olduğuna dair güncel Yargıtay kararlarıyla örtüşmediği görülmektedir.

Failden ele geçirilen maddenin, uyuşturucu madde ticareti suçunun konusunu oluşturabilmesi için, 2313 sayılı Kanun'nın 1. m. belirtilen miktarların üzerinde olması gerekmektedir.²²⁵ Failden ele geçirilen bu maddenin, uyuşturucu olup olmadığının tespiti için yeterli miktarda olmaması halinde, suçun oluşmadığı kabul edilmektedir.²²⁶ Yargıtay 13 Aralık 2022 tarihli kararında bu durumu; “..ele geçirilen 0,05 gr. maddede eser miktarda eroin bulunduğu, bu maddenin karışım içindeki oranının 2313 SY' nın 1. Md. belirtilen oranın altında bulunması nedeniyle, uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun konusunu oluşturmaya elverişli olmadığı” şeklinde belirtilerek işlenemez suçun meydana geleceğinden bahisle sanığın beraatına karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.²²⁷

2.3.1.2. Fail

Suçun kanuni tanımında gösterilen eylem üzerinde fiil hakimiyeti bulunan kişi faildir.²²⁸ Tıpkı uyuşturucu madde ticareti suçunda olduğu gibi, suçun kanuni tanımında, “bir kimse”, “kişi”, “her kim” ifadelerinin kullanılması halinde bu suçta genel suç denir. Her gerçek kişi bu suçun faili olabilir.²²⁹

²²⁵ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 81, Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 81.

²²⁶ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 35.

²²⁷ Yargıtay 10. CD, 13.12.2022, E.2022/13554, K.2022/13168, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

²²⁸ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 114.

²²⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 803; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 115; Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 23; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 284; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 33; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 43; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 36.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu da her gerçek kişi tarafından işlenebilen suçlardan olup tüzel kişiler bu suçun faili olamazlar.²³⁰ Zira iradi bir hareket kabiliyetine sahip olmayan tüzel kişiler, suç faili olamamaktadır.²³¹ Tüzel kişilerin, suç faili olamaması ile birlikte tüzel kişiler hakkında TCK'nın 60. m. sayılan güvenlik tedbirlerine hükmedilebilmektedir. Tüzel kişiler bakımından her suç için değil, kanunda uygulanabileceği gösterilen suçlarda güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir.²³² Çalışmamıza konu suç bakımından TCK'nın 189. maddesinde düzenleme bulunduğundan, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi mümkündür.²³³

Suçun temel şekli fail bakımından bir özellik arz etmemektedir. Ancak TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında bazı meslek mensuplarının bu suçu işlemesi halinde hükmedilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hüküm altına alınmıştır.²³⁴ Madde gerekçesinde bir açıklama bulunmamakla birlikte kanaatimize göre; bu meslek gruplarının, tıp alanında veya ilaç üretimi, satımı konusunda görevli kişiler olması nedeniyle hem mesleklerinin verdiği kolaylıkla hem de bu mesleği kötüye kullanarak bu suçu işlemeleri nedeniyle cezalarının artırılacağı öngörülmüştür.

TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında sayılan meslekler sınırlı olup genişletilmesi ve değiştirilmesi mümkün değildir. Fail hakkında bu nitelikli halin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslara, suçun nitelikli halleri başlığı altında detaylı olarak değinilecektir.

2.3.1.3. Mağdur

Ceza hukukunda mağdur, suç ile korunmaya çalışılan hukuki yarara sahip olan kimsedir.²³⁵ Her suçun mutlaka bir mağdurunun bulunması gerekmektedir.²³⁶ Suçun

²³⁰ Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 50.

²³¹ Gökkaya, "Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 29.

²³² Nur Centel, "Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu-Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65/4 (2016):3318, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621810>, E.T: 22.09.2023.

²³³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 894.

²³⁴ Bu meslek grupları; doktorlar, diş hekimleri, diş teknisyenleri, hemşireler, ebeler, eczacılar, kimyagerler, hastabakıcılar, kimya ve ecza ticareti ile uğraşanlar, veterinerler, sağlık memurları, sağlık hizmeti verenlerle laborantlardır.

²³⁵ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 221.

²³⁶ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 116.

hukuki konusunun bir kişiye değil de tüm topluma ait olduğu suçlarda toplumu oluşturan herkes, suçun mağduru konumundadır.²³⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun, kanundaki sistematığına bakıldığında topluma karşı suçlar içinde düzenlendiği görülmektedir.²³⁸ Kanun sistematığındaki yeri ve suçla korunan hukuki değer nazara alındığında, bu suçun mağdurunun, toplumu meydana getiren tüm bireyler olduğu söylenebilir.²³⁹ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun işlenmesiyle, hem toplumsal barışın korunması ve sürdürülebilirliği hem de toplumdaki tüm bireylerin sağlığının bozulma tehlikesi bulunması bakımından toplumu oluşturan tüm bireyler mağdur olmaktadır.²⁴⁰ Ancak bu suçun faili, toplumu oluşturan bireylerden biri olarak suçun hem faili hem de mağduru olamayacaktır.²⁴¹

Bir suçun mağduru ancak gerçek kişi olabileceğinden, tüzel kişiliğe ait bir hukuki değer ihlali durumunda tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören yahut malen sorumlu sıfatıyla davaya dahil olabilirler. Ancak bu suçta mağdurun toplumu oluşturan tüm bireyler olması nedeniyle, tüzel kişilerin ve hatta Devletin doğrudan suçtan zarar gören olduğunu söylemek mümkün değildir.²⁴² Bu husus yerleşik Yargıtay kararlarında; “..suçlarında, katılanların doğrudan suçtan zarar gören olmadıkları ve bu nedenle bu suçlarla ilgili davalara katılma ve hükmü temyize hakkı bulunmadığı” şeklinde belirtilmektedir.²⁴³ Ancak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin taşınması sırasında kullanılan aracın tüzel kişiliğe ait olması ve bu aracın müsaderesinin talep edilmesi halinde, ilgili tüzel kişinin malen sorumlu olarak davaya katılma talebinin kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

²³⁷ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 116.

²³⁸ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 27; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 36; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 79; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 115.

²³⁹ Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 115; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 135.

²⁴⁰ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 135; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 116.

²⁴¹ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 78.

²⁴² Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 78.

²⁴³ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 22.11.2023, E.2021/2776, K.2023/7640, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024. Benzer mahiyette; Yargıtay 9. CD, 31.10.2023, E.2021/5180, K.2023/6904, Yargıtay 9. CD, 13.06.2023, E.2021/9384, K.2023/4238, Yargıtay 10. CD, 06.07.2023, E. 2021/5160, K.2023/6179, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

2.3.1.4. Hareket

İnsan iradesi tarafından ortaya konulan icrai veya ihmali davranışların dış dünyaya yansımaya hareket denmektedir.²⁴⁴ Dış dünyada bir etki bırakmayan düşünceler, açıklanmadığı sürece hukuki anlamında davranış olarak nitelendirilemez.²⁴⁵ Kanunda suç tipinde belirtilen hareketin düzenleniş şekline göre suçlar; tek veya çok hareketli, serbest hareketli, seçimlik veya bağlı hareketli, icrai veya ihmali hareketli suçlar şeklinde sınıflandırılmaktadır.²⁴⁶

Seçimlik hareketli ya da seçenек hareketli suçlar, suçun kanuni tanımında sayılan hareketlerden biri veya birkaçının yapılmasıyla işlenebilen suçlardır.²⁴⁷ Bu seçimlik hareketlerin birden fazlasının gerçekleştirilmesi halinde de tek suç oluşur.²⁴⁸

Çalışma konusu suçun düzenlendiği TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında hareketler; bu maddeleri “*ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak*” şeklinde düzenlenmiştir. Sayılan bu hareketlerden bir veya birkaçının gerçekleştirilmesi halinde suç oluşacaktır.²⁴⁹ Madde metnine bakıldığında bu eylemlerin, ruhsat bulunmadan veya bulunmasına rağmen ruhsatın dışına çıkacak şekilde ve ülke içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiği görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde çalışmamıza konu suçun seçimlik hareketleri açıklanacaktır.

2.3.1.4.1. Satmak

Satma eyleminde satıcı, satıma konu malın mülkiyetini, bir bedel karşılığında alıcıya devretmektedir.²⁵⁰ Uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak suçunda da fail tarafından suça konu maddenin bir bedel karşılığında devredilmesi söz konusudur.²⁵¹ Ancak bu maddelerin bir sözleşmenin konusunu oluşturması mümkün olmadığından fail ve alıcı arasındaki sözleşme hukuken geçerli bir satım sözleşmesi değildir.²⁵²

²⁴⁴ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 228.

²⁴⁵ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 228.

²⁴⁶ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 122-128; Hakeri, *Genel Hükümler*, 137-140.

²⁴⁷ Hakeri, *Genel Hükümler*, 138.

²⁴⁸ Hakeri, *Genel Hükümler*, 138.

²⁴⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 804.

²⁵⁰ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 226.

²⁵¹ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 61.

²⁵² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 226; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 55.

Bu maddeleri satma eyleminin tamamlanmış kabul edilmesi için, satma konu maddenin, alıcının fiili hakimiyetine girmesi gerektiği aksi takdirde uyuşturucu madde satma eyleminin tamamlanmayacağı belirtilmektedir.²⁵³ Zira uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, sözleşmenin konusunu oluşturmadığından ve ortada geçerli bir sözleşme bulunmadığından, icap ve kabulle suç oluşmayacaktır. Bu durumda satıcı, satmaya teşebbüsten değil, satışa arz etmek veya bulundurmak eylemlerinden sorumlu tutulacak ve seçimlik hareketi gerçekleştirdiğinden ceza miktarında değişiklik olmayacaktır.²⁵⁴ Ancak alıcı fail bakımından, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fiili hakimiyetine girmemesi nedeniyle satın alma eylemi teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.²⁵⁵ Buna ilişkin olarak Yargıtay bir kararında, “*Sanığın, satışa konu olan uyuşturucu maddeden numune alarak, alıcı sanığa getirmek için yola çıktığı ve fakat numuneyi teslim edemeden yakalandığı olayda, alıcı sanık bakımından satın alma eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığı*” sonucuna varmıştır.²⁵⁶

Fail ve alıcı arasındaki satım işleminin ülke sınırları içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir.²⁵⁷ Ülke sınırları içerisinde gerçekleşmeyen alım satım, TCK’nın 188. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen uyuşturucuların ithal veya ihracı suçunun tipikliğini oluşturur.²⁵⁸ Failin bir bedel olmaksızın uyuşturucu maddenin mülkiyetini devretmesi halinde ise satmak suçu değil, başkalarına vermek şeklindeki seçimlik hareket gerçekleşmiş olacaktır.²⁵⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satılması suçunda madde miktarının öneminin olup olmadığı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş; satma eylemine konu maddenin satıldığıнын tespit edilmesi durumunda, artık o uyuşturucu madde miktarı

²⁵³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 808; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 84; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 87; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 40; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 227; Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 61; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 244; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 70; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 36.

²⁵⁴ Ersin Şare, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Yönünden Suça İştirak”, *Anadolu Üniversitesi HFD*, 8/1 (2022):111; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 41.

²⁵⁵ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 41.

²⁵⁶ Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 23.09.2019, E.2018/3376, K.2019/4722, www.uyap.gov.tr, E.T. 07.09.2023

²⁵⁷ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 88.

²⁵⁸ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 54; Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 62.

²⁵⁹ Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 24; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 63.

uyarma-uyuşturma etkisi göstermeyecek ve hatta tartılamayacak kadar az olmasının suçun oluşumuna etki etmeyeceğini belirtmiştir.²⁶⁰ Bu görüşe göre, alıcının amacının ne olduğu fail bakımından önem arz etmemektedir. Suça ilişkin kanun maddesinde de alıcının amacı yönünden bir düzenleme bulunmadığından, maddenin eser miktarda olmasının satma eylemine etki etmeyeceği, bu nedenle eser miktardaki uyuşturucu maddenin, uyuşturucu madde satmak suçunun konusunu oluşturacağı belirtilmektedir. Ayrıca, bu suçun “soyut tehlike suçu” olması nedeniyle bu maddenin toplum içine sokulmasıyla söz konusu tehlikenin gerçekleştiği belirtilmektedir.²⁶¹ Bu görüşe göre, suç konusu olan maddenin miktarının, ancak temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulabilir.²⁶²

Karşı görüşte ise; uyuşturucu madde satmak suçunda, satılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, 2313 sayılı Kanun’un 1. maddesinde belirtilen gram miktarının altında olması yani eser miktarda olması halinde, uyuşturucu madde kullanımına uygun olmadığı ve dolayısıyla uyuşturucu madde ticareti suçunun konusunu oluşturamayacağı, işlenemez suçun söz konusu olduğu ve faile ceza verilemeyeceği belirtilmektedir.²⁶³

Yargıtay ise yerleşik içtihatlarında; satıma konu uyuşturucu maddenin miktar ve oranının tespit edilerek bu miktarın 2313 sayılı Kanun’ un 1. maddesinde belirtilen orandan fazla olup olmadığı konusunda ATK’dan rapor alınması gerektiğine, bu hesabın yapılamaması halinde ele geçirilen maddenin kullanmaya elverişli olmadığına ve suçun oluşmayacağına hükmetmiştir.²⁶⁴ Yargıtay’ın bu içtihadı uygulamada da kabul edilmiş olup, bölge adliye mahkemeleri tarafından da benzer mahiyette kararlar verilmektedir.²⁶⁵

²⁶⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 808, Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 54-55, Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 44, Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 26.

²⁶¹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 228-229.

²⁶² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 808, Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 54-55, Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 44, Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 54, Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 26.

²⁶³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 87, Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 44, Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 228, Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 63, Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 166, Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 36, Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 55, Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 66.

²⁶⁴ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 06.11.2023, E.2022/16275, K.2023/9496, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 27.04.2023, E.2021/17671, K.2023/3754, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 13.12.2022, E.2022/14042, K.2022/13169, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

²⁶⁵ Gaziantep BAM 5. CD, 11.03.2024, E.2024/1050, K.2024/674, Adana BAM 5. CD, 26.10.2022, E.2022/1579, K.2022/1626, www.uyap.gov.tr, E.T. 22.03.2024.

Kanaatimize göre ilk görüş daha isabetlidir. Zira uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun düzenlendiği TCK'nın 188. maddesinin gerekçesinde, satın alma eyleminin kazanç amacıyla gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmekle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satan failin niyetinden bahsedilmemektedir. Her uyuşturucu madde satın alanın kullanmak maksadıyla satın aldığı kabulü mümkün değildir. Bu suçla korunan hukuki değer, kamu sağlığı olduğundan eser miktardaki uyuşturucu maddenin, çeşitli kimyasal işlemlerden geçirilerek başka bir uyuşturucu madde çeşidi üretilmesi halinde, suçla korunan hukuki değer ihlal edileceği ortadadır. Dolayısıyla, satma eylemine konu olan maddenin uyuşturucu maddelerden olduğunun ortaya konulması halinde, alıcı bakımından 2313 sayılı Kanun' un 1. maddesi nedeniyle kullanma suçunun konusunu oluşturmayan maddenin, satma eylemi bakımından suçun konusunu oluşturacağı ve failin cezalandırılması gerektiği kanaatindeyiz. Uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının satma eyleminin gerçekleşmesi bakımından bir etkisi olmamakla birlikte, fail hakkında TCK'nın 61. maddesi uyarınca belirlenen temel cezada göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Satmak eylemiyle ilgili bir diğer tartışmalı konu, gizli soruşturmacıya uyuşturucu madde satılmasıdır. Bu konuya soruşturma usulü başlığı altında değinilecektir.

2.3.1.4.2. Satışa Arz Etmek

Satışa arz etmek, failin suça konu maddeyi, bir menfaat karşılığında alıcıya devretmek üzere hazırlaması, devretmek amacıyla hazır şekilde bulundurması anlamına gelmektedir.²⁶⁶ Failin müşteri araması, müşteriyle anlaşmaya çalışması, pazarlık yapması, kapora alması satışa arz etme eylemleri olarak nitelendirilmektedir.²⁶⁷ Yine internet sitelerinden uyuşturucu veya uyarıcı madde satışı için ilan verilmesi de satışa arz eylemidir.²⁶⁸ Failin bu eylemlerden cezalandırılabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde satma yönündeki iradesinin ortaya konulması gerekir.²⁶⁹

²⁶⁶ Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 327.

²⁶⁷ Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 27; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 74.

²⁶⁸ Bekri, “Delillerin Toplanması”, 107.

²⁶⁹ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 88; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 327; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 37.

Fail ile alıcı arasındaki anlaşma tamamlandıktan ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde alıcının fiili hakimiyetine girmeden önce, sanığın elinde olmayan sebeplerle eylemin tamamlanamaması halinde, sanık satmaya teşebbüs eyleminden değil tamamlanan satışa arz eyleminden sorumlu tutulmaktadır.²⁷⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışa arz edilebilmesi için fail tarafından bulundurulması gerekmektedir.²⁷¹ Diğer bir ifadeyle fail, satışa arz ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi hakimiyet alanında bulundurmalıdır.²⁷² Dolayısıyla failin alıcıdan, uyuşturucu madde temin edeceğinden bahisle menfaat sağlaması halinde, kendisinde bir uyuşturucu madde bulunmadığından bu suç oluşmayacaktır. Nitekim Yargıtay kararına konu olay bir olayda, sanığın telefon görüşme ve mesajlarından, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan aracı olduğu iddia edilmiş, ancak bu maddelerin ele geçirilememesi nedeniyle suçun konusunu oluşturduğu kabulünün mümkün olmadığı, yalnızca ele geçen maddelerle ilgili sorumluluğunun bulunduğu hükmedilmiştir.²⁷³

Failin, ele geçirilen suça konu maddeleri kullanmak amacıyla bulundurduğu yönünde savunma yapması halinde; ele geçirilen maddelerin kişisel kullanım sınırında bulunup bulunmadığı, ele geçiriliş şekli ve failinin kullanıcı olup olmadığı hususları araştırılması, sanığın eyleminin TCK'nın 191. maddesi kapsamında kalıp kalmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.²⁷⁴ Yargıtay, sanıktan ele geçirilen maddenin kişisel kullanım sınırında bulunması, sanığın da bu maddeyi kullanmak amacıyla bulundurduğu yönünde savunmada bulunması karşısında, davaya konu maddeyi kullanım amacı dışında bulundurduğuna dair kesin bir delil bulunmadığından eyleminin uyuşturucu madde kullanma suçunun kapsamında kalacağını belirtmiştir.²⁷⁵

Sanığın, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında atanan gizli soruşturmacıya bu maddelerden satması, taraflar arasında gerçek anlamda alım-satım bulunmadığından,

²⁷⁰ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 88.

²⁷¹ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 67; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 46.

²⁷² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809.

²⁷³ Yargıtay 10. CD, 03.06.2013, E.2013/3094, K.2013/4985, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024; Aynı karara atıfta bulunan, Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 237.

²⁷⁴ Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 148; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 74; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 463.

²⁷⁵ Yargıtay 10. CD, 17.12.2020, E.2020/3218, K.2020/8614, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay tarafından satışa arz olarak değerlendirilmektedir.²⁷⁶ Doktrinde tartışmalı olan bu konuya daha sonra gizli soruşturmacı başlığında değinilecektir.

2.3.1.4.3. Başkalarına Vermek

Failin, suça konu maddeleri maddi menfaat temin etmeksizin alıcı kişiye vermesi halinde başkasına vermek suretiyle uyuşturucu madde ticareti suçu oluşacaktır.²⁷⁷ Bedelsiz satış²⁷⁸ olarak belirtilen bu seçimlik hareket, aslında bir maddi menfaat temini olmadığından “*ticaret*” olarak nitelendirilemez. Bu nedenle bu seçimlik hareketin madde başlığıyla uyumlu olmadığı kanaatindeyiz.²⁷⁹ Başkasına devretme eyleminin kanun maddesi kapsamına alınmasıyla, bu maddelerin toplum içinde yayılmasının ve böylece toplumda kullanılma ihtimalinin artmasının engellenmesi amaçlanmıştır.²⁸⁰

Failin, hangi türden madde verdiği veya hangi amaçla verdiğinin suçun oluşumu bakımından bir önemi bulunmamaktadır.²⁸¹ Fail, maddi bir menfaat temin etmeksizin, hatır nedeniyle veya yardım amacıyla bu maddeyi bir başkasına verdiğinde suç oluşacaktır.²⁸² Yine failin uyuşturucu maddeyi verdiği kişinin, bu maddeyi alma amacı da fail bakımından bir önem arz etmemektedir.²⁸³

Failin bu suçtan sorumlu tutulabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, başkasının fiili hakimiyetine geçmesi gerekmektedir.²⁸⁴ Yine daha önce izah edildiği üzere, başkasına verilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eser miktarda olmasının kanaatimizce suçun oluşmasına etkisi bulunmamaktadır.

Failin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, yanında bulunan kişiye vermesi halinde bu suçun oluşup oluşmayacağı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Doktrinde bir görüşte; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan failin, bu sırada yanında bulunan arkadaşına da bu maddeden ikram etmesi halinde, başkasına vermek

²⁷⁶ Yargıtay 10. CD, 25.10.2023, E.2023/5758, K.2023/9068, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

²⁷⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 902.

²⁷⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809.

²⁷⁹ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 72; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 48.

²⁸⁰ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 49; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 168, Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 59.

²⁸¹ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 71; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 51; Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 70; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 95.

²⁸² Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 70.

²⁸³ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 56.

²⁸⁴ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 168.

şeklindeki seçimlik hareketin gerçekleşmemesi nedeniyle ticaret suçunun oluşmayacağı belirtilmektedir.²⁸⁵

Benzer şekilde düşünen bir yazara göre, suça konu maddenin kullanılması sırasında bir başkasına ikram edilmesi nedeniyle failin bu madde nedeniyle cezalandırılmasının, ceza miktarı nazara alındığında hakkaniyete uygun düşmediği belirtilmektedir.²⁸⁶

Aksi görüşte ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, başkalarına hangi amaçla verildiğinin bir öneminin bulunmadığı, bu maddenin bir kez kullanılmasıyla dahi bağımlılık etkisi yaratabileceği ve suçla korunan hukuki değer zedeleneceği, tehlike suçu olması nedeniyle amaca bakılmaksızın bu maddenin bir başkasına verilmesinin söz konusu tehlikeye sebep olduğu ve failin uyuşturucu madde ticareti suçundan cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir.²⁸⁷

Bu konuyla ilgili olarak Yargıtay bir kararında, sanığın kullanmak için yanında bulundurduğu uyuşturucu maddeyi, hakkında ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan işlem yapılan sanıkla birlikte içmeleri şeklinde gelişen olayda, sanığın davaya konu maddeyi kullanmak amacıyla bulundurduğu, eyleminin TCK'nın 191 m. düzenlenen suçu oluşturduğuna hükmedilmiştir.²⁸⁸ Yargıtay'ın davaya konu maddelerin birlikte kullanılması için verilmesi durumunda, “başkasına vermek” seçimlik hareketinin oluşmadığına dair benzer mahiyette kararları bulunmaktadır.²⁸⁹

Kanaatimize göre; failin kendisinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması için ikram ettiği kişiyle birlikte içmesi, failin temin eden sıfatını ortadan kaldırmayacaktır. Birlikte içmek olgusundan, herkesin kendi getirdiği uyuşturucu maddeyi tüketmesi de anlaşılmaktadır. İkram etmek bakımından ise, failin ikram ettiği kısım yönünden “başkasına vermek” eylemini gerçekleştirdiği ortadadır. Bu nedenle; aynı ortamda birlikte içmek için maddeyi veren sanığın eyleminin, kullanmak değil

²⁸⁵ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 71; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 70; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 75; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 148.

²⁸⁶ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 58.

²⁸⁷ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 50; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 94; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 75; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 95-96.

²⁸⁸ Yargıtay 10. CD, 13.06.2022 E.2020/10627, K.2022/7656, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

²⁸⁹ Yargıtay 20. CD, 11.06.2020, E.2019/6299, K.2020/2786, Yargıtay 20. CD., 11.03.2020, E.2019/1626, K.2020/1777, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

başkasına vermek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Bu şekilde Yargıtay’ ın ve benzer görüşteki yazarların görüşüne iştirak etmemekteyiz.

Failin, kendisinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, kazanç sağlama amacı gütmeyen, diğer failde bulunan maddeyle değiştirmesi halinde de failer TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sorumlu tutulacaktır.²⁹⁰ Örneğin; fail A’nın sahip olduğu eroini vererek karşılığında fail B’den kokain aldığı olayda, her iki sanık da uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkalarına vermek eylemini gerçekleştirmiş olacaktır. Bu konuya ilişkin olarak Antalya BAM.’ın “..*sanıklar İ. A.ve G. D.’ in temin ettikleri uyuşturucu olduğu uzmanlık raporu ile saptanan esrarı takas (başkalarına verme) amacıyla bulundurdıkları*” şeklindeki kararı örnek olarak gösterilebilir.²⁹¹

2.3.1.4.4. Sevk Etmek ve Nakletmek

Failin, suça konu maddenin bir yerden başka bir yere, “*bir başkasınca*” gönderilmesini sağlaması “*sevk etmek*” eylemini oluşturmaktadır.²⁹² Buradaki “*bir başkası*” aslında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakletmek suretiyle suç işleyen kişidir. Yani suç konusu maddeyi nakletmek, bu maddenin bizzat götürülüp teslim edilmesi anlamına gelir ve TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında cezalandırılmaktadır.²⁹³ Bu açıklamalardan; sevk etmek ile nakletmek arasındaki farkın, nakil işinin bizzat yapılıp yapılmadığı noktasında ortaya çıktığı görülmektedir. Sevk eden yönlendiren, nakleden de bizzat götürüp teslim eden olduğundan, aynı kişi olmaları mümkün değildir.²⁹⁴

Sevk eden veya nakleden kişinin, söz konusu maddenin bizzat sahibi olması gerekmemektedir. Bir görüşte; nakledenin uyuşturucu madde ticaretiyle doğrudan ilgisinin bulunmaması gerektiği, uyuşturucu maddenin sahibi olması halinde diğer seçimlik hareketlerin de aynı kişide toplanacağı ve diğer seçimlik hareketler bakımından cezalandırılmasının bir anlamının kalmayacağı ifade edilmektedir.²⁹⁵ Kanaatimizce, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakleden failin, bu maddeden haberinin olmaması

²⁹⁰ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1171.

²⁹¹ Antalya BAM 9. CD, 09.03.2021, E.2021/282, K.2021/269, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

²⁹² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809.

²⁹³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 902.

²⁹⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809.

²⁹⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809.

halinde zaten suçun oluşmayacağı nazara alındığında, ticaretin dışında kaldığının söylenmesi mümkün değildir. Ayrıca, maddede sayılan seçimlik hareketlerden birden fazlasının gerçekleşmesinin her olay bakımından söz konusu olabileceği; başkasına verme, satma, satışa arz etme gibi seçimlik hareketlerde de bulundurma eyleminin zaten mevcut olduğu, bu durumun nakletme eylemine has olmadığı kanaati ile bu görüşe katılmıyoruz.

Nakletme ve sevk etme eylemlerinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcısına teslimi gerekli olmayıp, mesafenin uzun ya da kısa olması, bu iş karşılığında maddi bir menfaat temin edilmemesi gibi hususlar önem arz etmemektedir.²⁹⁶ Sevk eden veya nakledenin cezalandırılabilmesi bakımından en önemli husus, faillerin naklettiği veya sevk ettiği eşyanın, suça konu maddelerden olduğundan haberdar olması gerektiğidir.²⁹⁷ Nakledenin, taşıdığı eşyanın uyuşturucu maddelerden olduğunu bilmemesi, sevk edenin sorumluluğu bakımından bir etki doğurmamaktadır.²⁹⁸

Suçla konu maddelerin sevki ve nakledilmesi eylemlerinin tamamlanması için teslim edilmesi şart değildir, söz konusu maddenin teslimat noktasına ulaşmasıyla suç tamamlanmaktadır.²⁹⁹ Bu nedenle, henüz varış noktasına ulaşmadan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yakalanması halinde sevk etmek ve nakletmek eylemleri teşebbüs aşamasında kalsa da bulundurmak eylemi yönünden suç tamamlanmış olacaktır.³⁰⁰

Sevk etmek ve nakletmek eylemlerinin TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında değerlendirilebilmesi için, sevk ve nakil işleminin ülke içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir.³⁰¹ Ülke kavramına dair unsurlar, TCK'nın 8. maddesinin 2. fıkrasında sayılmıştır. TCK'nın 8. maddesinin 2. fıkrasının a bendinde, ülkenin coğrafi sınırları olarak nitelendirilen kara ve hava sınırları ile karasuları, gerçek anlamda ülkeyi

²⁹⁶ Balcı, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları", 170; Çakan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 77; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 272.

²⁹⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 902; Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 59.

²⁹⁸ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 74; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 478.

²⁹⁹ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 272; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 95; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 55; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 479.

Aksi yöndeki görüşe göre; sevk etme eyleminin gerçekleşmesi için teslim şartı aranmazken, nakletme eyleminin tamamlanması için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin teslim edilmesi gerekmektedir. Bkz. Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809.

³⁰⁰ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 74.

³⁰¹ Doğan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları", 28; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 809; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 74.

ifade etmektedir.³⁰² Farazi anlamda ülke ise, Türk bayrağını taşıyan hava ve deniz taşıtlarının açık denizlerde ve bunun üzerindeki hava sahasında bulunmasını ifade eder.³⁰³ Yani Türk hava ve deniz araçlarının ülkemiz dışında ve yabancı ülkelerin de egemenlik alanı dışında bulunması farazi ülkeyi oluşturmaktadır ve bu araçlarda işlenen suçlar ülkemizde işlenmiş kabul edilmektedir. Türk savaş deniz ve hava araçlarının ise, dünyanın herhangi bir yerinde bulunması yine farazi ülkeyi oluşturmaktadır.³⁰⁴ Ayrıca TCK'nın 8. maddesinin 2. fıkrasının d bendine göre, Türkiye' nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde bulunan sabit platformlar da farazi ülke kavramına dahil edilmiştir.³⁰⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, yurt dışından getirilerek başka ülkeye nakledilmekteyken ülkemizde ele geçmesi halinde, TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasındaki nakletme eyleminden sorumluluk doğmaktadır.³⁰⁶

Yargıtay bir kararında; havaalanında transit yolcu olan sanığın valizinden 46 adet kapsül içinde kokain ele geçirilmesi olayında, sanık hakkında her ne kadar “*uyuşturucu madde ithal etmek*” suçundan cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmışsa da, sanığın Nijerya'dan İspanya'ya Türkiye aktarmalı gittiği sırada havaalanında yakalanması nedeniyle eyleminin TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasındaki nakletmek suçu olduğuna hükmetmiştir.³⁰⁷

Yargıtay'ın, sanığın eylemini nitelendirmesi bakımından, Türkiye'de kalma niyeti olup olmadığının araştırılması gerektiği, kalma niyetinin olduğuna dair bir delil elde edilememesi halinde, sanığın eyleminin nakletme kapsamında kalacağı kabul edilmektedir.³⁰⁸ Yargıtay, bu hususta verdiği bir kararda, pasaport kontrolü sırasında, üzerindeki eşyalarda uyuşturucu madde ele geçirilen sanığın savunmasında, bu maddeleri Ekvador'dan temin ederek İstanbul aktarmasıyla Lübnan'a götürdüğünü beyan etmesi

³⁰² Murat Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 1060.

³⁰³ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 814.

³⁰⁴ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 814.

³⁰⁵ Dülger, *Genel Hükümler*, 1060.

³⁰⁶ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 95.

³⁰⁷ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 06.11.2023, E. 2021/19013, K. 2023/9499, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³⁰⁸ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 95.

karşısında, sanığın Lübnan’a gidip gitmeyeceği hususunda uçak biletleri araştırılarak, transit geçiş yapıp yapmadığının saptanması gerektiğini belirtmiştir.³⁰⁹

Yargıtay, failin ihraç etme eylemi sırasında yakalanmasında ise ağır olan cezadan hüküm kurulması gerektiğini belirtmektedir. Yargıtay bu hususta; uyuşturucu maddenin, yurtdışı yolcusu olan sanığın valizinde ele geçirilmesi olayında, sanığın hem ihraca teşebbüs hem de tamamlanmış nakletme şeklinde iki ayrı suç işlediği, her iki suçtan sanık hakkında uygulama yapılarak sonuçların karşılaştırılıp ağır olan suçtan hüküm kurulması gerektiğine karar vermiştir.³¹⁰

2.3.1.4.5. Depolamak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolanması; depo, ev, iş yeri veya buna benzer bir yerde tutulması anlamına gelir.³¹¹ Suça konu olan maddenin geçici şekilde bir yerde bekletilmesi depolamak olarak ifade edilmektedir.³¹² *Özbek, Doğan ve Bacaksız*’a göre ise depolamak, failin doğrudan hâkimiyetinde bulundurmadığı suça konu maddeyi bir yerde saklamasıdır.³¹³ Bu tanımdan yola çıkılacak olursa, depolanan uyuşturucu maddenin fazlalığı durumlarında depolamak eylemi gerçekleşecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi depolayan fail, maddenin maliki olmayıp³¹⁴, failin depolama karşılığında bir menfaat temin etmesi de suçun oluşumu için gerekli değildir.³¹⁵ Aynı şekilde, depolama süresi de suçun oluşumunda etkili değildir.³¹⁶ Failin depolama eylemi nedeniyle TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sorumlu tutulabilmesi için, depoladığı ürünün mahiyetini ve suç oluşturduğunu bilmesi³¹⁷ ve bu

³⁰⁹ Yargıtay 10. CD, 06.07.2023, E.2021/17326, K.2023/6251, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³¹⁰ Yargıtay 10. CD, 13.12.2022, E.2021/2844, K.2022/13184, Yargıtay 10. CD, 12.06.2023, E.2021/17153, K.2023/5406, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³¹¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 903.

³¹² Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 173.

³¹³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 810.

³¹⁴ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 100; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 78; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 80.

³¹⁵ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 40; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 173; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 61; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 99.

³¹⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 810; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 99.

³¹⁷ Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 490.

maddeyi kullanım amacı dışında ve ayrıca malikinin bilgisi ve rızası dahilinde³¹⁸ depo etmesi gerekmektedir.³¹⁹

Suçla konu maddelerin depolanması ile bulundurulması eylemleri birbirine çok yakın hareketler barındırmaktadır. Fail, bu maddeyi kullanım amacıyla depo etmişse artık TCK'nın 191. maddesinde hüküm altına alınan “*kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma*” suçundan sorumlu tutulmalıdır.³²⁰ Ancak fail, kendisine ait olan suçla konu maddeyi, kullanım amacı haricinde depo ederse artık ticari amaçla depolama suçundan cezalandırılması gerekmektedir.³²¹

2.3.1.4.6. Satın Almak

TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen suç konusu maddenin satın alınması eylemi, kullanım amacı dışında ve anılan maddenin gerekçesine göre kazanç maksadıyla bu maddenin bir bedel karşılığında devralınmasıdır.³²² Bu suçun oluşumu için tarafların anlaşması yetmemekte, bu maddenin failin fiili hakimiyetine girmesi gerekmektedir.³²³

Bu eylemde önemli olan husus, failin bu maddeyi kullanmak için alıp almadığının tespit edilmesidir. Bu noktada madde miktarı önem arz etmektedir.³²⁴ Fail uyuşturucu maddeyi kullanmak için satın alırsa, TCK'nın 188 m. kapsamında değil, TCK'nın 191. maddesinde hüküm altına alınan suçtan sorumluluğu gündeme gelecektir.³²⁵

Failin, TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sorumlu tutulabilmesi için, satın alma eylemini ülke içinde gerçekleştirmesi gerekmektedir.³²⁶ Ülke dışından

³¹⁸ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 76.

³¹⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 810; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 78; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 99; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 28.

³²⁰ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 99; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 28; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 92.

³²¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 100.

³²² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 231.

³²³ Bekir Karagülle, *Avukatlar İçin Ceza Hukuku Özel Hükümler*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 188; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 60.

³²⁴ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 77; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 101; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 494.

³²⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 810.

³²⁶ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 82; Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 494.

uyuşturucu maddenin satın alınması durumunda, TCK'nın 181. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ithal etme suçu meydana gelecektir.³²⁷

2.3.1.4.7. Kabul Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etmek, bu maddeleri herhangi bir karşılık olmaksızın üzerine almak şeklinde tanımlanmaktadır.³²⁸ Satın alma eyleminden ayrıldığı nokta ise uyuşturucu maddenin bedelsiz olarak devralınmasıdır.³²⁹ Kabul etmek eylemini gerçekleştiren failin karşı tarafı, yani uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin ettiği kişi de başkasına vermek eyleminden sorumlu tutulmaktadır.³³⁰

Kabul etmek şeklinde belirtilen seçimlik hareketin tamamlanması için, maddenin failin fiili hakimiyetine girmesi gerekmektedir.³³¹ Ayrıca suçun oluşabilmesi için, maddenin kullanmak haricinde bir amaçla kabul edilerek hakimiyete geçirilmesi icap etmektedir.³³² Suça konu madde, kullanılmak için kabul edilmişse, artık fail TCK'nın 188/3 m. düzenlenen suçtan değil, TCK'ın 191. m. düzenlenen uyuşturucu madde kullanmak suçundan sorumlu tutulmaktadır.³³³ Bu noktada, failin kastının belirlenmesinde kabul edilen madde miktarı önem arz etmektedir.³³⁴

2.3.1.4.8. Bulundurmak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak eylemi, mütemadi (kesintisiz) suç özelliği göstermekle birlikte, bulundurmak eylemi bu maddenin, failin fiili hakimiyetinde olmasını ifade etmektedir.³³⁵ Bulundurma eylemi, bir başkasına başvurmadan, istenildiği zaman bu maddeye ulaşabilme imkanı olarak da tanımlanmaktadır.³³⁶

Bulundurulan maddenin, faile ait olup olmaması, failin suça konu maddeyi bulundurma süresi, bulundurulan yerin mülkiyetinin faile ait olmaması suçun oluşumunu

³²⁷ Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 494; Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 155.

³²⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 903.

³²⁹ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 66.

³³⁰ Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 80; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 60; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 105; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 175.

³³¹ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 175.

³³² Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 105; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 85.

³³³ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 78.

³³⁴ Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 504.

³³⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 903; Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 94.

³³⁶ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 103.

engellememektedir.³³⁷ Yine failin bu maddeyi ne şekilde temin ederek bulundurduğunun da suçun oluşumuna bir etkisi yoktur.³³⁸ Ancak failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan sorumlu tutulabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanım haricinde bir gaye ile bulundurması gerekmektedir.³³⁹

Sanığın bu maddeyi bulundurmasının kullanım amacı dışında olup olmadığına ilişkin olarak, kanunda bir düzenleme yapılmamış olup, suçun manevi unsuru başlığı altında bu konuya detaylıca değinilecektir. Özetle belirtmek gerekirse; suçun oluşumunda madde miktarı, failin iktisadi ve sosyal durumu, uyuşturucu kullanıp kullanmadığı, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçiriliş şekli gibi birçok ölçüt göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılması gerekmektedir.

2.3.1.5. Netice

Failin hareketi ile dış dünyada meydana gelen ve suçun kanuni tanımında yer alan değişiklik netice olarak tanımlanmaktadır.³⁴⁰ Klasik suç teorisine göre, kanuni tanımında yer almasa da her suçun mutlaka bir neticesi vardır.³⁴¹ Çağdaş ceza hukukunda ise, netice suçun bağımsız bir unsuru olarak kabul edildiğinden neticesiz bir suçun varlığı mümkündür.³⁴² TCK'da açıkça hangi teorinin kabul edildiği belirtilmese de, sistematığına bakıldığında klasik suç teorisini terk ettiği anlaşılmaktadır.³⁴³ Haksızlık unsuru netice üzerinden değil hareket üzerinden değerlendirilmektedir.³⁴⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun cezalandırılabilmesi, neticenin meydana gelmesine bağlı değildir.³⁴⁵ TCK'da tehlike suçlarında, zararın meydana gelmesi aranmamakta, zarar tehlikesinin meydana gelmesi suçun oluşması için yeterli görülmektedir.³⁴⁶ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu, cezalandırılabilmesi için

³³⁷ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 94; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 177; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 104.

³³⁸ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 246.

³³⁹ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 104; Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 30.

³⁴⁰ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 129; Dülger, *Genel Hükümler*, 347-348.

³⁴¹ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 129.

³⁴² Dülger, *Genel Hükümler*, 348.

³⁴³ Dülger, *Genel Hükümler*, 349.

³⁴⁴ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 129.

³⁴⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 894; Ali Selvi Akpınar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021): 31.

³⁴⁶ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler/ Temel Bilgiler* (Ankara: Astana Yayınları: 2020): 150.

kanunda belirtilen hareketlerin yapılmasının yeterli olduğundan ve neticenin meydana gelmesine gerek olmayan soyut tehlike suçudur.³⁴⁷

2.3.2. Suçun Nitelikli Halleri

Suçun nitelikli halleri; ilgili suçun temel halinde belirlenen cezadan daha az veya daha fazla ceza gerektiren halleri ifade etmektedir.³⁴⁸ Suçun temel halindeki haksızlık içeriğini etkilediği için suçun nitelikli hallerine yer verilmektedir. Suçun nitelikli hallerinde, suçun temel halinde bulunan unsurlarla birlikte en azından bir unsurun daha bulunması gerekmektedir.³⁴⁹ Suçun nitelikli halleri ile neticesi sebebiyle ağırlaşan hal farklı anlamlara gelmektedir. Suçun nitelikli hali cezanın daha az veya daha fazla cezalandırılmasını gerektirirken, neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal suçun neticesi ile ilgilidir.³⁵⁰ Ayrıca suçun nitelikli halinin oluşabilmesi için failin bu nitelikli hal bakımından kastının bulunması gerekirken, neticesi sebebiyle ağırlaşmış halde failin taksirinin bulunması yeterlidir.³⁵¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin,

-Suça konu maddenin verildiği veya satıldığı kişinin çocuk olması, (TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesi)

-Uyuşturucu maddenin TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında sayılan maddelerden olması,

- Eylemin belirli yerlerde işlenmesi, (TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının b bendi),

- Eylemin üçten fazla kişiyle veya örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi (TCK 188. maddesinin 5. fıkrası)

- Eylemin belli meslek mensupları tarafından işlenmesi (TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrası) hallerinde daha fazla cezaya hükmedileceği öngörülmüştür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin özel reçeteye tabi ilaçlar hakkında işlenmesi halinde ise temel cezadan daha az ceza verilmesini gerektirir bir hal düzenlenmiştir.

³⁴⁷ Bekri, "Delillerin Toplanması", 109; Hakeri, *Genel Hükümler*, 151.

³⁴⁸ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 113.

³⁴⁹ Dülger, *Genel Hükümler*, 143.

³⁵⁰ Dülger, *Genel Hükümler*, 146.

³⁵¹ Dülger, *Genel Hükümler*, 146.

2.3.2.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Satıldığı veya Verildiği Kişinin Çocuk Olması

TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesine göre; suç konusu maddenin satıldığı veya verildiği kişinin çocuk olması durumunda, faile verilecek cezanın on beş yıldan az olamayacağı hüküm altına alınmıştır.³⁵² Çocuktan ne anlaşılması gerektiği; TCK'nın 6. m. tanımlanmış olup, on sekiz yaşını doldurmamış kişiler çocuk kabul edilmiştir.³⁵³

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, çocuklara satılması veya verilmesinin ağırlaştırıcı hal olarak sayılmasıyla, bu maddelerin çocuklar ve gençler arasında yaygınlaşmasının engellenmesi, çocuğun ve ailenin korunması hedeflenmiştir.³⁵⁴ Suça konu maddenin verildiği veya satıldığı kişinin, evlenerek yahut mahkeme kararıyla reşit kılınması halinde TCK'nın 6. maddesinde tanımlanan çocuk sıfatının sona ermediği ve bu durumda da nitelikli halin gerçekleştiği kabul edilmektedir.³⁵⁵

Bu nitelikli halin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken ilk husus, yalnızca ülke içindeki satma ve verme eylemleri bakımından öngörülmüş olmasıdır.³⁵⁶ Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, çocuğa hangi amaçla verildiğinin bu artırım maddesinin uygulanması bakımından bir önemi bulunmamaktadır.³⁵⁷ Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, bu nitelikli halin 28 Haziran 2014 tarihinden sonra işlenen suçlarda, TCK'nın 7. maddesinin 2. fıkrasına göre³⁵⁸ uygulanamayacağıdır.³⁵⁹

Ayrıca cezayı artıran u nitelikli hali ilişkin hükmün uygulanabilmesi için failin, suça konu maddeyi sattığı veya verdiği kişinin on sekiz yaşından küçük olduğunu bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekmektedir. Aksi halde, hata hükümlerinden faydalandırılarak temel cezasının TCK'nın 188. m. 3. f. uyarınca belirlenmesi gerekir.³⁶⁰

³⁵² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 906, Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 114.

³⁵³ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 95.

³⁵⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 811.

³⁵⁵ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 115.

³⁵⁶ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 161, Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 91, Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 96.

³⁵⁷ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 115; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 103.

³⁵⁸ TCK'nın 7. maddesinin 2. fıkrasında, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanun hükümleri farklıysa, failin lehine olan kanun hükmünün uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

³⁵⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 162,

³⁶⁰ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 113.

2.3.2.2. Uyuşturucu Maddenin Türüne Göre

2.3.2.2.1. Cezayı Artıran Nitelikli Hal

TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendine göre suçta kullanılan maddelerin, “*eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opioid ve türevleri veya amfetamin veya türevleri*” olması cezayı artıran nitelikli hal olarak kabul edilmiştir.³⁶¹ TCK'nın 27 Mart 2015 tarihli ve 6638 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değiştirilmeden önceki halinde, sentetik kannabinod maddesi nitelikli haller arasında yer almazken, bu Kanunla nitelikli hallere eklenmiştir.³⁶² Madde gerekçesinde özellikle 2010 yılından sonra kullanımı gençler arasında yaygınlaşan sentetik kannabinoid maddesinin kullanıcıları üzerinde olumsuz etkiler bırakması ve toplum sağlığını riske atması nedeniyle bu maddenin kullanılmasıyla mücadelede caydırıcı cezanın öngörülmesi gerektiği ifade edilmiştir..³⁶³

Doktrinde; kanunun önceki halinde sayılan “*eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid veya bazmorfin*” maddeleri haricinde, özellikle LSD ve metamfetaminin olumsuz etkileri göz önüne alındığında, madde kapsamının genişletilmesinin yerinde olacağı,³⁶⁴ sadece maddede isminin geçmemesi nedeniyle, maddede sayılan diğer uyuşturucularla aynı etkilere sahip bu maddelerin daha az ceza gerektirmesinin sakınca doğurduğu belirtilmekteydi.³⁶⁵ 05 Nisan 2023 tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında yapılan değişiklik ile bu eleştirileri ortadan kaldıracak şekilde kanun kapsamı genişletilmiştir.

Suçta kullanılması nitelikli hal olarak öngörülen maddelerin, suça konu olan diğer maddelere kıyasla kullanıcıları üzerinde daha büyük tahribata neden olmaları, daha çabuk bağımlılık yaratmaları ve toplum sağlığı açısından daha fazla risk taşımaları nedeniyle bu hal kapsamına alınmıştır.

³⁶¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 812.

³⁶² Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 162.

³⁶³ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 116, Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 92-93.

³⁶⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 903-904.

³⁶⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 904; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 321.

TCK'nın m. 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendine göre, cezanın yarı oranında artırılmasına neden olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler sınırlı olarak sayılmış olup, genişletilmesi veya değiştirilmesi mümkün değildir.³⁶⁶ İstanbul BAM bir kararında; *“..metamfetaminin.. TCK nun 188/4-a m. kapsamında sınırlı şekilde sayılan maddelerden olmadığı halde, mahkemece tayin edilen temel cezanın söz konusu madde gereğince artırılmak suretiyle sanık hakkında fazla cezaya hükmedildiği”* gerekçesiyle yerel mahkeme kararının hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir.³⁶⁷

Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise; sanığın ya da iştirak halinde işlenen suçlarda her bir sanığın, bu madde uyarınca cezasında artırıma gidilebilmesi için suça konu maddenin bu maddelerden biri olduğunu bilmesi gerektiğidir.³⁶⁸

Failden TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi kapsamında bulunan ve bulunmayan birden fazla çeşitte maddenin ele geçirilmesi halinde (örneğin 20 gram metamfetamin ve 50 gram kokain), sanığa tek bir ceza verilmekle birlikte ele geçen tüm madde üzerinden TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi uyarınca cezasının yarısı oranında artırılmasına karar verilmektedir.³⁶⁹

2.3.2.2.2 Cezayı Azaltan Nitelikli Hal

TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendinde, suç konusu maddenin türüne göre cezada artırım öngörülmüşken, TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında ise, yine suç konusu maddenin türüne göre cezada indirim öngörülmüştür. Çalışmamıza konu suçun cezayı hafifleten tek hal olarak düzenlenen TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında; suç konu maddenin *“üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran”* maddelerden olması halinde, failin cezasında yarı oranında indirim yapılabileceği hüküm

³⁶⁶ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 321; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 73; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 163.

³⁶⁷ İstanbul BAM. 4. CD, 15.02.2018, E.2017/2459, K.2018/401, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³⁶⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 904, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 165-166.

³⁶⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 164.

Yargıtay tarafından yerel mahkemenin *“..sanığın ticarete konu ettiği ve somut olayda satışa konu bir kısım uyuşturucu maddelerin sentetik kannabinoid türevlerinden olması nazara alındığında TCK'nın 188/4-a maddesi uyarınca cezasının 1/2 oranında arttırılarak”* şeklindeki kararı onanmıştır. Yargıtay 8. CD, 25.03.2023, E.2024/691, K.2024/2702, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.04.2024.

altına alınmıştır.³⁷⁰ Bu maddelerin daha az tehlike ve zarar meydana getiren maddeler olması nedeniyle cezada indirim öngörülmüştür.³⁷¹

Doktrinde bir görüşte; TBMM tarafından teklif edilen ve nihayet kabul edilen madde metinlerinden ve görüşmeler sırasında ortaya atılan fikir ve görüşlerden yola çıkılarak; TCK'nın 188. Maddesinin 6. fıkrasının kanun metinden çıkarılması gerektiği belirtilmektedir.³⁷² Zira TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sayılan maddelerden bazılarının da üretiminin resmi makamlara ait olduğu ve TCK'nın 188. Maddesinin 6. fıkrası kapsamında sayılan maddelerin sentetik uyarıcılar olduğu ve zaten TCK'nın 188. Maddesinin 3. fıkrası kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmektedir.³⁷³

Kanaatimize göre bu maddenin düzenlenmesi yerinde olmuştur. TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrası kapsamında sayılan uyuşturma veya uyarıcı etkisi yaratan maddelerin kullanılması için vatandaşlara, devletin verdiği yetki ile eczaneler tarafından satılmaktadır. Aslında satın alınırken reçeteye dahi gerek bulunmayan ağrı kesicilerin ya da antibiyotiklerin de uyarıcı etkiye sahip etken maddeler içerdiği bilinmektedir. TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında sayılan maddelerin, kişiler üzerindeki olumsuz etkilerinin, bu maddelerden çok daha ağır olduğu, ancak TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında sayılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden ise daha hafif olduğu ortadadır.³⁷⁴ Bu şekilde, söz konusu maddelere ilişkin suçların toplumda meydana getirdiği tehlike ve zarar göz önüne alınarak hakkaniyete uygun şekilde cezalandırılması sağlanmıştır.

TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında yalnızca üretimi bakımından izne tabi maddelerin suça konu edilmesi, ithali veya ihracı izne tabi olan maddelerin ise kapsam dışında tutulması eleştirilmektedir.³⁷⁵

³⁷⁰ Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021): 70.

³⁷¹ Yurtcan, *Uyuşturucu Suçları*, 71.

³⁷² TBMM görüşmelerinde İzzet Özgenç; “Burada önemli olan kişinin kullandığı maddenin izne tabi olduğunu, bir hekimce düzenlenecek reçeteye kullanılabilecek olduğunu bilmesi ve bu maddenin de uyuşturucu madde etkisi doğuran bir madde olduğunu bilerek kullanması” şeklindeki açıklamasıyla, TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasının madde metninden çıkarılmaması sonucuna varıldığını belirtmiştir. Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 207.

³⁷³ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları” 207-208.

³⁷⁴ Aynı yönde bkz. Yurtcan, *Uyuşturucu Suçları*, 70.

³⁷⁵ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 209.

Ayrıca, üretimi izne tabi olan bir maddenin idari bir düzenleme ile artık üretiminin izne tabi olmaması halinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler arasından çıkarılması ve suçun konusuz kalması ihtimalinde, düzenleyici işlemle suçların düzenlenemeyeceği ilkesine aykırılık oluşturacağı belirtilmektedir.³⁷⁶

Kanaatimize göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin açıkça bir tanımının bulunmaması ve sayma yöntemiyle belirlenmesi, TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasına has bir durum değildir. Bu görüşten hareket edildiğinde, TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasının için de aynı eleştirinin yapılması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sayma yöntemiyle düzenlenmesinin kanunilik ilkesine aykırı olduğuna dair görüşlere ve bu görüşlere katılmadığımıza dair açıklamalara daha önce değinildiğinden sadece atıfta bulunmakla yetinilmiştir.³⁷⁷

Uygulamada öncelikle ATK'dan, ele geçirilen maddenin “*uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran*” maddelerden olup olmadığına dair rapor alındıktan sonra bu maddenin üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nden sorulması gerektiği belirtilmektedir.³⁷⁸ Bu ve benzeri kararlarda en çok karşılaşılan “*Lyrica*”, “*Garcia*” ve “*Suboxone*” isimli ilaçların etken maddelerinin “*pregabalin*” olduğu ve bu etken maddeyi içeren ilaçların TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında kapsamında bulunduğu görülmektedir.

TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrası kapsamında kalan maddelerin, yalnızca TCK'nın 188. maddesinin 1. fıkrası ve 188. maddesinin 3. fıkrası maddesinde hüküm altına alınan suçların konusunu oluşturması nedeniyle, failin kullanma kastının bulunduğu ortaya konması durumunda, TCK'nın 191. Maddesinin 1. fıkrasında hüküm altına alınan suçtan cezalandırılması mümkün değildir.³⁷⁹

³⁷⁶ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 107; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 99.

³⁷⁷ Bkz. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı, sf. 4.

³⁷⁸ Örnek kararlar: Yargıtay 8. CD, 26.03.2024, E.2024/586, K.2024/2765, Yargıtay 10. CD, 20.03.2024, E.2022/2571, K.2024/16739, Yargıtay 10. CD, 04.10.2023, E.2023/5166, K.2023/8349, Bursa BAM 17. CD, 27.03.2024, E.2022/2094, K.2024/411, Ankara BAM 18. CD, 19.02.2024, E.2022/325, K.2024/285, Samsun BAM 7. CD, 05.02.2024, E.2023/916, K.2024/178, Erzurum BAM 6. CD, 28.12.2023, E.2022/909, K.2023/1796, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

³⁷⁹ “*..pregabalinin .. TCK'nın 188/1 m. ile 188/6 maddelerindeki suçlar haricinde, içeriklerinde bu maddeleri bulunduran hapların kullanmak amacı ile bulundurulmasının yada kullanılmasının suç oluşturmayacağının anlaşılması karşısında*” Erzurum BAM 6. CD, 01.04.2024, E.2022/1530, K.2024/498, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

2.3.2.3. Belirli Yerlere Yakınlık

TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının b bendinde; uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun; “*okul, yurt, kışla, hastane, ibadethane gibi tedavi, askeri, eğitim sosyal amaçla toplu olarak bulunulan yerlere*” iki yüz metreden yakın bir yerde işlenmesi halinde, failin cezasının artırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nitelikli hal, TCK'nın, 6638 sayılı Kanun ile değişmeden önceki halinde yer almazken, bu Kanunıyla 27 Mart 2015 tarihinde nitelikli hallere eklenmiştir.³⁸⁰

Anılan maddede belirtilen yerler insanların toplu olarak bulunduğu yerlerden olup, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin kalabalık ortamlarda daha kolay icra edilmesi ve daha fazla yayılmasının engellenmesi amaçlanmıştır.³⁸¹ Maddede belirtilen yerler sınırlandırılmamış olup umumi veya umuma açık olan yerlerde işlenmesi ağırlaştırılmış hal kapsamında bulunmaktadır.³⁸² Yargıtay bir kararında “*umumi*” kelimesinin “genel” anlamına geldiği ve bu ifadeyle yollar, caddeler, sokaklar, meydanlar, parklar, sahiller gibi yerlerin kastedildiği, “*umuma açık yer*” kavramından anlaşılması gerekenin ise “*kişilerin girip çıkması bakımından bir koşulun aranmadığı, denetimin yapılarak sınırlamaya gidilmediği lokanta, tiyatro, bar, pavyon, gazino, kahvehane, sinema market, bakkal dükkânı gibi yerlerin olduğu*” belirtmiştir.³⁸³

TCK'nın 188 maddesinin 4. fıkrasının b bendinin tatbiki için failin eylemini umumi yerde, maddede belirtilen yerlere iki yüz metre yakınlıkta gerçekleştirmesi

“clonazepam aktif maddesinin TCK'nın 188/6 m. öngörülen suç haricinde, **kullanmak amacı ile bulundurulmasının suç meydana getirmeyeceği.**”, Yargıtay 10. CD, 28.12.2022, E.2022/4758, K.2022/14088, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³⁸⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 906; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 168.

³⁸¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 119.

³⁸² Umumi yerlere; yol, sokak, meydan, parklar gibi yerler; umuma açık yerlere ise kahvehane, emlakçı otel, market, kafe gibi yerler örnek olarak gösterilmektedir. Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 79; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 168; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 109; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 121.

Madde metninde “**ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina**” ifadesinin kullanılmasının belirsizlik içerdiği, kanunilik ilkesine aykırı olduğundan bahisle yapılan başvuruda AYM, bu yerlerin kanunda sayılmasının mümkün olmadığı ve yargı kararlarıyla tespit edilebileceğinden bahisle başvurunun, oy çokluğuyla reddine karar vermiştir. Karışık oy kullanan üye ise gerekçesinde; söz konusu maddede, cezanın 5 yıl gibi bir artırımı öngörmesi nedeniyle bu kuralı içeren maddenin açık, anlaşılabilir ve belirli olması gerektiği, değişik yorumlara neden olmaması gerektiği, madde metninde belirtilen “**sosyal amaçlarla bulunulan bina**” ifadesinin ise bu kriterleri sağlamaması nedeniyle hukuki güvenlik bakımından sakınca doğurduğu ve hukuk devleti ilkesine uygun olmadığını ifade ederek bu ibarenin iptal edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi, 08.11.2018, E.2017/179, K.2018/106, <https://normkararlarbilgibankasi.anaKanun.gov.tr/ND/2018/106?KelimeAra%5B%5D=ama%C3%A7la%20toplu%20bulunulan%20bina>, E.T. 09.02.2024.

³⁸³ Yargıtay 10. CD, 19.09.2023, E.2023/10184, K.2023/7870, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

gerekmektedir. Ancak evde, araçta veya iş yerinde uyuşturucu madde ticareti suçunun işlenmesi halinde, bu yerlerin umumi olmaması nedeniyle bu nitelikli hal uygulanmamaktadır.³⁸⁴ Yargıtay, birçok kararında uyuşturucu veya uyarıcı madde alışverişinin araç içinde gerçekleşmesi durumunda TCK'nın 188 maddesinin 4. fıkrasının b bendinin uygulanamayacağına hükmetmiştir.³⁸⁵ Yargıtay başka bir kararında; sanığın bulunduğu araçtan tanığın bulunduğu araca, camdan kolunu uzatmak suretiyle uyuşturucu madde alışverişinin gerçekleştiği olayda, sanığın ikameti önünde buluşmanın sağlanması nedeniyle sanığın TCK'nın 188 maddesinin 4. fıkrasının b bendi kapsamındaki yerlerin kolaylığından faydalanmak kastıyla hareket etmediği ve aracın içinin de umuma açık yer olmadığını belirterek cezanın TCK'nın 188 maddesinin 4. fıkrasının b bendine dayanılarak artırılmasını hukuka aykırı bulmuştur.³⁸⁶

Fail hakkında bu nitelikli hal gereği artırım yapılabilmesi için suçun işlendiği yerin, maddede sayılan yerlere olan uzaklığının, “*mutad ulaşım yolları ile yaya, yürüme, ya da araçla*” tespit edilecek mesafesinin, iki yüz metreden yakın olması gerekmektedir.³⁸⁷ Mesafenin tespit edilmesinde, en kestirme yaya yolu kullanılmalı ve maddede belirtilen yerlerin en yakın sınırı esas alınmalıdır.³⁸⁸ Diğer bir ifadeyle, uyuşturucu madde ticareti yapılan yerin hastanenin giriş kapısına uzaklığının üç yüz metre, arka duvarına uzaklığının ise yüz metre olduğunun tespit edilmesi halinde, yüz metre yakınlık esas alınarak, fail hakkında bu nitelikli hal uygulanmaktadır.

Mesafenin belirlenmesi bakımından olay yerinde keşif yapılarak mesafenin ve mesafe tespitinin ne şekilde belirlendiğinin net olarak ortaya konulması gerekmektedir.³⁸⁹ Yargıtay bir kararında,

“..bozmaya istinaden keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmışsa da, keşif zaptı ve rapor içeriğinden **mesafenin neye göre belirlendiği, ölçümün nasıl yapıldığı anlaşılmadığından, tutanak mümzileri, sanık müdafii ve gerektiğinde sanığın keşif mahallinde hazır edilerek uyuşturucu madde satılan yerin **mutad ulaşım yolları ile (yaya yürüme ya da araçla tespit edilecek)**,...tespit edilmesi..**”

³⁸⁴ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 121; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 113.

³⁸⁵ Yargıtay 10. CD, 14.09.2023, E.2023/10334, K.2023/7756, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.06.2023, Yargıtay 10. CD, 27.02.2023, E.2021/13746, K.20203/1517, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.06.2023.

³⁸⁶ Yargıtay 10. CD, 19.09.2023, E.2023/10184, K.2023/7870, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³⁸⁷ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 120, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 178.

³⁸⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 177.

³⁸⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 179.

gerektiğinden bahisle yerel mahkeme kararının bozulmasına hükmetmiştir.³⁹⁰ Yargıtay başka bir kararında; tutanak tanıkları hazır edilerek keşif yapıp, tanıkların gösterdiği yer doğrultusunda bilirkişiye “tekerlekli şerit metre” ile ölçtürülmesi, en yakın yürüyüş mesafe ve güzergahı kapsar halde kroki çizdirilerek rapor alınması ve mesafenin bu şekilde tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.³⁹¹

TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının b bendinde sayılan yurt, okul, hastane gibi yerlerin, suç tarihinde faaliyette bulunmaması halinde insanların toplu olarak bulunduğu yer olarak kabul edilemeyeceğinden nitelikli hal uygulanamayacaktır.³⁹² Yargıtay CGK bir kararında; bu yerlerdeki faaliyetlerin sürekli ve belirsiz şekilde durdurulması, faaliyetin tamamen gerçekleştirilmemesi halinde TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının b bendinin uygulanamayacağına; ancak bu yerlerdeki faaliyetlerin süreli ve belirli şekilde durdurulması halinde, kanun koyucunun amacının bu yerlerde koruma alanı oluşturmak olduğu ve suçun gerçekleştiği anda bu yerlerde kimsenin bulunmamasının artırım maddesinin uygulanmasına engel olmayacağına hükmetmiştir.³⁹³ Buna göre; hafta sonu veya sömestr tatilinde olan okula iki yüz metre yakın mesafede bu suçun işlenmesi halinde bu nitelikli halin uygulanması gerekmektedir.

Son olarak suçun; TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendinde sayılan maddelerden biriyle, TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının b bendinde sayılan bir yerde işlenmesi halinde, aynı anda her iki nitelikli halin mevcut olması göz önüne alınarak, temel cezanın belirlenmesinde alt sınırdan uzaklaştırılması gerekmektedir.³⁹⁴ Yargıtay bir kararında, sanığın okula 200 metre yakın mesafede, sentetik kannabinoid sattığı olayda, temel cezada alt sınırdan uzaklaşılmasını bozma sebebi olarak kabul etmiştir.³⁹⁵

2.3.2.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişiyle ya da Örgüt Faaliyeti Kapsamında İşlenmesi

TCK’nın 188. maddesinin 5. fıkrasına göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun üç veya daha fazla kişi ile ya da örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda, fail veya faillerin cezasının artırılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bir

³⁹⁰ Yargıtay 10. CD, 02.05.2023, E.2023/5552, K.2023/3864, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³⁹¹ Yargıtay 10 CD, 20.02.2023, E.2021/13799, K.2023/1246, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

³⁹² Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 415; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 111.

³⁹³ Yargıtay CGK, 22.11.2022, E.2022/10-197, K.2022/731, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.08.2023.

³⁹⁴ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 122.

³⁹⁵ Yargıtay 10.CD, 05.07.2023, E.2021/17270, K.2023/6117, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.08.2023.

suçun birden fazla kişiyle veya örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesinin, suçun daha kolay şekilde işlenmesi ve suçla mücadelenin daha zor olması nedeniyle nitelikli hal olarak düzenlendiği belirtilmektedir.³⁹⁶ Kanun maddesinde suçun üçten fazla kişiyle işlenmesi durumunda cezanın yarısı kadar, örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda ise bir kat artırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanunda düzenleniş haline göre, tek kişiyle işlenebilen bir suçun, birden fazla kişiyle birlikte işlenmesi halinde iştirak söz konusu olmaktadır.³⁹⁷ Çalışma konusu suç tek faille işlenebilir olmakla birlikte, suçun üç veya daha fazla kişiyle işlenmesi halinde, iştirak halindeki faillerin cezası yarısı oranında artırılmaktadır. TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrasında belirtilen bu nitelikte halde, faillerin fiil üzerinde ortak hakimiyet kuran müşterek failler olması gerekmektedir.³⁹⁸ Suça yardım eden veya azmettirenle birlikte üç kişiyle işlenmesi halinde bu artırım maddesi uygulanmamaktadır.³⁹⁹ Ancak üç veya daha fazla kişi tarafından işlendiğinin sabit olması durumunda, suçun işlenmesine yardım eden veya faili azmettiren şerikler bakımından da nitelikli hal uygulanmaktadır.⁴⁰⁰

Müşterek failler hakkında bu artırım maddesinin uygulanabilmesi için; her failin aynı seçimlik hareketle suça katılması gerektiği kabul edilmektedir.⁴⁰¹ Yargıtay tarafından da kabul edilen bu görüşte, faillerin aynı seçimlik hareketleri gerçekleştirmemesi halinde, bu nitelikli hal uygulanmamaktadır.⁴⁰² Doktrinde tartışmaya neden olan bu hususa iştirak kısmında değinilecektir.

Failler hakkında TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrasına göre nitelikli halin uygulanabilmesi için, suça iştirak eden faillerden biri hakkında yakalama kararının infazına gerek bulunmadığı belirtilmektedir.⁴⁰³ Örnek vererek açıklamak gerekirse; A, B

³⁹⁶ Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 123; Çakan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 95; Gökkaya, "Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 53; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 123.

³⁹⁷ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 448.

³⁹⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 905; Gökkaya, "Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 53; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 192.

³⁹⁹ Dağlı, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 72.

⁴⁰⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 905.

⁴⁰¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 196.

⁴⁰² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 905.

"...sanıkların fikir ve eylem birliği içinde TCK'nın 188/3. m. düzenlenen suçun..seçimlik hareketlerinden nakletme fiilini gerçekleştirdiklerinin, bu kapsamda iradeleri aynı amaç doğrultusunda birleşen ve aynı yönde hareket eden.. sanıklara TCK'nın 188/5. m. tatbiki gerektiği" Yargıtay CGK, 20.09.2023, E.2020/10-414, K.2023/453, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁰³ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 199.

ve C'nin uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletmek eyleminden dolayı yapılan yargılamada, C'nin yakalanamaması nedeniyle C yönünden dosyasının tefrik edilerek A ve B hakkında TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrası uyarınca nitelikli hal uygulanabilecektir. Bu durumda, A ve B hakkında nitelikli halin uygulanabilmesi için C'nin yakalanması beklenmemektedir. Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğu görülmektedir.⁴⁰⁴ Bunun için hakkında yakalama kararı bulunan failin, açık kimlik bilgileri bulunan, hayali olmayan ve varlığı bulunan bir kimse olması gerektiği belirtilmektedir.⁴⁰⁵

Kanaatimizce bu kabul hem hakkaniyete hem de hukuka aykırıdır. Zira hakkında yakalama kararı bulunan ve henüz savunması dahi alınmamış failin, suçu işlediği ön kabulü ile hareket edilmektedir. Bu kabulün, masumiyet karinesini ihlal etmesinin yanında, hakkında yakalama olan failin yakalanması durumunda önceki karar nedeniyle ihsas-ı reyde bulunan mahkeme tarafından yargılamasının yapılması söz konusu olacaktır. Daha önceki failler hakkında TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrası uygulanarak verilen hükmün kesinleşmesi halinde, hakkında yakalama kararı olan failin eylemi sabit görülmüş olacaktır. Bu durumda failin yakalanmasından sonra hakkında mahkumiyet kararı dışında bir karar verilmeyeceği sonucu çıkmaktadır. Dolayısıyla, suçun üç veya daha fazla kişi tarafından işlendiğinin sabit olmasının, faillerin yargılanarak tespit edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

TCK'nın 220. m. hüküm altına alınan “suç işlemek için örgüt kurma” suçunun oluşabilmesi için öncelikle; ikiden fazla kişinin, hiyerarşik yapıyla ve devamlı şekilde bir araya gelerek oluşturduğu örgüt gereklidir.⁴⁰⁶ Ayrıca örgütün yapısının, üye ve araç-gereçlerinin amaçlanan suçun işlenmesine elverişli olması, üyeler arasında ast-üst ilişkisinin, planlı bir ortaklığın ve işbölümünün bulunması, örgütün başında bir liderin olması gerekmektedir.⁴⁰⁷ Bir birleşimin örgüt olarak kabul edilmesi için, suç işlemek iradesiyle bir araya gelen faillerin suç işlemesine gerek yoktur.⁴⁰⁸

⁴⁰⁴ Yargıtay 20. CD, 04.10.2018, E.2018/3412, K.2018/3785, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁴⁰⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 199.

⁴⁰⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 908; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 95.

⁴⁰⁷ A. Caner Yenidünya ve Zafer İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Derneği*, 19/2 (2013): 800, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/813290>; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 814.

⁴⁰⁸ Yenidünya ve İçer, “Örgüt Kurma Suçu”, 803.

YCGK bir kararında suç örgütünün varlığı için, belli bir amaç için bir araya gelinmesinin yeterli olmadığı, örgütün devamlılık arz etmesi gerektiği, örgütün kaç üyesi bulunduğu ve donanımları itibarıyla amaçlarını yerine getirmek noktasında somut bir tehlike meydana getirip getirmediğinin somut olay bakımından değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁰⁹

Suç işlemek için kurulan örgüt faaliyeti kapsamında bu suçun işlenmesi halinde, failler hem örgüt kurmak hem de uyuşturucu madde ticareti suçundan cezalandırılmaktadır.⁴¹⁰ Silahlı suç örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt faaliyeti kapsamında suç sayılan eylemleri gerçekleştirenler ile bu örgüte yardım edenler de işlediği suçla birlikte örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılmakta fakat üyelik suçundan verilen cezaları belli oranlarda indirilmektedir.⁴¹¹ Bu uygulama dayanağını, TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasından almaktadır.⁴¹²

Örgütün, uyuşturucu madde ticareti suçunun işlenmesi amacıyla oluşturulmasına gerek bulunmamaktadır.⁴¹³ Suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlendiğinin tespit edilememesi durumunda, diğer nitelikli hal olan üç veya daha fazla kişiyle işlenip işlenmediği değerlendirilmelidir.⁴¹⁴

2.3.2.5. Suç İşleyen Belli Meslek Gruplarından Olması

TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında; uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun “*tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden*” kişiler tarafından işlenmesi halinde TCK m. 188. maddesinin 3. fıkrasına göre belirlenen cezanın yarısı oranında artırılacağı düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya

⁴⁰⁹ Yargıtay CGK, 13.03.2024, E.2023/3-407, K.2024/115, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

⁴¹⁰ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 103; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 53-54.

⁴¹¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 209.

⁴¹² TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası şu şekildedir: “Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca iki yıl altı aydan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İşlenen suçun niteliğine göre verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.”

⁴¹³ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 10; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 73.

⁴¹⁴ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 124.

uyarıcı maddelerin imal, ticaret ve kullanımıyla yakın ilişki içinde olmasından hareketle bu suçun belirtilen meslek gruplarınca işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.⁴¹⁵

Kanunda sayılan bu mesleklerin fiilen gerçekleştirilmesi, nitelikli halin uygulanması bakımından yeterli değildir. Bu meslek sıfatının resmen kazanılmış olması da gerekmektedir.⁴¹⁶ Aynı şekilde bu mesleklerden birine sahip olan failin, suç tarihinde fiilen mesleği ile iştigal ediyor olması gerekmektedir.⁴¹⁷ Örneğin emekli bir doktor⁴¹⁸ veya yeni mezun olup henüz fiilen çalışmaya başlamayan veteriner⁴¹⁹ hakkında, bu nitelikli hal uygulanmamaktadır. Buna ilişkin olarak İstanbul Bölge Adliye Mahkemesinin bir kararında; sanık hakkında TCK m. 188. maddesinin 8. fıkrasının tatbiki için, sanığın bu maddede sayılan mesleklerden birine sahip olmasının yanı sıra, suç tarihinde de fiilen bu mesleği icra etmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴²⁰

Doktrinde bir görüşte; bu meslek gruplarından birini icra eden ve resmi olarak da bu sığata sahip olan faillerin, suçı mesleklerinin getirdiğı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlemleri halinde bu nitelikli halin uygulanması gerektiğı belirtilmektedir.⁴²¹ Kanaatimize göre, kanun maddesinde bu hususun ayrıca belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Zira bu meslek gruplarından birine sahip olan failin, uyuşturuıcı veya uyarıcı madde ticareti suçunu işlemleri, mesleğı nedeniyle bu maddelerin olumsuz etkilerini daha iyi bilmesine rağmen mesleğinin verdiğı bilgi, tecrübe ve sorumluluklara aykırı hareket etmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla illiyet bağı, suçun işlenmesiyle zaten kurulmaktadır.

TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında sayılan meslek grupları, tahdidi olarak sayılmış olduğundan, bu sayılanlar dışında bir mesleğe sahip olan fail hakkında bu madde uyarınca nitelikli hal uygulanmamaktadır.⁴²² TCK m. 188. maddesinin 8. fıkrasında sayılan meslekler sınırlı sayıda olup, genişletilmesi ve değıştirilmesi mümkün değildir. Doktrinde bir görüşte; kanun maddesinde sayılanlar dışında, uyuşturuıcı veya uyarıcı maddeye erişimi bu meslekler gibi kolay olan ancak madde kapsamında sayılmadığı için

⁴¹⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 814.

⁴¹⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 906; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 86.

⁴¹⁷ Çakan, “Uyuşturuıcı veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”; 97, Elmas, *Uyuşturuıcı ve Uyarıcı Madde*, 212.

⁴¹⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 906.

⁴¹⁹ Çakan, “Uyuşturuıcı veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 97.

⁴²⁰ İstanbul BAM 4. CD, 22.02.2021, E.2021/251, K.2021/309, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

⁴²¹ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 86.

⁴²² Yurtcan, *Uyuşturuıcı Suçları*, 71.

hakkında artırım uygulanamayan failer bakımından düzenleme yapılması gerektiği belirtilmektedir.⁴²³

Yargıtay bir kararında; TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasının tatbiki için, bu maddede sınırlı olarak sayılan meslek gruplarından birinin bulunması gerektiği, “*sağlık teknikeri*” olarak görev yapan sanığın, TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında sayılan mesleklerden biriyle uğraşmadığını ve hakkında bu maddenin tatbikinin mümkün olmadığını belirtmiştir.⁴²⁴

Yargıtay başka bir kararında ise; ilk derece mahkemesi kabulünde “*eczacı kalfası*” olarak geçen, Yargıtay kararında ise “*eczanede çalışan*” olarak belirtilen sanıkla ilgili olarak TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasının tatbikinin gerektiği belirtilmiştir.⁴²⁵ Eczacı yanında işçi olarak çalışan, herhangi bir mesleki eğitim almamış olan eczacı kalfasının, TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrası kapsamında sınırlayıcı olarak sayılan meslek mensubu kişilerden olmadığı, bu meslek gruplarının genişletilemeyeceği göz önüne alındığında, TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasının tatbikinin hukuki olmadığı kanaatindeyiz. Görüşümüzü destekler mahiyetteki İzmir BAM. 26. CD. bir kararında; “*eczanede kalfalık yapmak*” işinin, TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında yer alan “*eczacı ticareti ile iştigal eden kişi*” olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiş ve sanık hakkında TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasının uygulanamayacağı sonucuna varmıştır.⁴²⁶

2.3.3. Manevi Unsur

2.3.3.1. Genel Olarak

Manevi unsur, failin iç dünyası, tasavvur alanıyla ilgilidir.⁴²⁷ Suçun manevi unsuru, fail ile eylem arasında bulunan manevi bağı ifade etmektedir.⁴²⁸ Suçun oluşabilmesi için, fail ile fiil arasındaki manevi bağın ortaya konulması gerekmektedir.⁴²⁹ Manevi unsur ve kusurluluk birbirinden farklıdır. Kusurluluk failin kınanmasını

⁴²³ Örneğin; kimya mühendisliği. Yurtcan, *Uyuşturucu Suçları*, 71.

⁴²⁴ Yargıtay 10. CD, 07.12.2021, E.2021/16727, K. 2021/13065, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024. Aynı karara atıfta bulunan; Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 25.

⁴²⁵ Yargıtay 10. CD, 26.11.2019, E.2019/3907, K.2019/7412, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024. Aynı karara atıfta bulunan; Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 25.

⁴²⁶ İzmir BAM 26. CD, 10.12.2021, E.2021/2174, K.2021/443, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

⁴²⁷ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 113.

⁴²⁸ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023): 234, Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 147.

⁴²⁹ Dülger, *Genel Hükümler*, 498.

gerektiren bir değerlendirmedir.⁴³⁰ Suçun maddi ve manevi unsurları ile hukuka aykırılık unsurunun oluştuğu tespit edildikten sonra failin kusurluluğu yani kınanabilir olup olmadığı değerlendirilmektedir.⁴³¹

TCK'nın 21. maddesinin 1. fıkrası ile 22. maddesinin 1. fıkrasından çıkarılan sonuca göre; suçlar kural olarak kasten işlenebilmekteyken, yalnızca kanunda özel olarak taksirle işlenebileceği belirtilen suçlar, taksirle işlenebilmektedir.⁴³²

Failin, işlediği fiilin kanuni tanımında bulunan tüm Kanunl unsurlarını ve özellikle hareket ve neticesini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi halinde eylemini kasten işlediği kabul edilmektedir.⁴³³ TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında hüküm altına alınan çalışma konusu suç, yalnızca kasten işlenebilen suçlardan olup, taksirle işlenebilmesi olanaklı değildir.⁴³⁴

Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunda kastının bulunup bulunmadığı iç dünyasıyla ilgili olup, failin dış dünyaya yansıyan davranışlarıyla kastı belirlenmeye çalışılmaktadır.⁴³⁵ Bu suçun toplum açısından arz ettiği tehlike nedeniyle yüksek cezaların öngörülmesi, failin kastının belirlenmesinde hassas bir değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Sanığın kastının net olarak tespit edilememesi halinde, eylemin kullanma kapsamında kabul edilmesi ve TCK'nın 191. m. den sorumlu tutulması veya hata hükümlerinden faydalandırılması gerekmektedir.⁴³⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan yargılanan faillerin en sık kullandıkları savunma, maddeyi kullanmak amacıyla bulundurdıkları yahut bu maddenin suç konusu madde olduğunu bilmediklerine dairdir.⁴³⁷ Failin, ele geçen maddenin, suç konusu madde olduğunu bilmediği şeklindeki savunmasına itibar edilmesi halinde, TCK'nın 30. m. uyarınca hata hükümlerinden faydalandırılması gerekmektedir.⁴³⁸

⁴³⁰ Özgenç, *Genel Hükümler*, 234.

⁴³¹ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 312.

⁴³² Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 148.

⁴³³ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 268.

⁴³⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 816; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 297.

⁴³⁵ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1168; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 62; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 907.

⁴³⁶ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 70; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 62; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 97.

⁴³⁷ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 62.

⁴³⁸ Bekri, “Delillerin Toplanması ve Failin Kastının Belirlenmesi”, 109; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 290; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 97; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 85.

TCK'nın 188. m. 3. f. hüküm altına alınan suç ile TCK'nın 191. m. 1. f. hüküm altına alınan suçun; kabul etme, satın alma ve bulundurma eylemleri bakımından seçimlik hareketleri, aynı şekilde sayılmıştır. Failin hangi madde kapsamında sorumlu tutulacağı yani kastının belirlenmesi bakımından kanunda bir kriter bulunmamaktadır.⁴³⁹ Ancak uygulamada, Yargıtay tarafından ortaya konulan bazı kriterlerle failin kastının belirlenmesi yoluna gidilmektedir.⁴⁴⁰

2.3.3.2. Failin Kastının Belirlenmesine Dair Kriterler

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında ve doktrinde, failin bu maddeleri ticari amaçla bulundurduğunun tespiti noktasında; uyuşturucu madde miktarı, sanığın uyuşturucu madde kullanıcısı olup olmadığı, failin hareketleri, söz konusu maddenin ele geçirilme biçimi, yer ve zamanı ile failin ekonomik ve sosyal durumu değerlendirilmektedir.⁴⁴¹ Burada özen gösterilmesi gerekli husus; failin hareketleri haricinde sayılan kriterlerin, tek başına sanığın kastını ortaya koyamayacağı ve sanığın kastının belirlenmesinde bu kriterlerin bur bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğidir.⁴⁴² Ayrıca Yargıtay'ın aşağıda değinilen birçok kararında; failin bu suçu gerçekleştirdiğine dair ihbar veya istihbari bilgi bulunup bulunmamasını da kastın tespitinde göz önünde bulundurduğu görülmektedir.

2.3.3.2.1. Failin Hareketleri

Failin kastının belirlenmesinde öncelikle, failin hareketlerinin irdelenmesi gerekmektedir.⁴⁴³ Failin; müşteri aramak, internetten ilan vermek, pazarlık yapmak, numune göstermek, alıcı rolündeki gizli soruşturmacıya teklifte bulunmak gibi eylemlerde bulunması halinde kastının kullanmak olduğu söylenemeyecektir.⁴⁴⁴ Failin,

⁴³⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 840.

⁴⁴⁰ Yargıtay yerleşik kararlarında; “..Bu değerlendirmede miktar dışında;

a) Sanığın hareketleri (müşteri arama, pazarlık yapma, numune gösterme ve benzeri)

b) Uyuşturucu/uyarıcı maddelerin ele geçiriliş ve bulundurma şekli ile çeşitlilik, (çok sayıda küçük miktarlı poşetçikler, madde bulaşıklı hassas terazi; esrar, eroin, kokain, MDMA, sentetik kannabinoid gibi maddelerin bir arada bulundurulması)

c) Uyuşturucu/uyarıcı maddelerin bulunduğu yer, zaman ve belirlenecek zaman dilimi içinde içinde sanık tarafından kullanılacak madde miktarı,

d) Sanığın uyuşturucu kullanıp kullanmadığı,

e) Sanığın sosyal ve ekonomik durumu geçimini ne ile sağladığı, geliri gibi olgularda değerlendirilmelidir..” şeklinde kriterleri ortaya koymaktadır. Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 06.12.2017, E.2017/4166, K.2017/6864, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024, Aynı karardan yararlanan; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 142.

⁴⁴¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 907.

⁴⁴² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 843.

⁴⁴³ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 129.

⁴⁴⁴ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 64; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 129.

kendisinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak için alıcı arama gayretinde bulunması kastının ticaret olduğunu ortaya koymaktadır⁴⁴⁵

Bu kapsamda failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde satabilmek için satış yerleri araması, satışa dair anlaşmalarda bulunması, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin taşınması, saklanması veya depolanması için yer, araç, gereç veya taşıyıcı kişiyi temin etmesi gibi hareketleri de failin kastının ticaret olduğunu göstermektedir.⁴⁴⁶

Failin ticarete delalet eden eylemlerinin belli bir süreklilik arz etmesi gerekmemekte, münferiden bu hareketlerden birini gerçekleştirmesi yeterli kabul edilmektedir.⁴⁴⁷ Ayrıca bu eylemleri gerçekleştiren failden ele geçen madde miktarı da dahil olmak üzere, diğer kriterlerin aranmasına gerek olmaksızın failin kastının uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti olduğu kabul edilmektedir.⁴⁴⁸

2.3.3.2.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilme Şekli

Failden ele geçirilen suç konu maddenin ele geçiriliş şekli de failin kastının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Failden elde edilen suç konusu maddenin; özenilerek hazırlanan, çok sayıda, eşit veya yakın gramajda paket veya paketçiklerde bulunması, sanığın kastının ticaret kapsamında olduğunu destekler mahiyette bir delil olmaktadır.⁴⁴⁹ Failden elde edilen uç konusu maddenin yanında paketleme veya tartım malzemelerinin bulunması, ele geçirilen maddelerin çeşitliliği gibi hususlar da Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri kararlarında, sanığın kastının belirlenmesinde etkili olmaktadır.⁴⁵⁰ Ayrıca Yargıtay bazı

⁴⁴⁵ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1170.

⁴⁴⁶ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1170.

⁴⁴⁷ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1172.

⁴⁴⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 129.

⁴⁴⁹ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 66; Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1173; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 130.

⁴⁵⁰ Bu konuya ilişkin Yargıtay kararlarından şu örnekler verilebilir: “...sanığın polisleri görünce kaçmaya başlaması ve kaçarken maddelerin bulunduğu poşeti yere atması, ele geçen uyuşturucu maddelerin çeşitliliği, **paket sayısı ve satışa hazır halde bulundurulması hususları** birlikte değerlendirildiğinde, sanığın uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu işlediğinin sabit olduğu” Yargıtay 10. CD, 11.01.2023, E.2021/5040, K.2023/150, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

“...sağdan ikinci tarafta bulunan odadaki bilgisayar masasının üzerinde çay tabağı içinde net 0,08 gram esrar ile bilgisayar kasasının içine gizlenmiş halde çalışır vaziyette THC etken maddesi kalıntıları olan hassas terazi ve çok sayıda boş kilitli şeffaf poşetler ele geçirildiği.. mahkumiyet kararının onanmasına” Yargıtay 10. CD, 10.06.2023, E.2022/13022, K.2023/5020, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

“ele geçirilen uyuşturucu maddelerin **paketler halinde olması, miktarı, çeşitliliği ve ele geçiriliş şekli** ile uzmanlık raporu birlikte değerlendirildiğinde, sanığın uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu işlediği” Yargıtay 8. CD, 17.04.2024, E.2024/1724, K.2024/3212, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.05.2024.

kararlarında uyuşturucu madde ile birlikte çok sayıda bozuk paranın⁴⁵¹ ya da paketlemeye yarayacak aletlerin⁴⁵² bulunmasını da uyuşturucu madde ticareti suçunda bir kriter olarak kabul etmiştir.

Failden, üzerinde suça konu madde ile birlikte bu maddenin kalıntıları kalan hassas terazinin ele geçirilmesi, tek başına failin ticareti suçunu işlediğini kanıtlamamaktadır. Zira eroin gibi, dozajının doğru ayarlanmaması sonucunda ölümün meydana gelebileceği tehlikeli maddelerin tüketilmesinde de hassas terazinin kullanılması mümkündür.⁴⁵³

2.3.3.2.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirildiği Yer ve Zaman

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için bulunduran faillerin, bu maddeleri, tabiri caizse ellerinin altında, kolayca erişebilecekleri yerlerde bulundurdıkları düşünülmektedir.⁴⁵⁴ Bu nedenle failin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi evde veya iş yerinde bulundurması kullanım amaçlı; bar, restoran, kahvehane, depo veya internet kafe gibi yerlerde bulundurması ticari amaçlı olduğu izlenimini vermektedir.⁴⁵⁵ Bu ayırım yapılırken dikkat edilen husus, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kolayca erişebileceği bir yerde bulundurup bulundurmadığının tespit edilmesidir.⁴⁵⁶

Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından da benzer mahiyette kararlar verilmektedir. Örneğin; “ ..ele geçen maddelerin niteliği, miktarı, **paket sayısı ve ele geçiriliş şekli** dikkate alındığında üzerine atılı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçunu işlediği..” Antalya BAM., 05.04.2024, E.2023/1650, K.2024/674, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.05.2024.

“..ele geçen **39 adet küçük paket halindeki maddenin sentetik kannabinoit olduğu, ele geçirilen uyuşturucu maddelerin cinsi, miktarı, paket sayısı ve bulundurulma şekli** nazara alındığında, bu eyleme ilişkin delillerin takdiri ve sanığın eyleminin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması gerektiği.” Ankara BAM., 26.02.2024, E.2024/179, K.2024/123, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.03.2024.

⁴⁵¹ “..savunma, kolluk tutanakları, uzmanlık raporu, tanıkların beyanları, sanığın üzerinde fişeklenmiş olarak makul kullanım sınırlarının üzerinde ve çok çeşitte uyuşturucu madde ile **bozuk para ele geçirilmiş olması** ve .. sanığın atılı suçu.. işlediği..” Yargıtay 10. CD., 11.01.2024, E.2022/10003, K.2024/367, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁵² “..aramada; sağdan ikinci tarafta bulunan odadaki bilgisayar masasının üzerinde çay tabağı içinde net 0,08 gram esrar ile bilgisayar kasasının içine gizlenmiş halde çalışır vaziyette THC etken maddesi kalıntıları olan hassas terazi ve **çok sayıda boş kilitli şeffaf poşetler ele geçirildiği**, ..olayda..” sanığın kastının uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu kapsamında bulunduğu karar vermiştir. Yargıtay 10. CD, 10.06.2023, E.2022/13022, K.2023/5020, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁵³ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1174.

⁴⁵⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 842; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 65; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 335.

⁴⁵⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 135.

⁴⁵⁶ Doğan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”, 30-31.

Failden ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zulalanmış şekilde bulunması da yine failin maddeyi ticari amaçla bulundurduğuna delil olmaktadır. Yargıtay bir kararında, “..aracın arkasındaki stepnenin çıkartılması sonucunda, lastiğin içine gizlenmiş şekilde 44 adet paket halinde eroinin ele geçirildiği olayda; ele geçen madde miktarı, niteliği ve paketlerin sayısı nazara alındığında..” şeklindeki kararı ile uyuşturucu maddenin bulunduğu yeri de kriterler arasında saymıştır.⁴⁵⁷ Başka bir kararında ise, “..araçta yapılan aramada; aracın üç ayrı yerindeki zulalardan ele geçen toplam 50 paket halinde, net 24.820 gram eroinin; miktarı, araç içerisine zulalanmış vaziyette bulunmuş olması ve paket sayısı karşısında, sanığın uyuşturucu maddeyi ticari amaçla sevk ettiği ve bulundurduğu..” belirtilerek, zulada bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin de ticari kastı ortaya koymada bir kriter olduğuna hükmetmiştir.⁴⁵⁸

Failin uyuşturucu maddeyle yakalandığı yerin, evine yakın olması veya evine gidiş sırasında bulunması halinde de sanığın kullanıcı olduğuna dair savunmasının kuvvetlendiği kabul edilmektedir.⁴⁵⁹ Buna ilişkin olarak Yargıtay’ın,

“atılı suçu işlediğine dair hakkında ihbar veya istihbari bilgi bulunmayan sanığın, aracı ile ikametine doğru geldiği sırada, durumundan şüphelenilerek ikameti yakınında durdurulduğu, ..aramada sürücü koltuğunun altında poşet içinde .. sanığın ele geçen tabletleri olay günü kullanmak amacıyla satın aldığı ve ikametine gittiği sırada yakalandığına ilişkin savunması, ele geçen tabletlerin kullanım sınırında olması..ele geçirildiği yer nazara alındığında, ..kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçu kapsamında kaldığı..”

şeklindeki kararı örnek olarak gösterilebilir.⁴⁶⁰

2.3.3.2.4. Failin Ekonomik ve Sosyal Durumu

Failin ekonomik ve sosyal durumunda meydana gelen değişiklikler de failin kastının belirlenmesinde bir kriter olarak kabul edilmiştir.⁴⁶¹ Failin hesaplarında, ekonomik ve sosyal durumuyla uyumlu olmayan hareketlilik bulunması, kazancının çok

⁴⁵⁷ Yargıtay 10. CD, 08.02.2023, E.2021/7693, K.2023/819, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.05.2024.

⁴⁵⁸ Yargıtay 10. CD, 29.11.2023, E.2021/15280, K.2023/10249, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁵⁹ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 86.

⁴⁶⁰ Yargıtay 10. CD, 14.12.2023, E.2023/5911, K.2023/11124, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁶¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 841; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 140; Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1176.

üzerinde gelir elde etmesi, harcamalar yapması gibi durumlarda, diğer kriterlerle birlikte değerlendirilmekte ve failin kastının ticarete yönelik olduğu kabul edilmektedir.

Failin ekonomik ve sosyal durumunun, ele geçirilen uyuşturucu maddenin piyasa değeri ile orantılı olmaması halinde de sanığın eylemini ticari maksatla gerçekleştirdiğine dair yorumda bulunmaktadır. Buna ilişkin olarak Yargıtay bir kararında,

“..sabit bir işi ve kalacak yeri olmayan.. gelirinin çok üzerinde bir parayla satın aldığı esrarı bulundurmasına rağmen, yanında uyuşturucu maddeden başka bir eşyası olmayan sanıktan, ele geçen 1044,5 gr esrar maddesinin kişisel kullanım sınırında kaldığından bahisle, başka hiçbir kriter değerlendirilmeksizin eyleminin kullanmak amacıyla.. hüküm kurulması”

şeklindeki kararıyla, ele geçen maddenin, kişisel kullanma sınırı altında olmasına rağmen, sanığın ekonomik ve sosyal durumunun değerlendirilmesiyle eyleminin uyuşturucu madde ticareti kapsamında kaldığına hükmetmiştir.⁴⁶²

Benzer doğrultudaki Bölge Adliye Mahkemesi kararında ise;

“..sanığın suça konu maddeleri yakalanmadan bir ay önce aldığını beyan etmesine rağmen, babasının sanığın yaklaşık 2 aydır çalışmadığı ve aile desteği ile geçindiğini söylemesi, buna göre sanığın sosyo-ekonomik durumu, uyuşturucu maddenin niteliğine göre bilinen yüksek piyasa değeri, paket sayısı ve madde miktarı dikkate alındığında, uyuşturucu maddenin kullanım dışı maksatla bulundurulduğunun kabulü gerektiği..”

hükmüyle, sanığın ekonomik ve sosyal durumunun değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴⁶³

2.3.3.2.5. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanıp Kullanmadığı

Failin, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak için bulundurduğuna dair savunması karşısında, madde kullanıcısı olup olmadığının ortaya konulması icap etmektedir.⁴⁶⁴ Bu konuda delil elde edilebilmesi için, uyuşturucu madde

⁴⁶² Yargıtay 20. CD, 22.11.2017, E.2017/3529, K.2017/6396, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Benzer mahiyetteki bir kararda “..sanığın sosyo-ekonomik durumunun tek seferde 10.000,00 TL'ye uyuşturucu madde alabilmesinin ekonomik durumuna göre zor olduğunun değerlendirilmesi dikkate alındığında; sanığın suçtan kurtulmaya yönelik savunmasına itibar edilmeyerek suça konu uyuşturucu maddeyi başkalarına satmak amacıyla bulundurduğu” belirtilmiştir. Yargıtay 8. CD, 14.03.2024, E.2024/12396, K.2024/2435, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁶³ İstanbul BAM 4. CD, 21.12.2023, E.2022/853, K.2023/2467, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁶⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 841; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 64.

kullanma alışkanlığı bulunup bulunmadığının araştırılması ve özellikle failden temin edilen biyolojik örnekleri üzerinde analiz yapılarak teknik sonuçlarla kullanıcı olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir.⁴⁶⁵

Sanığın kullanıcı olduğu yönündeki savunmasının, ele geçirilen uyuşturucu maddeyle uyumlu olması gerekmektedir. Yargıtay bir kararında “..sanığın, ele geçen eroini 90 parça olarak aldığını, günde 30-40 paket kullandığını, uyuşturucu madde kullanıcısı olduğunu söylediği, ele geçen eroinin satışa hazır paketler halinde bulunması, paket sayısının çokluğu, ..sanığın savunmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu” gerekçesiyle sanığın mahkumiyetine hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁶⁶

Failin, ele geçirilen suç konu maddeleri kullanmak amacı ile bulundurduğuna dair savunması karşısında, biyolojik örnekleri üzerinde yapılan analizde, bu maddelere rastlanılmaması halinde savunmasının, ticaret suçundan kurtulmaya yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesinin;

“..aramada 19 adet amfetamin içeren hap bulunduğu, sanığın maddeleri kullandığına yönelik savunması karşısında alınan idrarı üzerinde yaptırılan tahlilde herhangi bir uyuşturucu madde kullanmadığının tespit edilmesi, uyuşturucu maddelerin çeşidi, adeti, paket sayısı, miktarı, yakalanma şekli, sanığın çelişkili beyanları ve tüm dosya kapsamı değerlendirildiğinde uyuşturucu maddeyi satmak/satışa arz etmek amacıyla bulundurduğunun kabul edilmesi gerektiği”

şeklindeki kararı bu hususta örnek olarak gösterilebilir.⁴⁶⁷

Yargıtay’ın;

“..üzerinde MDMA etken maddesini içeren 30 adet tablet ile sanığın kullandığı araç içinde net 0,167 gr esrar ele geçirilen olayda; “..ele geçirilen maddelerin kişisel kullanım sınırları içinde kalması.. sanığın alınan kan örneğinde MDMA, MDA ve esrar etkin maddesinin pozitif tespit edilmesi

⁴⁶⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 140.

⁴⁶⁶ Yargıtay 10. CD, 10.10.2023, E.2023/10863, K.2023/8563, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁶⁷ Gaziantep BAM. 10. CD, 11.01.2024, E.2023/229, K.2024/68, www.uyap.gov.tr, E.T. 25.03.2024.

Benzer mahiyette Gaziantep BAM bir kararında; “**sanığın toksikoloji raporunda sentetik kannabinoid maddesine rastlanmaması, sanığın yakalanış biçimi, olayın oluş şekli, sanıktan ele geçirilen maddelerin satışa hazır paketler halinde olması, paket sayısı ve maddelerin bir arada çeşitlilik arz edecek şekilde bulunması ..sanığın eyleminin atılı suçu oluşturduğu..**” şeklinde belirtilmiştir. Gaziantep BAM. 5. CD, 21.02.2024, 2022/261, K.2024/298, www.uyap.gov.tr, E.T. 25.03.2024.

dikkate alındığında, kullanma harici bir amaçla bulundurduğuna dair.. delil bulunmadığı..”

şeklindeki kararıyla, failden ele geçen maddenin fail tarafından kullanıldığının tespit edilmesi halinde, kullandığına dair savunmasına itibar etmiştir.⁴⁶⁸

TCK’nın 188. maddesinin 6. fıkrasında hüküm altına alınan özel reçeteye tabii hapların ele geçirilmesinde, failin bu ilaçları kullanmak için bulundurduğu savunması karşısında, bu iddiasının araştırılması gerekmektedir. Zira failin, daha önce reçete ile aldığı ancak olay kapsamında ele geçirilen haplara ilişkin reçetesinin bulunmadığı durumlarda, failin daha önce reçetesi bulunup bulunmadığı araştırılmalı ve kastı tespit edilmelidir.⁴⁶⁹

Failin daha önceden aynı suça ilişkin sabıkasının bulunup bulunmadığı, Uyap Entegrasyon Sisteminden (UES)⁴⁷⁰ sorgulama yapılarak uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarından açık veya kapalı bir dosyasının bulunup bulunmadığının tespiti de failin kastının belirlenmesinde etkili olabilmektedir.⁴⁷¹

2.3.3.2.6. Fail Hakkında İhbar veya İstihbari Bilgi Bulunması

Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairelerinin yerleşik kararlarında, failin kastının belirlenmesinde kullanılan bir diğer kriter de fail hakkında ihbar veya istihbari bilgi bulunup bulunmadığıdır. Kanaatimize göre; yine diğer kriterlerle birlikte değerlendirilerek, hakkında herhangi bir ihbar veya istihbari bilgi bulunmayan failin, kullanıcı olduğuna dair savunmasına itibar edilmelidir.

⁴⁶⁸ Yargıtay 10. CD, 20.06.2023, E.2022/3673, K.2023/5742, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁶⁹“..Reçetem Uygulaması üzerinden yapılan sorgulamada sanığa .. tarihli reçete ile her bir kutusunda 56 adet kapsül bulunan toplam 4 kutu Lyrice 300 mg kapsülün.. tarihli reçete ile her bir kutusunda 50 adet tabletin bulunduğu toplam 8 kutu Neurontin 800 mg tabletin reçete edildiği ..Yargılama aşamasında dosyaya ibraz edilen SGK kayıtlarına göre Neurontin 800 mg ve Lyrice 300 mg adlı ilaçların kuruma fatura edilmiş bir reçetesinin bulunmadığı belirtilmiş ise de, sanığın reçete ile aldığı hapları eczaneden kendi imkanları ile aldığı yönündeki savunması karşısında söz konusu hapların SGK kayıtlarında görünmemesinin olağan olduğu değerlendirilmiştir.. sanığın söz konusu hapları kullanmak için reçete ile aldığı ve bu maksatla üzerinde ve ikametinde bulundurduğu yönündeki savunmasının aksine herhangi bir delilin bulunmadığı” Bursa BAM 13. CD, 24.05.2023, E. 2021/2737, K.2023/1087, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁷⁰ UES, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) içerisinde, dosyanın taraflarıyla ilgili olarak, açık veya kapalı dosyalarının görüntülenmesi, nüfus kaydı, adli sicil kaydı, araç ve ehliyet kaydı, SGK kaydı, banka kayıtları gibi sorgulamalar yapılmasını sağlayan bir sistemdir. Bu sistem sayesinde yargı birimleri ile diğer birimler arasında etkileşim sağlanmaktadır. Bu şekilde yargılama sırasında ihtiyaç duyulan bilgilerin temin edilmesi mümkün olmaktadır.

⁴⁷¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 140.

Yargıtay'ın ve Bölge Adliye Mahkemeleri'nin birçok kararında vurguladığı ancak doktrinde fazlaca üzerinde durulmayan bu kriterin, örnekler üzerinden açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

Yargıtay bir kararında; *“...sanık hakkında ihbar bulunmayan olayda, tek parça halinde kullanma sınırında olduğunda tereddüt bulunmayan 0,1 gram metamfetamini yere atmasından sonra, sanığın telefonundaki başka anlamlara da gelebilecek mesajlaşma içeriklerine dayanılarak cezalandırılmasının mümkün olmadığına”* hükmetmiştir.⁴⁷²

Başka bir kararında *“..sanığın ...dair istihbari bilgi ve ihbar bulunduğu, ayrıca; sanığın daha önceden C. G. nin uyuşturucu madde ticareti yaparken kullandığı 35 .. plakalı aracı kullanmasının da tesadüf olmadığı, sanığın uyuşturucu madde ticareti yaptığı yönünde tam bir vicdani kanaat oluştuğu”* şeklinde ilk derece mahkemesi kararının onanmasına hükmetmiştir.⁴⁷³

Bursa BAM'ın bir kararında; *“..hakkında herhangi bir fiziki takip, ihbar ya da istihbari bilgi bulunmayan sanığın; istihbari bilgiye konu olan B. Y. evinde tesadüfen yakalanmış olması, sanığın üst aramasında ele geçirilen uyuşturucu maddenin miktarı, .. uyuşturucu madde ticareti suçundan mahkumiyetini gerektirir ..delil bulunmadığını”* belirtilerek, sanığın kastının uyuşturucu madde kullanmak olduğu kabul edilmiştir.⁴⁷⁴

⁴⁷² Yargıtay 10. CD, 04.04.2023, E.2021/15595, K.2023/2958, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁷³ Yargıtay 10.CD, 23.11.2023, E.2021/19438, K.2023/10024, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Benzer mahiyetteki kararlarından şu örnekler verilebilir: *“..sanığın uyuşturucu madde satışı yaptığına dair istihbari bilgi bulunması yanında sıcağı sıcağına alınmalarına ilaveten, sanığı canlı teşhis ettiklerine dair 12.06.2019 tarihli tutanak, tutanak müenzilerinin anlatımları, sanığın kaldığı barakada uyuşturucu madde ele geçirildiğine dair tutanaklar, ..gibi tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; sanığın uyuşturucu madde ticareti yaptığı kanaatine varılmıştır”* Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E. 2021/6350, K.2023/9930, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024. *“..istihbari bilginin sanık Mehmet'e yönelik olup sanığın ikametinde uyuşturucu madde satışı yaptığı yönünde bilgi alınması, bu bilgiyi teyit eder şekilde sanığın evinin değişik yerlerinde bir kısmı gizlenmiş vaziyette net 3,2 gr ve net 904 gr olmak üzere ..uyuşturucu madde .. sanık Mehmet'in savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik itibar edilmez beyanlar olduğu değerlendirilmekle sanığın atılı suçtan mahkumiyetine..”* Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2023/8692, K.2023/11321, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁷⁴ Bursa BAM 13. CD, 06.03.2024, E.2024/372, K.2024/544, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024. Benzer bir kararda; *“..Sanık hakkında uyuşturucu madde satışına ilişkin ihbar veya istihbari bilgi bulunmaması, tutanak tanıklarının uyuşturucu madde satışına dair görgü ve tespitlerinin bulunmaması, sanıkta ele geçirilen Pregabalin içerikli hapların sayısı itibariyle kullanım sınırında olması, ..karşısında sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği”* Ankara BAM 24. CD, 05.05.2023, E.2022/440, K.2023/592, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

2.3.3.2.7. Madde Miktarı

Kural olarak, failden ele geçen maddenin miktarının az veya çok olması, söz konusu suçun meydana gelmesinde etkili değildir.⁴⁷⁵ Örneğin, failin 0,5 gram uyuşturucu maddeyi satmak veya satma amacıyla bulundurmak şeklindeki eylemiyle de uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu işlediği kabul edilmektedir. Suça konu maddenin miktarı, failin suça konu maddeyi kullanmak dışında başka bir amaçla bulundurup bulundurmadağının tespiti noktasında önem arz etmektedir.

Öncelikle belirtilmesi gereken en önemli husus, madde miktarının tek başına failin kastının ortaya konmasında yeterli olmayacağıdır.⁴⁷⁶ Ancak sayılan diğer kriterlerle desteklenmesi ve birlikte değerlendirilmesi halinde, kastın belirlenmesinde önem arz etmektedir. Örneğin, Yargıtay bir kararında, sanıktan ele geçirilen kök ve kurutulmuş halde bulunan bitkilerin miktarı kullanım sınırı altında olmasına rağmen, diğer delillerle birlikte değerlendirilerek sanığın eyleminin uyuşturucu madde ticareti suçunu meydana getirdiğinin kabulüyle verilen mahkumiyet kararını onamıştır.⁴⁷⁷ Yargıtay'ın başka bir kararında ise; gerekçede yalnızca ele geçen uyuşturucu madde miktarından yola çıkılarak başka hiçbir kriterin değerlendirilmeden hüküm kurulmasının hukuka aykırı olduğuna karar verilmiştir.⁴⁷⁸

Kişisel kullanım miktarlarını gösterir herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Yargıtay içtihatlarıyla bazı maddeler bakımından ATK mütalaaları esas alınmak suretiyle bazı tespitlerde bulunulmuştur.⁴⁷⁹ Buna göre; esrar kullanım miktarının günde 3 kez 1-1,5 gram,⁴⁸⁰ günlük eroin miktarının ise 60 miligram olduğu belirtilmektedir.⁴⁸¹ Ayrıca, dikili olarak ele geçirilen hint kenevirlerinin 20 köke kadar kişisel kullanım

⁴⁷⁵ Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 335-336.

⁴⁷⁶ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1179; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 336; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 139.

⁴⁷⁷ “Sanığın bu çelişki içeren beyanları, **her ne kadar elde edilen kök ve kurutulmuş halde olan bitkilerin kişisel kullanım sınırı altında olabileceği düşünülebilecek ise de** sanığın bulunan bu bitkileri kendi kullanımı ile birlikte satmak için de yetiştirdiği, mahsulün bir kısmını tanıklara verdiğinin anlaşıldığı gerekçeleriyle mahkûmiyetine” dair verilen kararın onanmasına karar vermiştir. Yargıtay 10. CD, 13.02.2024, E.2022/1382, K.2024/15962, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.03.2024.

⁴⁷⁸ “Gerekçe de belirtildiği üzere sadece miktardan yola çıkarılarak sanığın mahkumiyetine gidilemeyeceği denilmek suretiyle başkaca hiçbir ölçüt değerlendirilmeden, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu kabul edilerek dosya kapsamına uygun düşmeyen gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması”, Yargıtay 20. CD, 16.12.2017, E.2017/4166, K.2017/6864, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.09.2023

⁴⁷⁹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 68-68; Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 335.

⁴⁸⁰ Yargıtay CGK, 22.11.2022, E.2021/10-395, K.2022/724, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.09.2023.

⁴⁸¹ Yargıtay 10. CD, 15.05.2023, E.2022/15241, K.2023/4368, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.09.2023.

sınırında kaldığı belirtilmiştir.⁴⁸² Önemle belirtmek gerekir ki, suça konu maddenin kullanım sınırı, failin yapısına, failin bu maddeyi kullanma alışkanlığına, maddenin cinsine, niteliğine veya kalitesine göre değişebilmektedir.⁴⁸³ Örneğin; 20 gram esrarın kullanım sınırında kaldığı kabul edilebilir olmakla birlikte, 20 gram metamfetamin maddesinin kullanım sınırında kaldığını söylemek mümkün değildir. Kaldı ki Yargıtay kararlarında da bir tespit bulunmadığından, güncel kararlarda “*yıllık kullanım miktarı*” yerine, failin söz konusu maddeyi tüketebileceği belli bir zaman aralığı esas alınarak değerlendirme yapılmaktadır.⁴⁸⁴

Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, kullanım sınırında kalıp kalmadığına ilişkin değerlendirme, ele geçirilen net uyuşturucu madde miktarı üzerinden yapılmalıdır.⁴⁸⁵ Yargıtay bir kararında; sanıktan ele geçen maddenin, uzmanlık raporuna göre net eroin miktarının 6,764 gram olduğunun tespit edilmesine rağmen, ilk derece mahkemesince ele geçen maddenin toplam ağırlığı olan 35,6 gramı hatalı şekilde net kabul edilerek bu miktar üzerinden değerlendirme yapılması ve sanığın eyleminin sabit olmadığının gözetilmemesini bozma sebebi yapmıştır.⁴⁸⁶

Yargıtay bir kararında; “*..ele geçen 24,5 gram ağırlığında sarı renkli tabletler üzerinde yapılan incelemeler neticesinde, bu maddenin uyuşturucu maddelerden MDMA etken maddesini içerdiği ve içerdiği MDMA miktarının %21 oranında olmak üzere 5,145 gram olduğu.. uyuşturucu maddelerin miktar itibarıyla kişisel kullanım sınırında kaldığı*” kabul edilmiştir.⁴⁸⁷ Yargıtay; bir kararında net 25,04 gram bonzainin kullanım sınırı üzerinde kaldığını,⁴⁸⁸ başka bir kararında net metamfetamin miktarının %76 oranında olmak üzere 157,32 gram ağırlığındaki metmfetaminin kullanım miktarının çok üzerinde

⁴⁸² Yargıtay 10. CD, 30.02.2017, E.2011/26440, K.2017/317. www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024, İstanbul BAM 16. CD, 27.03.2024, E.2024/888, K.2024/929, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.04.2023.

⁴⁸³ Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 335.

⁴⁸⁴ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 90, Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1180, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 137.

⁴⁸⁵ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1179.

⁴⁸⁶ Yargıtay 10. CD, 13.12.2023, E.2023/15864, K.2023/10973, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁴⁸⁷ Yargıtay 8. CD, 27.03.2024, E.2024/12645, K.2024/2838, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.04.2024.

⁴⁸⁸ “*..İstanbul ATK raporuna göre, net: 25,04 gram bonzai maddesi bulunarak el konulduğu, sanık.. sanığın eyleminin istihbari bilginin niteliği, kullanım sınırının fazlaca üzerinde sentetik uyuşturucu madde ile yakalanması, yakalamanın hareket halindeki şehirler arası otobüste gerçekleşmesi gözetildiğinde uyuşturucu madde nakletme suçunu oluşturacağı*” Yargıtay 10. CD, 17.01.2024, E.2022/4972, K.2024/519, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

bulunduğunu, başka bir kararında da net 0,167 gram MDMA maddesinin kullanım sınırı içinde bulunduğunu kabul etmiştir.⁴⁸⁹

Birden fazla failden suça konu maddelerin ele geçirilmesi durumunda, ele geçen maddelerin kullanım sınırında kalıp kalmadığının tespitinde, her failin kullanımının göz önünde bulundurularak kullanım miktarının tespit edilmesi gerekmektedir.⁴⁹⁰ Ayrıca TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasına konu olan özel reçeteye tabi ilaçlar bakımından da, 100 adet hapa kadar bulundurulmasının, kullanım amacıyla olduğu savunmasına itibar edilmektedir.⁴⁹¹ Ancak diğer kriterlerin de her olayda değerlendirilmesi gerektiği, ele geçen hap miktarının 100 adetten fazla olması halinde de diğer kriterlerin değerlendirilmesiyle failin kastının kullanmak olduğuna karar verilebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.⁴⁹²

Belirtilmesi gereken diğer bir husus; failden ele geçirilen maddelerden bir kısmını kullanmak için ayırdığını beyan etmesi ve bu beyana itibar edilmesi halinde, madde miktarının hesaplanmasında bu kısım ayrı tutulmakta ve temel ceza kalan kısım üzerinden belirlenmelidir. Buna ilişkin olarak; sanıktan **“..net 0,2 gram metamfetamin, net 0,4 gram ve 156,6 gram hint keneviri bitkisi, 157 adet pregabalin, net 0,75 gram sentetik kannabinoid..”** ele geçirilen olayda, sanığın sentetik kannabinoidi kullandığına dair

⁴⁸⁹ Yargıtay 10. CD, 17.01.2024, E.2023/10577, K.2024/515, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Benzer Yargıtay kararları şu şekildedir: “..yapılan aramada küçük kutu içerisinde 3 parça halinde aliminyum folyaya sarılı metamfetamin maddelerinin, kavanoz içerisinde 110 gram eroin maddesinin, 6 adet sentetik ezca maddesinin ele geçirildiği ve **Yargıtay İçtihatları ve Adli Tıp Kurumunun mütalaası nazara alındığında söz konusu maddelerin kullanım sınırları dışında kaldığı..**” Yargıtay 8. CD, 19.03.2024, E.2024/614, K.2024/2503, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.04.2024. “..23 adet ve fişekler halinde satışa hazır vaziyette ele geçen maddenin alınan kriminal raporuna göre eroin uyuşturucu maddesi olduğunun tespit edildiği, ele geçen uyuşturucu maddenin paketçikler halinde ve çok sayıda satışa hazır vaziyette olduğu, sanığın hamallık yaparak yaşamını sürdüğü beyanı da göz önünde bulundurulduğunda üzerinde çok sayıda paketler halinde ve kişisel kullanım miktarının üzerinde olduğu..” Yargıtay 8. CD, 20.03.2024, E.2024/623, K.2024/2615, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.04.2024.

⁴⁹⁰ Koç, “Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”, 1184,

⁴⁹¹ Meydan’ a göre bu sınır 60-70 hap kadardır. Meydan, “Madde Miktarının Önemi”, 349. “sanığın üzerinde ele geçirilen **20 adet hapın** ticaret için yeterli olmadığı..” İzmir BAM 17. CD, 14.03.2024, E.2024/966, K.2024/1024, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.04.2024.

⁴⁹² “..Kriminal PLM uzmanlık raporunda, sanıktan ele geçen **104 adet beyaz-turuncu renkli kapsülün** yapılan incelemesinde, söz konusu maddenin Pregabalin etken maddesini içerdiğinin tespit edildiği, .. sanıkta ele geçirilen Pregabalin içerikli hapların sayısı itibarıyla kullanım sınırında olması” nedeniyle beraatine karar verildiği görülmüştür. Ankara BAM. 24. CD, 05.05.2023, E.2022/440, K.2023/592, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.09.2023.

savunmasına itibar edilmesi ve bu madde yönünden sanığın cezalandırılmamasına ilişkin yerel mahkeme kararı, Yargıtay tarafından onanmıştır.⁴⁹³

2.3.4. Hukuka Aykırılık Unsuru

Suçun hukuka aykırılık unsuru, gerçekleştirilen eylemin hukuk düzeni tarafından uygun bulunmaması yani tasvip edilmemesi anlamına gelmektedir.⁴⁹⁴ Fiilin kanunda gösterilen unsurlarının tamamlandığının, yani tipe uygun olduğunun tespit edilmesinden sonra, hukuka aykırı olup olmadığının da belirlenmesi gerekmektedir.⁴⁹⁵ Haksızlığı ortadan kaldıran sebepler olarak da nitelendirilen⁴⁹⁶ hukuka aykırılık unsurlarının bulunması, failin söz konusu eylemi nedeniyle cezalandırılmamasına neden olmaktadır.⁴⁹⁷

Hukuka uygunluk sebepleri; TCK'nın 24. maddesinde “*kanun hükmünün yerine getirilmesi*”, TCK'nın 25. maddesinin 1. fıkrasında “*meşru savunma*”, TCK'nın 25. maddesinin 2. fıkrasında “*zorunluluk hali*”, TCK'nın 26. maddesinde “*hakkın kullanılması*” ve “*ilgilinin rızası*” olmak üzere sayılmıştır.⁴⁹⁸ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu yönünden, kanunun yerine getirilmesi nedeniyle hukuka uygunluk sebeplerinin uygulanması mümkündür.⁴⁹⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun, “*ruhsatsız veya ruhsata aykırı*” şekilde işlenmesi gerektiği TCK'nın 188. Maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir.⁵⁰⁰

⁴⁹³ “..yakalanan uyuşturucu maddelerden birinin bonzai denen sentetik kannabinoit maddesi olduğu ancak bunun 0.75 gram miktarında bulunması ve sanığın bonzai kullandığını da belirtmesi karşısında miktar olarak satıcılık sınırları içerisinde bulunmadığı ve aksine de delil elde edilemediği nazara alındığında bu nedenle sanık hakkında TCK 188/4-a maddesinin uygulanmasına kanunen yer olmadığına” dair yerel mahkeme kararının onanmasına ilişkin; Yargıtay 8. CD, 26.03.2024, E.2024/608, K.2024/2759, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.04.2024.

⁴⁹⁴ Özgenç, “*Genel Hükümler*”, 305.

⁴⁹⁵ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 265.

⁴⁹⁶ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 266.

⁴⁹⁷ Hakeri, *Genel Hükümler*, 221.

⁴⁹⁸ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 360.

⁴⁹⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 155; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 73. Aksi yöndeki görüşe göre; bu suçta hakkın kullanılmasının da bir hukuka uygunluk sebebi olduğu, bağımlı hastasını tedavi eden doktorun, tedavi kapsamında düşük dozlarda uyuşturucu veya uyarıcı madde vermesinin, hakkın kullanılması olduğu belirtilmektedir. Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 817.

⁵⁰⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 909; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 109.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında hangi makamlar tarafından, ne şekilde ruhsat verildiğine ilişkin düzenlemeler ise 2313 ve 3298 sayılı Kanunlarda yer almaktadır.⁵⁰¹

Bu kanunlara göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili olarak ruhsat veya izin yetkisinin Sağlık Bakanlığında olduğu görülmektedir.⁵⁰² Ayrıca, özel reçeteli ilaçların, ancak usulüne uygun açılmış olan eczaneler tarafından satılabileceği, 2313 sayılı Kanun'un 15. maddesinde belirtilmiştir.⁵⁰³ Yani, eczanelerde yeşil veya kırmızı reçeteli ilaçların satılması, tipiklik anlamında TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen suça uygun olsa da, eczacılara bu konuda kanunla yetki verilmesi nedeniyle, eylemlerinde hukuka uygunluk sebebi bulunduğundan cezai sorumluluklarından bahsedilemeyecektir.

Benzer şekilde, çalışma konusu suç bakımından, delil elde edilmesi maksadıyla gizli soruşturmacı görevlendirilmesi durumunda da gizli soruşturmacının failden, kullanmak dışında bir maksatla bu maddenin satın alması da Ceza Muhakemesi Kanunu'nun verdiği yetkiyle gerçekleştiğinden, ceza sorumluluğu doğurmamaktadır.⁵⁰⁴

TCK'nın 24. maddesinin 2. fıkrasına göre; görev nedeniyle bu suçun işlenmesi halinde de hukuka uygunluk nedeni bulunduğundan faile ceza verilmemektedir. Bu hukuka uygunluk nedeninin en bilindik örneği ise; ameliyatlarda doktorlar tarafından hastalara anestezi sırasında uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmesidir.⁵⁰⁵

2313 sayılı Kanun'un 20. maddesinde belirtildiği üzere; gümrükte, izinsiz ve ruhsatsız olarak ülkeye sokulmaya çalışılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, gümrük çalışanları tarafından zapt edilerek bekletilmesinde de kanunun verdiği açık yetki nedeniyle ilgili görevlilerin uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak, depolamak eylemlerinden sorumlulukları bulunmamaktadır.

Failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde satma hususunda ruhsatının bulunması halinde, hukuka uygunluk sebebinin varlığı için ele geçen maddenin cins, miktar ve

⁵⁰¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 154.

⁵⁰² Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 155; Abay, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu", 73.

⁵⁰³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 815.

⁵⁰⁴ Çakan, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", 88.

⁵⁰⁵ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 113; Demirel, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları", 156; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 157.

karışım oranının ruhsata uygun olması gerekmektedir.⁵⁰⁶ Ayrıca ele geçirilen maddenin ruhsatta belirtilen yerde bulunmaması veya ruhsatta belirtilen izin haricinde bir işleme tabi tutulması halinde de failin cezai sorumluluğu doğmaktadır.⁵⁰⁷

2.3.5. Kusurluluk

Failin cezalandırılabilmesi için, suçun maddi ve manevi unsurlarıyla tamamlandığı, yani tipe uygun olduğu ve hukuka aykırılık unsurunun da gerçekleştiğinin tespit edilmesinden sonra failin kusurlu olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.⁵⁰⁸ Kusurluluk, failin kınanabilir olup olmadığı ile ilgilidir.⁵⁰⁹ Kusur yeteneğinin unsurları, algılama ve irade yeteneği olarak ifade edilmektedir.⁵¹⁰

TCK'da kusurluluğu etkileyen nedenler; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisi altında olma, cebir veya tehditle iradenin sakatlanması, zorunluluk hali, emrin yerine getirilmesi, hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması, haksız tahrik ve hata şeklinde sayılmıştır.⁵¹¹ Tipik ve hukuka aykırı eylemi gerçekleştiren failin cezalandırılabilmesi için kusurlu olması gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu bakımından zorunluluk halinin uygulanıp uygulanamayacağı hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Zorunluluk halinin mümkün olduğunu savunanlar tarafından tipik örnek olarak “*kriz geçirene yardım edilmesi amacıyla*” suçun işlenmesinin hali örnek gösterilmektedir.⁵¹² Aksi görüşe göreyse, kriz geçirenin hastaneye veya doktora götürülebileceği göz önüne alındığında kötüye kullanmaya açık olan bu durumda zorunluluk halinden bahsedilmeyeceği belirtilmektedir.⁵¹³ Katıldığımız görüşe göreyse; zorunluluk halinin her olay özelinde değerlendirilmesi gerekmektedir.⁵¹⁴ Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısının hastaneye veya doktora götürülmesinin mümkün olmadığı durumlarda,

⁵⁰⁶ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 73; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 66.

⁵⁰⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 155.

⁵⁰⁸ Dülger, *Genel Hükümler*, 587.

⁵⁰⁹ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 213.

⁵¹⁰ Özgenç, *Genel Hükümler*, 87.

⁵¹¹ Özgenç, *Genel Hükümler*, 89-90.

⁵¹² Zorunluluk halinin mümkün olduğunu iddia eden görüş; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 74; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 115; Demirel, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”, 156.

⁵¹³ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 111.

⁵¹⁴ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 470.

bağımlının ölüm tehlikesi içinde bulunması veya temin etmek için etrafındakileri canına kastetmesi hallerinde zorunluluk halinin uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz.

2.4. Etkin Pişmanlık

Suçun işlenmesi sırasında bulunmayan fakat suç işlendikten sonra ortaya çıkan, faile hiç ceza verilmemesini veya daha az ceza verilmesini sağlayan hallere cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebepler denir.⁵¹⁵ Bu sebepler, suçun tamamlanmasından sonra, bazı şartların yerine getirilmesi halinde faile hiç ceza verilmemesi veya verilen cezanın hafifletilmesi sonucunu doğurmaktadır.⁵¹⁶ Bu durumlarda, fiilin haksızlık içeriğinde bir değişiklik meydana gelmemesi nedeniyle, eylem suç olarak kalmaya devam etmektedir.⁵¹⁷

Cezayı azaltan veya ortadan kaldıran sebeplerden olan etkin pişmanlık, failin suç işledikten sonra duyduğu pişmanlık nedeniyle ortaya çıkan neticenin zararlarını gidermeye veya ortadan kaldırmaya yönelik davranışlarda bulunmasıdır. Etkin pişmanlık her suç bakımından değil, sadece kanunda uygulanabileceği gösterilen suçlarda uygulama alanı bulmaktadır.⁵¹⁸

Çalışmamıza konu suç bakımından TCK'nın 192. maddesinde etkin pişmanlık kurumu düzenlenmiştir. TCK'nın etkin pişmanlık başlıklı 192. maddesi;

“ (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, bu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek

⁵¹⁵ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 379.

⁵¹⁶ Özgenç, *Genel Hükümler*, 762.

⁵¹⁷ Meryem Günay, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık”, *TBB Dergisi*, 30/113(2017): 135, <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-133-1697>, E.T. 04.08.2023.

⁵¹⁸ Hüseyin Turan ve Osman Kodal, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi İle Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 13(2019): 507.

suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırırsa, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilir.

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz. Bu durumda kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının 279 uncu ve 280 inci maddeler uyarınca suçu bildirme yükümlülüğü doğmaz.”

şeklinde. Hükme göre; bu suçu işleyin failin, suçun işlenmesinden sonra bazı şartları yerine getirmesi halinde, faile ceza verilmemesi veya verilecek cezanın hafifletilmesi öngörülmüştür.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının, sadece caydırıcı ve yüksek cezalarla önlenmesi mümkün değildir. Etkin pişmanlık kurumu ile bu suç faillerinin topluma kazandırılabilmesi, cezada indirim öngörülerek faillerin ve/veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesi, böylece uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplumda yayılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır.⁵¹⁹

2.4.1. Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık

TCK'nın 192. maddesinin 1. fıkrasında göre; uyuşturucu madde suçlarına iştirak eden failin, suçun tamamlanmasından sonra ve fakat yetkililerce haber alınmazdan evvel, suç konusu maddelerin bulunduğu veya üretildiği yeri ve suç ortaklarını bildirmesi halinde, faile ceza verilmemektedir.⁵²⁰ Buna göre; faile ceza verilmemesi için failin aşağıda sayılan şartları yerine getirmesi gerekmektedir.

⁵¹⁹ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 136; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 108; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 422; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 79; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 133.

⁵²⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 909.

2.4.1.1. Fail Tarafından Suçun İşlenmesi

TCK'nın 192. maddesinin 1. fıkrasında, “suça iştirak eden” ifadesinin kullanılması, bu suçun tek fail tarafından işlenmesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı hususunda doktrinde tartışmaya neden olmuştur.

Bir görüşte; maddede bu kullanımın özellikle tercih edildiği; bu düzenlemenin, diğer suç ortaklarını ortaya çıkarmak için getirildiği, aksi halde maddede belirtilen “diğer suç ortaklarının bildirilmesi” koşulunun gerçekleşemeyeceği ve kanunilik ilkesine aykırı olacağı düşüncesiyle, tek failli suçlarda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağı ileri sürülmüştür.⁵²¹

Aksi görüşte ise; madde metninde geçen “iştirak eden” ifadesinin teknik anlamda kullanılmadığı, madde gerekçesi ve getiriliş amacı nazara alındığında tek faille işlenen suçlar bakımından uygulanmasının hakkaniyete aykırı olacağı belirtilerek tek faille işlenen suçta da, failin koşulları taşıması halinde etkin pişmanlıktan faydalandırılması gerektiği ileri sürülmüştür.⁵²²

Yargıtay kararlarında ise tek faille işlenen bu suçunun faili bakımından da şartları sağlaması halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir.⁵²³

Kanaatimize göre; madde gerekçesi ve maddenin konuluş amacından yola çıkıldığında sadece suç ortaklarının değil, bu maddelerin ele geçmesi ve failin kendi suçunu ortaya çıkarması bakımından da etkin pişmanlıkta bulunması mümkün olmalıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla mücadelede önemli bir avantaj sağlayan bu kurumun tek faille işlenen suçlarda uygulanmayacağının kabulü, hem kanunun amacına hem de yürütülen suç siyasetine uygun düşmemektedir. Bu nedenlerle tek failli suçlarda da etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır, ancak kanun maddesinde geçen “suça

⁵²¹ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 139; Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 235.

⁵²² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 909, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1055; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 136.

⁵²³ YCGK bir kararında, failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için kendi suçunun veya başkasının suçunun ortaya çıkması için önemli derecede yardım ve hizmette bulunması gerektiği, verdiği bilgilerle suçun veya ortaklarının ortaya çıkmasına katkılarıyla hizmet ve yardımda bulunması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. YCGK, 16.09.2021, E.2020/10-427, K.2021/402, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

“..yakalanan suç konusu maddenin kendisinin olduğunu ikrar ederek, kendi suçunu ortaya çıkaran, sanığa...etkin pişmanlık nedeniyle indirim yapılması gerektiği”, Yargıtay 10. CD, 13.02.2024, E. 2022/1392, K. 2024/1596, www.uyap.gov.tr, E.T. 26.03.2024.

iştirak eden” ifadesinin yerine “*suçlarını işleyen*” ifadesi kullanılarak maddenin amacına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Madde metninde geçen “*iştirak eden*” ifadesinden, hangi iştirak türünün anlaşılması gerektiğine dair de bir açıklık yoktur. Bu nedenle etkin pişmanlıkta bulunan failin, herhangi bir iştirak türüyle (müşterek fail, azmettiren, yardım eden) suça iştirak etmesi yeterli görülmektedir.⁵²⁴ Uygulama bakımından önemli olan husus, failin bizzat işlediği suçla ilgili bildirimde bulunmasıdır.⁵²⁵ Failin yakalandıktan sonra başka faillerin de suç işlediğini iddia etmesi ve bu faillerin de uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan hüküm giymesi halinde, failin ortaya çıkardığı suçun kendi suçuyla ilgili olmaması nedeniyle hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmamasının kanun koyucunun amacına ve yürütülen suç siyasetine uygun olmadığı kanaatindeyiz.

2.4.1.2. Bildirimin Fail Tarafından Yapılması

Etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyen failin, suçunu, suç işlediği diğer failleri veya suç konusunun yerini, bizzat kendisinin yetkili makamlara bildirmesi gerekmektedir.⁵²⁶ Failin akrabaları veya başkaları tarafından yapılan bildirimler ihbar olarak kabul edildiğinden fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmamaktadır.⁵²⁷ Ancak failin bizzat bildirimde bulunamamasının haklı bir sebebe dayanması halinde, yönlendirdiği kişi tarafından bildirim yapılması halinde de failin etkin pişmanlıktan faydalanacağı kabul edilmektedir.⁵²⁸

Bildirimin hangi şekilde yapıldığının da önemi bulunmamaktadır. Yazılı veya sözlü olarak⁵²⁹ CMK’nın 158. maddesinde, 5067 sayılı Kanunun 19. maddesinde belirtilen yetkili mercilerin haberdar edilmesi yeterli ve gereklidir.⁵³⁰ Bunların dışında Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı veya gemi kaptanlarının da bildirimde bulunulabilecek resmi makam olarak belirtildiği görülmektedir.⁵³¹

⁵²⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 818, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1056.

⁵²⁵ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 139. Aksi yöndeki görüşe göre, yakalandıktan sonra henüz bilgi alınmamış başka bir fail hakkında bildirimde bulunması durumunda, bu suçta korunması amaçlanan toplum sağlığına daha fazla zarar verilmemesini sağladığı için, failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 137.

⁵²⁶ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1057.

⁵²⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1057.

⁵²⁸ Turan ve Kodak, “Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi”, 511.

⁵²⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 818.

⁵³⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 909.

⁵³¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1058.

2.4.1.3. Bildirimin Resmi Makamlar Tarafından Öğrenilmesinden Önce Yapılması

Failin, ceza verilmemesini gerektiren etkin pişmanlıktan faydalanması için suçu işlediğinin resmi makamlar tarafından öğrenilmesinden önce haber vermesi gerekmektedir.⁵³² Suçun işlendiğinin ortaya çıkması halinde, fail hakkında ceza verilmemesini gerektiren etkin pişmanlık değil, şartlarının varlığı halinde TCK'nın 192. maddesinin 3. Fıkrasında düzenlenen cezanın indirilmesini öngören yapılmasını gerektiren etkin pişmanlık hükmü uygulanmaktadır.⁵³³

Resmi makamlar tarafından, failin bildiriminden önce suçun hangi şekilde öğrenildiğinin de önemi bulunmamaktadır.⁵³⁴ Hakkında soruşturma yürütülen başka bir sanığın beyanı, tanık beyanı, fiziki takip, iletişimin dinlenmesi veya gizli soruşturmacı görevlendirilmesiyle öğrenilmiş olunabilir.⁵³⁵ Burada önemli olan husus; maddi hiçbir olguya dayanmayan, soyut, duyuma veya tahmine dayalı bilgilerin, resmi makamların failin bu suçu işlediğinin öğrenilmesi olarak kabul edilmemesi gerektiğidir.⁵³⁶ Kanaatimize göre; fail hakkında soruşturmaya başlanmasını gerektirecek “suç işlendiği izleniminin”⁵³⁷ oluşması halinde, resmi makamlar tarafından suç öğrenilmiş kabul edilmelidir. Sonuç olarak; resmi makamların suçtan ne şekilde haberdar olduğu önem arz etmemekle birlikte⁵³⁸, sadece soyut duyumlar alınması, öğrenme olarak kabul edilmemektedir.⁵³⁹

Failin bildirimde bulunmasından önce resmi makamların suçun işlendiğini bildiği hususunun ispatı için, resmi makamlar tarafından öğrenilmeye ilişkin belge, delil toplanmasına ilişkin işlemlere ait belgeler, ihbar tutanakları gibi ispat araçları kullanılabilir.⁵⁴⁰ Ancak resmi makamlar tarafından haber alınmasına rağmen, haklı nedenlerle tutanak tutulmaması halinde, suçtan haberdar olunduğu, her türlü delille ispatlanabilmektedir.⁵⁴¹

⁵³² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 818.

⁵³³ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 134, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1058.

⁵³⁴ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 141; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 135.

⁵³⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1058.

⁵³⁶ Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 405.

⁵³⁷ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023): 619.

⁵³⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 910.

⁵³⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1058.

⁵⁴⁰ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1058.

⁵⁴¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1058, Günay “Etkin Pişmanlık”, 141.

Resmi makamların suçtan haberdar olması ve fakat henüz soruşturmaya başlanmaması durumunda da faille ilgili olarak cezasızlık sebebi olan etkin pişmanlık hükümleri uygulanmamaktadır.⁵⁴² Failin, resmi makamlar tarafından suçun öğrenildiğini bilip bilmemesinin de bir önemi bulunmamaktadır.⁵⁴³ Resmi makamlar haber aldıktan sonra, failin bunu bilmeden bildirimde bulunması halinde, cezasızlık gerektiren etkin pişmanlıktan değil şartları varsa cezada indirim gerektiren etkin pişmanlıktan faydalanması mümkündür.⁵⁴⁴

Failin hangi amaçla bildirimde bulunduğunun etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından öneminin olup olmadığı hususunda doktrinde farklı fikirler bulunmaktadır. Bir görüşte; failin suçun işlenmesinden duyduğu pişmanlık nedeniyle bildirimde bulunması gerektiği, aksi yöndeki kabulün etkin pişmanlık kurumuna uygun düşmediği belirtilmektedir.⁵⁴⁵ Aksi yöndeki görüşte ise; failin gönüllü olarak intikam almak amacıyla veya istemeyerek de olsa daha az ceza almak için bildirimde bulunması durumlarında da diğer koşulların varlığı halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir.⁵⁴⁶ Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, failin duyduğu pişmanlık nedeniyle suçtan meydana gelen zarar veya tehlikenin ortadan kaldırılmasına yönelik davranışlarda bulunması gerekmektedir. Ancak failin işlediği suçtan pişman olmaması ve başka saiklerle zararın veya tehlikenin ortadan kaldırılmasını sağlamaya çalışması halinde etkin bir pişmanlık içinde olduğu düşünülemeyeceğinden hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmaması gerektiği kanaatindeyiz.

2.4.1.4. Diğer Suç Ortaklarını veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Saklandığı, Bulunduğu veya Üretildiği Yeri Bildirmesi

TCK'nın 192. maddesinin 1. fıkrasında göre failin “*diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı veya imal edildiği yeri*” bildirmesi gerekmektedir. Bu düzenlemede tartışmaya yol açan husus, kanun koyucu tarafından “ve”

⁵⁴² Günay, “Etkin Pişmanlık”, 141.

⁵⁴³ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1059.

⁵⁴⁴ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1059.

⁵⁴⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 910; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 92.

⁵⁴⁶ Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 78; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1074.

bağlacının kullanılması nedeniyle, her iki unsurun da bildirilmesinin gerekip gerekmediğidir.

Doktrinde bir görüşte; failin hem suçu birlikte işlediği diğer failleri hem de suça konu maddenin saklandığı veya üretildiği yeri bildirmesi gerektiği, aksi halde etkin pişmanlık hükmünden faydalanamayacağı belirtilmektedir.⁵⁴⁷ Bu görüşe göre; kanun koyucunun “ve” bağlacını kullanmasının her iki unsuru da bildirmesi gerektiği olarak anlaşıldığı, bunun “veya” olarak düşünülmesinin “düzeltici yorum” yapmak anlamına geldiği iddia edilmektedir.⁵⁴⁸ Yine bu görüşe göre; madde metni ve gerekçede “ve” bağlacının iradi olarak kullanıldığı, aksini kabul etmenin kanun koyucunun yerine geçmek olacağı belirtilmektedir.⁵⁴⁹ Bu görüşte olan bir yazara göreyse, failin sadece failleri bildirerek uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yerini söylemeyip kazancından olmak istememesi, sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yerini söyleyerek kendisini korumasının önüne geçilmesinin amaçlandığı vurgulanmaktadır.⁵⁵⁰

Aksini savunanlara göre ise; failin birlikte suç işlediği diğer failleri veya suça konu maddenin yerini bildirmesi durumunda hakkında etkin pişmanlık hükümleri tatbik edilmelidir.⁵⁵¹ Kanun koyucunun “ve” bağlacının “veya” olarak yorumlanması gerektiği, aksi halde etkin pişmanlık kurumunun uygulama alanı bulamayacağı “veya” bağlacının kullanılmasının kanun koyucunun amacına daha uygun olduğu belirtilmektedir.⁵⁵² Yine bu görüşte olan bir yazar, aksi yöndeki kabulün, etkin pişmanlık hükümlerinin tek faille işlenen suçlarda mümkün olmaması sonucunu doğurduğunu savunmaktadır.⁵⁵³

Yargıtay, tek failli suçlarda da fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını kabul etmiştir.⁵⁵⁴ Buna göre, yüksek yargı kararlarında fail hakkında etkin

⁵⁴⁷ Yurtcan, *Uyuşturucu Suçları*, 523; Günay, “Etkin Pişmanlık”, 144; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 910; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 94.

⁵⁴⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 910.

⁵⁴⁹ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 144.

⁵⁵⁰ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 94.

⁵⁵¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 818; A. Caner Yenidünya ve Zafer İçer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık”, *Fasikül Dergisi*, 38 (2013): 16, <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/uyusturucu-madde-suclarinda-etkin-pismanlik.pdf>; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 110; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1062.

⁵⁵² Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 111.

⁵⁵³ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1062.

⁵⁵⁴ “...suç konusu maddeyi Türkiye'den ihraç ettiklerine ilişkin hiçbir bilgi ve delil bulunmadığı halde, ihraç suçunu kendi beyanları ile ortaya çıkaran sanıklar hakkında, etkin pişmanlıkları nedeniyle TCK'nın 192. maddesinin 1. fıkrası ile CMK'nın 223. maddesinin 4. fıkrası ...CVYO kararına hükmedilmesi gerektiği..”, Yargıtay 10. CD, 18.05.2022, E.2022/5837, K.2022/6457, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

pişmanlık hükümlerinin uygulanmasında, her iki hususun da bildirilmesine gerek bulunmadığının kabul edildiği görülmektedir.⁵⁵⁵

Kanaatimize göre de, failin hem suç faillerini hem de maddenin yerini bildirmesini beklemek kanun koyucunun amacıyla örtüşmemektedir. Failin suç ortaklarının tamamını bilmemesi veya suç ortaklarını bilmesine rağmen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yerini bilmemesi, failin pişmanlığına etki etmemektedir. Failin, suç ortaklarının veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ortaya çıkarılması için iş birliği içinde olması ve diğer şartları da sağlaması halinde, hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Ancak doktrindeki lafzi yorumdan yola çıkılarak ortaya atılan görüşlerin de tamamen haksız olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu noktada doktrin ve uygulama arasında birliğin sağlanabilmesi için “ve” bağlacının “veya” şeklinde değiştirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Yargıtay⁵⁵⁶ ve Bölge Adliye Mahkemeleri’nin⁵⁵⁷ yerleşmiş kararlarına göre; hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden yapılan soruşturmada, failin söz konusu maddeyi yurt dışından getirdiğine dair beyanda bulunması halinde, ithal etme eylemi bakımından etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaktadır. Yine benzer şekilde,

⁵⁵⁵ “...hakkında uyuşturucu madde ile ilgili ihbar ve şüphe bulunmayan sanığın, suç konusu maddelerin ele geçirilmediği aşamada, kolluk görevlilerinin suç unsuru bulunup bulunmadığına ilişkin sorusu üzerine, yol kenarına gizlediği maddeleri rızasıyla görevlilere vererek, hakkında herhangi bir soruşturma bulunmayan aşamada uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu kendi beyanı ile ortaya çıkardığı, bu şekilde TCK 192/1. maddesi kapsamında etkin pişmanlık gösterdiği ve bu nedenle de hakkında cezaya hükmolunmasının mümkün olmadığı”, İstanbul BAM. 4. CD, 18.03.2024, E.2022/1620, K.2024/548, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

“...hakkında başlatılmış herhangi bir soruşturma olmadığı aşamada, ceza infaz kurumu aracılığı ile gönderdiği .. tarihli dilekçesi ve ...savcılık ifadesinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyanla evinin çatı katına açılan kapının arkasında toprağa gömülü vaziyette uyuşturucu madde olduğunu söyleyerek 76.1 gr metamfetamin ele geçirilmesini ve bu suçtan soruşturma başlatılmasını sağlayan sanıkla ilgili olarak...CVYO kararı” Erzurum BAM 6. CD, 29.02.2024, E.2023/1352, K.2024/292, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

⁵⁵⁶ “.. suç konusu ..maddeyi Türkiye’den ihraç ettiğine ilişkin hiçbir bilgi ve delil bulunmadığı halde, ihraç suçunu kendi beyanı ile ortaya çıkaran sanık hakkında, etkin pişmanlığı nedeniyle TCK’nın 192. maddesinin 1. fıkrası ile CMK’nın 223. maddesinin 4. fıkrası uyarınca bu suçtan dolayı ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği”, Yargıtay 10. CD., 13.05.2015, E.2011/10006, K.2015/37, Yargıtay 20. CD, 14.01.2016, E.2015/16353, K.2016/112, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁵⁵⁷ Üzerinden ele geçirilen suç konu maddeleri ihraç ettiğine dair herhangi bir delil bulunmayan sanığın, bu maddeleri yurt dışından getirdiğini beyan etmesi halinde, TCK’nın 192/1 m. gereği sanığa ceza verilemeyeceğinden kararın bozulmasına karar verilmiştir. Gaziantep BAM 5. CD, 25.05.2023, E.2023/881, K.2023/758, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

“...ele geçen maddeyi yurt dışından getirildiğine dair delil bulunmadığı halde, yurt dışından getirdiğini beyan ederek ithal eylemini ortaya çıkardığı ...TCK’nın 192/1 ve CMK’nın 223/4-a maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına..” Adana BAM 5. CD, 01.12.2022, E.2022/2903, K.2022/1858, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

failin ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi Türkiye’den ihraç ettiğine dair beyanda bulunması halinde de sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar verildiği görülmektedir.⁵⁵⁸

Failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için, suça herhangi bir şekilde iştirak edenlerin tamamını bildirmesine gerek yoktur.⁵⁵⁹ Ancak failin bildirdiği suç ortağının, hayali bir kişi olması, suç ortağı hakkında açık kimlik bilgisi verememesi hallerinde, fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmamaktadır. YCGK buna ilişkin bir kararında; failin uyuşturucu maddeyi kimliğini bilmediği kişilerden aldığını beyan etmesi veya hayali isimler vermesi hallerinde fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağına hükmetmiştir.⁵⁶⁰

2.4.1.5. Suç Ortaklarının Yakalanması veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilmesi

Failin bildirimde bulunması üzerine, birlikte suç işlediği diğer faillerin veya suç konu maddelerin ele geçirilip geçirilmemesi, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından önem arz etmektedir. Zira faillerin, sırf cezadan kurtulmak veya iftira atmak maksadıyla da beyanlarda bulunduklarına uygulamada sıklıkla rastlanılmaktadır.

Doktrinde bir görüşte; failin beyanlarına istinaden, hakkında cezasızlık gerektiren etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, suç ortaklarının ya da suç konusu maddenin mutlaka ele geçirilmesi gerekmektedir.⁵⁶¹ Hatta bazı yazarlar, ele geçirilmeyle birlikte, mutlaka bu kişiler hakkında aynı suçtan mahkumiyet kararı verilmesi veya mahkumiyet kararı verilmesinin kuvvetli bir ihtimale dayanması gerektiğini vurgulamaktadırlar.⁵⁶² Bunun nedeni ise, failin bildirdiği kişilerin suç işlemediğinin

⁵⁵⁸ “...suç konusu .. maddeyi ihraç ettiğine dair hiçbir bilgi ve delil bulunmaksızın, ihraç eylemini beyanı ile ortaya çıkaran sanık hakkında..ihraç etme eyleminden dolayı CVYO..” Yargıtay 10. CD, 26.12.2019, E.2017/940, K.2019/9101, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁵⁵⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 910; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 137; Günay, “Etkin Pişmanlık”, 145.

⁵⁶⁰ Yargıtay CGK, 16.09.20021, E.2020/10-427, K.2021/402, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁵⁶¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 818; Yenidünya ve İçer, “Etkin Pişmanlık”, 19.

⁵⁶² Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 112; Günay, “Etkin Pişmanlık”, 147; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 139.

ortaya çıkması ve haklarında beraat kararı verilmesi durumunda, failin etkin pişmanlıkta bulunduğunun söylenemeyeceği şeklinde açıklanmaktadırlar.⁵⁶³

Başka bir görüşte ise; failin bildirdiği suç ortaklarının yakalanamamasının fail aleyhine sonuç doğurmaması gerektiği ifade edilmiştir. Failin pişmanlık duyarak yargılama makamlarıyla işbirliği yapması nedeniyle, suça iştirak edenlerin yakalanamaması halinde de faille ilgili olarak etkin pişmanlık halinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir.⁵⁶⁴

Kanaatimize göre; failin etkin pişmanlık halinden faydalandırılabilmesi için, öncelikle suça iştirak edenlerin veya suç konusu maddenin ele geçirilmesi, bununla birlikte bildirim istinaden yakalanan failer hakkında mahkumiyet kararı verilmiş olması gereklidir.⁵⁶⁵ Zira failerin sırf daha az ceza almak için kötü niyetle yaptıkları bildirim nedeniyle cezalarında indirim yapılması hukuka uygun olmayacaktır.⁵⁶⁶ Ancak failin bildirdiği suç ortaklarının yakalanamaması halinde katıldığımız görüşe göre, bildirilen suç ortaklarının belli veya belirlenebilir kişiler olması, faille aralarında iftira etmeyi gerektirir bir husumet bulunmaması ve mevcut delillerle suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunması hallerinde makul bir süre bu kişilerin yakalanması beklenmeli, aksi durumda fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.⁵⁶⁷

Fail hakkında, etkin pişmanlık hükümleri uygulandıktan sonra, suça iştirak ettiği fail tarafından bildirilen kişilerin yakalanarak haklarında “suçu işlemediklerinin sabit olması” nedeniyle haklarında beraat kararı verilmesi durumunda, sanık hakkında daha önce hükmedilen CVYO kararına karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir.⁵⁶⁸ Ancak suç faileri hakkında delil yetersizliğinden beraat kararı verilmesi halinde, fail hakkında uygulanan etkin pişmanlık hükümleri varlığını korumaya devam edecektir.⁵⁶⁹

⁵⁶³ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 147.

⁵⁶⁴ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 424.

⁵⁶⁵ Yargıtay bir kararında, failin bildirdiği şeriklerin yargılama sonunda beraatlarına karar verilmesi nedeniyle, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmamasına ilişkin kararı onamıştır. Yargıtay 10. CD, 12.04.2023, E.2022/7854, K.2024/18228, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁵⁶⁶ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 139.

⁵⁶⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1065; Günay, “Etkin Pişmanlık”, 147.

⁵⁶⁸ Bu durumda sonradan ortaya çıkan yeni olay ve deliller sayesinde failin cezasızlığını sağlayan TCK’nın 192/1. maddesinin yeniden fail lehine uygulanma imkânı doğduğundan yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmelidir. Bkz. Günay, “Etkin Pişmanlık”, 148-149.

⁵⁶⁹ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 147, Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 140.

Kanun maddesinde “sağlama” ifadesinin kullanılması nedeniyle, failin suça iştirak edenleri bildirdiği yerde suça konu maddenin ele geçirilmesi veya tam tersi durumda, faille ilgili olarak yine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.⁵⁷⁰ Ayrıca failin belirttiği yerde suça iştirak edenlere dair ipuçlarının bulunması ve bu ipucundan yola çıkılarak yakalanmaları halinde de, failin katkısı nazara alınarak hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.⁵⁷¹ Önemli olan husus, failin bildirimini ile suça iştirak edenlerin veya suç konusu maddenin ele geçirilmesi arasında nedensellik bağının bulunmasıdır.⁵⁷²

2.4.2. Cezayı Hafifleten Etkin Pişmanlık

TCK’nın 192. maddesinin 3. fıkrasına göre; suçun işlendiğinin resmi makamlar tarafından öğrenilmesinden sonra, failin etkin pişmanlıkta bulunması halinde, failin cezasında indirim yapılacağı öngörülmüştür. Cezayı kaldıran etkin pişmanlık halini düzenleyen TCK’nın 192. maddesinin 1. fıkrası ile bu madde arasında, bildirim yapıldığı zaman⁵⁷³ ve ceza üzerindeki etkileri bakımından farklar bulunmaktadır.⁵⁷⁴

Buna göre; TCK’nın 192. maddesinin 1. fıkrasında düzenleme alanı bulan etkin pişmanlık halinde bildirim, resmi makamlar tarafından suçun işlendiğinin öğrenilmesinden önce yapılması gerekmektedir; TCK’nın 192. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için resmi makamların öğrenmesinden sonra bildirimde bulunulmalıdır.⁵⁷⁵ Ayrıca TCK’nın 192. maddesinin 1. fıkrasından faydalanan sanık hakkında CVYO kararı verilmekteyken, TCK’nın 192. maddesinin 3. fıkrasındaki etkin pişmanlıktan faydalanan sanığın cezası, verdiği bilgi ve sağladığı katkıya göre dörtte birinden yarısına kadar indirilmektedir.⁵⁷⁶

2.4.2.1. Fail Tarafından Suçun İşlenmesi

TCK’nın 192. maddesinin 3. fıkrası gereğince failin bu hükümden faydalanabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun kanunda sayılan

⁵⁷⁰ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 112; Günay, “Etkin Pişmanlık”, 147; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 911.

⁵⁷¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1065.

⁵⁷² Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 112, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1064.

⁵⁷³ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 95; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 60.

⁵⁷⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 819.

⁵⁷⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 911.

⁵⁷⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 819; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1073.

seçimlik hareketlerinden en az birini gerçekleştirmek suretiyle bu suçu işlemiş olması gerekmektedir.⁵⁷⁷

Failin suçu bireysel olarak, birden fazla kişiyle veya örgüt faaliyeti çerçevesinde işlemesi arasında etkin pişmanlık hükmünün uygulanması bakımından bir fark bulunmamakta⁵⁷⁸ olup, failin suça hangi biçimde şekilde iştirakte bulunduğu da önemi bulunmamaktadır.⁵⁷⁹

2.4.2.2. Hizmet ve Yardımın Fail Tarafından Yapılması

TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasına göre fail hakkında etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, failin bizzat suçun meydana çıkmasına veya failerin yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi gerekmektedir. Failin “gönüllü” olarak hizmet ve yardımda bulunmasından, iradesi zorlanarak bilgisine başvurulamayacağı anlaşılmaktadır.

Daha önce de değindiğimiz gibi, kanaatimize göre, failin suçun meydana çıkması veya diğer failerin yakalanmasına dair hizmet ve yardımının, suçtan duyduğu pişmanlıktan kaynaklanması gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi yöndeki görüşlere daha önce yer verildiğinden tekrardan kaçınmak adına sadece atıfta bulunulacaktır.⁵⁸⁰

Yargıtay kararlarında da suçun ortaya çıkmasına failin kendi ikrarıyla hizmet ve yardım etmesi halinde, TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrası uyarınca hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir.⁵⁸¹

⁵⁷⁷ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 150.

⁵⁷⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1073.

⁵⁷⁹ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 150.

⁵⁸⁰ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1074. Bkz. “Bildirim Resmî Makamlar Tarafından Öğrenilmeden önce Yapılması” başlığı.

⁵⁸¹ “sanık C.'in suç haber alındıktan sonra **ikrarı ile suçunun ortaya çıkmasına .. etkin pişmanlık .. uygulanmasına**” Yargıtay 10. CD, 08.02.2024 E.2021/10313, K.2024/15822, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

“Sanığın; tanık O.'nın beyanı dışında delil olmadığı aşamada, O.'nın evinde yakalanan suça konu .. **kendisine ait olduğunu beyan etmek suretiyle, suçunun ortaya çıkmasında hizmet ve yardımı olduğundan**, sanığa verilecek cezadan TCK'nın 192/3maddesi gereğince indirim yapılması gerekirken..”, Yargıtay 10. CD, 13.02.2024, E.2022/1392, K.2024/15964, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

“..herhangi .. madde ele geçirilmeyen ve değişik anlamlara gelecek telefon konuşmaları dışında aleyhinde yeterli delil bulunmayan **sanığın beyanlarıyla kendi suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım ettiği anlaşıldığından TCK'nın 192/3. m. tatbiki gerektiği**”, Yargıtay 20. CD, 19.10.2015, E.2015/14079, K.2015/4123, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

2.4.2.3. Hizmet ve Yardımın Resmi Makamlar Tarafından Öğrenilmesinden Sonra Yapılması

TCK'nın 192. maddesinin 1. fıkrası kapsamındaki resmi makamlar ile TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen resmi makamların aynı olmadığı kanaatindeyiz. Zira bu etkin pişmanlık hali, suç işlendiğinin resmi makamlar tarafından öğrenilmesinden sonra mümkün olmaktadır. Bu durumda resmi makamların, CMK'nın 158. maddesinde belirtilen, soruşturma ve kovuşturmada görev alan kişi ve makamlar olduğunu söylemek gerekmektedir.⁵⁸²

Resmi makamların hangi durumlarda suçtan haberdar olduğunun kabul edildiği ve failin bu durumu bilip bilmemesinin önemli olmadığı hususlarına daha önce değinildiğinden, tekrar edilmeyecektir.⁵⁸³

TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen hizmet ve yardımın hangi aşamaya kadar yapılabileceğine ilişkin olarak, madde metninde bir açıklık bulunmamaktadır. Anılan maddenin gerekçesinde ise bu yardım ve hizmetin, soruşturma başladıktan sonra ve hüküm verilinceye kadar yapılabileceği belirtilmiştir.⁵⁸⁴

Doktrinde “*hüküm verilinceye kadar*” ifadesinden, ilk derece mahkemesinin vereceği kararın kast edildiği, aksi durumda failin cezalandırılmasına karar verildikten sonra failin gönüllü olarak etkin pişmanlıkta bulunmayacağı, zorlamayla bu kurumdan faydalanamayacağı belirtilmektedir.⁵⁸⁵ Bu görüşte olan bir başka yazara göre ise; ilk derece mahkemesince karar verildikten sonra, failin etkin pişmanlıkta bulunabileceğinin kabul edilmesi halinde ilk derece mahkemesinin kararının bozularak yeniden yargılama yapılması gerektiği ve suçun zamanaşımına uğrayabileceği belirtilmektedir.⁵⁸⁶

Aksi görüşte ise; madde gerekçesinde belirtilen hükmün, ilk mahkumiyet kararı olarak algılanmaması gerektiği, mahkemece verilen kararın kanun yolunda bozulması

⁵⁸² Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 116; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 141.

⁵⁸³ Bkz. “Bildirim Resmî Makamlar Tarafından Öğrenilmesinden Önce Yapılması” başlığı.

⁵⁸⁴ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 141.

⁵⁸⁵ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 425; Günay, “Etkin Pişmanlık”, 157.

⁵⁸⁶ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 241.

halinde, bozma üzerine kurulacak hükme kadar da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir.⁵⁸⁷

Yargıtay ise bu konuya ilişkin olarak verdiği bir kararında; sanığın hüküm verilinceye kadar bekleyip ceza aldıktan sonra ve hüküm kesinleşmeden önce isimlerini bildirdiği faillerle ilgili olarak, kovuşturmanın sonucuna göre yargılamanın yenilenmesi suretiyle değerlendirilebileceğine hükmetmiştir.⁵⁸⁸

Kanaatimize göre; ilk derece mahkemesince yapılan yargılama sonucunda mahkumiyet kararı verilmesinden sonra da etkin pişmanlıkta bulunulması mümkündür. Bu noktada failin zorlama ve baskıyla etkin pişmanlıkta bulunduğu kabul, failin niyetinin okunması anlamına gelecektir. Önemli olan failin, yargılama makamlarıyla işbirliği içerisinde olarak, bu suç nedeniyle daha fazla failin veya uyuşturucu maddenin ele geçirilmesine katkı sağlamasıdır. Ayrıca, kanun yolu incelemesinde bozulan hüküm artık ortadan kalkacağından ve fail hakkında yeni bir hüküm kurulması gerekeceğinden, madde gerekçesinde belirtilen hükmün verilmesi anına kadar ifadesi de isabetlidir.

2.4.2.4. Suçun Meydana Çıkmasına, Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasına Hizmet ve Yardım Etme

TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasına göre, “*suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına*” hizmet ve yardım eden kişinin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanacağı hüküm altına alınmıştır. Madde metninde “ve” bağlacının kullanılmış olmasını, failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için suçun ortaya çıkması ve faillerin yakalanmasını sağlaması şartlarını birlikte gerçekleştirmesinin gerekip gerekmediğine dair tartışmalara yol açmıştır.

Bir görüşte; kanun koyucunun “ve” bağlacını kullanması nedeniyle, lafzi yorumdan hareketle; failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için suçun meydana

⁵⁸⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1075; Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 118; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 81; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 142.

⁵⁸⁸ Yargıtay 10. CD, 21.01.2019, E.2018/5326, K.2019/443, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024. Aynı karardan bahseden: Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 141.

ıkmasına ve bununla birlikte faillerin yakalanmasına yardım ve hizmet etmesi gerektiği belirtilmektedir.⁵⁸⁹

Katıldığımız aksi görüşte ise “ve” bağlacının “veya” olarak yorumlanması gerektiği, aksi yöndeki kabulün kanun koyucunun amacına uygun bulunmadığı ve bu suçla mücadelenin ruhuna aykırı olduğu belirtilmektedir.⁵⁹⁰

Yargıtay’ ın yerleşik kararlarında; failin etkin pişmanlıktan faydalanması için, suçun ortaya çıkması ile faillerin yakalanmasına hizmet ve yardımda bulunması bakımından birliktelik şartı aramadığı görülmektedir.⁵⁹¹

Kanun maddesinde belirtilen “*hizmet ve yardım*” ifadesinin, birbirinden farklı anlamlarda olmadığı, birbirini tamamlamak için kullanıldığı belirtilmektedir.⁵⁹² Gerçekten de kanun koyucunun amacı nazara alındığında, etkin pişmanlıkta bulunan failin, suçun ortaya çıkması veya diğer faillerin yakalanması bakımından verdiği bilgilerin, bu kişiler hakkında soruşturma başlatılmasını sağlaması gerekmektedir.⁵⁹³ Güngör ve Kınacı tarafından, bu ifadenin “*sağlama veya katkıda bulunma*” olarak algılanması gerektiğini belirtilmektedir.⁵⁹⁴ Madde metninde yer alan “*suçun meydana çıkarılması*” ifadesinin geniş şekilde yorumlanarak suç konusu maddenin üretildiği yahut saklandığı yerin bildirilmesi halinde de bu etkin pişmanlık indirimi uygulanmaktadır.⁵⁹⁵

Failin hizmet ve yardımının, belli sonuçlar doğurmaya, suçu veya suçun faillerini ortaya çıkarmaya elverişli olması gerekmektedir.⁵⁹⁶ Failin verdiği bilgilerin soyut,

⁵⁸⁹ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 115, akan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 118, Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 80, şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 146.

⁵⁹⁰ Tezcan, Erdem ve nok, *Ceza zel Hukuku*, 911, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1076, Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 96, Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı*, 481, 238, Günay, “Etkin Pişmanlık”, 155.

⁵⁹¹ “Tüm dosya kapsamına göre, suç tarihinde gizli soruşturmacıya sattığı suça konu esrarı diğer sanık Turan’dan aldığını beyanla aleyhinde yeterli delil bulunmadığı aşamada sanık Turan’ın eylemini meyana çıkaran sanıkla ilgili.. etkin pişmanlık”, Yargıtay 10 CD, 05.12.2023, E.2023/15547, K.2023/10482, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

“hakkında .. iletişimin tespiti tutanakları dışında ...delil bulunmayan sanık Emine’nin kendisine suça konu eroini verdiğini söyleyerek sanık Emine’nin suçla ilgisinin bilinmediği aşamada, Emine’nin suçla ilgisini ortaya çıkaran sanık Fatma hakkında etkin pişmanlık hükmünün tartışılmaması”, Yargıtay 10. CD, 25.09.2023, E.2018/2488, K.2023/8062, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁵⁹² Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1076; akan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 118.

⁵⁹³ Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 97.

⁵⁹⁴ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1076.

⁵⁹⁵ zbek, Doğan ve Bacaksız, *zel Hükümler*, 819.

⁵⁹⁶ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 425; şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 147.

herhangi bir delille desteklenmeyen, suç faillerinin açık kimlik bilgileri verilmeden yaptığı hizmet ve yardımın, suçun veya suçlunun ortaya çıkmasına katkı sağlayacağı söylenemeyeceğinden, failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasına da olanak bulunmamaktadır.⁵⁹⁷

Failin hizmet ve yardımına rağmen, diğer faillerin yakalanamaması halinde, fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmamaktadır.⁵⁹⁸ Buna ilişkin olarak YCGK kararında, failin etkin pişmanlık kapsamında bildirdiği suç ortağının yakalanması halinde mahkumiyetine karar verilmesi, yakalanamaması halinde ise failin suç isnadında bulunduğu kişi ile arasında iftira atmasını gerektirir bir husumet bulunmaması ile eldeki delillerle aranan kişinin suçlu olduğunun ortaya konulabilmesi gerekmektedir.⁵⁹⁹ Faille ilgili olarak etkin pişmanlık hükümleri uygulanmadan verilen mahkumiyet kararı kesinleştikten sonra, bildirdiği suç ortağının yakalanarak mahkumiyet kararının verilmesi halinde, fail lehine yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir.⁶⁰⁰

Uygulamada en çok karşılaşılan durumlardan biri; yakalanacağını anlayan failin suçunu ikrar ederek veya elindeki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi teslim edip etkin pişmanlıktan faydalanmak istemesidir.⁶⁰¹ Failin, işlediği suçu ortaya çıkarması nedeniyle etkin pişmanlık halinden yararlanabilmesi için; failin beyanı olmadan suçu işlediğine dair mahkumiyetine yeter delil bulunmaması gerekmektedir.⁶⁰²

Yargıtay bir kararında; durumundan şüphelenilerek durdurulan araçta, arka koltukta yolcu olan sanığın yanında bulunan çantada, önleme aramasına istinaden yapılan aramada uyuşturucu madde ele geçirilen olayda, sanık hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir.⁶⁰³ Zira önleme araması kapsamında zaten yıllık kullanım sınırının çok üzerinde uyuşturucu maddenin ele geçmesi, ele geçiriliş şekli, yer ve zamanı ile araçta yolcu olarak bulunan diğer tanığın beyanı birlikte

⁵⁹⁷ Günay, “Etkin Pişmanlık”, 153, Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 240.

⁵⁹⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 913.

⁵⁹⁹ Yargıtay CGK, 16.09.2021, E.2020/10-427, K.2021/402, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁰⁰ “...tefrik kararı verilen sanık Velihan'ın ileride mahkûm olması ve bu mahkûmiyetin kesinleşmesi halinde sanık lehine her zaman yargılamanın yenilenmesi yolu ile etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasının mümkün olması karşısında, bu aşamada etkin pişmanlık hükmünün uygulanmamasının yerinde olduğu”, Yargıtay 10. CD, 18.05.2023, E.2022/4881, K.2023/4532, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁶⁰¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 913.

⁶⁰² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 913.

⁶⁰³ Yargıtay 10. CD, 27.03.2024, E.2022/4867, K.2024/17121, www.uyap.gov.tr, E.T. 04.04.2024.

değerlendirildiğinde, failin ikrarı bulunmasa da mahkumiyetine yeter delil bulunmaktadır.

Yargıtay başka bir kararında; hal ve tavırlarından şüphelenilerek durdurulan failin, yapılacak kaba üst yoklamasında, suça konu olan uyuşturucu maddenin ele geçirilmesinin kaçınılmaz olduğu, bu haliyle failin, suçun ortaya çıkmasına hizmet veya yardımından bahsedilmeyeceğini belirtmiştir.⁶⁰⁴

Yargıtay başka bir kararında ise failin, diğer suç faillerinin ortaya çıkarılmasına yönelik hizmet ve yardımı ile ilgili olarak, dosya arasındaki iletişimin tespiti kayıtlarıyla diğer sanıkların da eylemleri sabit olduğundan, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını hukuka aykırı bulmuştur.⁶⁰⁵

Ele geçirilen suça konu maddenin aidiyeti noktasında kesin bir tespitin bulunmaması durumunda, failin söz konusu maddeleri sahiplenerek suçunu ortaya çıkarması halinde de etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaktadır.⁶⁰⁶

Fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağına ilişkin olarak Yargıtay kararlarının incelenmesinden çıkarılan sonuç; failin veya suç ortaklarının cezalandırılması için beyanının veya ikrarının bir önemi kalmamışsa, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmamasıdır.

Uygulamada karşılaşılan başka bir durum ise; kendisinden kullanım sınırı üzerinde suç konusu madde ele geçirilen failin, başka bir yerde bulundurduğu suça konu olan maddelerin de yerini söylemesi durumunda hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağıdır.⁶⁰⁷

Yargıtay, sanığın uyuşturucu maddeyle yakalandıktan sonra aracında bulunan uyuşturucunun yerini söylemesi ve aracında da uyuşturucu madde ele geçirilmesi halinde, araçtan ele geçirilen uyuşturucu maddenin suçun vasfına bir etkisinin bulunmadığını, failden ele geçirilen maddenin devamı niteliğinde olduğunu, failin eyleminin ortaya

⁶⁰⁴ Yargıtay 10. CD, 22.11.2023, 2021/18955, K.2023/9941, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁰⁵ Yargıtay 10. CD, 28.09.2023, E.2018/1208, K.2023/8219, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁰⁶ “*olayda soyut istihbari bilgi ve tanık Emre'nin suç isnadı dışında delil olmadığı aşamada, sanık Bilal, tanık Emre'ye uyuşturucu madde verdiğini ve oda içerisindeki aidiyeti belli olmayan .. maddenin, kendisinin olduğunu kabul ederek suçu ikrar ettiği, bu şekilde suçun ortaya çıkmasına yardım eden.. etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasının gerektiği*”, Yargıtay 10. CD, 26.09.2023, E.2022/9853, K.2023/8086, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁰⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 913; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 1081.

çıkmasında bir katkısının bulunmadığını belirterek, sanık hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağı sonucuna varmıştır.⁶⁰⁸

Failden TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi kapsamında bulunmayan uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirildikten sonra, yerini bildirdiği maddenin TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi kapsamında olması halinde nasıl bir uygulama izlenecektir? Kanaatimize göre; failin sonradan bildirdiği uyuşturucu madde olmaksızın fail hakkında TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi uyarınca artırım yapılamayacaksa, failin yerini bildirdiği maddelerin ele geçirilmesiyle de hakkında TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi kapsamında artırım yapılmamalıdır. Fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaksızın ilk olarak ele geçirilen madde üzerinden hüküm kurulmalıdır.

2.5. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

2.5.1. Teşebbüs

Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir gereği olarak, fail ancak kanunda gösterilen bir haksızlığı gerçekleştirmesi yani suçun tamamlanması durumunda cezalandırılabilir.⁶⁰⁹ Ancak failin, eylemlerine başladıktan sonra elinde olmayan sebeplerle, suçun kanuni tanımındaki unsurları gerçekleştirememesi yani suçun tamamlanamaması halinde teşebbüs sorumluluğu söz konusu olmaktadır.⁶¹⁰ Bu nedenle teşebbüs hükümleri, ceza sorumluluğunu genişleten hükümlerdendir.⁶¹¹ Teşebbüsün cezalandırılmasına ilişkin objektif teorisi, sübjektif teori ve etki teorisi bulunmakla birlikte TCK'da objektif teori benimsenmiştir.⁶¹² Failin suç işleme yolunda, hazırlık

⁶⁰⁸ Yargıtay 10. CD, 23.11.2023, E.2021/19252, K.2023/10030, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay'ın "sanığın kovuşturma aşamasında evinin bahçesinde gömülü vaziyette bulunan diğer uyuşturucu maddenin yerini göstermesi sonucunda mahkemece hakkında yapılan suç duyurusu üzerine Tarsus Cumhuriyet Savcılığı'nın 22.02.2022 tarih, 2022/1173 Karar numaralı soruşturma dosyasında yer gösterme sonucu ele geçen uyuşturucu maddelerin yargılamaya konu uyuşturucu maddelerin devamı niteliğinde olduğu kabul edilerek sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğinden hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacağı anlaşılmakla", şeklindeki kararı da örnek olarak gösterilebilir. Yargıtay 10 CD, 20 06 2023, E.2021/17525, K.2023/5785, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁰⁹ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 416.

⁶¹⁰ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 468.

⁶¹¹ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 416.

⁶¹² Dülger, *Genel Hükümler*, 701; Sercan Tokdemir, *Ceza Hukukunda Azim Kalmış Azmettirme*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022): 74.

Objektif teori, failin hareketlerinin netice bakımından tehlikeliliği nedeniyle failin cezalandırılması gerektiği, bu tehlikelilik halinin de failin dış dünyaya yansıyan davranışlarının değerlendirilmesiyle ortaya konulabileceğini ifade etmektedir. **Sübjektif teoride** teşebbüs sorumluluğu, failin eyleminin dışarıdan objektif olarak değerlendirilmesiyle değil failin iradesi ve bu iradenin dış dünyaya yansımaya dayanır.

hareketlerini tamamlayıp icra hareketlerine başladıktan sonra elinde olmayan sebeplerle neticeyi gerçekleştirememesi durumuna teşebbüs denmektedir.⁶¹³ Teşebbüs, suçun icra hareketleri ile suçun tamamlanması arasında gerçekleşmektedir.⁶¹⁴

Teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi için; ilgili suçun teşebbüse elverişli olması gerekmektedir. Taksirli suçlarda, soyut tehlike suçlarında veya teşebbüs hareketlerinin bağımsız olarak suç kabul edildiği suçlarda, teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.⁶¹⁵ Ancak sırf hareket suçlarında, failin hareketlerinin kısımlara bölünebilmesi durumunda teşebbüs mümkün olmaktadır.⁶¹⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu, cezalandırılabilmesi için kanunda belirtilen hareketlerin yapılmasının yeterli olduğu, neticenin meydana gelmesine gerek bulunmadığı, soyut tehlike suçlarındanıdır.⁶¹⁷ Anılan maddede sayılan birden fazla seçimlik hareket bulunması nedeniyle, teşebbüs bakımından her seçimlik suçun ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

Satmak eylemi bakımından, teşebbüsün mümkün olmadığını belirten görüşler bulunmaktadır. Bu görüşte; failin satmak eyleminin, elinde olmayan sebeplerle tamamlanamaması halinde, failin eyleminin tamamlanmış olan “*satışa arz etmek*” olduğu ve bu eylemden cezalandırılması gerektiği, bu nedenle de satmak eylemine teşebbüsün mümkün olmadığı belirtilmektedir.⁶¹⁸

Aksi yöndeki görüşte ise; satmak eyleminin tamamlanması için tarafların anlaşmasının yanı sıra suç konusu maddenin fiili hakimiyetinin alıcıya geçirilmesinin gerektiği, ancak failin elinde olmayan sebeplerden söz konusu maddenin alıcıya teslim edilememesi durumunda, failin eyleminin satmaya teşebbüs suçunu oluşturacağı ileri sürülmektedir.⁶¹⁹ Bu görüştekilerin bir kısmına göre, failin kastının satmaya yönelik olması nedeniyle o aşamaya kadar tamamlanan suçların geçitli suç olarak kabul edilmesi

Karma teori veya etki teorisine göreyse, failin suç işleme yönündeki iradesi hareketlerinin toplum düzenini ve güvenliğini zedelemesi ve toplum huzurunu bozması nedeniyle teşebbüs sorumluluğu bulunmaktadır. Bkz. Dülger, *Genel Hükümler*, 699-701; Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 419-417; Özbek vd, *Genel Hükümler*, 468; Tokdemir, *Azmettirme*, 76.

⁶¹³ Hakeri, *Genel Hükümler*, 339.

⁶¹⁴ Tokdemir, *Azmettirme*, 76.

⁶¹⁵ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 470.

⁶¹⁶ Özbek vd, *Çalışma Kitabı*, 218.

⁶¹⁷ Bekri, “Delillerin Toplanması ve Failin Kastının Belirlenmesi”, 109; Hakeri, *Genel Hükümler*, 151.

⁶¹⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 914.

⁶¹⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 108; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 292; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 153.

ve bağımsızlıklarını kaybetmeleri nedeniyle sadece teşebbüs aşamasında kalan satmak eyleminden cezalandırılması gerektiği belirtilmektedir.⁶²⁰

Yargıtay ise; failin satmak amacıyla icra hareketlerine başladıktan sonra, elinden olmayan sebeplerle uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcının hakimiyetine girmemesi halinde, tamamlanan seçimlik hareketler yönünden cezalandırılması gerektiğine dair karar vermektedir.⁶²¹ Diğer bir ifadeyle failin hareketinin, teşebbüs aşamasında kalan ve tamamlanan seçimlik hareketlerin hepsini oluşturduğu kabul edilmektedir.

Kanaatimize göre; failin o ana kadar tamamlanan eylemleri nedeniyle tamamlanan kısımdan sorumlu tutulması gerekmektedir. Aradaki seçimlik hareketleri geçitli suç olarak kabul etmek; bu maddelerin satışa arzını dahi cezalandırmak isteyen kanun koyucunun amacına uygun düşmemektedir. Zira kanun koyucu, birbirinin devamı niteliğindeki eylemleri seçimlik hareketler olarak belirlemek suretiyle teşebbüs hükümlerinin uygulama alanını daraltmayı tercih etmiştir.⁶²² Failin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak üzereyken elinde olmayan sebeplerle eylemini tamamlayamaması halinde, satmaya teşebbüs eylemi ile birlikte gerçekleştirilen “bulundurma veya satışa arz etme” eylemlerinin meydana geldiği failin tamamlanan kısımdan cezalandırılması gerektiği kanaatindeyiz.

Satışa arz etmek eylemi bakımından; doktrinde satmak eyleminin hazırlık aşaması olduğundan teşebbüse elverişli olmadığı yönünde görüşler bulunsada⁶²³ icra hareketlerinin kısımlara bölündüğü durumlarda teşebbüsün mümkün olduğunu

⁶²⁰ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 154.

⁶²¹ “uyuşturucu maddeyi kullanma amacı dışında bulundurma, satışa arz, sevk, nakil ve depolama gibi seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesi durumunda da suçun tamamlanmış suç olduğu; buna göre ..sanık Necati'den para aldıktan sonra üzerindeki uyuşturucu maddeyi teslim etmek üzereyken kolluk kuvvetlerinin olaya müdahale etmesi üzerine uyuşturucu maddeyi diğer sanık N.'ye teslim edemeden yakalanan sanığın eyleminin satışa arz etmek suretiyle tamamlanmış uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturduğu ve atılı suçun teşebbüs aşamasında kalmadığı”, Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E.2022/369, K.2023/9895, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.12.2023.

“..olay günü N.'nin uyuşturucu madde almak için sanığı aradığı ve buluşma yeri kararlaştırdıkları,..uyuşturucu maddeyi N.'ye veremediği polisleri görmesi üzerine kaçmaya başlayıp uyuşturucu maddeyi yer attığı olayda, sanığın eyleminin ..satış/verme suçu açısından teşebbüs aşamasında kalmasına rağmen, ticari amaçla bulundurma bakımından tamamlanmış olması karşısında atılı suçu oluşturduğu.. dair kararın onanması”, Yargıtay 10. CD, 21.12.2023, E.2023/7321, K.2023/11527, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024, Yargıtay 10. CD, 15.12.2021, E.2022/369, K.2023/9895, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶²² Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu” 182.

⁶²³ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 91; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 110; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 75; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 170.

savununlar da bulunmaktadır.⁶²⁴ Failin satışa arz için yanına uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi alarak alıcıya giderken yakalanması⁶²⁵, uyuşturucu veya uyarıcı madde satımına ilişkin internet üzerinden vermek istediği ilanını, site yöneticisi tarafından kabul edilmemesi⁶²⁶ hallerinde, satışa arza teşebbüsün mümkün olduğu görülmektedir.

Başkalarına vermek eyleminde de, icra hareketlerinin bölümlere ayrılabilmesi halinde, teşebbüs sorumluluğunun varlığı kabul edilmektedir.⁶²⁷ Başkasına vermek eylemi de satmak eylemi gibi, suç konusu maddenin alıcının fiili tasarrufuna geçmesi ile tamamlanmaktadır.⁶²⁸ Suç konusu maddenin alıcının fiili tasarrufuna geçmesinden önce, suçun tamamlanamaması halinde, failin eylemi hem teşebbüs aşamasında kalan başkasına verme hem de tamamlanan bulundurma veya nakletme suçlarını oluşturduğundan, faile tamamlanan eyleminden ceza verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.⁶²⁹

Aksi yönde düşünenler bulunsun da⁶³⁰; **sevk etmek ve nakletmek eylemlerine**, teşebbüsün mümkün olduğu kabul edilmektedir.⁶³¹ Bu seçimlik hareketlerde suçun ne zaman başladığı ve sona erdiği önem arz etmektedir. Eylemin tamamlanma anına suçun hareket unsuruna ilişkin açıklamalarda değindiğimiz için bu hususları belirtmekle yetiniyoruz.

Sevk etmek ve nakletmek eylemlerinde, suçun tamamlanması için suç konusu maddenin alıcının eline geçmesinin gerekmediği⁶³², bu maddenin varış noktasından önce yakalanması halinde faillerin eylemlerinin hem sevk etmek ve nakletmeye teşebbüs hem de bulundurma suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir⁶³³. Bu durumda failin hangi eylemden sorumlu olacağı noktasında farklı görüşler bulunmaktadır.

⁶²⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 817; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 155.

⁶²⁵ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 291.

⁶²⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 817.

⁶²⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 817; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 92; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 157; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 150.

⁶²⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 113.

⁶²⁹ Aynı yönde görüşler için bkz. Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 135; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 93.

⁶³⁰ Nakletme ve sevk etme eylemlerinin neticesinin harekete bitişik olduğu, nakle ilişkin icra hareketlerinin başlamasıyla suçun tamamlandığı belirtilmektedir. Bkz. Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu” 182.

⁶³¹ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 93; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 150.

⁶³² Yargıtay bir kararında, asker olan alıcıya gönderilen uyuşturucu maddenin, alıcıya ulaşmadan, askeri personeller tarafından yapılan kontrolde yakalanması halinde, henüz alıcıya ulaşmadan yakalanmasına rağmen, varış noktasına geldiği için suçun tamamlandığını kabul etmiştir. Yargıtay 10. CD, 08.02.2023, E.20201/8890, K.2023/822, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁶³³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 914-915; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 77.

Bir görüşte; failin sevk etme veya nakletme eyleminin teşebbüs aşamasında kalması halinde, tamamlanmış olan “bulundurma” eyleminden sorumlu tutulması gerektiği belirtilmektedir.⁶³⁴

Aksi yöndeki görüşe göre, suçun kendine özel yapısı nedeniyle, failin kastının sevk etme ve nakletmeye yönelik olduğu, bu nedenle teşebbüs aşamasında kalan sevk etmek veya nakletmek eyleminden cezalandırılması gerektiği belirtilmektedir.⁶³⁵

Yargıtay ise bir kararında; “..sanık yönünden her ne kadar nakletme eylemi tamamlanmış olmasa da aracında uyuşturucu madde bulundurduğu sabit olmakla suçun tamamlandığı..” ifadeleriyle, nakletme suçunun teşebbüs aşamasında kalması halinde tamamlanan bulundurma eyleminden cezalandırılmasına hükmetmiştir.⁶³⁶

Kanaatimize göre; failin nakletmek veya sevk etmek eyleminin teşebbüs aşamasında kalması halinde, hem bu eylemler bakımından teşebbüs suçu hem de tamamlanan bulundurma eylemi işlenmiştir. Failin cezai sorumluluğunun, tamamlanan kısımdan belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Depolama eylemi yönünden; teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusunda da farklı görüşler bulunmaktadır. Bu eylemin neticesinin harekete bitişik olması nedeniyle teşebbüse mümkün olmadığını⁶³⁷ ileri sürenler bulunmakla birlikte, depolama eyleminde hareketlerin kısımlara bölündüğü durumlarda teşebbüsün mümkün olduğunu ileri sürenler bulunmaktadır.⁶³⁸ Kanaatimize göre, hareketlerin kısımlara bölündüğü durumlarda depolama eylemine teşebbüs mümkündür. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi depolamak üzere götürürken yakalanması halinde, eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmektedir.⁶³⁹ Failin hangi suçtan sorumlu tutulacağına ilişkin olarak önceki bölümlerde yaptığımız açıklamalar bu seçimlik hareket bakımından da geçerlidir.

Satın almak ve kabul etmek eylemleri yönünden; bu eylemlerin tamamlanması için tarafların anlaşmasıyla birlikte, suç konusu maddenin failin fiili hakimiyetine

⁶³⁴ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 116-118; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 93.

⁶³⁵ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 158-159.

⁶³⁶ Yargıtay 10. CD, 18.05.2023, E.2021/17347, K.2023/4522, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶³⁷ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 151.

⁶³⁸ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 159; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 93; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 121.

⁶³⁹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 159; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 121.

geçirilmesi gerektiği, bu nedenle satın alma ve kabul etme suçlarına teşebbüsün mümkün olduğu kabul edilmektedir.⁶⁴⁰

Yargıtay kararlarında, satan veya başkasına veren bakımından, suç konusunun satışa arz etmek yahut bulundurmak eylemlerinin tamamlandığı ve faile tamamlanmış suçtan ceza verilmesi gerektiği, satın alan veya kabul eden bakımından ise suçun teşebbüs aşamasında kaldığına hükmedilmektedir. Yüksek mahkemenin, “*kendisine teslim edilecek olan suça konu uyuşturucunun teslim noktasına varmadan önce yapılan operasyon sonucu ele geçirilmesi nedeniyle sanığın eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığı*”⁶⁴¹ şeklinde ve benzer kararları örnek gösterilebilir.⁶⁴²

Bulundurmak eylemi eyleminin teşebbüs aşamasında kalıp kalamayacağı ile ilgili olarak da farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşte; bulundurma eylemi bakımından bu suç kesintisiz bir suç olup kesintisiz suç olması nedeniyle bulundurma süresinin temadinin oluşmasına yetmesi durumunda suçun tamamlanması nedeniyle, temadinin yeterli olmaması durumunda ise suçun oluşmaması nedeniyle suça teşebbüsün mümkün olmadığı belirtilmektedir.⁶⁴³ Başka bir görüşte ise; bulundurmak eyleminin neticesinin harekete bitişik olması nedeniyle teşebbüsün mümkün olmadığı ifade edilmektedir.⁶⁴⁴ Aksi görüşte ise, bulundurmak eyleminin temadi eden bir suç olması ve kesintinin sona ermesine kadarki süreçte teşebbüsün mümkün olduğu kabul edilmektedir.⁶⁴⁵

Bu sorunun çözümünde kesintisiz suçlarda teşebbüs kurumunun nasıl işlediğini tespit etmek gerekmektedir. Bu tür suçlarda, neticenin bir süre devam etmesi⁶⁴⁶ ve failin suçu sonlandırma kudretinde bulunması gerekmektedir.⁶⁴⁷ Kesintisiz suçlarda, temadinin

⁶⁴⁰ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 292; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 817; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 914; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 92; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 123-126.

⁶⁴¹ Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2022/1198, K.2023/11338, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁴² “..hakkında verilen mahkûmiyet hükmü kesinleşen alıcı konumunda olan A. ile birlikte hareket eden sanık A. 'e suç konusu eroin henüz teslim edilmeden, görevlilerce eroinin ele geçirilmesi karşısında, sanığın eyleminin..teşebbüs aşamasında kaldığı”, Yargıtay 10. CD, 03.10.2023, E.2018/2562, K.2023/8301, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

⁶⁴³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 914.

⁶⁴⁴ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 151; Abay, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, 78; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 92.

⁶⁴⁵ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 292; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 125.

⁶⁴⁶ Başka bir görüşe göre, kesintisiz suçlarda devam edenin hareket olduğu, sonuç olmadığı kabul edilmektedir. Özgenç, *Genel Hükümler*, 581; Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 125.

⁶⁴⁷ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 157.

sonlanması anına kadar teşebbüs mümkündür.⁶⁴⁸ Suç tamamlandıktan sonra failin suçu işlemeye devam etmesi ve elinde olmayan sebeplerle icrasının sona ermesi halinde, teşebbüse ilişkin hükümler uygulanmaz.⁶⁴⁹

Bu açıklamalardan yola çıkıldığında, bulundurma eyleminin temadinin devam ettiği sırada failin elinde bulunmayan sebeplerden dolayı sona ermesi halinde, eylem tamamlanmış olduğundan teşebbüs mümkün değildir. Failin bulundurma eylemine hazırlık hareketlerini bulundurmaya teşebbüs olarak nitelendirenler bulunmaktaysa da⁶⁵⁰ bu halde failin bulundurma eylemindeki temadinin henüz gerçekleşmemesi nedeniyle, failin ancak satın alma veya kabul etmeye teşebbüs suçlarından sorumlu tutulması gerektiği kanaatindeyiz.

2.5.2. İştirak

Kanunda tek fail tarafından işlenebilmesi mümkün olarak düzenlenen suçların, birden fazla kişinin katılımıyla işlenmesi halinde suça iştirak gündeme gelmektedir.⁶⁵¹ Buna göre; birden fazla failin, aynı suç işleme kararı kapsamında, fikir ve eylem birliği içinde, suçun kanuni tanımında gösterilen eylem üzerinde ortak bir hakimiyet kurlmaları halinde, bu faillelere müşterek fail denmektedir.⁶⁵² Failin, suçun işlenmesinde başkasını aracı olarak kullanması durumunda ise, dolaylı faillikten söz edilmektedir.⁶⁵³ Bunların haricinde, suça azmettirme veya yardım etme şeklinde de suça dahil olmak mümkündür.⁶⁵⁴

Uyuşturucu madde ticareti suçları, iştirak bakımından bir özellik göstermemekte olup bu suça iştirakin her türüyle katılmak mümkündür.⁶⁵⁵ TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrasına göre, suçun üçten fazla kişiyle veya örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi ayrıca cezanın artırılmasını gerektiren hal olarak sayılmıştır.⁶⁵⁶

⁶⁴⁸ Özgenç, *Genel Hükümler*, 582.

⁶⁴⁹ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 127.

⁶⁵⁰ Verilen örneklerde, bulundurmaya kabul eden failin; depo hazırlaması, anlaşmaya varması, ödeme yapması gibi hareketlerin teşebbüs aşamasında bulundurma eylemi olduğu belirtilmektedir. Bkz. Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 292; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 125; Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 172.

⁶⁵¹ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 448.

⁶⁵² Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 448.

⁶⁵³ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 323.

⁶⁵⁴ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 326-328.

⁶⁵⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 819; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 161.

⁶⁵⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 918.

Daha önce de belirtildiği üzere; iştirak halinde işlenen suçlarda ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendinde sayılan maddelerden olması halinde, her bir failin suç konusunun bu maddelerden biri olup olmadığını bilmesi gerekmektedir.⁶⁵⁷ Suç konusunun TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendi kapsamında olduğunu bilmeyen failer hakkında nitelikli hal uygulanmamaktadır.

2.5.2.1. Müşterek Faillik

Bir suç işleme kararı kapsamında, birden fazla kişinin suçun kanuni tanımında bulunan eylem üzerinde ortak hakimiyet kurmaları halinde müşterek faillik söz konusu olur.⁶⁵⁸ Fiil üzerinde ortak hakimiyetin tespitinde, suç ortaklarının suçun işlenmesine sağladıkları ve bu katkının suçun oluşumuna etkisi göz önünde bulundurulmaktadır.⁶⁵⁹

Uyuşturucu madde ticareti suçunun kanunda gösterilen seçimlik hareketleri üzerinde ortak bir hakimiyet kurularak birden fazla fail tarafından işlenmesi halinde, bu failer müşterek fail sıfatıyla cezalandırılmaktadır.⁶⁶⁰ Müşterek faillerin, birlikte bu suçun işlenmesi hususunda iradelerinin bulunması gerekmektedir.⁶⁶¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunda müşterek faillik için, her bir fail tarafından TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında seçimlik olarak belirtilen eylemlerin aynı olup olmaması ile ilgili doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşte; sayılan seçimlik hareketlerin birinin veya tamamının birlikte gerçekleştirilmesi halinde, faillerin suçu birlikte işledikleri kabil edilerek ayrı ayrı cezalandırılmaları gerekmektedir.⁶⁶² Bu görüşe göre; suç konusu maddeyi nakleden, satın alan, temin eden hep birlikte müşterek fail olarak sorumlu tutulmalıdır.

Aksi yöndeki görüşte ise; müşterek faillerin ilgili kanun maddesinde sayılan aynı seçimlik eylem üzerinde fiili hakimiyet kurmaları gerektiği belirtilmektedir.⁶⁶³ Bu görüşe

⁶⁵⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 904; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 165-166.

⁶⁵⁸ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 454; Özgenç, *Genel Hükümler*, 600; Tokdemir, *Azmettirme*, 46.

⁶⁵⁹ Özgenç, *Genel Hükümler*, 601.

⁶⁶⁰ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 224; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 162; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 96.

⁶⁶¹ Şare, "Suça İştirak", 124.

⁶⁶² Bu görüşteki yazarlar için; Şare, "Suça İştirak", 124; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 125.

⁶⁶³ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 197; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 115; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 340.

göre, sayılan farklı seçimlik hareketleri gerçekleştirenler müşterek fail değil müstakil fail olarak kabul edilmektedir.

Yargıtay ise; bu suçtan dolayı müşterek faillik için, TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen seçimlik eylemlerden birisi üzerinde ve aynı yönde eylemde bulunulması gerektiğini kabul etmiştir.^{664 665}

Kanaatimize göre; müşterek faillerin, bir suç işleme kararında bulunmalarıyla birlikte, fiil üzerinde ortak bir hakimiyet de kurmaları gerekmektedir. Bunun tespiti için müşterek faillerin, suçun icrasında üstlendikleri rolleri ve suçun işlenmesine sağladıkları katkıları göz önünde bulundurulmalıdır. Yani bir suç ortağının, suçun işlenmesine sağladığı katkı sayesinde diğer failin eylemi tamamlanıyorsa, artık bu suç ortaklarının müşterek fail olduklarını söylemek gerekmektedir. Faillerin aynı uyuşturucu maddenin nakli, sevki, satın alınması gibi farklı seçimlik hareketlerle suça katılmaları durumunda, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu birlikte işlediklerinin kabulü gerektiği kanaatindeyiz. Bu noktada önemli olan, faillerin aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde eylemlerini gerçekleştirmesi olup seçimlik hareketlerinin farklı olmasının suçu ayrı ayrı işledikleri anlamına gelmediğini düşünmekteyiz.

2.5.2.2. Dolaylı Faillik

TCK'nın 37. maddesinin 2. fıkrasında hüküm altına alınan dolaylı faillikte fail, başkasını aracı olarak kullanmak suretiyle suçu işlemektedir.⁶⁶⁶ Aracı olarak kullanılan bu kişi, dolaylı failin etkisi ve hakimiyeti ile hareket etmektedir.⁶⁶⁷ Dolaylı fail bu hakimiyetini, aracı olarak kullandığı kişide mevcut olan veya kendisinin sebep olduğu bir eksiklik sayesinde kurmaktadır.⁶⁶⁸ Aracı kişinin kusurunun bulunmaması nedeniyle sorumlu tutulmaması, dolaylı failin cezai sorumluluğuna etki etmemektedir.⁶⁶⁹

⁶⁶⁴ Yargıtay 10. CD, 23.06.2021, E.2021/5884, K.2021/8026, Yargıtay 10. CD, 22.09.2021, E.2020/14780, K.2021/9110, Yargıtay 10. CD, 17.05.2023, E.2021/7, K.2023/4457, Yargıtay 10. CD, 25.11.2021, E.2021/14955, K.2021/12501, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁶⁶⁵ YCGK bir kararında; “uyuşturucu madde ticareti yapma suçları sabit olan sanıkların her birinin kendi nam ve hesaplarına hareket ettikleri, bu bağlamda sanıkların iradelerinin aynı amaç doğrultusunda birleşmediği ve aynı yönde hareket etmedikleri.. sanıkların aynı araç içinde bulunmalarının; eylem birlikteliği içerisinde aynı yönde hareket ettikleri anlamına gelmeyeceği..” belirterek sanıkların müşterek fail olmadıklarını kabul etmiştir. YCGK, 02.11.2022, E.2021/10-215, K.2022/680, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁶⁶ Şare, “Suça İştirak”, 125.

⁶⁶⁷ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 464; Dülger, *Genel Hükümler*, 766; Tokdemir, *Azmettirme*, 48.

⁶⁶⁸ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 464.

⁶⁶⁹ Dülger, *Genel Hükümler*, 766.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun dolaylı fail tarafından işlenmesi mümkündür. Bu durumda arka plandaki fail uyuşturucu madde ticareti suçundan sorumlu tutulmakla beraber, kusur kabiliyeti olmayan kişinin araç olarak kullanması halinde, failin cezası TCK'nın 37. maddesinin 2. fıkrası gereğince artırılmaktadır.⁶⁷⁰

Buna ilişkin olarak İzmir BAM'ın; “*sanık B. S.'inoniki yaşını doldurmadığı için kusur yeteneği bulunmayan oğlu A. aracılığıyla tanıklar A.ve E. Ö.'ye ticari amaçla bulundurduğu esrarı gönderdiği.. A.'nın uyuşturucu maddeyi teslim edemeden yakalandığı..sanığın sübuta eren eyleminin TCK'nın 37/2 maddesi kapsamında kaldığı*” şeklindeki kararı örnek olarak gösterilebilir.⁶⁷¹

2.5.2.3. Azmettirme

TCK'nın 38. maddesinde düzenlenen suça iştirak (şeriklik) türlerinden olan azmettirme, failin, suç işlemeyi düşünmeyen bir başkasına suç işleme kararı aldırmasını ifade etmektedir.⁶⁷² Azmettirenin ve yardım edenin cezai sorumluluğu bağlılık kuralına⁶⁷³ dayanmaktadır.⁶⁷⁴ Şeriklerin sorumluluğu, suçla doğrudan bağlantılı olmayıp faille bağlantılıdır ve ancak bağlılık ilkesiyle geçerli olmaktadır.⁶⁷⁵

Çalışmamıza konu suça azmettirilen kişinin; TCK'nın 38. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği üzere failin alt soyu, üst soyu veya çocuk olması halinde, azmettiren faille verilen ceza artırılmaktadır.⁶⁷⁶ Bu nedenle failin azmettiren, yardım eden veya dolaylı fail olup olmadığı net bir şekilde ortaya konmalıdır.

Yardım etme ve azmettirme arasındaki fark, failin önceden suç işleme kararı bulunup bulunmadığı noktasında toplanmaktadır.⁶⁷⁷ Suç işleme düşüncesi bulunan ancak bu kararından emin olmayan failin, suç kararının kuvvetlendirilmesi veya suç işlemeye

⁶⁷⁰ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 162.

⁶⁷¹ İzmir BAM 17. CD, 29.11.2023, E.2023/3064, K.2023/3765, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁷² Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 494; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 98.

⁶⁷³ TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bağlılık kuralına göre, suçun işlenişine iştirak eden her fail, kendi kusurlu eylemine göre cezalandırılmaktadır.

⁶⁷⁴ Özgenç, *Genel Hükümler*, 630.

⁶⁷⁵ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 485.

⁶⁷⁶ Bu düzenlemeyi, suçun haksızlık içeriğini etkileyen bir husus olmaması nedeniyle cezanın artırılmasının haklı bir gerekçeye dayanmadığını ileri sürerek eleştiren görüş için bkz. Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 506.

⁶⁷⁷ Dülger, *Genel Hükümler*, 777.

teşvik edilmesi halinde şerik, yardım eden olarak sorumlu tutulmaktadır.⁶⁷⁸ Suç işleme yönünde bir kararı bulunmayan failin suça yönlendirilmesi durumunda ise azmettirme söz konusu olmaktadır.⁶⁷⁹

Dolaylı faille azmettiren arasındaki fark ise eylem üzerindeki hakimiyet noktasında toplanmaktadır.⁶⁸⁰ Azmettiren, faili suç işlemeye yönlendirdikten suçun icrasında herhangi bir rol almamaktadır.⁶⁸¹ Dolaylı faillikte ise fail, hem aracı hem de eylem üzerinde egemen olan kişidir.⁶⁸²

Çalışma konusu suç bakımından azmettirme ile ilgili en sık karşılaşılan durum, suça konu madde ile yakalanan faillerin, bu maddeyi tanımadıkları bir kişinin kendisini arayarak para karşılığında taşımasını teklif etmesi üzerine bunu kabul ettiği yönünde savunmada bulunmasıdır. Bu durumda faili arayan kişi aslında suça azmettirendir.⁶⁸³ Ancak, arayan kişinin aynı zamanda bulundurma ve sevk etme eylemlerinden sorumludur. Faillğin şerikliğe önceliği ilkesi gereği bu kişi fail olarak cezalandırılır.⁶⁸⁴ Bu olayda, suç konusu madde ile yakalanan failin, kendisine bu maddeyi taşıması için yönlendirdiği kişiyi ortaya çıkarması nedeniyle hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.

2.5.2.4. Yardım Etme

Bir suçun işlenmesine yardım niteliğindeki fiilleriyle katılan, failin suçu işlemesini teşvik eden ve kolaylaştıran kişi, TCK'nın 39. m. göre yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulmaktadır.⁶⁸⁵ Yardım etme, suçun icrasında doğrudan bir hakimiyetin kurulamaması yönüyle faillikten farklılık arz etmektedir.⁶⁸⁶ Yardım etme eyleminin, suçun işlenmesinden önce veya suçun işlenmesi anında gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁸⁷ Suç işlendikten sonraki yardımlar TCK'nın 39. m. kapsamına girmemektedir.

⁶⁷⁸ Suç işleme kararı bulunan failin suçu işlemesi konusunda teşvik edilmesi halinde azmettirmeye teşebbüs suçunun da oluşabileceğine dair görüşler için bkz. Özgenç, *Genel Hükümler*, 631; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 495,

⁶⁷⁹ Dülger, *Genel Hükümler*, 777; Özgenç, *Genel Hükümler*, 630.

⁶⁸⁰ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 767; Tokdemir, *Azmettirme*, 48.

⁶⁸¹ Tokdemir, *Azmettirme*, 48.

⁶⁸² Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 767.

⁶⁸³ Şare, “Suça İştirak”, 128.

⁶⁸⁴ Şare, “Suça İştirak”, 128.

⁶⁸⁵ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 506.

⁶⁸⁶ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 507.

⁶⁸⁷ Şare, “Suça İştirak”, 128.

Uyuşturucu madde ticareti suçlarında failin, suç konusu maddeye elini sürmeyerek ve bu maddeyi bulundurmamaya suçun işlenmesine katıldığı hallerde, yardım eden olarak sorumlu tutulduğu görülmektedir.⁶⁸⁸ Failin suç konusu madde ile bulundurma sayılabilecek derecede temas kurması halinde yardım eden sıfatıyla değil, fail sıfatıyla sorumlu tutulması gerekmektedir.⁶⁸⁹

Failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu işlemeyi düşünen ancak kesin bir karara varmamış olan kişiyi, suçu işlemeye teşvik etmesi halinde yardım eden olarak sorumlu tutulması gerekmektedir.⁶⁹⁰ Burada dikkat edilmesi gereken, failin suçun işlenmesi için bilinçli bir şekilde teşvikte bulunmasıdır. Yani failin konuşma arasında “*uyuşturucu madde ticaretinde de çok para var*” şeklindeki beyanının, kişi tarafından önemsenip suç işlemeye karar verilmesi halinde, suça yardım etmeden söz edilemeyecektir.⁶⁹¹

Failin, uyuşturucu madde ticareti suçunun işlenebilmesi için arabasını vermesi yahut araç kiralaması hallerinde, suça yardım ettiği kabul edilmektedir.⁶⁹² Bu kabulün yapılabilmesi için, failin verdiği araçla bu suçun işleneceğini bilmesi ve istemesi gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde satıcısı ile alıcıyı bir araya getirmek şeklindeki eylemde de failin yardım eden olduğu kabul edilmektedir.⁶⁹³ Bu durumlarda fail, bu suçun işlenmesini kolaylaştırma, suçun işlenmesi için araç ve gereç sağlama eylemleriyle yardım eden olarak suça iştirak etmiştir.

Yargıtay kararlarında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti sırasında, gözcülük yapan kişinin yardım eden olarak kabul edilmesi⁶⁹⁴ doktrinde eleştirilmektedir.

⁶⁸⁸ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 120, Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 229.

⁶⁸⁹ Şare, “Suça İştirak”, 132.

⁶⁹⁰ Tuncer, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, 103.

⁶⁹¹ Şare, “Suça İştirak”, 130.

⁶⁹² “Sanık Mehmet’in, diğer sanık Vural’ın uyuşturucuları naklettiği aracı vermek şeklindeki... ile TCK’nın 39/2- b. m. gereğince..yardım eden olarak iştirak ettiğine ilişkin..kabulünün yerinde olduğu”, Yargıtay 20. CD, 24.10.2016, E.2016/1340, K.2016/5253, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁶⁹³ “sanık S.’in sanık .’in bu suçu işlemesine tanık .. ona yönlendirerek aracılık yaptığı, eyleminin asıl fiile yardım niteliğinde olduğu..şeklindeki ilk derece mahkemesi kararının onanmasına..”, Yargıtay 10. CD, 05.02.2024, E.2022/1472, K.2024/15687, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.03.2024.

⁶⁹⁴ “**sanık M.’nin uyuşturucu madde ticareti yapan temyiz dışı sanık M.’ e polislerce yakalanmaması için gözcülük yaptığı ve uyuşturucu maddenin sanıklar K. ve Z. tarafından henüz teslim alınamadan .. yakalandığı olayda sanıkların atılı suçu işledikleri, sanık M.’nin eyleminin yardım niteliğinde olduğu..**”, Yargıtay 10. CD, 29.11.2023, E.202/5361, K.2023/10251, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2024.

“A.’in uyuşturucu madde satışı yaptığı sırada olumsuz bir durumu önlemek gayesiyle **gözcülük yaparak uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun işlenmesine yardımcı olmak** suretiyle üzerine atılı suçu işlediği..”, Yargıtay 10. CD, 14.06.2023, E.2023/6533, K.2023/5529, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Eleştiren yazarlara göre; TCK'nın 37. m. gerekçesinde yağma suçunda gözcülük yapan failin, diğer faillerin eylemine katkısı göz önüne alındığında, diğer suç işleyenlerle birlikte fiil üzerinde ortak bir hakimiyet kurduğu ve gözcülük yapan kişinin de fail olarak sorumlu bulunması gerektiği belirtilmektedir. Bu halde, olay bütünlüğüne bakıldığında gözcülük yapan failin de suçun işlenmesine olan katkısı nedeniyle fail olarak sorumlu tutulması gerektiği belirtilmektedir.⁶⁹⁵

Kanaatimize göre gözcülük yapan failin hukuki durumunun, suçun icrasında üstlendiği rol ve suçun işlenmesine sağladığı katkı göz önüne alınarak tespit edilmesi gerekmektedir. Gözcülük yapan failin, 188. maddesinin 3. fıkrasında sayılan seçimlik hareketler üzerinde fiil hakimiyeti gerçekleştirdiği kabulü için failin eyleminin yardımcı nitelikte değil tamamlar nitelikte olması gerekmektedir. Örneğin, satış sırasında gözcülük yapan failin, satılan maddenin türü, cinsi, anlaşma bedeli, alışverişten vazgeçilmesi, yani satma veya satın alma hareketleri üzerinde bir hakimiyeti varsa müşterek fail olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak gözcülük yapma eylemi, uyuşturucu madde ticareti suçun işleyen failin eylemini tamamlar nitelikte değil yardımcı nitelikteyse, gözcülük yapanın yardım eden olduğu yönündeki Yargıtay kararına iştirak ediyoruz. Gözcülük yapanın hukuki durumunun her somut olaya göre, suça katkısı nazara alınarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Uygulamada sıkça karşılaşılan nakledilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, kolluğun uygulama noktalarından geçirilirken yakalanmamasını için, başka bir araçla önden gidilerek yolun kontrol edilmesi olaylarında faillerin sorumluluğu konusuna da değinmek gerekir.

Yargıtay kararlarında, öncü-artçı şeklinde gerçekleşen uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme suçlarında, öncü araçta bulunan faillerin de eyleme katkısına göre, müşterek fail olduklarının kabul edildiği görülmektedir. Yargıtay bir kararında; “..dosya kapsamına göre ele geçen uyuşturucu maddenin miktarı, **sanıkların öncü artçı araç şeklinde seyrettiklerinin tespitine dair olay tutanağı, istihbari bilgi ile uyumlu HTS kayıtları, sanık savunmaları dikkate alınarak sanık U'nun diğer sanık Ş. 'yle iştiraken atılı**

⁶⁹⁵ Şare, “Suça İştirak”, 125-132; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 100.

suçunu işlediği..” kanaatiyle öncü araçta bulunan failin müşterek fail olduğunu kabul etmiştir.⁶⁹⁶ Benzer mahiyetteki bir kararında ise;

“..olay tarihinde sanıkların öncü artçı şekilde uyuşturucu madde nakledeceklerine dair istihbari bilgilerin edinildiği ve uygulama noktaları oluşturulduğu, sanık Y’nin sevk ve idaresinde bulunan artçı araçta yapılan aramada .. 4 kilo 400 gram esrarın ele geçirildiği, sanıklar M. ve Z.’nin içinde bulundukları öncü aracın ise Adıyaman merkezde durdurulduğu olayda; sanıkların araçlarına ait PTS kayıtları, sanıklar Y. ve M.’in ikrara yönelik savunmaları, olay tarihinde sanık Y. ile sanık Z’nin telefonları arasındaki görüşme kayıtları gerekçesiyle sanıkların fikir ve eylem birliği içerisinde üzerlerine atılı suçu işledikleri..”

şeklinde, öncü araçta bulunan failleri müşterek fail kabul etmiştir.⁶⁹⁷

Ancak Yüksek Mahkeme başka bir kararında; failin uyuşturucu maddeyi temin, yükleme, paketlenme ve taşıma şeklinde bir eylemle katıldığına ya da suç konusu maddeye ortak bulunduğu dair bir delilin bulunmadığı, sadece öncü araç olarak yol kontrolünün yapıldığı olayda failin yardım eden olduğuna hükmetmiştir.⁶⁹⁸

Failin kanunda gösterilen bir seçimlik hareket üzerinde fiili hakimiyeti bulunması halinde yardım eden değil fail olarak sorumlu tutulması gerekmektedir. Öncü araçta bulunan ve uygulama noktalarını, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi taşıyan faile haber veren failer, nakletme eylemi üzerinde fiili bir hakimiyet kurmuşsa, müşterek fail sıfatıyla nakleden olarak sorumlu tutulması gerekmektedir. Bu bağlamda, öncü araçta bulunan failin suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin temin edilmesi, araca yüklenmesi, söz konusu maddenin taşınması gibi eylemlerle katılması; yola çıkmadan önce, sonra ve taşıma sırasında diğer sanıklarla sürekli iletişim halinde olması; yolculuk sırasında veya öncesinde taşıyan failerle buluşması, gidilen güzergahın niteliği ve

⁶⁹⁶ Yargıtay 10. CD, 05.12.2023, E.2023/15671, K. 2023/10596, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁹⁷ Yargıtay 10. CD, 09.01.2024, E.2023/16017, K.2024/197, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁶⁹⁸ “bu bağlamda suç konusu uyuşturucu maddenin temini, yüklenmesi, paketlenmesi, taşınması gibi bir fiile katıldığına ya da uyuşturucu maddeye ortak olduğuna ilişkin delil bulunmayan sanığın sabit olan fiili, suç konusu uyuşturucu maddeyi taşıyan temyiz dışı sanık M. ’u karşılamak ve önünden başka bir araçla giderek (öncü araçta), yol kontrolü yapmak suretiyle, uyuşturucu maddenin taşınmasına yardım etmek olduğundan, hakkında TCK’nın. 39 uncu m. uygulanması gerektiği”, Yargıtay 10. CD, 01.03.2023, E.2022/14112, K.2023/1681, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

uzunluğu gibi kıstaslar göz önüne alınarak, failin eylem üzerinde hakimiyet kurduğu ve müşterek fail olduğu kabul edilmelidir.

2.5.3. İçtima

Ceza hukukunun ana ilkelerinden “*kaç fiil varsa, o kadar suç, kaç suç varsa o kadar da ceza vardır*” ilkesi, Türk ceza hukukunda da kabul edilmiştir.⁶⁹⁹ Gerçek içtima olarak adlandırılan bu kuralın istisnası ise suçların içtimaı olarak adlandırılmaktadır.⁷⁰⁰ Buna ilkeye göre; her bir eylemin ayrı bir suç oluşturduğu kabil edilmekte ve ayrı bir cezaya konu olmaktadır, failin birden çok suç işlemesi halinde her suçtan ayrıca sorumlu tutulmaması da istisnayı oluşturmaktadır.⁷⁰¹

Failin üzerinden ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için bulundurduğu kabul edilirse, failin TCK’nın 191. maddesinden sorumlu tutulması gerekmektedir. Failin ele geçirilen suç konusu maddelerin bir kısmını kullanmak için, kalan kısmını da kazanç amacıyla satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğunun kabul edilmesi halinde ise gerçek içtima hükümleri uygulanmaktadır.⁷⁰² Diğer bir ifadeyle fail hem uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu hem de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçundan cezalandırılmaktadır.⁷⁰³ Uygulamada sıkça karşılaşılan bir durum da failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti kastıyla hareket ettiğinin tespit edilmesiyle birlikte, failin biyolojik örnekleri üzerinde yapılan incelemede uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının tespit edilmesidir. Bu durumda da fail hakkında gerçek içtima hükümleri uygulanmaktadır.⁷⁰⁴

2313 sayılı Kanunun 23. maddesinin 5. fıkrasında, esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan failin cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.⁷⁰⁵ Anılan fıkranın

⁶⁹⁹ Neslihan Göktürk, “Türk Hukukunda Suçların İçtimaı”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 2/1-2(2014): 31; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 167; Çetin Akkaya, “Suçların İçtimaı Bağlamında Fiil Tekliği”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0/13(2019): 2.

⁷⁰⁰ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 517.

⁷⁰¹ Akkaya, “Fiil Tekliği”, 2.

⁷⁰² Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 261.

⁷⁰³ Failin aynı eylemle iki kanun hükmünü ihlal etmesi halinde yalnızca ağır olandan cezalandırılması gerektiğine dair bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 900.

⁷⁰⁴ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 264.

⁷⁰⁵ 2313 sayılı Kanun’un 5. fıkrası şu şekildedir: “*Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi dört yıldan on iki yıla kadar hapis ve beşyüz günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır.*”

son cümlesinde kenevir ekimi yapmanın, tohumun toprağa ekilmesinden hasadına kadarki süreci ifade ettiği belirtildiğinden; esrar elde etmeye yarayan kenevirin toprakla ilgisinin bulunduğu sürece, fail 2313 sayılı Kanun kapsamında sorumlu tutulmaktadır.⁷⁰⁶

Failden ele geçirilen kenevirlerin bir kısmının dikili bir kısmının ise sökülmiş vaziyette olması ve failin kullanım dışında amacının olduğunun tespit edilmesi halinde, gerçek içtima hükümleri uygulanarak failin hem kenevir ekme suçundan hem de uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan cezalandırılmasına karar verilmektedir.⁷⁰⁷

Failden ele geçirilen kenevir bitkilerinin tamamının söküldüğü ve kurumaya bırakıldığı ve failin kullanım dışında amacının olduğunun tespit edilmesi halinde de, gerçek içtima hükümleri uygulanarak failin hem kenevir ekme suçundan hem de uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan cezalandırılmasına karar verilmektedir.⁷⁰⁸ Ancak bunun için ele geçirilen kenevirleri failin diktiği yönünde somut deliller bulunmalıdır. Failin kenevir ektiğine dair somut delil bulunmaması halinde, ele geçirilen kenevir sayısı, elde edilecek esrar miktarı ve diğer deliller birlikte değerlendirilerek, fail yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan cezalandırılmaktadır.⁷⁰⁹

Failin ithal veya ihraç ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, ülke içinde satması, satışa arz etmesi, bulundurması, başkalarına vermesi, sevk etmesi veya nakletmesi halinde, gerçek içtima hükümleri uygulanmaktadır.⁷¹⁰ Bu durumda fail, hem TCK'nın

⁷⁰⁶ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 265.

⁷⁰⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 268.

“Sanığın bahçesinde dikili halde 275 ve sökülmiş halde 310 kök hint keneviri ele geçirilmesine rağmen sanığın kenevir ekme ve uyuşturucu madde ticareti yapma suçları nedeni ile yargılamasının yapılması gerekmekte..” Yargıtay 10. CD, 22.01.2024, E.2023/5643, K.2024/704, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024

⁷⁰⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 266-267.

⁷⁰⁹ “ 2313 sayılı Kanunun 23.maddesinin 5.fıkrasının son cümlesinde açıkça belirtildiği üzere, bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki sürecin anlaşılması gerekmekte olup, dolayısıyla anılan madde ve fıkra da düzenlenen izinsiz kenevir ekme suçunun işlendiğinin sabit olması için toprağa ekili vaziyette ya da henüz hasadı yapılmakta olan kenevir bitkisinin ele geçmesinin zorunlu olduğu, hasadı yapılmış (sökülmüş) kenevir bitkilerinin ise miktara göre TCK'nın 191/1 veya 188/3.maddesindeki suçların konusu olacağı, dosyada ekili vaziyette ele geçen bitki bulunmadığı, sanığın başka delillerle desteklenmeyen soyut soruşturma beyanının da mahkûmiyete yeterli olmadığı gözetilmeden sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması..” Diyarbakır BAM 3. CD, 22.03.2024, E.2023/219, K.2024/582, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024.

⁷¹⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 915.

188. maddesinin 1. fıkrası hem de TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sorumlu tutulmaktadır.

Bir başkasına iftira atmak amacıyla, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bu kişinin hakimiyet alanına bırakılması halinde de fail hakkında gerçek içtima hükümleri uygulanmaktadır.⁷¹¹ Bu durumda faile hem uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan hem de iftira suçundan ceza verilmektedir.⁷¹²

Türk Ceza Kanunu'nda suçların içtimai, 43. maddesinde zincirleme suç ve TCK'nın 44. maddesinde fikri içtima olarak düzenlenmiştir. TCK'nın “*Suçların İçtimai*” başlığı altında 42. maddesinde düzenlenen bileşik suç, aslında suçların çokluğunu barındırmasa da⁷¹³, kanun sistematigi içerisindeki yeri nedeniyle bu başlık altında açıklanmıştır.

2.5.3.1. Bileşik Suç (Görünüşte İçtima)

Bileşik suç, her biri ayrı ve bağımsız olan suçların bir araya gelerek yeni bir suç oluşturması veya birleşen suçlardan birinin diğerinin ağırlaştırıcı hali olması haline denmektedir.⁷¹⁴ Bu durumda fail birleşen suçlar bakımından ayrı ayrı sorumlu olmayıp, birleşen suçların oluşturduğu tek suçtan sorumlu tutulmaktadır.

Bileşik suçta fail, tek eylemiyle birden fazla ceza kuralını ihlal etmektedir. Aslında failin birden fazla eylem gerçekleştirmediğinden diğer bir deyişle suçların çokluğu söz konusu olmadığından bileşik suç öğretide görünüşte içtima olarak nitelendirilmektedir.⁷¹⁵

⁷¹¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 175.

⁷¹² Yargıtay bir kararında, “...sinirlenen sanıklar Hakan ve Hasan'ın müşteki sanık Hakkı'dan temin ettikleri 18 adet fişek halindeki yaklaşık 8 gr. eroini katılan Emre'nin 01 D 6421 plakalı aracına koyarak hakkında uyuşturucu madde sattığına dair ihbarda bulunmasını istedikleri, müşteki sanık Hakkı'nın belirttiği üzere uyuşturucu maddeleri sanık Hakan'ın getirip Hakkı'ya teslim ettiği, sanık Hasan'ın aracın bagajını açması konusunda Hakkı'ya yardımcı olduğu, Hakkı'nın 15.05.2013 tarihinde bu şekilde bahse konu aracın bagajına uyuşturucu maddeleri koyduktan sonra polise ihbarda bulunduğu” olayda failer hakkında hem iftira hem de uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan kurulan mahkumiyet kararlarının onanmasına hükmetmiştir. Yargıtay 10. CD, 10.01.2022, E.2020/16411, K.2022/1, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024.

⁷¹³ Dülger, *Genel Hükümler*, 852.

⁷¹⁴ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 564.

⁷¹⁵ Görünüşte içtima hallerinde faile uygulanacak yaptırımın, ceza kurallarının birbiriyle ilişkisi ve yorumlanması suretiyle tespit edilebileceği, bu halin ayrıca kanunda düzenlenmesine gerek olmadığına dair bkz. Dülger, *Genel Hükümler*, 852; Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 563.

TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrasında, uyuşturucu madde ticaretinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali, nitelikli haller arasında düzenlenmiştir. Buna göre, hem örgüt faaliyetinde bulunma hem de uyuşturucu madde ticareti eylemleri birleşerek, uyuşturucu madde ticaretinin nitelikli halini oluşturmuştur. Burada bileşik suç kuralına göre, failin yalnızca nitelikli uyuşturucu ticaretinden sorumlu tutulacağı düşünülse de⁷¹⁶ TCK'nın 220. maddesinin 5. fıkrasındaki⁷¹⁷ özel düzenleme nedeniyle hem nitelikli uyuşturucu madde ticaretinden hem de örgüt suçundan sorumluluğu bulunmaktadır.

2.5.3.2. Zincirleme Suç

TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerine göre; aynı suçu birden fazla kez işleyen faile, şartların varlığı halinde tek bir ceza verilmesi öngörülmüştür. Anılan maddenin 1. fıkrasında; failin, bir suç işleme kararı ile farklı zamanlarda aynı suçu aynı kişiye yönelik olarak gerçekleştirmesi faile tek ceza verileceği, ancak verilen cezanın belli oranlarda artırılacağı hüküm altına alınmıştır.⁷¹⁸ Aynı maddenin 2. fıkrasında ise, aynı neviden fikri içtima kuralına yer verilmiştir. Buna göre aynı anda, aynı suçu, birden fazla kişiye yönelik olarak gerçekleştiren fail hakkında 1. madde hükmünün uygulanacağı belirtilmiştir.

Zincirleme suçun uygulanabilmesi için ilk koşul, aynı suçun birden fazla kez işlenmesidir.⁷¹⁹ Aynı suçun basit hali ile nitelikli halleri de aynı suç kapsamında değerlendirilmektedir. Diğer koşullar ise, aynı suçun değişik zamanlarda işlenmesi, aynı kişiye karşı işlenmesi ve failin aynı suç işleme kararında bu suçları işlemesi olarak sayılmaktadır.⁷²⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun mağdurunun toplumu oluşturan tüm insanlar olması nedeniyle, bu suçun birden fazla kişiye yönelik olarak işlenmesi söz konusu olamayacağından, TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrasının bu suç bakımından uygulanma imkanı bulunmamaktadır. TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesi

⁷¹⁶ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 168.

⁷¹⁷ TCK'nın 220. maddesinin 5. fıkrası şu şekildedir: “Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.”

⁷¹⁸ Göktürk, “Suçların İçtima”, 42.

⁷¹⁹ Özgenç, *Genel Hükümler*, 678; Özbek vd, *Genel Hükümler*, 571; Zincirleme suçun konusunu oluşturan suçlar, üç istisna dışında bağımsızlıklarını korurlar. Bu istisnalar, TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasına göre tek ceza verilip cezanın artırılması, TCK'nın 66. maddesinin 6. fıkrasına göre dava zamanaşımının hesaplanması ve CMK'nın 12. maddesinin 2. fıkrasına göre yetkili mahkemenin belirlenmesidir. Bkz. Dülger, *Genel Hükümler*, 850.

⁷²⁰ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 571-578.

gereği; mağdurun belli bir kişi olmaması halinde de zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle çalışmamıza konu suçta TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrası gereği zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür.⁷²¹

Uyuşturucu madde ticareti suçunda; zincirleme suçun tatbiki için, failin birden fazla defa ve aynı suç işleme kararı içinde uyuşturucu madde ticareti suçunu işlemesi gerekmektedir.⁷²²

Suçların, aynı suç işleme kararı kapsamında gerçekleşip gerçekleşmediği, suçun işlenmesindeki benzerlikler⁷²³, zamansal ve mekansal yakınlık ile tespit edilebilmektedir.⁷²⁴ Ancak zamansal ve mekansal yakınlık bulunmasa da, failin aynı suç işleme kararını sürdürmesi de mümkündür.⁷²⁵ Önemli olan husus; failin başlangıçta aldığı suç işleme kararını sürdürüp sürdürmediğidir.⁷²⁶

Failin suç kastının yenilenmesi ile ilgili olarak Yargıtay bir kararında; failin iç dünyasını ilgilendiren bu kararın varlığı yönünden; suçun işleniş şekli, özellikleri, fiillerin işlendiği yer ve zamanlar, eylemler arasında geçen süre, suçun konusunun niteliği, olayların oluş şekli ve dış dünyaya yansıyan tüm özelliklerin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁷²⁷

Yargıtay'a göre fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için, eylemleri arasında hukuki kesintinin olmaması gerekmektedir.⁷²⁸ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun faili hakkında iddianame düzenlenmesiyle birlikte hukuki kesinti meydana gelmektedir.⁷²⁹ İddianamenin kabulü ile birlikte, iddianame tanzim tarihi, hukuki kesinti tarihi olarak kabul edilmektedir.⁷³⁰ Bu açıklama ışığında, fail hakkında uyuşturucu madde ticaretinden açılan davanın iddianamesinin tanzim tarihinden sonra, failin yeniden bu suçu işlemesi durumunda kastının yenilendiği kabul

⁷²¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 821-822; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 915.

⁷²² Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 232.

⁷²³ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 540.

⁷²⁴ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 103.

⁷²⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 250.

⁷²⁶ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 541.

⁷²⁷ Yargıtay 10. CD, 27.03.2023, E.2023/732, K.2023/2673, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

⁷²⁸ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 576; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 170.

⁷²⁹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 234; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 102.

⁷³⁰ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 234.

edilmektedir.⁷³¹ Bu nedenle, uyuşturucu madde ticareti suçlarındaki yargılamalarda, failin başkaca aynı suçtan devam etmekte olan davası olup olmadığı araştırılmalı, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkünse davaları birleştirilmeli ve faile artırılmış tek ceza verilmelidir.⁷³²

İddianamenin düzenlenmesi ile hukuki kesintinin gerçekleştiği ve failin kastının yenilendiğine dair Yargıtay uygulamasının yerinde olmadığı kanaatindeyiz. Zira failin kastının yenilenmesinin iddianame düzenlenmesi ile kesildiğinin kabulü, failin aynı suç işleme kararı kapsamında işlediği suçlar bakımından ayrı ayrı cezalandırılması sonucunu doğurmaktadır. Örnek üzerinden açıklamak gerekirse; failin 01.01.2010 tarihinde işlediği suç nedeniyle 10.01.2010 tarihinde iddianame düzenlendikten sonra failin 20.10.2010 tarihinde gerçekleştirdiği aynı eylemde, kastının yenilendiği kabul edilirken; failin 01.01.2010 tarihinde suç işledikten sonra iddianame düzenlenmeden önce 01.10.2010 tarihinde aynı suçu işlemesi ve 01.11.2010 tarihinde iddianame düzenlenmesi halinde failin kastının yenilenmediğini kabul etmektedir. Bu kabulde, failin daha yakın zamanlı eylemleri arasında iddianame düzenlenmesi nedeniyle suç işleme kastının yenilendiği, daha uzun aralıktan sonra işlediği suçlarda ise iddianamenin daha sonra düzenlenmesi nedeniyle aynı suç işleme kararında olduğu sonucu çıkmaktadır.

TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında sayılan seçimlik hareketler ile TCK'nın 188. maddesinin 1. fıkrasında sayılan seçimlik hareketlerin aynı suç işleme kararı kapsamında işlenmesi halinde, fail hakkında zincirleme suç hükümleri değil, fikri içtima hükümleri uygulanmalıdır.⁷³³ Zira TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasının uygulama alanı bulabilmesi için; failin aynı suç işleme kararı kapsamında aynı suçu birden fazla kez işlemesi gerekmektedir.⁷³⁴

⁷³¹ “sanığın zincirleme suç olarak kabul edilen 29.08.2017 ve 25.09.2017 tarihli eylemlerinden, 25.09.2017 tarihinde işlediği uyuşturucu madde ticareti yapma suçuna ilişkin 27.11.2017 tarihinde düzenlenen **iddianameyle hukuki kesintinin gerçekleşmesi** ve bu durumda 26.07.2018 tarihli suçun, 29.08.2017 ve 25.09.2017 tarihli suçlar arasındaki zincire dahil edilmesinin mümkün olmaması”, Yargıtay 10. CD, 27.03.2023, E.2023/732, K.2023/2673, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁷³² Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 253.

⁷³³ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 307. TCK'nın 188. m. 1. f. suç ile TCK'nın 188. m. 3. f. düzenlenen suç arasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağına dair bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 916. Kanaatimize göre; TCK'nın 188. m. gerekçesinde, 3. fıkarda düzenlenen suç ile diğer fıkralarda düzenlenen suçların ayrı suçlar olduğunun belirtilmesi karşısında, bu suçlar arasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması gerekir.

⁷³⁴ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 162.

Failin TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında sayılan hareketlerden hangisini gerçekleştirdiğinin önemi bulunmamaktadır.⁷³⁵ Önemli olan husus, failin suçu birden fazla kez işlediğinin tespit edilebilmesidir.⁷³⁶ Dolayısıyla TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamındaki seçimlik hareketlerin işlenmesi durumunda da aynı suçun işlendiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

YCGK bir kararında; seçimlik hareketli suçlardan olan uyuşturucu madde ticareti suçunda, hareketlerden birkaçının aynı anda yapılmasının birden çok suç işlendiği anlamına gelmediğini vurgulamıştır. Dikkat edilmesi gerekenin, suçun konusunu oluşturan maddenin aynı olması gerektiği, hareketlerin seçimlik olma özelliğinin aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde için geçerli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca failin, suça konu maddeyi seçimlik hareketlerden biriyle tüketmesi halinde, yeniden suça konu maddelerden temin etmesi durumunda hakkında gerçek içtima kurallarının uygulanması gerektiğine hükmetmiştir.⁷³⁷

Yargıtay, failin birden fazla kişiye suç konusu maddeleri satmak şeklindeki eylemini, “zincirleme suç” kapsamında değerlendirilmektedir.⁷³⁸ Ancak, failin gizli soruşturmacıya birden fazla kez bu maddelerden satması şeklindeki eyleminde, taraflar arasında gerçek bir satım olmadığından zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını kabul etmektedir.⁷³⁹

⁷³⁵ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 103.

⁷³⁶ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 169.

“sanığın savunmasının aksine 06.09.2020 tarihli eylemde sanık T.'un suçuna katıldığına dair..delil bulunmadığı gözetilmeden sanık hakkında 5237 sayılı Kanun'un 43 üncü m. öngörülen zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı.”, Yargıtay 10 CD, 01.03.2023, E.2022/14112, K.2023/1681, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

“sanığın 17.05.2011 tarihli suçu işlediği sabit ise de, 30.05.2011 tarihinde..M.'e uyuşturucu madde sattığına ilişkin..delil bulunmadığı..zincirleme suç..uygulanmak suretiyle fazla ceza verilmesi.”, Yargıtay 10. CD, 26.12.2023, E.2023/12996, K.2023/11654, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁷³⁷ Yargıtay CGK, 18.02.2021, E.2017/9-935, K.2021/43, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

⁷³⁸ “İ. 'ye 1 paket metamfetamini, yine aynı tarihte B. 'a 1 paket eroin ile 2 paket esrarı sattığının ve üzerinde ele geçen 1 paket eroin ile ev aramasında ele geçen 13 fişek eroin ile 1 paket metamfetamini de satmak için bulundurduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle zincirleme suç hükümleri de uygulanmak suretiyle mahkûmiyetine karar verilmesine dair kararın onanması”, Yargıtay 10.CD, 28.02.2024, E.2023/20795, K.2024/16046, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁷³⁹ Gizli soruşturmacının amacının suç delillerini toplayarak suç ve suçluyu ortaya çıkarmak olduğu, gizli soruşturmacının failden ilk kez suç konusu maddelerden satın alması halinde amaçlarının gerçekleştiği, bundan sonraki satın alma eylemlerinde taraflar arasında gerçek manada bir alışveriş olmaması nedeniyle ilk alışverişten sonra aynı failden bu maddelerin satın alınması halinde fail hakkında zincirleme suç uygulanamayacağı kabul edilmektedir. Yargıtay 10. CD, 11.12.2023, E.2023/8722, K.2023/10908, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Failin suçu işledikten ve yakalandıktan sonra, başka yerde bulundurduğu suça konu maddelerin yerini bildirmesi sonucu bunların da ele geçmesi halinde, fail hakkında etkin pişmanlık uygulanmadığı meselesine değinmiştik. Yargıtay bu halde fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin de uygulanmayacağını kabul etmektedir.⁷⁴⁰

2.5.3.3. Fikri İçtima

Failin tek bir eylemle birden fazla suçu meydana getirmesi durumunda, fikri içtima kurallarına göre, daha ağır cezayı gerektiren suçtan sorumlu tutularak cezalandırılması gerekmektedir. Failin tek eylemle gerçekleştirdiği suçların aynı olması durumuna aynı neviden fikri içtima, suçların farklı olması durumunda ise farklı neviden fikri içtima söz konusu olmaktadır. TCK'nın 44. m. düzenlenen fikri içtima, farklı neviden fikri içtimadır.⁷⁴¹

Seçimlik hareketli suçlarda, failin seçimlik hareketlerden birden fazlasını gerçekleştirmesi tek suç oluşturur.⁷⁴² Çalışma konumuzu oluşturan suç, seçimlik hareketli suçlardan olduğundan, failin eylemiyle bu seçimlik hareketlerin birden fazlasını gerçekleştirmesi halinde tek suç işlediği kabul edilmektedir.⁷⁴³ Yani failin seçimlik hareketlerden bir veya birden fazlasını işlemesi, suçun tekliğini değiştirmemektedir.⁷⁴⁴ Seçimlik hareketlerin birden fazlasının aynı olayda bulunması halinde, fail yalnızca tamamlanmış tek eyleminden ceza almaktadır.⁷⁴⁵

Failin eyleminin tek suç kabul edilmesinde en önemli olan husus, suçun birden fazla seçimlik hareketinin yöneldiği uyuşturucu maddelerin aynı olmasıdır.⁷⁴⁶ Uyuşturucu maddenin aynı olmasından maksat, aynı tür olması demek değildir.

⁷⁴⁰ “...sanık Nihat'ın 29.08.2019 tarihinde ikametinde ele geçirilen uyuşturucu maddenin, 06.06.20219 tarihinde ele geçirilen uyuşturucu maddeden sonra temin edildiğine .. delil bulunmadığı ve 06.06.2019 tarihinde ele geçirilen uyuşturucu maddelerin devamı niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerektiği ve eylemin tek suç oluşturacağı”, Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2023/12336, K.2023/11320, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

“...sanığın 08.02.2013 tarihli eylemi sabit ise de; 12.02.2023 tarihinde ikamet aramalarında ele geçirilen uyuşturucu maddelerin sabit olan eylemin devamı niteliğinde olduğu ve delil toplama faaliyeti kapsamında ele geçirildiğinin kabulü gerektiğinden, zincirleme suç hükümlerinin uygulama şartlarının oluşmadığı” Yargıtay 10. CD, 18.10.2023, E.2018/2493, K.2023/8808, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁷⁴¹ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 583; Göktürk, “Suçların İçtima”, 44.

⁷⁴² Hakeri, *Genel Hükümler*, 139.

⁷⁴³ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 118; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 37-38.

⁷⁴⁴ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 84-85.

⁷⁴⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 243.

⁷⁴⁶ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 174; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 85; Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 164.

Anlatılmak istenen, failden değişik zaman diliminde yakalanan suçun konusu maddelerin, bir bütünün devamı niteliğinde olmasıdır.⁷⁴⁷ Örneğin; failin evinde yapılan aramada eroin ve kokain ele geçirilmesi halinde, bu maddeleri farklı tarihlerde temin edip etmediği tespit edilemeyeceğinden tek suç bulunmaktadır. Keza, failin bulundurduğu kokain ve esrarı aynı zamanda satışa arz etmesi nedeniyle iki ayrı suç oluşmamaktadır. Ancak failin esrarı satışa arz ettikten sonra, evinde de ticari maksatla bulundurduğu kokainin ele geçirilmesi halinde, artık seçimlik hareketlerinin farklı uyuşturucu veya uyarıcı maddeye yönelmesi nedeniyle, iki ayrı suç oluşup, şartlarının varlığı halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmalıdır.⁷⁴⁸ Yargıtay da bu konuda benzer şekilde karar vermektedir.⁷⁴⁹

TCK'nın 297. maddesinin 1. fıkrasına göre⁷⁵⁰; failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi cezaevinde bulunan tutuklu veya hükümlüye vermek üzere cezaevine sokması halinde de fikri içtima uygulanmaktadır. Buna göre fail daha ağır olan uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan cezalandırılmakta, ancak TCK'nın 297. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesine göre verilecek ceza yarı oranında artırılmaktadır.⁷⁵¹

⁷⁴⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 252.

⁷⁴⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 244.

⁷⁴⁹ “Saniğin 22.10.2021 tarihinde uyuşturucu madde bulundurduğu sabit ise de; bu olay sonrasında sanığa ait ikamette arama yapılmadığı, 04.11.2021 ikamet aramasının yapıldığı ve arama sonucu suça konu esrarların ele geçirildiği, ikametinde ele geçen esrarları 22.10.2021 tarihinden sonra temin ettiğine dair delil bulunmadığı, saniğin 22.10.2021 tarihinde N.' ye sattığı esrar ile 04.11.2021 tarihinde..ele geçen esrarın aynı bütünüün parçaları olduğu.. eylemin tek suç oluşturduğu”, Yargıtay 10. CD, E.2023/586, K.2024/275, 10.01.2024, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁷⁵⁰ TCK'nın 297. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: “İnfaz kurumuna veya tutukevine silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokan veya bulunduran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır.”

⁷⁵¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 917.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ İLE YAPTIRIM

3.1. Soruşturma Usulü

3.1.1. Genel Olarak

Bir suç işlendiği haberi ile başlayan ve kamu davasının açılmasına gerek olup olmadığının araştırıldığı evre soruşturma evresidir.⁷⁵² Soruşturma aşamasında, başta Cumhuriyet savcısı olmak üzere, adli kolluk ve sulh ceza hakimliği görev almaktadır.⁷⁵³ Soruşturma evresinin, kovuşturmada kullanılacağı için yazılı; masumiyet karinesinin sağlanabilmesi için gizli ve işlemlerin farklı yer ve kişiler tarafından yapılması nedeniyle dağınık bir evre olduğu belirtilmektedir.⁷⁵⁴

Cumhuriyet savcısının, adil bir yargılama ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için, failin lehinde ve aleyhinde olan tüm delilleri toplaması, toplanan delileri koruyarak saklaması ve bunları yaparken failin haklarını da gözetmesi gerekmektedir.⁷⁵⁵ Bir şekilde, uyuşturucu madde ticareti suçunun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının, suç delillerini toplamak üzere soruşturmaya başlaması gerekmektedir.

Uyuşturucu madde ticareti suçunun kanunda gösterilen ceza miktarlarının yüksek olması, delillerin toplanmasında ve değerlendirilmesinde titizlikle davranılmasını zorunlu kılmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere failden suç konusu maddelerin ele geçirilememesi halinde, fail suçunu ikrar etse dahi, ele geçirilen maddelerin uyuşturucu

⁷⁵² Bahri Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023): 602.

⁷⁵³ Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi*, 616.

⁷⁵⁴ Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi*, 617-619.

⁷⁵⁵ Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 196; Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 70.

veya uyarıcı maddelerden olup olmadığı tespit edilemediğinden suç da oluşmamaktadır.⁷⁵⁶

Suçun oluşmasına doğrudan etki eden delillerin toplanması, muhafazası, soruşturmanın sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için geçici nitelikteki koruma tedbirlerine başvurulmaktadır.

3.1.2. Koruma Tedbirleri

Koruma tedbirleri⁷⁵⁷; ceza yargılamasında maddi gerçeğe ulaşılabilmesini sağlamak, ceza yargılamasının uygun bir biçimde yürütülmesine ve verilen kararın infazının gerçekleşmesine, yargılama konusu suçla ilgili delillerin toplanmasına⁷⁵⁸ olanak tanımak için başvuru, yargılama esnasında kişi hak ve hürriyetlerine müdahaleyi mümkün kılan, bağımsız, geçici ve araç niteliğinde muhakeme kurumlarıdır.⁷⁵⁹

CMK’da; yakalama ve gözaltı, tutuklama, adli kontrol, arama ve el koyma, vücudun muayenesi, iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı atanması ve teknik araçla izleme gibi koruma tedbirleri düzenlenmiştir. Uygulamada, çalışmaya konu suç bakımından delillerin elde edilmesinde, özellikle arama, iletişimin denetlenmesi ve gizli soruşturmacı atanması koruma tedbirlerine başvurulduğu görülmektedir. Bu nedenle bu koruma tedbirlerine değinmekte fayda görüyoruz.

3.1.2.1. Arama

Suç delillerinin elde edilebilmesi veya failin yakalanabilmesi için failin veya üçüncü kişilerin üzerinde, aracında, konutunda, iş yerinde veya bunların eklentilerinde yapılan araştırma işlemine arama denmektedir.⁷⁶⁰ Başka bir ifadeyle arama; suç işlenmesini engellemek, failin yakalanmasını sağlamak, müsadereye konu olacak eşyayı

⁷⁵⁶ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 217; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 297.

⁷⁵⁷ Koruma tedbirleri kavramının kullanılmasının sorunlu olduğu, zira koruma ifadesiyle ne anlatılmak istendiğinin belirli olmadığı, bazı koruma tedbirlerinde, örneğin infazın kolaylaştırılmasına yönelik tedbirlerde bir korumanın bulunmadığı, ancak bu durumlarda güvenceden bahsedilebileceği şeklindeki görüş için: Ercan Yaşar, “Adli Kontrol Tedbirleri Çerçevesinde Geçirilen Sürelerin Mahsubu ve Tazmini” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30/3 (2022): 1371.

⁷⁵⁸ Doğan Soyaslan, “Adli Kontrol” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXI/1 (2013): 1109.

⁷⁵⁹ Bahri Öztürk, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 29.

⁷⁶⁰ Öztürk, Kazancı ve Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 129.

bulmak veya delil elde edebilmek amacıyla kişilerin konut, iş yeri ya da kendisine ait olan diğer yerler ile üzerinde veya eşyalarında yapılan işlem olarak tanımlanmaktadır.⁷⁶¹

Aramanın, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nda düzenlenen önleme araması ile CMK'da düzenlenen adli arama olmak üzere iki türü bulunmaktadır.⁷⁶² İnceleme konusu suç bakımından her iki arama türü de önem arz ettiğinden kısaca değinmek gerekmektedir.

PVSK'nın 9. maddesinde düzenlenen, henüz bir suç işlenmeden önce, tehlikenin önlenmesi veya suç işlenmesinin engellenmesi maksadıyla, kişilerin üzeri, aracı veya eşyalarının aranması şeklindeki idari kolluk faaliyetine önleme araması denmektedir.⁷⁶³ Ceza muhakemesinde bir suçun işlendiği şüphesi üzerine, failin yakalanması veya suç delillerinin elde edilebilmesi için, kişilerin meskeninde, etrafı çevrili olan sair mahallerinde, eşyalarında veya üzerlerinde yapılan arama ise adli aramadır.⁷⁶⁴

Adli arama kararı kural olarak hakim (soruşturma aşamasında sulh ceza hakimi) tarafından verilmekle birlikte, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile arama yapılması mümkündür. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısına da ulaşılamaması durumunda ise kolluk amirinin yazılı emri ile arama yapılması mümkündür.⁷⁶⁵ Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 4. m. incelendiğinde, isabetli şekilde hangi hallerin gecikmesinde sakınca bulunan hal olduğu hüküm altına alınmıştır. Buna göre; hemen arama yapılmaması halinde suça dair delillerin kaybolması veya failin kimliğinin tespit edilememesi, failin kaçması ihtimallerinin bulunması, hakim kararının alınması için yeterli vaktin bulunmaması halleri, gecikmesinde sakınca bulunan haller olarak sayılmıştır.⁷⁶⁶ Kolluk amirleri tarafından verilen yazılı emirle arama yapılabilmesi için gecikmesinde sakınca bulunan halde, Cumhuriyet savcısına ulaşılamaması ve aranacak yerin konut, iş yeri veya umuma açık olmayan kapalı alan olmaması gerekmektedir.⁷⁶⁷

⁷⁶¹ Öztürk, Kazancı ve Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 129.

⁷⁶² Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi*, 419.

⁷⁶³ Eşref Barış Börekçi, "Yeni Düzenlemeler Işığında Önleme Aramaları" *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17/3(2020): 96.

⁷⁶⁴ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi*, 506; Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi*, 419.

⁷⁶⁵ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 183.

⁷⁶⁶ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi*, 509; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 183.

⁷⁶⁷ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi*, 509. Konuya ilişkin olarak örnek mahiyetinde bkz. Yargıtay 10 CD, 19.12.2023, E.2023/16895, K. 2023/11299, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Arama tedbirine başvurulduğunda, kanunda gösterilen usul ve esaslara uyulmaması halinde hukuken geçerli bir delil elde temel yöntemine dayanmayan delillerin hukuki bir yöntemle ele geçirilmemesi nedeniyle delil olarak hükme esasa alınamayacağı kabul edilmektedir.⁷⁶⁸ Bu kabul, dayanağını AnaKanunun 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının a bendinden almaktadır.⁷⁶⁹

İzah edildiği şekilde adli arama, suçun işlenmesinden sonra suç şüphesinin bulunması üzerine yapılmaktadır. Bu nedenle, suç şüphesinin bulunmasından sonra adli arama yapılmayarak önleme araması icra edilmesi halinde, yapılan arama işlemi hukuka aykırılık teşkil etmektedir.⁷⁷⁰

YCGK bir kararında; hakkında herhangi bir suç şüphesi olmayan failin, önleme aramasına istinaden durdurulmak istenmesi üzerine aracın dur ihtarına uymayarak ilerlemesinin suçüstü hali veya gecikmesinde sakınca bulunan bir hal kapsamında olmadığını belirtmiştir. Aracın ön koltuğunun arkasında ve yerde bulunan ve içerisinde esrar ele geçirilen poşette yapılan arama işleminin PVSK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasının a bendinde belirtilen yoklama biçiminde bir kontrol olmadığını kabul etmiş ve kolluk görevlilerinin bu işleminin, gizli olanı ortaya çıkarmaya yarayan arama koruma tedbiri olduğuna kanaat getirmiştir. Aracın arka koltuğundan poşet görülmesi ile suç şüphesi bulunduktan sonra önleme araması imkanının bulunmadığı; CMK'nın 116 vd. maddeleri uyarınca hakim tarafından verilen bir karar veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri bulunmadan yapılan aramanın açıkça hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.⁷⁷¹

Ayrıca; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının “yazılı” emri bulunmadan yapılan aramalar da hukuka aykırılık tekil etmektedir.⁷⁷² Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılan aramada, uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmesi

⁷⁶⁸ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 298.

⁷⁶⁹ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 218. Yargıtay kararlarında da arama kararı bulunmaksızın mahkumiyet kararı verilmesi hukuka aykırı bulunmaktadır. “*araç sürücüsü olan sanığın kolluk görevlilerini gördüğü esnada araç koltuğunun altına bir şeyler attığının görevlilerce fark edildiği, sanık aşağı indirildiği ve yapılan kontrolde şoför koltuğunun altında suç konusu maddenin ele geçirildiği ancak, dosya içerisinde hiçbir arama kararının bulunmadığı dikkate alınarak; PVSK'nın 9. m göre olay yeri ve tarihini kapsayacak nitelikte önleme araması kararı veya 5271 sayılı Kanun'un 116 ncı, 117 ncı ve 119 uncu maddelerine uygun şekilde alınmış adli arama kararı ya da yazılı arama emri bulunup bulunmadığının araştırılarak. eksik inceleme*”, Yargıtay 8. CD, 04.04.2024, E.2024/12532, K.2024/3085, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

⁷⁷⁰ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 300.

⁷⁷¹ Yargıtay CGK, 04.10.2023, E.2023/10-255, K.2023/499, www.uyap.gov.tr, E.T 28.09.2023.

⁷⁷² Yargıtay 20. CD, 29.09.2016, E.2016/1697, K.2016/4933, www.uyap.gov.tr, E.T 28.09.2024; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 304-305.

halinde, CMK'nın 127. maddesinin 3. fıkrasına göre el koyma işleminin yirmi dört saat içerisinde onaylanması için hakime sunulması gerekmektedir.

Ayrıca CMK'nın 119. maddesinin 4. fıkrasında, işyeri veya kapalı yerlerde yapılan arama sırasında, Cumhuriyet savcısının bulunmadığı hallerde, “*ihhtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişinin*” arama sırasında bulunması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Yargıtay kararlarına göre arabada yapılan arama, kapalı yer olarak kabul edilmemektedir.⁷⁷³

CMK'nın 118. m. uyarınca kural olarak konut, iş yeri veya kapalı alanlarda yalnızca gündüz vakti⁷⁷⁴ arama yapılabilmektedir. Gece vakti bu yerlerde arama yapılması halinde CMK'nın 188. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen durumların gerçekleşmemesi halinde yapılan arama işlemi de hukuka aykırı kabul edilmelidir.⁷⁷⁵

3.1.2.2. İletişimin Denetlenmesi

CMK'nın 135. vd. maddelerinde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi; araya bir cihaz sokulmak suretiyle, kişiler arasındaki her türlü haberleşmenin dinlenmesi, kaydedilmesi ve bunların değerlendirilmesine⁷⁷⁶ imkan tanımaktadır.⁷⁷⁷

Tedbirin uygulanması için hangi elektronik telekomünikasyon aracının kullanıldığının bir önemi bulunmamaktadır.⁷⁷⁸ İletişimin denetlenmesine karar verilebilmesi için, somut delillere dayanan şüphenin bulunması ve başkaca delil elde etme imkanının bulunmaması, bu tedbirin uygulanmasının son çare olması gerekir.⁷⁷⁹ Ayrıca

⁷⁷³ “5271 SY 119 uncu m. göre konut, iş yeri veya diğer kapalı yerlerde yapılan arama işleminde ihtiyar heyeti veya komşularından 2 kişinin bulunması gerektiği ancak söz konusu olayda Cumhuriyet savcısından alınan arama emri ile araçta yapılan arama işleminde uyuşturucu maddeler ele geçirildiğinden arama işleminde usulsüzlük olmadığı”, Yargıtay 10. CD, 12.03.2024, E.2022/2199, K.2024/16371, www.uyap.gov.tr, E.T. 02.04.2024.

⁷⁷⁴ Gündüz vakti; güneşin doğmasından 1 saat sonra başlayıp, güneşin batmasından 1 saat sonrasına kadar olan süreyi ifade etmektedir.

⁷⁷⁵ Özkul ve Özkul, *Uyuşturucu Madde Suçları*, 222.

⁷⁷⁶ Maddenin, “*iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması*” şeklindeki başlığının, madde metninde sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınması ve mobil telefonun yerinin tespitini de barındırması nedeniyle, içerikle uyuşmadığı iddia edilmektedir. Eleştiri için bkz. Seçkin Koçer, “İletişimin Denetlenmesi Tedbirinde Tesadüfen Elde Edilen Deliller”, *Adalet Dergisi*, 0/65(2020): 443.

⁷⁷⁷ Öztürk, Kazancı ve Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 282.

⁷⁷⁸ Öztürk vd, *Ceza Muhakemesi*, 550.

⁷⁷⁹ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 475-477.

bu tedbirin uygulanması için soruşturmaya konu suçun, kanunda sayılan katalog suçlardan olması gerekmektedir.⁷⁸⁰

İletişimin denetlenebilmesi için kural olarak sulh ceza hakimliğinden karar alınması gerekmektedir. Ancak tedbire başvurmakta gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal sulh ceza hakimliğinin onayına sunulması şartıyla da verilebilir.⁷⁸¹

Uyuşturucu madde ticareti suçunu işlediği iddia olunan ancak kendisinden suçla konu herhangi bir madde ele geçirilemeyen fail hakkında tek delilin iletişimin denetlenmesi tutanakları olması halinde, başka bir delille desteklenmeyen bu tutanakların failin mahkumiyetine yeterli olmadığına karar verilmektedir.⁷⁸² Yargıtay bir kararında, iletişimin tespiti tutanaklarıyla birlikte tanıkların da failin bu suçu işlediğini iddia etmesi halinde, soyut tanık beyanlarının iletişimin tespiti tutanaklarını destekler nitelikte olmadığına ve neticeten sanığın beraatine karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir.⁷⁸³ Yüksek mahkeme başka bir kararında, iletişimin tespiti tutanaklarının fiziki takiple desteklenmesi ve alıcı konumundaki tanıktan uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmesi halinde sanığın mahkumiyetine dair verilen kararı onamıştır.⁷⁸⁴

Failin, iletişimin tespiti tutanaklarındaki GSM numarasının kendisinin kullanımında olmadığı yönündeki savunması karşısında, bu numaranın fiili kullanıcısının tespiti için suç tarihinden belli bir süre önce ve sonrasına ilişkin olarak en çok görüşülen

⁷⁸⁰ Akbulut, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde, 186.

⁷⁸¹ Akbulut, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde, 186.

⁷⁸² “Tüm dosya kapsamına ve sanıkların savunmalarına göre; yakalanan maddenin sanık S. tarafından aracılık yapılarak sanık F’ ye verildiğine ilişkin **soyut ve değişik anlamlara gelebilecek iletişimin tespiti tutanakları dışında**; kuşku sınırlarını aşan kesin ve yeterli delil bulunmadığı gözetilmeden, sanığın **beraati yerine** mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırı görülmüştür..”, Yargıtay 10. CD, 05.03.2024, E.2023/5544, K.2024/16125, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

“kendisinden herhangi bir madde ele geçirilemeyen sanığın savunması karşısında, ele geçirilen uyuşturucu maddelerle ilgisi olduğuna veya diğer sanığın eylemine iştirak ettiğine dair, içeriğine değişik anlamlar yüklenebilecek **soyut telefon görüşmeleri dışında..delil bulunmadığı..**” kararı ile, sanığın atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerektiğine dair. Yargıtay 10. CD, 28.12.2023, E.2019/250, K.2023/11775, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁷⁸³ “sanık H. ’nin, .. tarihinde ve . yılında sanıklar A. Ve F. ’ ye verdiği iddia olunan uyuşturucu maddelerin ele geçirilemediği olayda; kendisinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçmeyen sanığın savunmalarının aksine, **sanıklar A. ve F. ’ nin maddi bulgularla desteklenmeyen beyanları ve farklı anlamlar taşıyabilecek telefon görüşmeleri dışında**, uyuşturucu madde ticareti yaptığına dair mahkûmiyetine yeterli, her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden”, Yargıtay 10. CD, 02.10.2023, E.2018/2567, K.2023/8284, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

⁷⁸⁴ Yargıtay 10. CD, 09.01.2024, E.2022/13739, K.2024/181, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

kişilerin tanık olarak dinlenmesi gerekmektedir.⁷⁸⁵ Ayrıca sesli iletişimin kayda alınması halinde, failin teşhise elverişli ses kaydı alınarak, kayda alınan ses ile sanığın sesinin karşılaştırılması ve kesin bir kanaate varılması gerekmektedir.⁷⁸⁶

3.1.2.3. Gizli Soruşturmacı

Delil elde etme yöntemlerinin karmaşık yapılı organize suç örgütleriyle mücadelede yetersiz kalması, organize suç örgütlerinin suç ve yöntemlerini takip edilemez şekilde değiştirmesinin delil elde etme imkanını sınırlandırması nedeniyle, klasik koruma tedbirlerinden farklı olarak gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbirine başvurulmaktadır.⁷⁸⁷ Ortaya çıkış amacı, mülga 4442 sayılı Yönetmelikte yapılan tanımlar⁷⁸⁸ ve CMK'nın 139. maddesinin dört ve beşinci fıkraları göz önünde bulundurulduğunda, gizli soruşturmacının yalnızca örgüt faaliyeti kapsamındaki suçlarda uygulanabileceğine dair görüşler olmasına rağmen⁷⁸⁹; CMK'nın 139. maddesinin bütününe bakıldığında, bireysel suçlarda da başvurulmasının mümkün olduğunu kabul eden görüşler bulunmaktadır.⁷⁹⁰

Gizli soruşturmacı görevlendirilmesinin adli ve gizli nitelikte bir koruma tedbiri olduğu belirtilmekle birlikte gizli soruşturmacı atanmasının, bir koruma tedbirinden ziyade delil toplanmasında bir araç olarak kullanıldığı da ifade edilmektedir.⁷⁹¹

Gizli soruşturmacı, yalnızca soruşturma aşamasında kamu görevlileri arasından görevlendirilebilmektedir.⁷⁹² Gizli soruşturmacı görevlendirilebilmesi için, ilgili suçun işlendiğine dair somut delillerle desteklenen kuvvetli suç şüphesinin bulunması ve başka

⁷⁸⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 345.

⁷⁸⁶ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 187; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 344.

⁷⁸⁷ Fulya Korkmaz, "Ceza Muhakemesinde Gizli Soruşturmacının Tanıklığı Meselesi", *Ankara Üniversitesi HFD*, 73/1 (2024): 706. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3766712>.

⁷⁸⁸ 4442 Sayılı yönetmelikte, "Gerektiğinde örgüt içine sızmak, gözetlemek, izlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve örgütün işlediği suçlarla ilgili iz, eser, emare ve delilleri toplamak ve muhafaza altına almakla görevlendirilen kamu görevlisi" şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu yönetmelik, Danıştay 10. Dairesinin 09.03.2017 tarih, 2012/1001 Esas, 2017/1361 Karar sayılı ilamı ile iptal edilmiştir. Korkmaz, "Gizli Soruşturmacı", 708; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 102.

⁷⁸⁹ Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuk-I*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 373; Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 507. CMK'nın 139. Maddesinde sayılan suçlar arasında inceleme konusu suçun da bulunması, bu tedbirin yalnızca örgütlü suçlarda uygulanması gerektiğini düşünenler tarafından eleştirilmektedir. Bkz. Şahin ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 373.

⁷⁹⁰ Öztürk, Kazancı ve Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 333.

⁷⁹¹ Öztürk, Kazancı ve Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 332.

⁷⁹² Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 188; Korkmaz, "Gizli Soruşturmacı", 709-710; Şahin ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 374.

suretle delil elde edilememesi gerekmektedir.⁷⁹³ Ayrıca bu tedbire, sadece CMK'nın 139. maddesinin 7. fıkrasında gösterilen suçların soruşturulması için başvurulabilmektedir.⁷⁹⁴

Çalışmamıza konu suç da CMK'nın 139. maddesinin 7. fıkrasında sayılan katalog suçlar arasında yer almaktadır. Uygulamada da sıkça başvuru alan gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, failin gizli soruşturmacıya uyuşturucu madde satması halinde failin sorumluluğu ile ilgili tartışmaları da gündeme getirmektedir.

Bir kısım yazarlara göre; failin gizli soruşturmacıya uyuşturucu madde satması halinde kastının önemli olduğu, tamamlanan uyuşturucu madde ticareti suçundan sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmektedir.⁷⁹⁵

Aksi görüşteki yazarlara göre ise; faille gizli soruşturmacı arasında geçerli bir satım anlaşması bulunmadığı, gizli soruşturmacının amacının delil toplamaktan ibaret olduğu ve failin bu maddeyi satmak değil satışa arz eyleminden sorumlu tutulması gerektiği belirtilmektedir.⁷⁹⁶

Yargıtay ise yerleşik kararlarında, failin gizli soruşturmacıya suç konusu maddeyi satması halinde, hukuki anlamda bir alışveriş olmadığını, failin eyleminin satışa arz etmek kapsamında olduğunu kabul etmiştir.⁷⁹⁷

Faille gizli soruşturmacı arasında gerçek bir alım satım olmadığı kabulü ile failin eyleminin satışa arz olarak nitelendirilmesi kanaatimizce doğru değildir. Gizli soruşturmacının amacının suça konu maddeleri satın almak olmadığı ve görevi nedeniyle eylemini gerçekleştirdiği, bu nedenle sorumlu tutulamayacağı konusunda ihtilaf bulunmamaktadır. Ancak fail, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi sattığı kişinin gizli soruşturmacı olduğunu bilmemektedir. Failin kastının suç konusu maddeleri satmak olduğu noktasında bir şüphe bulunmamaktadır. Fail bakımından bu maddeler, alıcıya teslim edilmiş ve ücreti de alınarak satım gerçekleşmiştir. Yargıtay'ın bu uygulamasıyla, failin satışa arz etmek eyleminden sorumlu tutularak aynı cezayı aldığı sonucu

⁷⁹³ Korkmaz, "Gizli Soruşturmacı", 710.

⁷⁹⁴ Korkmaz, "Gizli Soruşturmacı", 711.

⁷⁹⁵ Balcı, "Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları", 116; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 46.

⁷⁹⁶ Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 94; Sevdin, "Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu", 148; Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde* 90; Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 107. Elmas' a göre bu durumda failin bulundurmaktan sorumlu tutulması gerekmektedir.

⁷⁹⁷ Yargıtay 10. CD, 25.10.2023, E.2023/5785, K.2023/9068, Yargıtay 10. CD, 03.07.2023, E.2021/17170, K.2023/5998, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

çıkıyorsa da failin gizli soruşturmacıya birden fazla satış yapmasıyla durum değişmektedir.

Yargıtay, gizli soruşturmacının amacının faili belirlemek ve suç delillerini ortaya çıkarmak olduğunu, sanıktan ilk defa suç konusu maddeleri satın alarak suçu ve faili belirleyip amacına ulaştığı, ancak sonraki alışverişin gerçek bir satım olmaması sebebiyle failin cezasında TCK'nın 43. m. uygulanamayacağını ifade etmiştir.⁷⁹⁸

Kanaatimize göre bu olayda iki farklı uyurucu madde satmak suçı bulunduğundan, failin cezasında zincirleme suç gereğince artırım yapılmalıdır. Yargıtay'ın görüşünün kabul edilmesi halinde, amacına ulaşan gizli soruşturmacının tekrar failden uyurucu veya uyarıcı madde satın alarak görevinin dışına çıktığı ve uyurucu veya uyarıcı madde ticaretinden sorumlu tutulması gibi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesinin mantığıyla bağdaşmayan bir sonuç ortaya çıkacaktır.

Çalışmamıza konu suç bakımından tahrikçi ajanın durumunu da değerlendirmek gerekmektedir. Devletin himayesi ve gözetimi altında bulunup, terfi etmek, ikramiye almak gibi düşüncelerle faileri suç işlemeye teşvik eden, suçun işlenmesi için çaba gösteren kişiye “*tahrikçi ajan*” veya “*kışkırtıcı ajan*” denmektedir.⁷⁹⁹ Tahrikçi ajanın asıl amacı, suçu ve suçluları ortaya çıkarmak olup suçun işlenmesinden doğrudan bir menfaati de bulunmamaktadır.⁸⁰⁰

Tahrikçi ajanın faili azmettirerek veya faili suçu işlemeye teşvik ederek failden uyurucu madde satın alması halinde, bu delil elde etme yöntemi hukuka uygun kabul edilmemektedir.⁸⁰¹ Gizli soruşturmacı olarak görevlendirilen kişinin, failin suç işleme kararında pasif bir şekilde delil toplaması gerekmektedir. Aksi halde, sanığın iradesi üzerinde hakimiyet kuracağından, failin bu eylemden sorumlu tutulmaması gerekmektedir. Yargıtay da gizli soruşturmacının faili suça teşvik edici hareketlerde bulunarak delil elde etmesini hukuka aykırı bulmuş ve failin beraatine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.⁸⁰²

⁷⁹⁸ Yargıtay 10. CD, 11.01.2022, E.2020/21302, K.2022/160, Yargıtay 10. CD., 07.03.2023, E.2018/1970, K.2023/5259, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.03.2024.

⁷⁹⁹ İbrahim Akar, “Tahrikçi Ajan”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24/1 (2018): 133. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509533>.

⁸⁰⁰ Akar, “Ajan”, 133.

⁸⁰¹ Elmas, *Uyurucu ve Uyarıcı Madde*, 108.

⁸⁰² Yargıtay 10. CD, 22.06.2023, E.2021/16961, K.2023/5881, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

3.2. Kovuşturma Usulü

Soruşturma aşamasının sonunda, Cumhuriyet savcısı topladığı delillerle, failin uyuşturucu madde ticareti suçunun işlediğine kanaat getirirse, fail hakkında suç ve delillerini göstererek cezalandırılması istemiyle iddianame düzenlemektedir. İddianamenin tüm unsurlarıyla eksiksiz olması halinde, mahkemece iddianame kabul edildiğinden fail hakkında kamu davası açılır ve kovuşturma aşamasına geçilir.⁸⁰³ İddianamenin kabul edilmesi ile başlayan kovuşturma evresi, mahkemece karar verilinceye kadar devam eder.⁸⁰⁴ Soruşturma evresinin aksine, kovuşturma evresinde sözlülük, aleniyet ve yüz yüzelik ilkeleri geçerlidir.⁸⁰⁵

Uyuşturucu madde ticareti suçlarında iddianamenin kabul edilmesi, failin aynı türden başka dosyalarının bulunması halinde önem arz etmektedir. Daha önce de izah edildiği üzere, iddianamenin düzenlenme tarihi, fail bakımından hukuki kesinti olarak kabul edilmekte; failin iddianame düzenlenmesinden sonra yeniden aynı suç işlemesi halinde bu suç hakkında zincirleme suç hükümleri uygulanmamaktadır.⁸⁰⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu resen kovuşturulan suçlardandır.⁸⁰⁷ Suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olması nedeniyle, belli ve belirlenebilir bir mağduru bulunmamaktadır. Bu nedenle hiçbir gerçek veya tüzel kişinin, bu suç bakımından davaya katılan olması olanaklı gözükmemektedir.⁸⁰⁸

CMK'nın 217. m. göre, ancak duruşmaya getirilip tartışılan deliller hükme esasa alınmaktadır. Bu nedenle, failin lehine ve aleyhine olan tüm delillerin, özellikle varsa iletişimin tespiti, fiziki takip ve diğer kolluk tutanakları okunarak sanıktan sorulması gerekmektedir.

Son olarak dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, sanığın ifade ve sorgularının müdafî eşliğinde yapılıp yapılmadığıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun 5 yıldan fazla hapis cezası gerektirmesi nedeniyle CMK'nın 150. maddesinin 3. fıkrası gereğince sanığın ifade ve sorgusunun müdafî eşliğinde alınmasını

⁸⁰³ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 750.

⁸⁰⁴ Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 196.

⁸⁰⁵ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 752.

⁸⁰⁶ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 234; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 102.

⁸⁰⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 291.

⁸⁰⁸ Taştan, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, 41; Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 78.

gerektirmektedir. Sanığın avukatı bulunmaması halinde kendisine barodan müdafî atanmalıdır.⁸⁰⁹

3.2.1. Görevli Mahkeme

Hangi mahkemenin hangi davaya bakacağı, mahkemelerin görev alanını ilgilendirmektedir. Görev konusundaki yetki kamu düzenine ilişkin olup mahkemenin, görevli olup olmadığını kendiliğinden araştırması gerekmektedir.⁸¹⁰ Ayrıca taraflarca da mahkemenin görevsiz olduğu, kovuşturmanın her aşamasında ileri sürülebilmektedir. Görevli olmayan mahkemenin yaptığı tüm usul işlemleri geçersiz sayılacağından mahkemelerin görevli olup olmadıklarını öncelikle belirlemesi gerekmektedir.

Türk ceza mahkemelerinin teşkilatlanması, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun (Teşkilat Kanunun) ile düzenlenmiştir. Buna göre ceza mahkemeleri; asliye ceza mahkemesi, ağır ceza mahkemesi ve özel kanunlarla kurulan mahkemeler olarak belirtilmiştir.⁸¹¹

5235 sayılı Kanunda, ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlar sayılarak belirlenmiştir.⁸¹² Tek hakimli olan asliye ceza mahkemeleri ise ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen ve özel kanunlarla başka mahkemelerin (örneğin icra ceza mahkemesinin) görevlendirilmediği tüm davalarda görevli mahkemedir.⁸¹³

5235 sayılı Kanuna göre, 10 yıldan fazla ceza gerektiren suçlara ağır ceza mahkemelerinin bakacağı hüküm altına alındığından, bu suçla bakmakla görevli olan mahkeme ağır ceza mahkemesidir.

⁸⁰⁹ Öztürk vd, *Ceza Muhakemesi*, 172; Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 128.

⁸¹⁰ Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 91.

⁸¹¹ Öztürk vd, *Ceza Muhakemesi*, 105.

⁸¹² 5235 sayılı Kanun’un 12. m. şu şekildedir: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. AnaKanun Mahkemesi ve Yargıtay’ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.”

⁸¹³ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 270.

5235 sayılı Kanun’un 11. m. şu şekildedir: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”

3.2.2. Yetkili Mahkeme

Yetkili mahkeme, aynı konumda olan mahkemelerin görev alanının, coğrafi olarak belirlenmesi ile ilgilidir.⁸¹⁴ Yani bu suç bakımından hangi ağır ceza mahkemesinin davaya bakacağı, yetki kuralları ile belirlenmektedir.⁸¹⁵ Uyuşturucu madde ticareti suçlarında, genel yetki kurallarından ayrıksı bir özellik bulunmadığından genel yetki kurallarına göre yetkili mahkeme tespit edilmektedir.⁸¹⁶

CMK'nın 12 vd. maddelerine göre, suçun işlendiği yer mahkemesi yetkili mahkemedir. Teşebbüs aşamasında kalan suçlarda, son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda temadinin gerçekleştiği, zincirleme suçlarda ise en son suçun işlendiği yer mahkemesi, yetkili mahkeme olmaktadır. Suçun işlendiği yer tespit edilemezse, failin yakalandığı yer, yakalanamazsa yerleşim yeri, yerleşim yeri yoksa Türkiye' deki son adresinin bulunduğu yer, bu da tespit edilemiyorsa ilk usul işleminin yapıldığı yer yetkili olmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu bakımından yetkili mahkeme; failin seçimlik hareketleri gerçekleştirdiği yer mahkemesidir. Fail aynı eylemi birden fazla kez gerçekleştirdiyse son işlediği suçun bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Nakletme, sevk etme veya bulundurma suçlarında ise kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesi, yani uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirildiği yer mahkemesi yetkili olmaktadır.

Faile ilgili olarak aynı suçtan birden fazla dava bulunması durumunda, Yargıtay uygulamalarına göre, hukuki kesintinin önce gerçekleştiği mahkemede davaların birleştirilmesi ve fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılması gerekmektedir.

3.3 Yaptırım

Hukuka aykırı, haksız ve tipik bir fiili işleyen faile uygulanan yaptırımlar; cezalar ve güvenlik tedbirleri olmak üzere iki şekilde sayılmıştır. TCK'nın 2. m. ile Anayasa'nın 38. maddesinde belirtildiği üzere; hem güvenlik tedbirleri hem de cezalar kanunilik ilkesine tabidir. Her ikisine de hâkim veya mahkeme tarafından hükmedilebilir. Yine her ikisinin de ortak amacı faili uslandırıp topluma kazandırmaktır.

⁸¹⁴ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi*, 279.

⁸¹⁵ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 129.

⁸¹⁶ Şafak, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları", 197.

3.3.1. Cezalar

Cezalar, TCK'nın 45. maddesinde hapis ve adli para cezası olmak üzere iki türlü düzenlenmiştir. Hapis cezaları TCK'nın 46. maddesinde; ağırlaştırılmış müebbet, müebbet ve süreli hapis cezası olmak üzere üç grup halinde sayılan, hürriyeti bağlayıcı yaptırımlardır. Adli para cezaları ise, fail hakkında belirlenen gün sayısının her bir günü, yine hakim tarafından 100,00 TL ile 500,00 TL⁸¹⁷ arasında takdir edilen meblağ ile çarpılarak hesaplanan tutarın hazineye ödenmesini gerektirmektedir.⁸¹⁸

Uyuşturucu madde ticareti suçunun düzenlendiği TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında, bu suçu işleyenlerin on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu işleyen fail, hem hapis hem de adli para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasına göre, adli para cezası yönünden yirmi bin gün adli para cezası şeklinde üst sınır belirtilmişse de hapis cezası bakımından yalnızca alt sınır gösterilmiştir.⁸¹⁹ Hapis cezası yönünden üst sınırın belirlenmesinde; TCK'nın 49. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, hapis cezasının üst sınırının yirmi yıl olduğu kabul edilmelidir.⁸²⁰ Ancak TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesine göre, alıcının çocuk olması halinde, hapis cezasının alt sınırının on beş yıl olduğu hüküm altına alınmıştır.

TCK'nın ilk halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu için öngörülen hapis cezası beş yıldan on beş yıla kadarken, 18 Haziran 2014 tarihli 6645 sayılı Kanun ile “on yıldan az olmamak üzere” hapis cezası olarak değiştirilmiştir. 25 Ağustos 2017 tarihli RG’de yayımlanan 649 sayılı KHK ile de suçta öngörülen adli para cezasına alt sınır getirilerek bin günden başlatılmış ve bugünkü halini almıştır.⁸²¹

⁸¹⁷ 12.03.2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7499 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile adli para cezasının belirlenmesinde hakimın takdir edeceği 20,00 TL ve 100,00 TL olan makas aralığı 100,00 TL ile 500,00 TL arasına yükseltilmiş olup bu değişiklik 01.06.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁸¹⁸ Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 472.

⁸¹⁹ Çakan, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 121; Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 179; Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 473.

⁸²⁰ Fidan, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 172.

⁸²¹ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 271.

Yine TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a bendinin ilk halinde eroin, kokain, morfin ve bazmorfin maddelerinin suça konu olması durumunda ceza artırılmaktayken, 27 Mart 2015 tarih 6638 sayılı Kanun ile sentetik kannabinoid ve türevleri madde kapsamına alınmış ve suçun belli yerlerde işlenmesi de cezayı artıran nitelikli hal kapsamına alınmıştır.⁸²² 5 Nisan 2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanunla ise, “*sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opiod ve türevleri, amfetamin ve türevleri*” de eklenerek cezayı artıran nitelikli halin kapsamı genişletilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun, kanunda öngörülen cezasının yıllar içerisinde artırılması tercih edilerek yüksek cezaların caydırıcı olması beklenmiştir.

Bu suçu işleyen failin yaptırımının belirlenmesinde suçun işlendiği tarihteki kanun hükümlerinin failin lehine olması halinde, TCK'nın 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca lehine olan kanun hükümleri uygulanmalıdır.

Failin bu suçu işlediğinin sabit görülmesi halinde, TCK'nın 61. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen kriterler ile TCK'nın 3. maddesinde anılan orantılılık ilkesi göz önüne alınarak temel ceza belirlenmektedir.⁸²³ Örneğin, temel cezanın belirlenmesinde ele geçen madde miktarının fazla olması halinde, suçun konusunun önemi ve değeri göz önüne alınarak failin cezasında artırım yapılmalıdır. Artırımın yapılmaması bozma sebebi olarak kabul edilmektedir.⁸²⁴ Temel ceza belirlendikten sonra yine TCK'nın 61. maddesine göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi gerçekleştirilmektedir. TCK'nın 61. maddesinin 5. fıkrasına göre temel ceza belirlendikten sonra sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenmektedir.

⁸²² Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 76.

⁸²³ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 277, Şafak, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”, 200.

⁸²⁴ “Suç konusu 112.082 gram uyuşturucu maddenin **miktarına bağlı olarak önemi ve değeri** dikkate alınarak..temel hapis cezasının üst sınırdan veya üst sınıra yakın olarak belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi..”, Yargıtay 10. CD, 25.09.2014, E.2014/3448, K.2014/9026, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Cezanın belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de, birden fazla cezayı artıran nitelikli halin gerçekleştirilmesi halinde, TCK'nın 61. maddesine göre belirlenecek temel cezada alt sınırdan uzaklaşarak hüküm kurulmalıdır.⁸²⁵

3.3.2. Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik Tedbirleri, klasik ceza anlayışına karşı eleştiriler getiren Pozitivistler tarafından ceza hukukuna kazandırılmıştır.⁸²⁶ Pozitivistlere göre, ceza sorumluluğunun esası toplumsal sorumluluğa dayanmaktadır ve bu nedenle soyut olan suç yerine somut olan faile bakılması gerekir. Ödetici ceza yerine önleyici ceza sistemini kabul ederek cezalar yerine güvenlik tedbirlerinin uygulanması gerektiğini savunmuşlardır.⁸²⁷ Suç işleyen kişinin hasta olduğunu ve bu nedenle suç işlediğini, bu kişileri cezalandırmanın suçları azaltmadığını, faillere ahlaken değil toplumu korumak için yaptırım uygulanması gerektiğini kabul ederler.

Anayasa Mahkemesi 1971 tarihli bir kararında güvenlik tedbirlerini, “suç karşılığı olan ve suçludaki tehlikelilik haliyle orantılı biçimde hükmedilen, suça ve suçluya karşı toplumun savunmasına yönelmiş bulunan yaptırımlar” olarak tanımlanmıştır.⁸²⁸

Güvenlik tedbirleri, toplumu ve bireyleri koruyabilmek için, kusuru olup olmadığına bakılmaksızın fail veya fiille ilgili olarak uygulanan, uygulanma şartları kanunla belirlenen, tehlikelilik haliyle orantılı olarak ceza yerine veya ceza ile birlikte uygulanan yaptırımlar olarak tanımlanmıştır.⁸²⁹

TCK'nın 53. maddesinde belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma, 54 ve 55. maddelerinde müsadere, 56. maddesinde çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, 57. maddesinde akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri, 58. maddesinde tekerrür, 59. maddesinde sınır dışı edilme ve 60. maddesinde tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri sayılmıştır.

⁸²⁵ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 27.

⁸²⁶ Hakan Kızıllarslan, *Tüzel Kişilere Özgü Koruma ve Güvenlik Tedbirleri*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2020), 307.

⁸²⁷ Mehmet Emin Artuk, “Güvenlik Tedbirleri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XII/1-2 (2008): 463-464.

⁸²⁸ Özbek vd, *Genel Hükümler*, 655.

⁸²⁹ Kızıllarslan, *Güvenlik Tedbirleri*, 312.

Güvenlik tedbirlerinin uygulanabilmesi için bazı şartlar gereklidir.⁸³⁰ Bu şartlar şunlardır:

- 1- Bir suç bulunmalıdır.
- 2- Kanunilik ilkesine uygun bir güvenlik tedbirine hükmedilmelidir.
- 3- Tehlikeli bir hal bulunmalıdır.
- 4- Orantılı şekilde uygulanmalıdır.
- 5- Hâkim veya mahkeme kararı bulunmalıdır.

Uyuşturucu ticareti suçu sabit görülen ve hakkında hapis cezasına hükmedilen fail hakkında, TCK'nın 53. m. belirtilen haklardan yoksun bırakılması kararı verilmektedir. Bu hak yoksunluğu, verilen cezanın infaz edilmesine kadar devam etmektedir.⁸³¹ Çocuklara ve akıl hastalarına özgü güvelik tedbirleri ile tekerrür ve sınır dışı edilme bakımından inceleme konusu suç bir özellik arz etmemektedir.

Kanunda sayılan güvenlik tedbirlerinden, bu suç bakımından önem arz eden müsadere ve tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri üzerinde kısaca durmakta fayda görmekteyiz.

3.3.2.1. Müsadere

Müsadere geniş anlamda; suçla ilgili olan eşyanın mülkiyetinin devlete geçmesidir.⁸³² TCK'nın 54. maddesinde eşya müsaderesi, 55. maddesinde kazanç müsaderesi düzenlenmiştir.

TCK'nın 54. maddesinin 1. fıkrasına göre, kasten işlenen suçta kullanılan, suçun işlenmesi için tahsis edilen veya suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine karar verilmektedir. Ayrıca TCK'nın 54. maddesinin 4. fıkrasına göre, suça konu eşyanın; “*üretimi, bulundurulması, kullanılması, alınması veya satılmasının*” suç teşkil etmesi halinde, bu eşyanın da müsadere edileceği hüküm altına alınmıştır.

TCK'nın 54. maddesinin 1. fıkrası gereğince eşyanın müsadere edilebilmesi için, suçun kasten işlenmiş olması, eşyanın işlen suçla ilgisinin olması, tedbirin orantılı olması ve eşyanın iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekmektedir.⁸³³

⁸³⁰ Kızıllarslan, *Güvenlik Tedbirleri*, 313-318.

⁸³¹ Akbulut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde*, 195.

⁸³² Kızıllarslan, *Güvenlik Tedbirleri*, 387.

⁸³³ Gökkaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 80.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin “*üretimi, bulundurulması, kullanılması, alınması veya satılmasının*” suç teşkil etmesi nedeniyle, suça konu maddenin TCK’nın 54. maddesinin 4. fıkrası gereğince müsadere karar verilmektedir.⁸³⁴ Benzer şekilde 1961 Tek Sözleşmesi’nin 37. maddesinde de suçta kullanılan veya suça tahsis edilen uyuşturucu maddeler ile malzemelerin müsadere edileceği belirtilmektedir.⁸³⁵

Bir güvenlik tedbiri olan müsadere kararının uygulanabilmesi için, failin bu suçtan ceza alması gerekmemektedir.⁸³⁶ Ele geçirilen maddenin aidiyetinin tespit edilememesi durumunda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, soruşturma aşamasında sulh ceza hakimliği kararı ile, kovuşturma aşamasında kişinin beraat etmesi halindeyse kararı veren mahkeme tarafından TCK’nın 54. maddesinin 4. fıkrası gereğince müsadere karar verilmektedir.

Buna göre öncelikle aracın maliki tespit edilerek malen sorumlu olarak davaya dahil edilmesi ve beyanlarının alınması gerekmektedir.⁸³⁷ Suçla ilgili ve müsadereye konu olan eşyanın sahibi olan üçüncü kişinin, iyiniyetli olup olmadığına ve kendisinden beklenen özeni gösterip göstermediğine, somut olayın özelliklerine göre karar verilmelidir. Yargıtay yerleşik uygulamasında, eşe ait aracın uyuşturucu veya uyarıcı madde naklinde kullanılmasında, aracın maliki olan eşin iyi niyetli olmadığına karar vermiştir.⁸³⁸

Uyuşturucu veya uyarıcı madde taşınmasında kullanılan nakil aracının faile ait olması halinde aracın müsadere kararının suça nazaran daha ağır sonuç doğurup doğurmadığı, uygulanan tedbirin işlenen suça kıyasla orantılı olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu tespit; aracın kapasitesine göre taşınan madde miktarı, maddenin ve aracın değeri, araçta zula tabir edilen gizli bölme bulunup bulunmaması gibi hususlardan faydalanılmaktadır.⁸³⁹

⁸³⁴ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 279.

⁸³⁵ Balcı, “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”, 253.

⁸³⁶ Gökçaya, “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 81; Dağlı, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, 96; Sevdım, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 232.

⁸³⁷ Elmas, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde*, 283.

⁸³⁸ “Sanığın suça konu eroini malen sorumlu olan eşine ait araçla naklettiği, ele geçen uyuşturucu madde miktarının açıkça aracın değerinden fazla oluşu, işlenen suça oranla müsadere kararının daha ağır bir sonuç doğurmayacağı ve hakkaniyete aykırı olmayacağı..”, Yargıtay 10. CD, 18.01.2023, E.2022/620, K.2023/322 www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

⁸³⁹ “Ele geçen uyuşturucu maddenin miktarı ve maddi değeri ile suçta kullanılan aracın maddi değeri, suça özgülmemiş olması ve suçun işlenmesindeki etkinliği birlikte değerlendirildiğinde aracın

Kazanç müsadereisinin hüküm altına alındığı TCK'nın 55. maddesine göre, işlenen suç ile elde edilen, suçun konusunu oluşturan veya suçun işlenmesi için sağlanan ve bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi ile ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere edilmesine karar verilebilir. TCK'nın 55. maddesinin gerekçesine göre; kazanç müsadereisinin temel amacının, suç işlenmesi yolu ile kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesi olarak gösterilmiştir.⁸⁴⁰ Kazanç müsadereesine karar verilebilmesi için; suçla maddi menfaat veya ekonomik kazanç elde edilmesi, suçla elde edilen maddi menfaat veya ekonomik değer suçun mağduruna iade edilmemiş olması, eşyayı sonradan iktisap edenin iyi niyetin korunmasına ilişkin hükümlerden yararlanmıyor olması gerekmektedir.⁸⁴¹ Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunda, failden ele geçirilen paranın suçtan elde edildiğinin saptanması ve sayılan şartların gerçekleşmesi halinde, TCK'nın 55. maddesi gereğince müsadereesine karar verilebilir.⁸⁴²

3.3.2.2 Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri

Anayasa'nın 38. maddesi ve TCK'nın 20. maddesi ile güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi gereğince; sadece gerçek kişilerin fail olabileceği, tüzel kişilerin fail olamayacağı kabul edilmiştir. Ancak bu durum tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmesine engel teşkil etmemektedir. Yargıtay kararlarında da tüzel kişilerin suç faili olamayacağı ve ceza yaptırımına uğramasının mümkün olmadığı kabul edilmektedir.⁸⁴³

müsadere edilmesinin yasall şartlarının oluşmadığı anlaşıldığından, araç müsadere hukuka aykırı görülmüştür", Yargıtay 10. CD, 14.09.2023, E.2023/11005, K.2023/7764, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

"..elde edilen uyuşturucunun miktarı, suçun işleniş şekli, aracın orjinal haline müdahale edilerek suçta kullanılması, çekici ve dorsenin müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğurmadığı ve bu nedenle müsadere hakkaniyete uygun olduğu..", Yargıtay 10. CD, 10.05.2023, E.2023/5591, K.2023/4179, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

⁸⁴⁰Aysun Dalkılıç, *Türk Ceza Hukukunda Müsadere*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2013), 82.

⁸⁴¹Dalkılıç, *Müsadere*, 83-86.

⁸⁴²"Sanık Ümit'in kendisinden ele geçen paranın uyuşturucu madde satışından kazanarak biriktirdiği para olduğunu ikrar etmesi karşısında adli emanetin 2015/6606 sırasında kayıtlı Ümit'ten ele geçen 180,00 TL'nin müsadere gerektirdiği", Yargıtay 10. CD, 25.01.2024, E.2021/13173, K.2024/892, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

⁸⁴³"5237 sayılı Kanun'un 20. maddesinde yer alan -Ceza sorumluluğu şahsîdir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır- şeklindeki düzenlemeye ve tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerini belirleyen TCK'nın 60. maddesi içeriğine göre suç faili olmasına ve ceza yaptırımına uğramasına Kanunla olanak bulunmayan Ü.ve İ. şirketleri hakkında güvenlik tedbiri uygulanmasına yer olmadığına dair kararlar verilmesi yerine yanlış değerlendirme sonucu yazılı şekilde beraat kararları verilmesi", Yargıtay 5 CD, 13.03.2024, E.2021/13036, K.2024/2842, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024.

TCK’da tüzel kişilerle ilgili olarak müsadere ve faaliyet izninin iptali olmak üzere iki tür güvenlik tedbiri öngörülmüş olup, TCK’nın 60. maddesinin 4. fıkrasına göre bu tedbirler her suç için değil, kanunda özel olarak gösterilen suçlarda uygulanabilmektedir.⁸⁴⁴

TCK’nın 189. maddesine göre, bu suçun, bir özel hukuk tüzel kişisi faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde, bu tüzel kişi hakkında müsadere veya faaliyet izninin iptali hükümleri uygulanabilmektedir.

3.4. Zamanaşımı

Failin suçu işlemesinden sonra belli bir süre geçmesine rağmen davanın devam etmesi halinde “*dava zamanaşımı*”, dava sonlanıp mahkumiyetine karar verildikten belli bir süre geçmesine rağmen cezasının infaz edilememesi halinde “*ceza zamanaşımı*” nedeniyle failin cezalandırılmasından vazgeçilmesi, zamanaşımı olarak ifade edilmektedir.⁸⁴⁵

TCK’nın 66. maddesinde düzenlenen dava zamanaşımı süresinin hesaplanmasında, ilgili suçun kanunda gösterilen cezanın üst sınırı dikkate alınmaktadır. Ayrıca ilgili suçun nitelikli hallerinin bulunması halinde, nitelikli haline göre üst sınırdan belirlenecek ceza miktarı esas alınmaktadır. Çalışma konusu suçun hapis cezasının üst sınırının kanun maddesinde gösterilmemesi nedeniyle TCK’nın 49. maddesi gereği yirmi yıl olduğu kabul edilerek dava zamanaşımı süresi hesaplanmaktadır.⁸⁴⁶

TCK’nın 66. maddesinin 1. fıkrasının c bendine göre, yirmi yıldan az olmayan hapis cezası gerektiren suçlarda, dava zamanaşımı süresinin yirmi yıl olduğunun belirtilmesi karşısında, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu için dava zamanaşımı süresinin yirmi yıl olduğunu söylemek gerekmektedir.

Dava zamanaşımı süresi, zamanaşımını kesen her sebepten sonra yeniden işlemeye başlamaktadır. Örneğin; fail hakkında iddianame düzenlenmesi ile birlikte iddianame tanzim tarihinden itibaren yeniden yirmi yıllık süre işlemeye başlamakta, failin savunmasının alındığı tarihte yeniden işlemeye başlamakta, fail hakkında mahkumiyet

⁸⁴⁴ Kızıllarslan, *Güvenlik Tedbirleri*, 335.

⁸⁴⁵ İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu”, 287.

⁸⁴⁶ Akpınar, *Madde Ticareti Suçu*, 131, İltaş, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu”, 287, Sevdin, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, 243.

kararı verilmesi halinde sıfırlanarak yeniden başlamaktadır. Ancak TCK'nın 67. maddesinin 4. fıkrasına göre, uzama süresi en fazla dava zamanaşımı süresinin yarısı kadar işlemektedir. Bu sürelerin dolmasıyla birlikte, fail hakkındaki kamu davasının, CMK'nın 223. maddenin 8. fıkrası gereğince düşmesine karar verilmektedir.

TCK'nın 68. maddesinin 1. fıkrasının c bendine göre ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan mahkum olan failin, yirmi dört yıl geçmesine rağmen cezasının infaz edilememesi halinde, artık infaz edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Müşadere bakımından dava zamanaşımı süresi genel kurallara tabi olmakla birlikte ceza zamanaşımı bakımından ayrıca düzenleme yapılmıştır.

Dava zamanaşımı bakımından; artık yargılama yapılamayacağından suçun işlenip işlenmediği tespit edilemeyecek ve dolayısıyla müşadere kararı verilemeyecektir.⁸⁴⁷ Ceza zamanaşımı bakımından ise, TCK'nın 70. maddesinde ayrıca zamanaşımı ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Buna göre müşadere kararı, kararın kesinleşmesinden 20 yıl geçtikten sonra artık infaz edilemeyecektir.

Kanun koyucu, müşadere tedbiri için ayrıca ceza zamanaşımını düzenlemesinin gerekçesini belirtmemiştir.⁸⁴⁸ Öğretide bunun sebebinin, 20 yıl sonra tehlikelilik halinin sona ereceği veya müşadere edilecek eşyaya ulaşılamayacağı veya mülkiyet hakkına ilişkin Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen 20 yıllık zamanaşımı süresi gözetilerek ayrıca bu şekilde bir düzenleme yapıldığı belirtilmiştir.⁸⁴⁹

⁸⁴⁷ Dalkılıç, *Müşadere*, 82.

⁸⁴⁸ Kızılar, *Güvenlik Tedbirleri*, s.419

⁸⁴⁹ Kızılar, *Güvenlik Tedbirleri*, s.419

SONUÇ

Çalışmamızda, uyuşturucu madde ticareti suçunun, Türk ceza hukukundaki görünüşü ele alınmıştır. Bu kapsamda anlatılan hususlara ilişkin güncel tarihli yüksek yargı kararları ve doktrin tartışmalarından faydalanılmıştır. Böylece bu suça ilişkin olarak uygulama ile doktrin arasındaki çatışmalar ortaya konmuş, bu çatışmalarla ilgili kanaatler bildirilmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, özellikle tıp alanında tedavi maksadıyla kullanılmaktayken, keyif verme ve sarhoş etme özelliğinin keşfedilmesi üzerine bulunuş amacının dışında kullanılmaya başlanmıştır. Bu maddelerin gerçekten de uyuşturucu madde kullananlar üzerinde ani neşelenmeler ile coşku hali yarattığı, güven ve cesaret kazandırdığı bilinmektedir. Ancak ne yazık ki bu mutluluk verme hali geçici olmakta ve daha sonrasında bu maddelerin fiziksel ve ruhsal olarak kullanıcısına çok daha fazla zararı bulunmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bağımlılık yapma etkisi nedeniyle daha fazla kullanma ihtiyacı doğurmakta ve kullanıcılarında daha fazla kullanma ihtiyacı doğurmaktadır. Kullanan kişilerin bu maddeyi kullanmaktan vazgeçememeleri, bu maddeyi temin etmek için her türlü yola başvurmalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmek isteyen kullanıcıların; hırsızlık, yağma ve hatta kasten öldürme suçuna kadar varan suç işleme potansiyeline sahip oldukları görülmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere talebin çok olması, kullanıcısının bu maddeleri kullanmaktan başka bir çare görmemesi ve zamanla bu maddenin istek değil ihtiyaç haline gelmesi nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin arzı konusunda bir piKanun oluşmasına neden olmaktadır. Elde edilen gelirin fazlalığı ve talebin yoğun olması, failleri uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu işlemeye yöneltmektedir. Özellikle suç örgütleri bakımından rant kapısı haline gelen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, sadece kullananları değil, kullanımının yayılması tehlikesi nedeniyle tüm toplumun sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Toplum sağlığı, güvenlik ve asayiş problemlerine neden olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, uluslararası alanda da birçok devletin mücadele noktasında adımlar atmak zorunda kalmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, ülkemizin de katıldığı

uluslararası sözleşmelerle uyuşturucu madde suçlarıyla mücadelede, devletlerarasında işbirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde de uyuşturucu madde suçları ile mücadele noktasında birçok tedbir alınmakta; sadece cezalandırma değil, bu kişilerin topluma kazandırılması bakımından da adımlar atılmaktadır. Bu bağlamda, bu maddeleri kullananlar hakkında tedavi ve denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanması, kullananların topluma kazandırılması ve bağımlılıktan kurtulmaları için önemli bir gelişme olmuştur.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ile ilgili olarak TCK’da zamanla cezaların artırıldığı ve uyuşturucu madde ticareti suçlarının cezada artırım öngören nitelikli hallerinin kapsamının genişletildiği görülmektedir. Ceza miktarlarının yüksek olması nedeniyle, bu suçlarla ilgili yapılan yargılamaların titizlikle yürütülmesi ve kesin bir kanaate varılması önem arz etmektedir.

TCK’nın 188. maddesinin başlığı “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti*” şeklinde yazılmıştır. Ancak madde içerisinde üç farklı suç tipi düzenlenmiştir. TCK’nın 188. maddesinin 1. fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal, ihraç veya ithali suçu, yedinci fıkrasında ise uyuşturucu veya uyarıcı madde imal edilmesinde kullanılan maddelerle ilgili suç düzenlenmiştir.

TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasında ise çalışma konumuzu oluşturan suç düzenlenmiştir. Bu fıkra göre; uyuşturucu maddelerin ülke içerisinde, ruhsatsız veya ruhsat bulunmasına rağmen bu ruhsata aykırı şekilde satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulması suç olarak kabul edilmiştir. TCK’nın 188. maddesinin gerekçesinde, 3. fıkra da sayılan fiillerin diğer fıkralardan ayrı bir suç olarak tanımlandığı belirtilmiştir.

TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasında seçimlik halde sayılan bu eylemlerin bir veya birden fazlasının gerçekleştirilmesi halinde uyuşturucu madde ticareti suçu işlenmiş olmaktadır. Maddeye göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun failine verilecek ceza on yıldan başlayan hapis ve bin günden yirmi bir güne kadar adli para cezasıdır. Ayrıca bu suçun tüzel kişilerin kullanılması suretiyle işlenmesi durumunda tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

Her ne kadar kanunda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir tanımının bulunmamasının kanunilik ilkesine aykırı olduğu iddia edilse de gelişen teknolojik gelişmeler ile bu maddelerin tür ve yapılarının sürekli olarak değışmesi, kanunda yapılacak tanımın dışına çıkacak uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin cezasız kalması sonucunu doğuracağından tanımın yapılmamasının yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında uyuşturucu madde ticareti suçunun cezayı ağırlaştıran nitelikli halleri sayılmıştır. TCK'nın 188. maddesinin 4. Fıkrasının a bendine göre; suçta kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin “*eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opiod ve türevleri veya amfetamin veya türevleri*” olması cezayı artırıcı hal olarak kabul edilmiştir.⁸⁵⁰ TCK'da, 5 Nisan 2023 tarihli 7445 sayılı Kanun ile yapılan değışiklikle, sentetik kannabinoid maddesi yerine, “*sentetik kannabinoid ve türevleri*” ile birlikte “*sentetik opiod ve türevleri veya amfetamin veya türevleri*” ağırlaştırıcı nedenler arasına alınarak nitelikli hallerin kapsamı genişletilmiştir.

TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının b bendinde, suçun belli yerlere yakın mesafede işlenmesi, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplum içinde daha hızlı yayılmasına neden olması ve suçun işlenmesini kolaylaştırması nedeniyle cezayı artıran nitelikli hal olarak sayılmıştır. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bu yerlere iki yüz metre yakın mesafe içerisinde işlediğinin tespiti, eylemin gerçekleştirildiği noktanın bu yere yaya ve en kestirme yoldan gidilerek hesaplanması şeklinde tespit edilmektedir. Uygulamada bu tespitin kroki üzerinden değil, keşif yapılarak teknik yöntemlerle hazırlanan bilirkişi raporu ile yapılması gerektiği, aksi durumun bozma sebebi olduğu görölmektedir.

TCK'nın 188. maddesinin 8. fıkrasında suç konusu maddelere meslekleri nedeniyle erişmelerinin kolay olması ve mesleklerinin verdiği yetkiyi kötüye kullanmaları nedeniyle, belli meslek sahipleri tarafından işlenmesinin de cezayı artıracak hüküm altına alınmıştır.

⁸⁵⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 812.

TCK'nın 188. maddesinin 5. fıkrasında, uyuşturucu madde ticareti suçunun üç veya daha fazla fail ile birlikte işlenmesi halinde cezanın yarı oranında, bir suç örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde ise cezanın bir kat artırılması düzenlenmiştir.

Suçta konu maddenin, üretiminin resmi makamların iznine veya reçeteye tabi olan maddelerden olması halinde, TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasına göre, failin cezasının yarısına kadar indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Her ne kadar madde metninde “indirilebilir” ifadesi kullanılmışsa da failden ele geçen maddelerin TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrası kapsamında olması halinde bu indirimin yapılmaması bozma sebebi olarak kabul edilmektedir.

Failin, kendi suçunun veya şeriklerinin ortaya çıkarılmasına veya suç konusu maddenin ele geçirilmesine dair hizmet ve yardımda bulunması halinde TCK'nın 192. m. göre ceza verilmemesi yahut cezasının indirilmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu madde uyarınca; failin henüz suçun işlendiği bilinmezken suçunu, şeriklerini veya suça konu olan maddenin yerini bildirmesi halinde, failin gösterdiği pişmanlık nazara alınarak faile ceza verilmemektedir. Ancak suç işlendiğinin öğrenilmesinden sonra, failin kendi suçunu, birlikte suç işlediği diğer failleri veya suç konusu olan maddenin yerini bildirmesi durumundaysa faile verilen ceza, sunduğu hizmet ve yaptığı yardıma orantılı şekilde dörtte birinden yarısına kadar indirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abay, Fatma Tülay. “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu (TCK m. 188/3)”. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2016.
- Akar, İbrahim. “Tahrikçi Ajan”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 24/1 (2018): 132-148. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509533>.
- Akbulut, Furkan. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Akbulut, İlhan. “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 55/3 (2011): 111-142. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95777>.
- Akkaya, Çetin. “Suçların İçtimai Bağlamında Fiil Tekliği”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 13 (2019): 1-38.
- Akpınar, Ali Selvi. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Altan, Suna. “Cenevre Afyon Konferansları ve Türkiye’nin Tutumu”. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*. 17/26 (2019): 45-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/canakkalearaştırmaları/issue/46680/585340>
- Artuk, Mehmet Emin. “Güvenlik Tedbirleri”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. XII/1-2 (2008): 461-492.
- Atasoy, Sevil. “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Kurulunun Hükümetlere Tıbbi Kannabis ve Kannabinoid Programları Hakkındaki Tavsiyeleri”. *Adalet Dergisi*. 68 (2022): 15-31. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2503547>.
- Aytaç, İkbâl. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Failin Kastının Belirlenmesi*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Balcı, Murat. “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları”. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009.
- Bayraktar, Köksal. “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 51/1-4 (1985): 45-64. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95774>.
- Bekri, Muhammed Nedim. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçunda Delillerin Toplanması ve Failin Kastının Belirlenmesi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 164 (2023): 97-154. <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2023-164-2094>.
- Börekçi, Eşref Barış. “Yeni Düzenlemeler Işığında Önleme Aramaları”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 17/3 (2020): 89-113. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1249804>
- Centel, Nur. “Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu-Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 65/4 (2016): 3313-3326. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621810>
- Çakan, Gökhan. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2021.
- Çakır, Gül. “1920-1950 Yıllarında Türkiye’de Uyuşturucu Maddelere Yönelik Geliştirilen Politikalar”. *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*. 5 (2021): 105-137. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atadergi/issue/67766/1039582>

- Dağlı, Emrah. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, 2021.
- Dalkılıç, Aysun. *Türk Ceza Hukukunda Müsadere*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.
- Demirel, Ümit. “Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları”. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, 2021.
- Doğan, Akif. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları”. Yüksek Lisans Tezi, Antalya Bilim Üniversitesi, 2023.
- Doğan, Bilal ve Abdunnur Yıldız, “Kara Para Aklanması ile Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü”. *The Journal Of International Scientific Researches*. 6/3 (2021): 397-412. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1921357>.
- Dülger, Murat. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Elmas, Birsan. *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Ekmekçi, İdil Su. “Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2015.
- Emiroğlu, Senanur. “Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımına Özendirme Suçu”. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2023.
- Fidan, Muhammet Ali. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Gökkaya, Berna. “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, 2021.
- Göktürk, Neslihan. “Türk Hukukunda Suçların İçtimai”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*. 2/1-2 (2014): 31-59. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14656>
- Günay, Meryem. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 30/133 (2017): 133-162. , <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-133-1697>
- Güngör, Dilek. “Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği”. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*. 20/1 (2018): 105-112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1007954>
- Gürelli, Nevzat. “Hukuk Açısından İlaç Kullanımı”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 41/1-2 (1975): 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96406>
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Astana Yayınları, 2020.
- İltaş, Yiğit. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve Ticareti Suçu”. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2020.
- Karagülle, Bekir. *Avukatlar İçin Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Karakartal, Demet. “Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi”. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6/14 (2020): 614-617. . <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1069454>
- Kızıllarslan, Hakan. *Tüzel Kişilere Özgü Koruma ve Güvenlik Tedbirleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez. *Türk Ceza Hukukunda Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.

- Koca, Mahmut. “Türk Ceza Hukukunda Suçun Konusu Olarak Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Belirlenmesi”, içinde *Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler Sempozyumu*, editör Faruk Aşıcıoğlu vd., İstanbul: 15-23, Adli Tıp Kurumu, 2013.
- Koç, Ziya. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 23/2 (2021): 1143-1191. <https://doi.org/10.33717/deuhfd.998169>
- Korkmaz, Fulya. “Ceza Muhakemesinde Gizli Soruşturmacının Tanıklığı Meselesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 73/1 (2024): 703-733. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3766712>
- Koçer, Seçkin. “İletişimin Denetlenmesi Tedbirinde Tesadüfen Elde Edilen Deliller”. *Adalet Dergisi*. 65 (2020): 441-462.
- Macit, Ruken. “Uyuşturucu Madde Kullanıcıları ve Esrar”. *Journal Of Economy Culture and Society*. 61 (2020): 141-151. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/934824>
- Meydan, Uygur. “Bonzai: Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Sentetik Kannabinoidler”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 49 (2022): 85-114. <https://doi.org/10.54049/taad.1055699>
- Meydan, Uygur. “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Madde Miktarının Önemi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 37 (2019): 321-352. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980713>
- Nalbantoğlu, Göze. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m. 190)”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2020.
- Öner, Mehmet Zülfü. “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçları”. *TBB Dergisi*. 88 (2010): 106-150. <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-593>.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Özbek, Veli Özer vd. *Açıklamalı-Şematik Pratik Çalışma Kitabı-III*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Özbek, Veli Özer vd. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Özkul Eshat ve Sancaktar Devlet Özkul. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2024.
- Öztürk, Bahri vd. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Öztürk, Bahri, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Sağar, Erdem. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Alenen Özendirme Suçları*. Ankara; Seçkin Yayınevi, 2023.
- Soyaslan, Doğan. “Adli Kontrol”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. LXXI/1 (2013): 1109-1117. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9188/115205>

- Sevdim, Ali Erdem. “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2020.
- Şafak, Nadi. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları”. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuk-I*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Şare, Ersin. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Yönünden Suça İştirak”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/1 (2022): 107-147. <https://doi.org/10.54699/andhd.991710>
- Taştan, Mustafa. *Yargıtay Kararları Çerçevesinde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Tokdemir, Sercan. *Ceza Hukukunda Akim Kalmış Azmettirme*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Türk Hukuk Sitesi. “TCK m. 188 gerekçesi”. (20.08.2023), <https://www.turkhukuk sitesi.com/serh.php?did=1284>
- Tuncer, Arzu. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”. Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Turan, Hüseyin ve Osman Kodal. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi İle Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. 13 (2019): 501-522.
- Türk Dil Kurumu. (23.09.2023), <https://sozluk.gov.tr/>
- Wikipedia. (20.01.2024), <https://tr.wikipedia.org/wiki/Tetrahidrokannabinol>
- Wikipedia. (20.01.2024), <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekstazi>
- Wikipedia. (20.01.2024), <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fenetillin>
- Yamaner Özdemir, Melek. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddi İmal ve Ticareti Suçu (TCK m. 188)*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Yaşar, Ercan. “Adli Kontrol Tedbirleri Çerçevesinde Geçirilen Sürelerin Mahsubu ve Tazmini”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 30/3 (2022): 1367-1407. <https://doi.org/10.15337/suhfd.1101668>
- Yaşar, Yusuf. *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m. 188, m.192)*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Yenidünya, Ahmet Caner ve Zafer İçer. “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Derneği*. 19/2 (2013): 797-828. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/813290>
- Yenidünya, Ahmet Caner ve Zafer İçer. “Uyuşturucu veya uyarıcı madde Suçlarında Etkin Pişmanlık”. *Fasikül Dergisi*. 38 (2013): 11-31. <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/uyusturucu-madde-suclarinda-etkin-pismanlik.pdf>
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.

Yılmaz, Serdar. “Türk Ceza Kanunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2019.

Yurtcan, Erdener. *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.

MAHKEME KARARLARI

- Adana BAM 5. CD, 26.10.2022, E.2022/1579, K.2022/1626, www.uyap.gov.tr, E.T. 22.03.2024.
- Anayasa Mahkemesi, 08.11.2018, E.2017/179, K.2018/106, <https://normkararlarbilgibankasi.anaKanun.gov.tr/ND/2018/106?KelimeAra%5B%5D=ama%C3%A7la%20toplu%20bulunulan%20bina>, E.T. 09.02.2024.
- Ankara BAM 24. CD, 05.05.2023, E.2022/440, K.2023/592, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.09.2023.
- Ankara BAM 18. CD, 19.02.2024, E.2022/325, K.2024/285, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.
- Adana BAM 5.CD, 01.12.2022, E.2022/2903, K.2022/1858, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.
- Ankara BAM 24. CD, 05.05.2023, E.2022/440, K.2023/592, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024
- Antalya BAM 9. CD, 09.03.2021, E.2021/282, K.2021/269, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.
- Bursa BAM 13. CD, 24.05.2023, E.2021/2737, K.2023/1087, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.
- Bursa BAM 13. CD, 06.03.2024, E.2024/372, K.2024/544, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.
- Bursa BAM 17. CD, 27.03.2024, E.2022/2094, K.2024/411, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.
- Diyarbakır BAM 3. CD, 22.03.2024, E.2023/219, K.2024/582, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024.
- Erzurum BAM 6. CD, 28.12.2023, E.2022/909, K.2023/1796, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.
- Erzurum BAM 6. CD, 01.04.2024, E.2022/1530, K.2024/498, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.
- Erzurum BAM 6. CD, 29.02.2024, E.2023/1352, K.2024/292, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.
- Gaziantep BAM 5. CD, 25.05.2023, E.2023/881, K.2023/758, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.
- Gaziantep BAM 5. CD, 11.03.2024, E.2024/1050, K.2024/674, www.uyap.gov.tr, E.T. 22.03.2024.
- Gaziantep BAM. 10. CD, 11.01.2024, E.2023/229, K.2024/68, www.uyap.gov.tr, E.T. 25.03.2024.
- Gaziantep BAM 5. CD, 21.02.2024, 2022/261, K.2024/298, www.uyap.gov.tr, E.T. 25.03.2024.
- İstanbul BAM 4. CD, 21.12.2023, E.2022/853, K.2023/2467, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.
- İstanbul BAM 16. CD, 27.03.2024, E.2024/888, K.2024/929, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.04.2023.

İstanbul BAM 4. CD, 15.02.2018, E.2017/2459, K.2018/401, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

İstanbul BAM 4. CD, 18.03.2024, E.2022/1620, K.2024/548, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

İstanbul BAM 4. CD, 22.02.2021, E.2021/251, K.2021/309, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

İzmir BAM 17. CD, 14.03.2024, E.2024/966, K.2024/1024, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.04.2024.

İzmir BAM 26. CD, 10.12.2021, E.2021/2174, K.2021/443, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

İzmir BAM 17. CD, 29.11.2023, E.2023/3064, K.2023/3765, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Samsun BAM 7. CD, 05.02.2024, E.2023/916, K.2024/178, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.2021/4864, K.2024/721, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.2021/4833, K.2024/724, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.12.2023, E.2021/4191, K.2023/11017, www.uyap.gov.tr, E.T. 10.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E.2021/9419, K.2023/9910, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024.

Yargıtay 10. CD, 11.10.2023, E.2021/686, K.2023/8619, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024.

Yargıtay CGK, 13.12.2023, E.2022/10-369, K.2023/656, www.uyap.gov.tr, E.T. 20.03.2023.

Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.2021/4864, K.2024/721, , www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.12.2023, E.2021/4191, K.2023/11017, www.uyap.gov.tr, E.T. 10.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E.2021/9419, K.2023/9910, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024.

Yargıtay 10. CD, 11.10.2023, E.2021/686, K.2023/8619, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.01.2024.

Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.2021/4864, K.2024/721, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.06.2022, E.2021/11369, K.2022/7697, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 14.02.2022, E.2020/19392, K.2022/1378, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 26.10.2022, E.2022/870, K.2022/10745, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 30.03.2016, E.2015/16027, K.2016/1794, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 30.11.2016, E.2016/2336, K.2016/3941, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.12.2022, E.2022/13554, K.2022/13168, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 9. CD, 22.11.2023, E.2021/2776, K.2023/7640, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 9. CD, 31.10.2023, E.2021/5180, K.2023/6904, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 9. CD, 13.06.2023, E.2021/9384, K.2023/4238, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 06.07.2023, E. 2021/5160, K.2023/6179, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 23.09.2019, E.2018/3376, K.2019/4722, www.uyap.gov.tr, E.T. 07.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 06.11.2023, E.2022/16275, K.2023/9496, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 27.04.2023, E.2021/17671, K.2023/3754, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.12.2022, E.2022/14042, K.2022/13169, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 03.06.2013, E.2013/3094, K.2013/4985, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 17.12.2020, E.2020/3218, K.2020/8614, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 25.10.2023, E.2023/5758, K.2023/9068, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.06.2022 E.2020/10627, K.2022/7656, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 10.11.2020, E.2019/6649, K.2020/7146, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.06.2024.

Yargıtay 20. CD, 11.06.2020, E.2019/6299, K.2020/2786, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 11.03.2020, E.2019/1626, K.2020/1777, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 06.11.2023, E.2021/19013, K. 023/9499, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 06.07.2023, E.2021/17326, K.2023/6251, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 10.01.2022, E.2020/16411, K.2022/1, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.12.2022, E.2021/2844, K.2022/13184, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10.CD, 12.06.2023, E.2021/17153, K.2023/5406, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 06.12.2017, E.2017/4166, K.2017/6864, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 11.01.2023, E.2021/5040, K.2023/150, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 10.06.2023, E.2022/13022, K.2023/5020, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 8. CD, 17.04.2024, E.2024/1724, K.2024/3212, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.05.2024.

Yargıtay 10. CD, 11.01.2024, E.2022/10003, K.2024/367, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 10.06.2023, E.2022/13022, K.2023/5020, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 08.02.2023, E.2021/7693, K.2023/819, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.05.2024.

Yargıtay 10. CD, 14.12.2023, E.2023/5911, K.2023/11124, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 23.01.2024, E.20203/14093, K.2024/766, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.06.2024.

Yargıtay 10. CD, 29.11.2023, E.2021/15280, K.2023/10249, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 22.11.2017, E.2017/3529, K.2017/6396, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay 8. CD, 14.03.2024, E.2024/12396, K.2024/2435, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 10.10.2023, E.2023/10863, K.2023/8563, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 20.06.2023, E.2022/3673, K.2023/5742, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 04.04.2023, E.2021/15595, K.2023/2958, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 23.11.2023, E.2021/19438, K.2023/10024, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 22.01.2024, E.2023/5643, K.2024/704, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024

Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E. 2021/6350, K.2023/9930, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2023/8692, K.2023/11321, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.02.2024, E.2022/1382, K.2024/15962, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.03.2024.

Yargıtay 20. CD, 16.12.2017, E.2017/4166, K.2017/6864, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.09.2023

Yargıtay CGK, 22.11.2022, E.2021/10-395, K.2022/724, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 15.05.2023, E.2022/15241, K.2023/4368, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 30.02.2017, E.2011/26440, K.2017/317. www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024,

Yargıtay 10. CD, 13.12.2023, E.2023/15864, K.2023/10973, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 8. CD, 27.03.2024, E.2024/12645, K.2024/2838, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 17.01.2024, E.2022/4972, K.2024/519, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 17.01.2024, E.2023/10577, K.2024/515, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 8. CD, 19.03.2024, E.2024/614, K.2024/2503, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.04.2024.

Yargıtay 8. CD, 20.03.2024, E.2024/623, K.2024/2615, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.04.2024.

Yargıtay 8. CD, 26.03.2024, E.2024/608, K.2024/2759, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.04.2024.

Yargıtay 8. CD, 25.03.2023, E.2024/691, K.2024/2702, www.uyap.gov.tr, E.T. 23.04.2024.

Yargıtay 8. CD, 26.03.2024, E.2024/586, K.2024/2765, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 20.03.2024, E.2022/2571, K.2024/16739, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 04.10.2023, E.2023/5166, K.2023/8349, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 28.12.2022, E.2022/4758, K.2022/14088, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 19.09.2023, E.2023/10184, K.2023/7870, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 14.09.2023, E.2023/10334, K.2023/7756, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.06.2023.

Yargıtay 10. CD, 27.02.2023, E.2021/13746, K.20203/1517, www.uyap.gov.tr, E.T. 18.06.2023.

Yargıtay 10. CD, 19.09.2023, E.2023/10184, K.2023/7870, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 02.05.2023, E.2023/5552, K.2023/3864, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10 CD, 20.02.2023, E.2021/13799, K.2023/1246, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay CGK, 22.11.2022, E.2022/10-197, K.2022/731, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.08.2023.

Yargıtay 10.CD, 05.07.2023, E.2021/17270, K.2023/6117, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.08.2023.

Yargıtay CGK, 20.09.2023, E.2020/10-414, K.2023/453, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 04.10.2018, E.2018/3412, K.2018/3785, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay CGK, 13.03.2024, E.2023/3-407, K.2024/115, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 07.12.2021, E.2021/16727, K. 2021/13065, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024

Yargıtay 10. CD, 26.11.2019, E.2019/3907, K.2019/7412, www.uyap.gov.tr, E.T. 08.02.2024.

Yargıtay CGK, 16.09.2021, E.2020/10-427, K.2021/402, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.02.2024, E. 2022/1392, K. 2024/1596, www.uyap.gov.tr, E.T. 26.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 18.05.2022, E.2022/5837, K.2022/6457, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.05.2015, E.2011/10006, K.2015/37, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 14.01.2016, E.2015/16353, K.2016/112, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 26.12.2019, E.2017/940, K.2019/9101, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay CGK, 16.09.20021, E.2020/10-427, K.2021/402, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, E.2022/7854, K.2024/18228, 12.04.2023, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 08.02.2024 E.2021/10313, K.2024/15822, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 13.02.2024, E.2022/1392, K.2024/15964, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.03.2024.

Yargıtay 20. CD, 19.10.2015, E.2015/14079, K.2015/4123, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 21.01.2019, E.2018/5326, K.2019/443, www.uyap.gov.tr. E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 05.12.2023, E.2023/15547, K.2023/10482, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 25.09.2023, E.2018/2488, K.2023/8062, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay CGK, 16.09.2021, E.2020/10-427, K.2021/402, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 18.05.2023, E.2022/4881, K.2023/4532, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 27.03.2024, E.2022/4867, K.2024/17121, www.uyap.gov.tr, E.T. 04.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 22.11.2023, 2021/18955, K.2023/9941, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 28.09.2023, E.2018/1208, K.2023/8219, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 26.09.2023, E.2022/9853, K.2023/8086, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 23.11.2023, E.2021/19252, K.2023/10030, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10 CD, 20 06 2023, E.2021/17525, K.2023/5785, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 21.12.2023, E.2023/7321, K.2023/11527, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 15.12.2021, E.2022/369, K.2023/9895, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 21.11.2023, E.2022/369, K.2023/9895, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 08.02.2023, E.20201/8890, K.2023/822, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 18.05.2023, E.2021/17347, K.2023/4522, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2022/1198, K.2023/11338, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 03.10.2023, E.2018/2562, K.2023/8301, www.uyap.gov.tr. E.T. 12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 23.06.2021, E.2021/5884, K.2021/8026, www.uyap.gov.tr. E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 22.09.2021, E.2020/14780, K.2021/9110, www.uyap.gov.tr. E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 17.05.2023, E.2021/7, K.2023/4457, www.uyap.gov.tr. E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 25.11.2021, E.2021/14955, K.2021/12501, www.uyap.gov.tr. E.T. 28.09.2023.

Yargıtay CGK, 02.11.2022, E.2021/10-215, K.2022/680, www.uyap.gov.tr. E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 20. CD, 24.10.2016, E.2016/1340, K.2016/5253, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 05.02.2024, E.2022/1472, K.2024/15687, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 29.11.2023, E.202/5361, K.2023/10251, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2024.

Yargıtay 5 CD, 13.03.2024, E.2021/13036, K.2024/2842, www.uyap.gov.tr, E.T. 03.07.2024.

Yargıtay 10. CD, 14.06.2023, E.2023/6533, K.2023/5529, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 05.12.2023, E.2023/15671, K. 2023/10596, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 09.01.2024, E.2023/16017, K.2024/197, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 01.03.2023, E.2022/14112, K.2023/1681, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 27.03.2023, E.2023/732, K.2023/2673, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 27.03.2023, E.2023/732, K.2023/2673, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 01.03.2023, E.2022/14112, K.2023/1681, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 26.12.2023, E.2023/12996, K.2023/11654, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay CGK, 18.02.2021, E.2017/9-935, K.2021/43, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 28.02.2024, E.2023/20795, K.2024/16046, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 11.12.2023, E.2023/8722, K.2023/10908, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2023/12336, K.2023/11320, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 18.10.2023, E.2018/2493, K.2023/8808, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 10.01.2024, E.2023/586, K.2024/275, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 19.12.2023, E.2023/16895, K. 2023/11299, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 8. CD, 04.04.2024, E.2024/12532, K.2024/3085, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay CGK, 04.10.2023, E.2023/10-255, K.2023/499, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2024.

Yargıtay 20. CD, 29.09.2016, E.2016/1697, K.2016/4933, www.uyap.gov.tr, E.T. 28.09.2024.

Yargıtay 10. CD, 12.03.2024, E.2022/2199, K.2024/16371, www.uyap.gov.tr, E.T. 02.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 05.03.2024, E.2023/5544, K.2024/16125, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.04.2024.

Yargıtay 10. CD, 28.12.2023, E.2019/250, K.2023/11775, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 02.10.2023, E.2018/2567, K.2023/8284, www.uyap.gov.tr, E.T. 12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 09.01.2024, E.2022/13739, K.2024/181, www.uyap.gov.tr, E.T. 09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 25.10.2023, E.2023/5785, K.2023/9068, www.uyap.gov.tr, E.T.
12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 03.07.2023, E.2021/17170, K.2023/5998, www.uyap.gov.tr, E.T.
12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 11.01.2022, E.2020/21302, K.2022/160, www.uyap.gov.tr, E.T.
23.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 07.03.2023, E.2018/1970, K.2023/5259, www.uyap.gov.tr, E.T.
23.03.2024.

Yargıtay 10. CD, 22.06.2023, E.2021/16961, K.2023/5881, www.uyap.gov.tr, E.T.
09.02.2024.

Yargıtay 10. CD, 25.09.2014, E.2014/3448, K.2014/9026, www.uyap.gov.tr, E.T.
28.09.2023.

Yargıtay 10. CD, 18.01.2023, E.2022/620, K.2023/322 www.uyap.gov.tr, E.T.
12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 14.09.2023, E.2023/11005, K.2023/7764, www.uyap.gov.tr, E.T.
12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 10.05.2023, E.2023/5591, K.2023/4179, www.uyap.gov.tr, E.T.
12.12.2023.

Yargıtay 10. CD, 25.01.2024, E.2021/13173, K.2024/892, www.uyap.gov.tr, E.T.
09.02.2024.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Burcu KORKMAZ CAN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Kırıkkale Üniversitesi
Fakülte	Hukuk Fakültesi
Bölümü	Hukuk
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	